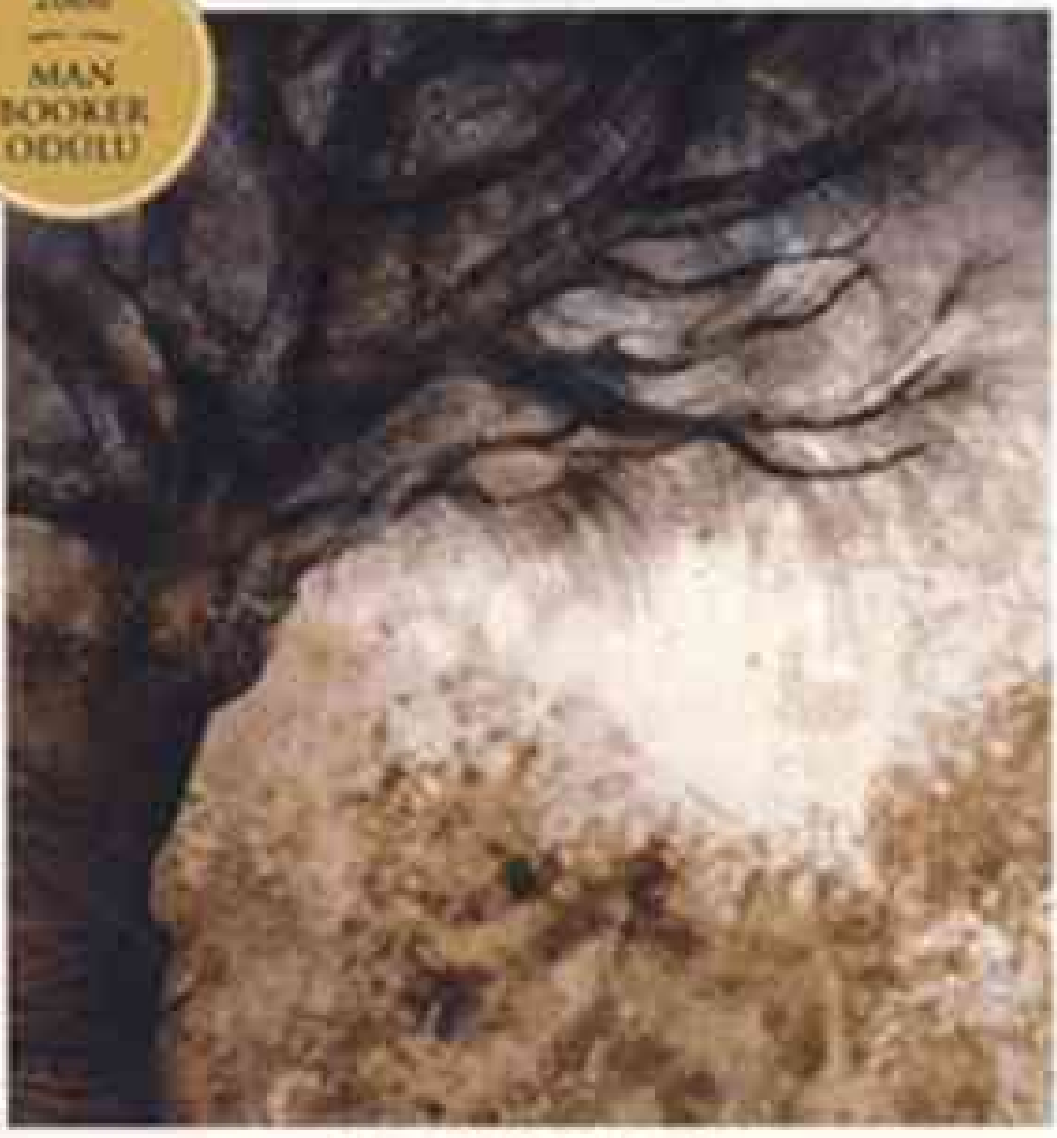
KIRAN DESAI

KAYBIN TÜRKÜSÜ

2006
MAN BOOKER ÖDÜLÜ

ROMAN

Çeviri: SUAT ERTÜZÜN

CAN

KIRAN DESAI

KAYBIN TÜRKÜSÜ

Can Yayınları 1905

The Inheritance of Loss, Kiran Desai
© 2006, Kiran Desai
© 2010, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları InkWell Management LLC ve Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.
Adı geçen eser, Uluslararası Telif Hakları anlaşmaları gereğince korunmaktadır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2010
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto.com / O-CHE

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1215-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

KIRAN DESAI

KAYBIN TÜRKÜSÜ

ROMAN

2006 MAN BOOKER ÖDÜLÜ

İngilizce aslından çeviren

Suat Ertüzün

CAN

KIRAN DESAI, 1971'de Yeni Delhi'de doğdu. Ünlü yazar Anita Desai'nin kızı olan Kiran Desai, 14 yaşına kadar Hindistan'da yaşadıktan sonra, ailesiyle birlikte İngiltere'de geçirdiği bir yılın ardından ABD'ye yerleşti ve Bennington College, Hollins Üniversitesi ve Columbia Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık öğrenimi gördü. 1998'de yayımlanan ilk romanı *Hullabaloo in the Guava Orchard* ("Guava Bahçesinde Şamata"), başta Salman Rushdie olmak üzere edebiyat dünyasının önemli temsilcileri tarafından beğeniyle karşılandı; Yazarlar Derneği'nin 35 yaş altındaki Commonwealth yazarlarına verdiği Betty Trask Ödülü'nü kazandı. Asya, Avrupa ve Amerika'da eleştirmenlerin övgülerini toplayan ikinci kitabı *Kaybın Türküsü*, yayımlandığı 2006 yılında Man Booker Ödülü'nü ve Ulusal Kitap Eleştirmenleri Çevresi Roman Ödülü'nü aldı.

SUAT ERTÜZÜN, 1971 yılında Hollanda'da doğdu. İlkokulu Hollanda'da, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü 1996'da bitirdi. Bir süre bankacılık ve turizm sektöründe çalıştıktan sonra şimdi çevirmenlik yapıyor. Julia Glass, Patricia Highsmith, John Hughes-Wilson, J.M. Coetzee gibi dünya edebiyatının önde gelen yazarlarının eserlerini dilimize kazandırdı.

Anneme olanca sevgimle

SESSİZLİĞİN ÖVÜNCÜ

Ağmaları bastıran ışıktan yazılar saldırıyor karanlığa.
Kırı ele geçiriyor bilinemez yüksek kent.
Hayatımdan ve ölümümden emin, hırslıları gözlemliyor
ve onları anlamak istiyorum.
Havada bir kement gibi açgözlüdür onların gündüzleri.
Geceleri, hızla hücuma hazır, çeliğe bürülü öfkeden
uzaklaşıp dinlenmektir.
İnsanlıktan söz ederler.
Benim insanlığım aynı yoksulluğun ortak sesi
olduğumuzu hissetmektir.
Anavatandan söz ederler.
Benim anavatanım bir gitarın nağmesi, birkaç portre,
eski bir kılıç, akşam çökerken söğüt koruluğunun
görünür duasıdır.
Zaman beni yaşıyor.
Gölgemden de sessiz, gözü azametle doymak bilmeyen
kalabalığın arasından geçiyorum.
Vazgeçilmezler, benzersizler, yarınlara layıklar.
Benim ismim falanca ve filanca.
Ağır ağır yürüyorum, ulaşmayı beklemeyecek kadar
uzaktan gelen biri gibi.

JORGE LUIS BORGES

1

Renkler gün boyu alacakaranlık renkleriydi; sis bir deniz yaratığı gibi okyanus gölgelerine ve derinliklerine kapılmış dağların kocaman yamaçlarını dolaşmıştı. Pusun üstünden bir an için görünen Kançencunga, doruğundaki fırtınaların yükseklere püskürttüğü kardan sorgucuyla son ışıkları toplayan buzdan yontulmuş uzak bir tepeydi.

Verandada oturan Sai, *National Geographic*'in eski bir sayısında dev mürekkepbalıkları hakkındaki bir yazıyı okuyordu. Arada bir başını kaldırıp Kançencunga'ya bakıyor, onun büyüleyici fosforlu parlaklığını ürpertiyle izliyordu. Yargıç satranç tahtasıyla uzak köşede oturuyor, kendine karşı oynuyordu. Uykusunda usulca horlayan köpek Mutt kendini güvende hissettiği sandalyenin altına sığınmıştı. Yukarıda çıplak bir ampul bir telin ucundan sarkıyordu. Soğuktu, ama bir iki metre kalınlığındaki taş duvarlarıyla karanlığı, ayazı çevreleyen evin içi daha da soğuktu.

Burada, arkadaki mağaramsı mutfakta, aşçı nemli odunları tutuşturmaya uğraşıyordu. Çıraların arasında yaşayan, sevişen, üreyen akrep topluluğunun korkusuyla çıra yığınını ihtiyatla karıştırıyordu. Bir keresinde zehirle dolgun bir anne, sırtında da on dört yavru bulmuştu.

Sonunda odunlar alev alınca bir arkeoloji ekibinin

kazıp gün yüzüne çıkardığı bir nesne kadar hırpalanmış, kabuk bağlamış çaydanlığı üstüne koydu ve kaynamasını bekledi. Duvarlar yanık ve ıslak, sarmısaklar kömürleşmiş kirişlere çamurlu saplarından asılı, kurum topakları tavanda yarasalar gibi öbek öbekti. Aşçının yüzüne yalazdan parlak turuncu bir mozaik vurdu ve belden yukarısı ısınmaya başladı, ama alçak bir ağrı fırtınası mafsal iltihaplı dizlerine azap veriyordu.

Bacadan çıkan duman, koyuldukça koyularak, nesneleri parça parça –önce bir tepenin bir yarısını, sonra öbür yarısını– saklayarak ağırlaşan sise karışıyordu. Ağaçlar karaltıya dönüştü, hayaletleşti ve kayboldu. Ağır ağır her şeyin yerini buhar, katı nesnelerin yerini gölgeler aldı ve bunlar tarafından biçimlendirilmiş veya esinlenmişe benzemeyen hiçbir şey kalmadı. Sai'nin nefesi burun deliklerinden kesik kesik çıkıyor ve bilgi kırıntılarından, bilim insanlarının düşlerinden yapılma dev mürekkepbalığı resmi büsbütün kasvete boğuluyordu.

Sai dergiyi kapatıp bahçeye doğru yürüdü. Çimenliğin kıyısındaki orman yaşlı ve sık ağaçlıklıydı; hintkamışı çalılıkları karanlığın içine doğru on metre yükseliyordu; yosun tutmuş ağaçlar devasa, yumrulu ve biçimsiz, orkide kökleriyle dokunaçlıydı. Sisin saçlarındaki okşayışı neredeyse insancaydı ve parmaklarını uzattığında buhar onları usulca ağzına alıyordu. Cebir kitabıyla bir saat önce gelmiş olması gereken matematik öğretmeni Gyan'ı düşündü.

Saat 4.30 olmuştu bile, ama gecikmeyi koyulan sise verdi.

Arkasına baktığında ev kaybolmuştu; verandanın basamaklarını çıkınca bu sefer bahçe yitti. Yargıç uyuyakalmıştı ve gevşemiş kaslarını etkileyen, ağız çizgisine asılan, yanaklarına tutunan yerçekimi onun öldüğünde neyi andıracağını Sai'ye tastamam gösteriyordu.

Uyanarak, "Çay nerede kaldı?" diye sordu. Gyan'ı değil, çayı getirmesi gereken aşçıyı kasteden yargıç, "Gecikti," dedi.

Sai, "Ben getireyim," diye önerdi.

Kurşuni renk içeriye sızarak gümüş eşyalara konmuş, köşelere sokulmuş, koridordaki aynayı bulutlandırmıştı. Mutfağa giderken aynadaki bulanıklaşmış hali gözüne ilişen Sai, öne doğru uzanıp aynanın yüzeyine film yıldızları gibi kusursuz biçimli dudak izini bıraktı. Biraz kendine, biraz bir başkasına, "Merhaba," dedi.

Hiçbir insanoğlu yetişkin bir dev mürekkepbalığını canlı görmemişti; ve mürekkepbalıklarının her ne kadar okyanusun karanlığını tarayacak elma büyüklüğünde kocaman gözleri de olsa, yalnızlıkları öyle katıksızdı ki, türlerinden bir başkasına hiç rastlamamaları bile mümkündü. Sai'yi hüzne boğdu bu.

Doyum da yitim kadar derinden hissedilebilir miydi? Sai, romantik bir yaklaşımla, aşkın mutlaka arzu ve doyum arasındaki boşlukta yatması, doyumda değil yoksunlukta olması gerektiğine karar verdi. Aşk, duygunun kendisinden çok onun sızısı, beklentisi, inzivası ve çevresindeki şeylerdi.

*

Su kaynayınca aşçı çaydanlığı kaldırıp içindekini demliğe boşalttı.

"Çok feci," dedi. "Kemiklerim sızım sızım sızlıyor, eklemlerim ağrıyor; ölsem yeri var. Biju olmasa..." Biju onun Amerika'daki oğluydu. Don Pollo'da çalışıyordu yoksa Sıcak Domates miydi? Ya da Ali Baba Fried Chicken mı? Babası o isimleri ne hatırlıyor, ne de anlayıp telaffuz edebiliyordu; Biju'nun bir kanun kaçağı gibi –belgeleri yoktu– ikide bir iş değiştirmesi de cabası.

Sai, "Evet, hava çok sisli," dedi. "Öğretmenin geleceğini sanmam." Bir yapbozun parçalarını yerleştirir gibi

tepsiye fincanları, fincan tabaklarını, demliği, sütü, şekeri, süzgeci ve Marie and Delite bisküvilerini yerleştirdi.

"Ben götürürüm," dedi.

Mutt'a süt götürdüğü emaye kâseyle peşinden gelen aşçı, "Dikkat, dikkat," dedi azarlarcasına. Sai'nin kalaylı tepsiye kaşıkları sinir bozucu bir ezgiyle çarptıra çarptıra ilerlediğini gören köpek başını kaldırdı. Kuyruğu sallanmaya başlarken gözleri, "Çay vakti mi?" diye soruyordu.

Satranç tahtasının ortasındaki piyonlardan burnunu doğrultan yargıç canı sıkılarak, "Niçin yiyecek bir şey yok?" diye sordu.

Sonra kaptaki şekere baktı: kirli, mikayı andıran parlak tanecikler. Bisküviler mukavvaya benziyordu ve fincan tabaklarının beyazında koyu parmak izleri vardı. Çay zaten hiçbir zaman olması gerektiği gibi servis edilmiyordu, ama en azından pasta, yulaflı gözleme, acıbadem kurabiyesi veya peynirli çubuk kraker olmalıydı. hem tatlı hem tuzlu bir şeyler. Kepazelik; ve çay saati fikrine tamamen ters.

Yüz ifadesini fark eden Sai, "Sadece bisküvi var," dedi. "Fırıncı kızının düğününe gitmiş."

"Ben bisküvi istemiyorum."

Sai iç geçirdi.

"Düğüne gitmek ne demek? Böyle dükkân mı işletilir? Aptal. Aşçı niçin bir şey yapamıyor?"

"Havagazı yok, gazyağı yok."

"Niçin odun ateşinde yapamıyor? Eski aşçıların hepsi teneke bir kutunun çevresine kor parçalarını dizerek çok güzel pasta yapabiliyorlar. Eskiden havagazı ocağı, gaz ocağı mı vardı? Tembellikten başka bir şey değil."

Aşçı alelacele ateşteki bir tavada ısıttığı çikolatalı puding artığını getirdi ve sevimli kahverengi bulamacı yiyen yargıcın yüzüne yavaş yavaş bir puding hoşnutluğu yayıldı.

Hiçbir yere açılmayan kapısıyla tüm varlığın üstünü

yokluk örterken, yudumlayıp atıştırdılar; çaydan yükselen kıvrımlı gür buharı ve soluklarının dönüp dönüp dolanarak sise karışmasını izlediler.

*

Merdivenleri çıkana kadar kimse, Mutt bile, çimenlikten sessizce gelen oğlanları fark etmedi. Bir şey değiştireceğinden değil; onları dışarıda tutacak ne kapının mandalı vardı, ne de bu saatlerde derin *jhora*[1] yatağının öbür yanında dut gibi yere serili, hareketsiz yatan, ama kendini ayakta sallanıyor hisseden Potty Amca dışında –hummalı bir içme faaliyetinin ardından baykuş gibi tek gözünü açarak, "Sen bana bakma, hayatım," derdi hep Sai'ye, "şuracıkta yatıp biraz dinleneyim..."– çağrıları işitecek mesafede biri.

Evrensel gerilla modasına uygun olarak Katmandu karaborsasından deri ceketleri, haki pantolonları ve bandanalarıyla ormanı yaya aşarak gelmişlerdi. Birinde tüfek vardı.

Kayda geçecek tutanaklarda Çin, Pakistan ve Nepal suçlanacaktı, ama dünyanın bu köşesinde, başka her yerde olduğu gibi, güçsüz bir hareketin ayaktakımından ordusuna bile yetecek silah dolanıyordu ortalıkta. Ne bulurlarsa alıyorlardı: orak biçimli *kukri* bıçakları, baltalar, mutfak bıçakları, beller, her türlü ateşli silah.

Yargıcın av tüfekleri için gelmişlerdi.

Görev ve kıyafetlerine rağmen inandırıcılıktan yoksundular. En büyükleri bile yirminin altında görünüyordu ve Mutt'un tiz bir havlayışı onları bir avuç okullu kız gibi merdivenden gerisin geri inip sisin bulandırdığı çalılıkların arkasına saklandırmaya yetmişti. "*Aman Allahım! Isırır* mı, amca?" – kamuflaj giysileri içinde tir tir titriyorlardı.

Mutt'sa yabancılarla karşılaştığında her zaman yap-

1. (Hint.) Dere. (Ç.N.)

tığı şeyi yaptı: Şiddetle salladığı kıçını davetsiz misafirlere döndü ve hem utangaçlık hem de umut belirten bir gülümseyişle arkasına baktı.

Kendini böyle alçaltmasından nefret eden yargıç ona uzanınca da burnunu onun kollarına gömdü.

Oğlanlar çekinerek merdiveni tekrar çıkınca yargıç bu çekingenliğin tehlikeli olduğu gerçeğinin farkına vardı; sarsılmaz bir özgüven gösterselerdi kaslarına idman yaptırmaya daha az hevesli olurlardı.

*

Tüfekli olanı yargıcın anlayamadığı bir şey söyledi.

Dudaklarını bu konu hakkında ne düşündüğünü belli edercesine bükerek, "Nepalce yok mu?" diye tısladı, ama Hintçe devam etti. "Silahlar?"

"Burada silah yok."

"Getir onları."

"Size yanlış bilgi vermişler."

"*Nakhra*[1] yapmayı bırakalım. Silahları getir."

Yargıç, "Sana derhal mülkümden ayrılmanı emrediyorum," dedi.

"Getir silahları."

"Polisi ararım."

Telefon olmadığından gülünç bir tehditti.

Filmlerdeki gibi güldüler ve ardından silahlı olan, yine filmlerdeki gibi, tüfeğini Mutt'a doğrulttu. "Hadi, getir şunları, yoksa önce köpeği, sonra seni, sonra aşçıyı, en son da kadınları öldürürüz," dedi ve Sai'ye doğru gülümsedi.

Sai dehşet içinde, "Getireyim," dedi, ama uzaklaşırken çay tepsisini devirdi.

Yargıç kucağında Mutt'la oturuyordu. Silahlar memuriyet günlerine aitti. Beş mermili bir BSA pompalısı,

1. (Hint.) Numara yapmak. (Ç.N.)

0.30'luk bir Springfield tüfeği ve Holland&Holland marka bir çifte. Kilit altında bile değillerdi; holün sonunda, yeşil ve kahverengiye boyalı ördek tuzaklarının olduğu tozlu rafın üstünde asılıydılar.

"Cık cık, hepsi paslanmış. Niçin şunlara bakmıyorsun?" Fakat kendilerinden hoşnuttular ve kabadayılık damarları kabarmıştı. "Çay için size katılıyoruz."

Sai onu sersemleten bir dehşetle, "Çay mı?" dedi.

"Çay ve atıştırmalık. İnsan misafire böyle mi davranır? İçini ısıtacak bir şey vermeden ayaza geri mi gönderir?" Birbirleriyle bakıştılar, kızı yukarıdan aşağı süzdüler ve göz kırptılar.

Sai kendini müthiş, ürkütücü bir biçimde dişi hissediyordu.

Tabii oğlanların hepsi, sıcacık kış giysileriyle sarmalanmış erkek ve kadın kahramanların, görgülü uşaklar tarafından gümüş takımlarla servis edilen çayları içtikleri film sahnelerine aşinaydılar. Derken, tıpkı gerçekte olduğu gibi, sis basacak ve güzel bir otelde şarkı söyleyip dans edecek, birbirlerine "ce!" yapacaklardı. Kulu-Manali veya –sisin içinden silahlı adamların fırlayıp da yeni tarz filmlerin zorunlu olduğu terör günlerinin öncesinde– Keşmir sinemasına ait klasik sahnelerdi bunlar.

Yemek masasının altına saklanan aşçıyı zorla çekip çıkardılar.

"*Ai aaa, ai aaa,*" diye ayalarını birleştirerek, "lütfen, ben zavallı bir adamım, lütfen!" diye yalvardı. Vurmalarını bekliyormuş gibi sinerek kollarını kaldırdı.

Onu aşağılanmış görmeye dayanamayan, önündeki tek çıkar yolun kendini daha da aşağılık duruma düşürmek olduğunu görmekten nefret eden Sai, "Bir şey yapmadı, onu rahat bırakın," dedi.

"Oğlumu bir daha göreyim, lütfen beni öldürmeyin, *ben zavallı bir adamım canımı bağışlayın.*"

Yüzyılların şekillendirdiği ve kuşaktan kuşağa aktarılan sözlerdi bunlar, ne de olsa yoksulların belli ifade kalıplarına ihtiyaçları vardı; senaryo hep aynıydı ve merhamet dilenmekten başka çareleri olmazdı. Aşçı nasıl ağlayacağını içgüdüsel olarak biliyordu.

Bildik cümleler oğlanları rollerinde iyice rahatlattı; onlara bir nimet gibi geldi bu.

"Seni öldürmek isteyen kim?" dediler ona. "Biz sadece açız, hepsi bu." Sonra yargıca dönerek, "Bak, sahip de sana yardım edecek. Hadi," dediler, "bunun doğru düzgün nasıl yapılacağını sen bilirsin." Yargıç kımıldamayınca oğlan silahı yine Mutt'a çevirdi.

Yargıç hayvanı kapıp arkasına sakladı.

"Çok yufka yürekliymiş sahip. Bu şefkatini misafirlerine de göstermelisin. Hadi, masayı hazırlayın."

Mutt'un ayağının dibinde dolandığı, Sai'yle aşçının da bakmaya korkarak gözlerini kaçırdıkları yargıç hiç, ama bir kere bile gitmediği mutfakta buldu kendini.

Yargıç mutfağa girdiyse hepsinin ölebileceği akıllarına geldi; dünya tersine dönmüştü ve kesinlikle her şey olabilirdi.

"Yiyecek bir şey yok mu?"

Sai o gün ikinci kez olmak üzere, "Sadece bisküvi," dedi.

Lider, "Bak! Nasıl sahipsin sen?" diye sordu yargıca. "Atıştıracak hiçbir şey yok. Yapın öyleyse. Boş karınla yola devam edebileceğimizi mi sandınız?"

Canı için sızlanıp yakaran aşçı *pakora*[1] kızarttı; kızgın yağa değen sulu hamurdan duruma uygun şiddetli sesler çıktı.

1. Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerde patates, karnabahar, ıspanak gibi birçok sebzenin türlü baharatlar ve nohut ununa banılarak yağda kızartıldığı atıştırmalık. (Ç.N.)

Yargıç sararmış perdeler, çarşaflar ve bez parçalarıyla dolu bir çekmeceyi açarak masa örtüsü arandı. Sai elleri titreyerek bir tencerede çay demleyip süzdü, ama bu şekilde, yani Hint usulü çay nasıl yapılır, haberi yoktu. Sadece İngiliz usulünü biliyordu.

Oğlanlar biraz da ilgiyle evi incelemeye koyuldular. Yoğun bir yalnızlık havası olduğu dikkatlerinden kaçmadı. Kargacık burgacık bir çiviyazısı gibi akkarıncalarla kaplı kimi köhnemiş mobilyalar, birkaç ucuz madenî katlanır sandalyeyle beraber gölgelerde tek başlarına duruyorlardı. Tavan kamusal anıtlarınki kadar yüksek ve kar manzarası için pencere açılmış odalar eskilerin zenginliğince geniş olmasına rağmen küçük yerlere özgü ağırlaşmış fare kokusundan oğlanları burunları buruştu. Nemden kabaran ve bir yelken gibi bel veren duvarlarda peydahlanmış kahverengi lekelerin altında neredeyse tamamen kaybolan Cambridge Üniversitesi diplomasını dikkatle süzdüler. Zeminin çöktüğü bir ardiyenin kapısı ebediyen kapatılmıştı. Erzak ve akla yatmayacak kadar fazla görünen boş tonbalığı konservesi kutuları mutfaktaki kırık bir pinpon masasına yığılıydı; burası tek bir uşak artığına değil de köle gibi çalışan bir hizmetkârlar güruhuna göre yapıldığından mutfağın ancak bir köşesi kullanılıyordu.

Oğlanlar, "Evin epey onarıma ihtiyacı var," diye öğütlediler.

Kaynana edasıyla, "Çay demsiz olmuş," dediler. *Pakora* için de, "Tuzu az," dediler. Marie and Delite bisküvilerini çaya bandılar, sıcak içeceği höpürtüyle çektiler. Yatak odalarında buldukları iki sandığı pirinç, mercimek, şeker, çay, yağ, kibrit, Lux sabun ve Pond cilt kremiyle doldurdular. İçlerinden biri, "Yalnızca hareket için gerekli malzemeler," diye Sai'yi temin etti. Birinin bağırtısı dikkatlerini kilitli bir dolaba çekti. "Bize anahtarı ver."

Yargıç, farklı bir hayatın hayalini kurduğu genç bir

adam olarak deri ciltlerle ciltletmek için bir dükkâna götürüp ait oldukları yılları yaldızlı harflerle yazdırdığı *National Geographic*'lerin arkasında saklı anahtarı getirdi.

Dolabı açtıklarında Grand Marnier likörü, Amontillado şerisi ve Talisker viskileriyle karşılaştılar. Kimi şişelerin içindeki tamamen buhar olup gitmiş, kimileri de sirkeye dönmüştü, ama oğlanlar onları sandığa yüklemeyi yine de ihmal etmediler.

"Sigara?"

Hiç yoktu. Buna kızdılar; ve depolarda hiç su olmamasına rağmen tuvaletlere büyük apteslerini yapıp kokularını bıraktılar. Artık gitmeye hazırdılar.

Yargıca, "'*Jai* Gurka,'[1] de," dediler. "Gurkalara Gurkaland."

"*Jai* Gurka."

"'Ben bir aptalım,' de."

"Ben bir aptalım."

"Yüksek sesle. Seni duyamıyoruz, *huzoor*[2]. Yüksek sesle söyle."

Yargıç aynı boş sesle yineledi.

Bir şey söylemeleri istenmemesine rağmen aşçı, "*Jai* Gurka," Sai, "Gurkalara Gurkaland," dedi.

Aşçı, "Ben bir aptalım," dedi.

Oğlanlar iki sandığı taşıyıp kıkırdayarak verandadan indiler ve sise karıştılar. Sandıklardan birinde siyah teneke üstüne beyaza boyalı harflerle, "Bay J.P. Patel, SS *Strathnaver*" yazılıydı. Öbüründe de, "Bayan S. Mistry, St. Augustine Kızlar Manastırı" diyordu. Çocuklar geldikleri gibi ansızın yok oldular.

*

1. Daima Gurka anlamına gelen ve siyasi bir hareketin adı olan slogan. Gurkalar Nepal kökenli bir halktır. (Ç.N.)
2. (Hint.) Efendim anlamında bir hitap şekli. (Ç.N.)

Sai, "Gittiler, gittiler," dedi. Mutt gözlerine yerleşmiş olan korkuya rağmen karşılık vermeye, bacakları arasına sıkışmasına rağmen kuyruğunu sallamaya çalıştı. Aşçı gürültüyle dövünmeye başladı: "*Humara kya hoga, hai hai, humara kya hoga,*"[1] diye sesini koyuverdi. "*Hai, hai,* ne olacak bizim halimiz?"

Yargıç, "Kapa çeneni," dedi ve, şu kahrolası uşaklar sanki bağırmak için doğup büyütülmüşler, diye düşündü.

Kendisi, bir çarpıklığa meydan vermeyecek şekilde yüzünü kasmış, dimdik oturuyor, şiddetli bir titremeye engel olmak için koltuğun kolunu sımsıkı kavrıyordu; ve her ne kadar içten gelen bir devinimi durdurmaya çalıştığını bilse de, sanki tüm dünya yıkıcı bir kuvvetle sarsılıyor ve o da ona karşı durmaya çalışıyormuş gibi geliyordu. Yemek masasında kendi yaydığı ve yıllar önce yemeğini tiksindirici bir tarzda çiğnediği için karısına fırlatayım derken bir kadeh porto şarabını döktüğü yerde lâl rengi bir lekeyle kesilen asma yaprağı desenli beyaz masa örtüsü seriliydi.

Oğlanlar, "Ne kadar ağırsın!" diye sataşmışlardı ona. "Ne biçim insanlarsınız! Hiç utanmanız yok... Kendi başınıza bir halt yapamıyorsunuz."

Sai de aşçı da bakışlarını yargıç ve uğradığı hakaretten çevirmişler, şimdi bile gözlerini masa örtüsünden kaçırıyor ve odanın daha uzak yerlerine bakmayı yeğliyorlardı; o örtüyü fark ettiklerini bir belli ederlerse nasıl cezalandırılacaklarını kimse bilemezdi. Mağrur bir adamın gururunun bu şekilde çiğnenmesi korkunç bir şeydi. Tanıkları öldürebilirdi bile.

Aşçı perdeleri çekti; pencerenin camı savunmasızlıklarını yüzlerine vuruyor, karanlık ve kaba pelerinini üstlerine atan ormana ve geceye karşı onları korunmasız

1. Ne olacak bizim halimiz, vah vah, ne olacak bizim halimiz. (Ç.N.)

gösteriyordu. Perde çekilmeden önce kendi yansımasını gören Mutt bunu çakal sanıp yerinden fırladı. Sonra döndü, duvardaki gölgesini gördü ve yine yerinden fırladı.

*

1986 Şubatıydı. Sai on yedisindeydi ve matematik öğretmeni Gyan'a duyduğu aşk daha bir yaşına bile basmamıştı.

Gazeteler yollardaki barikatları aştığında şunları okudular:

Hell No adında bir grup Bombay'da, Hyatt International'da konser verecekti.

Delhi'de sığır dışkısı gazıyla çalışan fırın ve sobalar üstüne bir teknoloji fuarı tüm dünyadan katılımcı topluyordu.

Emekli yargıcın aşçı, Sai ve Mutt'la yaşadığı Kuzeydoğu Himalayaların yüksek kesimlerindeki Kalimpong dağlarında yeni bir hoşnutsuz kesimin isyana kalkıştığı, insan ve silah topladığı bildiriliyordu. Bu seferkiler çoğunluk oldukları bir yerde azınlık muamelesi görmekten bıkan Hindistanlı Nepallilerdi. Kendi devletlerini, en azından kendi işlerini yürütebilecekleri kendi hükümetlerini istiyorlardı. Hindistan'ın Bhutan ve Sikkim'e[1] karıştığı, olur da Çinliler Tibet'in dışındaki topraklara da heveslenir diye haki renkli tanklarını hazırda tutan ordunun barfiks ve şınavlar çektiği bu yörede haritalar hep karışık olagelmişti. Gazeteler teslimiyetçi bir üslupla yazıyordu. Nepal, İngiltere, Tibet, Hindistan, Sikkim ve Bhutan arasında onca çatışma, ihanet, takas yaşanmıştı; şuradan Darjeeling aşırılsın, buradan Kalimpong koparılsın – üstelik, ah, üstelik sisin bir ejderha gibi çökmesine, sınır çekme çabalarını boşa çıkarmasına, hükümsüz bırakmasına, gülünç hale getirmesine rağmen.

1. Kuzeydoğu Hindistan'ın Nepal ve Bhutan arasında kalan kesimi. (Ç.N.)

2

Kendisini davetsiz misafirlerin önünde yalvartan çağların bilgeliğiyle bunun mantıklı bir fikir olmadığını bilen aşçının itirazlarına rağmen yargıç ertesi sabah onu karakola gönderdi.

Polis her zaman talihsizlik demekti, çünkü hırsızlar onlara yediriyorsa bir şey yapmazlar, yedirmiyorlarsa da, daha kötüsü, akşam gelen oğlanlar bu sefer intikama kalkışırlardı. Artık silahları vardı – pastan temizleyebilecekleri, mermiyle doldurabilecekleri ve... ateş edebilecekleri! Öyle ya da böyle polis para sızdırmaya kalkacaktı. Titizlikle damıttığı ve bekâr ihtiyar Potty Amca'yı büyük bir başarıyla hak ile yeksan bir sarhoşluğa iten *çhang*'ının[1] satışından aldığı 250 rupiyi düşündü. Akşam parayı yedek gömleğinin cebine saklamış, ama bu da ona yeterince güvenli gelmemişti. Sonra yargıcın arazisinin ucunda yer alan çamur ve hintkamışından kulübesinde onu ta kirişin üstüne bağlamış, ama bu sefer de hatıllarda bir yukarı bir aşağı koşturan fareleri görünce onların parayı yiyeceğinden endişelenmişti. Sonunda bir tenekeye koyup garajda, artık hiçbir zaman hiçbir yere

1. Alkollü içki. (Ç.N.)

gitmeyen arabanın altına sakladı. Oğlu Biju'yu düşündü.

Ço Oyu'da genç bir adamın yanlarında olmasına ihtiyaçları vardı.

*

Ovuşturduğu ellerinin hareketiyle iletiliyormuş gibi verdiği titrek mesajında, üstüne basa basa kendisinin sadece elçi olduğunu anlatmaya çalıştı. Onun hiçbir şeyle hiçbir ilgisi yoktu ve zaten polisi de uğraştırmaya değmediğini düşünüyordu; ona kalsa hırsızlığı, hatta siyasi anlaşmazlığın tümünü ve sıkıntı yaratabilecek her şeyi en kısa zamanda unuturdu. O okuyup yazmayı zar zor öğrenmiş, ömrü boyunca eşek gibi çalışmış ve beladan olabildiğince uzak durup yalnızca oğlunu görmenin umuduyla yaşayan garip bir adamdı.

Gelgelelim polislerin keyfi kaçmıştı bir kere ve açıkça horlayarak onu sert bir tarzda sorguladılar. Bir uşak olarak aşçı onların çok, çok aşağısında olmakla birlikte bir yargı mensubunun silahlarının çalınmasını göz ardı edemezlerdi ve amirlerini bilgilendirmek zorundaydılar.

Polisler daha o gün öğleden sonra, zayıf ve kaygılı bir sulusepkenin hareketli durağanlığı arasından bir sıra kurbağa renkli ciple Ço Oyu'ya çıkageldiler. Açık şemsiyelerini verandada yan yana bıraktılar, ama rüzgâr sıralarını bozdu ve şemsiyeler bu sefer yuvarlanmaya başladılar – kara boya salan siyah şemsiyeler çoğunluktaydı, bir de Tayvan malı, pembe, sentetik, her yanı çiçek çiçek açmış şemsiye vardı.

*

Yargıçla görüşüp, hırsızlık ve haneye tecavüz şikâyetini doğrulayan bir tutanak hazırladılar. "Herhangi bir tehditte bulundular mı, efendim?"

Aşçı tam bir ciddiyetle, "Ondan sofra kurmasını ve çay getirmesini istediler," dedi.

Polisler gülmeye başladılar.

Yargıcın ağzı katı bir çizgi halinde kilitlenmişti: "Git mutfakta otur. *Bar bar karta rehta hai.*"[1]

Polisler yüzeylere parmak izi tozu serpip yağlı *pakora* bulaşmış parmak izlerinin olduğu melamin bir bisküvi kutusunu plastik bir torbaya koydular.

Verandanın basamaklarını çıkan ayak izlerinin ölçüsünü aldılar ve türlü ebatlara ait ayakların kanıtlarını gözler önüne serdiler: "Bu çok büyükmüş, efendim, Bata spor ayakkabıları varmış."

En çok da yargıcın konutu çarşıda nicedir merak konusu olduğundan, silah hırsızları gibi onlar da fırsattan istifade çevreyi bir güzel araştırdılar.

Ve yine hırsızlar gibi onlar da gördüklerinden pek etkilenmediler. Servetin baş aşağı düşüşünü hoşnutlukla incelediler ve polislerden biri, *jhora*'dan su taşıyan, yer yer sırılsıklam paçavralarla sarılmış çürük boru düzeneğine bir tekme savurdu. El fenerini tuvalet haznesinin içine tutunca sifon tertibatının kauçuk bantlar ve hintkamışından cebirelerle onarılmış olduğunu gördü.

Utanç duyarak peşinden gelen Sai, "Tuvalette ne kanıt bulacaksınız ki?" diye sordu.

*

Ev çok eskiden, –Bir Kadın Öncü'den *Hindistan Alpleri ve Onları Nasıl Aştığımız. Lama'ların Ülkesi. Hayalet Çekçek Arabası. Mercara'daki Evim. Singrauli'nin Kara Panteri gibi*– o dönemi anlatan kitapların tutkulu okuyucusu olan bir İskoçyalı tarafından yapılmıştı. Adamın yüreğindeki ateş ona seslenmiş, ardından kendisinin de çılgın ve yürekli olduğunu ilham etmiş, macera hakkının kendine çok görülmesini reddetmişti. Böyle sevdaların

1. (Hint.) Boş boş konuşuyor. (Ç.N.)

bedeli her zaman olduğu gibi yüksekti ve başkalarınca ödenmişti. Hamallar akarsu yatağından iri taşları alıp –bacaklar çarpıklaşarak, kaburgalar mağaralara ve sırtlar U'lara dönüşerek, yüzler daima yere bakacak şekilde ağır ağır eğilerek– insan ruhunu manevi yüceliklere ağdıracak bir manzara için seçilen bu noktaya kadar taşımışlardı. Sonra sıra su tesisatına, fayans ve borulara, setler arasında dantel gibi asılı şatafatlı dövme demir kapılara ve şimdi de ayaklarını vura vura tavan arasına çıkan polislerin orada keşfettiği terzi mankenine geldi – dan, dan; hareketlerinin şiddetiyle Meissen fincanlarının sonuncusu, tabağının üstünde bir diş gibi gıcırdamıştı. Binlerce ölü örümcek, solgun çiçeklermişçesine, tavan arasının döşemesine saçılmıştı ve üstlerinde, kalbura dönmüş teneke çatıdaki dölleri, sızan damlalardan kaçınarak, atalarına baktıkları gözlerin aynıyla –tabak gibi kocaman bir anlayış eksikliğiyle– polisleri dik dik süzüyorlardı.

*

Polisler şemsiyelerini aldı ve son derece dikkatli, son derece şüpheci bir tarzda sert adımlarla aşçının kulübesine geçtiler. Hırsızlığa gelince, suçlunun çoğu zaman uşak olduğunu herkes bilirdi.

Garajın yanından yürüdüler; son iniltili yolculuğunu yargıcın nicedir unutulmuş yegâne arkadaşı Bose'u görmek için Darjeeling'e yapan iyice çökmüş arabanın burnu yerdeydi ve otlar döşemesinden içeri geçmişti. Sulusepkenin bir fincan tabağı sütü ve bir *mithai*[1] yığınını taşırıp kabarcıklandırdığı su deposunun arkasındaki tuhaf derecede bakımlı küçük bir bölmeden geçtiler. Ayrıkotsuz köşenin bu hali, çürük bir yumurtanın bozup çaresiz duruma düşürdüğü aşçının, bahçenin uzak ya-

1. (Hint.) Şekerleme, tatlı; tatlıcı. (Ç.N.)

nındaki mutat yerinde değil de evin arkasında büyük aptesini yaparak, yakındaki bir delikte yaşayan *mai-mibi*, karıkoca iki yılanı kızdırdığı bir tarihe dayanıyordu.

Aşçı bu dramatik olayı polislere anlattı. "Beni ısırmamalarına rağmen esrarlı bir şekilde şişerek on katıma çıktım. Tapınağa gittiğimde yılanlardan af dilemem gerektiğini söylediler. Ben de balçıktan bir kobra yapıp su deposunun arkasına koydum, çevreyi inek gübresiyle temizledim ve *puja*[1] ettim. Şişliğim anında geçti."

Polisler bunu onayladılar. "Onlara dua ettiğinde her zaman seni korurlar, asla ısırmazlar."

Aşçı, "Evet," diye doğruladı, "ikisi de ısırmaz ve hiçbir zaman tavuk veya yumurta çalmaz. Kışın onları pek görmezsiniz, ama öbür türlü sürekli dışarı çıkar ve her şey yolunda mı diye bakınırlar. Araziyi kol gezerler. Burayı bahçeye katacaktık, ama vazgeçip araziyi onlara bıraktık. Çit boyunca Ço Oyu'yu çepçevre dolaşıp yuvalarına dönerler."

"Ne yılanı?"

"Siyah kobra," dedi aşçı ve bir polisin plastik torbada taşıdığı melamin bisküvi kutusunu gösterdi. "Şu kadar kalınlar. Karıkoca."

Halbuki onları hırsızlardan korumamışlardı... bir polis bu sapkınca düşünceyi aklından kovdu ve yılanlar veya kızgın akrabaları peşlerine düşmesin diye bölgenin kıyısından saygıyla geçtiler.

*

Polislerin yüzündeki saygı, gecenin vahşice dolaşık gölgesine gömülü aşçının kulübesine varmalarıyla silindi. Burada dizginleri koyuverip rahatça tahkir edebilirlerdi; nitekim aşçının daracık yatağını altüst edip üç beş eşyasını da bir yere yığdılar.

1. (Hint.) İbadet. (Ç.N.)

Sahip olduklarının azlığı karşısında Sai'nin yüreği acıdı: bir ipe asılı birkaç giyecek, tek bir tıraş bıçağıyla ucuz, küçük bir kahverengi sabun parçası, bir vakitler onun olan Kulu[1] battaniyesi, eskiden yargıcın olan ve şimdi aşçının belgelerini koyduğu madenî kopçalı mukavva bir kutu, yargıcın yanında iş bulmasına yardımcı olan tavsiyenameler, Biju'nun mektupları, ta Uttar Pradeş'teki köyünde ağabeyine kaptırdığı beş mango ağacı hakkındaki davanın kâğıtları. Ve kutunun içindeki taklit satenden lastikli cepte tamiri çok tutan ama yine de atılmayacak kadar değerli olan bozuk bir saat vardı; parçaları rehine verilebilirdi. Aşçı onları bir zarfta toplamıştı ve polisler mührü kırıp açınca döndürülerek kapatılan küçük düğmesi çimenliğe uçtu.

Duvarda iki fotoğraf asılıydı: Biri nikâh gününde onu ve karısını, öbürü giyinip evden ayrılan Biju'yu gösteriyordu. Yoksul fotoğraflarıydı, bir resmi ziyan etmeyi göze alamayanlarınki; çünkü dünyanın her yerinde artık insanlar ademoğlunun şimdiye dek hiç görmediği bir rahatlıkla poz verirlerken buradakiler hâlâ röntgenleri çekiliyormuşçasına kaskatı kesiliyorlardı.

Sai bir keresinde Potty Amca'nın makinesiyle soğan doğrayan aşçıya sinsice yaklaşıp resmini çekmiş ve bundan ne kadar alındığını görünce şaşakalmıştı. Koşup en iyi giysilerini, temiz bir gömlekle pantolonunu giymiş, en münasip gördüğü fon olarak da deri ciltli *National Geographic*'lerin önünde yerini almıştı.

Sai, acaba karısını seviyor muydu, diye merak etti.

On yedi yıl önce, Biju beş yaşındayken, keçiyi beslemek için yaprak toplamaya çıktığı ağaçtan düşerek ölmüştü. Kaza dediler, ortada suçlanacak biri yoktu; kader

1. Hindistan'ın kuzeybatısında, Himalayaların eteklerinde bir şehir ve vadi. (Ç.N.)

işte, suçlanacak kimsenin olmadığı kazalar payını yoksullar için yüksek tutan kader. Biju tek çocuklarıydı.

Aşçı sürekli olarak, "Ne yaramaz çocuk!" diye sevinçle bağırırdı. "Ama aslında hep iyi huylu olmuştur. Köyümüzde köpeklerin çoğu ısırırdı, üstelik çoğunun dişleri sopa kadardır, ama yanlarından Biju geçerken hiçbiri ona saldırmazdı. Ve ineğe ot biçmeye giderken hiçbir yılan onu ısırmazdı." Gururla dolup taşarak, "Onda öyle bir kişilik var," dedi, "hiçbir şeyden korkmaz. Daha küçücükken bile fareleri kuyruklarından, kurbağaları boyunlarından tutup kaldırırdı..." Resimdeki Biju korkusuz değil, annesiyle babası gibi donmuş görünüyordu. Göl manzarası resmedilmiş fon perdesinin önünde, bir kasetçalarla bir Campa Kola şişesinin arasında duruyordu ve fon perdesinin yanlarından da, fotoğrafçının fazlalıkları çerçeveden defetmeye çalışmasına rağmen, konu komşuya ait kahverengi alanlar ve parçalar –birer kol ve ayakparmağı, saç ve sırıtış, tavuk kuyruğundan fırfır– görülüyordu.

Polisler kutudaki tüm mektupları boşaltıp üç yıl öncesine ait olan birini okumaya başladılar. Biju New York'a yeni ulaşmıştı. "Saygıdeğer *Pitaji*,[1] merak etme. Her şey yolunda. Müdür bana tam zamanlı garsonluk önerdi. Üniforma ve yemek onlardan olacak. Sadece *Angrezi khana*,[2] Hint yemeği yok, patron da zaten Hintli değil. Amerikalı."

Mektupta yazanları çarşıdaki herkese haber veren aşçı, "Amerikalılara çalışıyor," demişti.

1. (Hint.) Baba. (Ç.N.)
2. (Hint.) İngiliz yemekleri. (Ç.N.)

3

Biju dünyanın öbür ucu olan Amerika'daki ilk günlerini bir tezgâhın başında, bir sıra adamla yan yana dikilerek geçirmişti.

Biju'nun kendi gibi servis yapan arkadaşı Romy, kara tenli insanlara herkese davrandığı gibi davranacak şekilde yetiştirilen tatlı yüzlü bir kızın karşısında bir sosisi maşasıyla kaldırıp onu etli etli, dolgun dolgun salladı, madenî tavanın yanlarına zıbam zıbam çarptırdı, lastik gibi pat küt vurdu.

Gray's Papaya büfeleri. Sosisli sandviçler, sosisli sandviçler, ikisi bir gazozla $1,95'e.

Birlikte çalıştığı adamlardaki şevk Biju'yu hayrete düşürüyor, ürkütüyor, sevinçten deliye döndürüyor, sonra yine ürkütüyordu.

"Soğan, hardal, turşu, ketçap?"

Boğuk boğuk bum bum.

"Acılı?"

"Bum Bum Bıngıl Bıngıl. Bir ağacın arkasından fırlayan bir sapık gibi: gövdesinin münasip bir yerini bıngıl bıngıl sallayan biri gibi."

"Büyük? Küçük?"

"Büyük," dedi tatlı yüzlü kız.

"Portakal suyu? Ananas suyu?"

Kâğıt şeritleri, plastik portakalları ve muzlarıyla dükkân bir panayır havası yayıyor, ama içerisinin sıcağı herhalde elli dereceyi geçtiğinden, ter burunlarından damlayıp ayakparmaklarına düşüyordu.

"Hint sosislisi mi istersin, Amerikan sosislisi mi? *Yoksa özel sosisli mi istiyorsun?*"

New York'ta bir üniversitede okuyan oğlunu görmeye gelen Bangladeşli bir hanım, "Bayım," dedi, "çok güzel bir yer işletiyorsunuz. Bu şimdiye kadar tattığım en iyi sosisli, ama adını değiştirmelisiniz. Çok acayip... hiçbir anlamı yok!"

Biju sosislerini öbürleri gibi sallıyor, ama işten sonra Washington Heights'taki Dominikli kadınları görmeye gitmelerini –sadece otuz beş dolar– kabullenemiyordu.

Çekingenliğini zoraki bir tiksintiyle örttü. "Bunu nasıl yapabiliyorsunuz? Onlar, o kadınlar kirli," dedi resmiyetle. "Pis kokulu orospular," diyen sesi acemice geliyordu. "Hastalık bulaştıran... kötü kokan lanet orospular, lanet ucuz karılar... *hubşi*...[1] hepsi siyah ve çirkin... midemi bulandırıyorlar..."

Romy, "Ben olsam," dedi, "şimdiye kadar bir KÖPEKLE yapmıştım!" Başını abartıyla geriye atarak, "*Hırrr!*" diye uludu. "*Hmmrrr...*"

Öbürleri güldüler.

Onlar erkekti; Biju bebek. On dokuzundaydı, üstelik olduğundan birkaç yaş küçük hissediyordu.

Konuşmaya fırsat buldukları bir dahaki sefer, "Çok sıcak," dedi.

Sonra: "Çok yorucu."

Mevsim ilerliyordu: "Çok soğuk."

Şube müdürü işçilerin çalışma izinlerini kontrol et-

1. (Hint.) Zenciler için kullanılan aşağılayıcı sözcük. (Ç.N.)

mesi için talimat alınca üstünden neredeyse büyük bir yük kalktığını hissetti.

Bu insanları küçük düşürmek zorunda kaldığı için kızararak, "Yapabileceğim bir şey yok," dedi. İyi adamdı. Adı Frank'tı, bütün gün *frankfurter* sosislileriyle uğraşan biri için komik bir isim. "Benim tavsiyem sessizce ortadan kaybolmanız..."

Onlar da kayboldular.

4

Angrezi khana. Aşçı bir konserve kutusundan çıkarılıp kalın, al al dilimler halinde kızartılan jambonları, ton balığı suflelerini, *hari* böreğini[1] düşünmüştü ve İngiliz yemekleri yapan oğlunun Hint yemekleri yapanlara göre daha yüksek bir mevkide olduğundan emindi.

Polisler okudukları ilk mektuptan kafaları karışmış olarak öbürlerine giriştiler. Ne bulmak için? Bir dalaverenin işaretlerini mi? Silahların satışından gelen parayı mı? Yoksa kendileri de Amerika'ya nasıl gidebileceklerini mi merak ediyorlardı?

Fakat Biju'nun mektupları peş peşe değişik işleri sıralayadursun, çalıştığı işletmenin adı dışında her seferinde aşağı yukarı aynı şeyleri söylüyorlardı. Tekrarlar bir aşinalık duygusu veriyordu, oğlunun tekrar ettiklerini bir kez de aşçının yinelemesi de bu aşinalığı perçinliyordu. Tanışlarına, "Mükemmel bir iş," diyordu aşçı, "bir öncekinden bile daha iyi." Kanepe, televizyon, banka hesabı hayalini kuruyordu. Biju sonunda yeterince para kazanacak ve aşçı emekliye ayrılabilecekti. Ona yemek

1. Hindistan'da özellikle çay eşliğinde yenen ve küçük dikdörtgen biçimli olan bir puf böreği. (Ç.N.)

yapıp ayak parmaklarını kütürdetecek bir gelini, sinek kovalar gibi kovaladığı torunları olacaktı.

Dağın eteğine oturtulmuş, dış hatları yosunlara karışan, çatısını eğreltiotları bürüyen evde zaman ölmüş olabilirdi, ama aşçı her mektupla geleceğe doğru yuvarlanmaktan geri durmuyordu.

Oğlu daha az eğitimli babası hakkında kötü düşünmesin diye özenle cevap yazıyordu: "Para biriktirmeyi ihmal etme. Kimseye borç verme ve kimlerle konuştuğuna dikkat et. Bir şey söyleyip başka bir şey yapan çok insan var orada. Yalancılar ve düzenbazlar. İstirahat etmeyi de unutma. Yeterince yemeyi ihmal etme. Sağlık Servettir. Kararlarını vermeden önce Nandu'ya danış."

Nandu aynı şehirde yaşayan bir köylüleriydi.

*

Bir seferinde Ço Oyu posta kutusuna *National Geographic*'in bedava verdiği Şişirilebilen Yerküre'si için bir kupon gelmişti. Sai o kuponu doldurmuş, ta Amerika'nın Omaha şehrindeki bir adrese postalamıştı; üstünden onca zaman geçmiş, konuyu çoktan unutmuşlarken, neredeyse bir yüzyıldır insanoğlunun bilgi ve cesaretinin sınırlarını zorlayan macerasever üyeler olmalarından ötürü onları kutlayan bir sertifika eşliğinde o yerküre geldi. Sai'yle aşçı onu şişirip birlikte verilen vidalarla eksenine tutturdular. Postadan pek seyrek olarak beklenmedik bir şey gelir, hatta güzel şeyler hiç çıkmazdı. Çöllere, dağlara, yeşilin ve sarının taze bahar renklerine, kutuplardaki karlara baktılar; Biju şu harikulade kürede bir yerdeydi. New York'u aradılar ve Sai, St. Augustine Manastırı'nda Rahibe Alice'in birer portakal ve el feneriyle ona gösterdiği gibi, burada gündüzken orada niçin gece olduğunu açıklamaya çalıştı. Aşçı, iki ülkeyle ilgili başka hiçbir ko-

nuya yansımamış görünen ilginç bir terslik olarak, önce Hindistan'da gündüz olmasını tuhaf buldu.

*

Mektuplar birkaç parça giysiyle birlikte yerde yatıyordu; eski püskü döşek ters çevrilmiş ve karyolanın yayları incecik şilteyi delmesin diye serilen gazete sayfaları darmadağın saçılmıştı.

Polisler aşçının yoksulluğunu, sahipsiz olduğunu, saygınlığının temelsizliğini gözler önüne sermişlerdi; manzarayı berbat etmiş, yüzüne çarpmışlardı.

Derken şemsiyeleriyle birlikte –çoğu siyah, biri çiçekli pembe– gecenin dolaşık gölgelerine çekildiler.

Aşçı dizleri üstünde saatinin gümüş düğmesini aradı, ama ortada yoktu.

"Eh, her şeyi araştırmak zorundaydılar," dedi. "Doğal olarak. Yoksa benim masum olduğumu nereden bilecekler? Hırsız çoğu zaman uşaktır."

*

Sai utanmıştı. Aşçının kulübesine seyrek uğrardı, ona bakmak için geldiğindeyse, yakınlıklarının sonuçta yapay olduğu ve arkadaşlıklarının bozuk bir dille –çünkü Sai İngilizce, öbürü Hintçe konuşurdu– yürütülen sığ şeylerden meydana geldiği ifşa edilmiş gibi, ikisi de rahat edemezlerdi. O bozukluk asla derinlere inmemeyi, çapraşık bir kelime dağarcığı gerektiren şeylere girmemeyi kolaylaştırsa da Sai, aşçının huysuz yüzünü her görüşünde, onun çarşıda canla başla pazarlık ettiğini her duyuşunda yüreği yumuşar, ona *Bebekji*[1] veya Saibebek diyen ve onunla ne olursa olsun sevgiyle konuşan böyle zor bir adamla yaşadığından gurur duyardı.

Onunla ilk olarak Dehra Dun'daki St. Augustine Ma-

1. Hintçe'de –ji eki saygı ifadesidir, yani saygıdeğer bebek. (Ç.N.)

nastırı'ndan geldiği gün karşılaşmıştı. Artık dokuz yıl olmuştu. Onu bir taksi bırakmıştı ve coğrafyanın uçsuz bucaksızlığını vurgulayan dal gibi incecik endamıyla bahçe kapısında beklerken ay, evin adını –Ço Oyu– okuyabileceği kadar aydınlık bir ışıltıyla parlıyordu. Yanında teneke bir sandık vardı. "Bayan S. Mistry, St. Augustine Kızlar Manastırı." Fakat kapı kilitliydi. Taksici çıngırağı çalıp bağırdı:

"Oi, *koi hai? Khansama? Uth. Koi hai? Uth. Khansama?*"[1]

Kançencunga kor gibi uğursuzca parıldıyor, ağaçlar solgun gövde ve kara yapraklarıyla iki yanda uzanıp gidiyor, bir patika cengelin sütunları arasından eve doğru ilerliyordu.

Bitmek bilmeyen bir sürenin sonunda bir ıslığın çalındığını duyup bir fenerin yaklaştığını gördüler; ve işte çarpık bacaklarıyla patikada yürüyen, şimdi olduğu ve on yıl sonra da olacağı kadar kösele suratlı, kırış kırış ve kir içindeki aşçı geliyordu. Yoksulluğa tutulmuş bir adamın bir bant gibi ileri sarılarak ihtiyara dönüşmüş hali. Sıkıştırılmış çocukluk ve yakaya yapışan yaşlılık. Onunla yargıç arasında bir kuşak vardı, ama baksanız ayırt edemezdiniz. Mizacında, çaydanlığında, giysilerinde, mutfağında, sesinde, yüzünde, bozulmamış kirinde; yemek pişirmeyle, isle ve gazyağıyla geçmiş ömrünün bozulmamış, oturmuş kokusunda yıllanmışlık vardı.

*

Birlikte dikilip polislerin kulübede bıraktıkları dağınıklığı süzerlerken, aralarındaki uçurumu kapamaya çalışan Sai, "Ne hakla sana böyle davranırlar?" dedi.

Aşçı, "İyi de soruşturma başka nasıl yapılır ki?" diye mantık yürüttü.

1. (Hint.) Kimse var mı? Aşçı? Kalk. Kimse var mı? Kalk. Aşçı? (Ç.N.)

Saygınlığını ayrı yollardan kurtarmak istediler, ama onun perişanlığını göstermekten başka bir işe yaramadı bu.

Eşyalarını toplamak üzere eğilirlerken aşçı mektupların sayfalarını doğru zarflara yerleştirmeye özen gösterdi. Yaptığı yolculuğun bir kaydına sahip olsun ve başarısıyla gururlanabilsin diye bir gün onları Biju'ya iade edecekti.

5

Biju Baby Bistro'da.

Üst kattaki restoran Fransız, ama aşağıdaki mutfak Meksikalı ve Hintliydi. Bir Pakistanlı tuttuklarında da Meksikalı, Hintli ve Pakistanlı oluyordu.

*

Otantik bir sömürge deneyimi için Biju, Le Colonial'de.

Üstte zengin sömürgeciler, altta yoksul yerliler. Kolombiyalı, Tunuslu, Ekvadorlu, Gambiyalı.

*

Oradan Stars and Stripes lokantası. Üstte Amerikan, altta Guatemala bayrağı.

Artı, Biju geldiğinde bir Hint bayrağı.

*

"Guatemala nerede?" diye sormak zorunda kaldı.

"Guam nerede?"

"Madagaskar nerede?"

"Guyana nerede?"

Guyanalı adam, "Bilmiyor musun?" dedi. "Guyana'da her yer Hintli be dostum."

"Guam Hintli kaynıyor. Neredeyse her baktığın yerde bir Hintli görüyorsun."

"Trinidad?"

"Trinidad Hintli dolu! 'Soom balıkı konseervesii, dostuuum,' diyorlar, inanabiliyor musun?"

Madagaskar: Hintli de Hintli.

Şili: Tierra del Fuego'daki Zona Rosa gümrüksüz satış mağazasında Hintliler, viski ve elektronik eşya. Areca ikinci el araba işinde Pakistanlıların olması düşüncesine fena bozuluyor. "Neyse... boş ver... o *bhençoot*'lar[1] iki kuruş kazansınlar madem..."

Kenya. Güney Afrika. Suudi Arabistan. Fiji. Yeni Zelanda. Surinam.

Uzun zaman önce Kanada'ya bir Sih topluluğu gelmiş; uzak bölgelere gitmiş ve kadınlar şalvarlarını çıkarıp *kurta*'larını[2] elbiseler gibi giyinmişler.

Hintliler, evet, Alaska'da; Kuzey Kutbu'ndan önceki son kasabanın son marketinin –daha çok konserve gıdalar, olta takımları, tuz paketleri ve kürekler– sahibi bir *Desi*'ymiş;[3] karısı, çocuklarıyla beraber, kocasının fedakârlığı sayesinde Küçük Melekler Anaokulu'nun masrafını karşılayabildikleri Karnal'da kalmış.

Karadeniz'de, evet, baharat işi yapan Hintliler.

Hong Kong. Singapur.

Büyürken nasıl olmuş da bir şey öğrenmemişti? İngiltere'yi, Amerika, Dubai ve Kuveyt'i biliyordu, ama onun dışında bir şey yoktu.

*

New York'un bodrum mutfaklarında koca bir dünya yaşasa da Biju'nun havsalası buna yetmiyordu ve bir Pakistanlı gelince neredeyse rahatladı. En azından ne yapacağını biliyordu. Babasına yazıp durumu anlattı.

1. (Hint.) Kelime anlamıyla kız kardeşini düzen kimse demek olan küfür sözü. (Ç.N.)
2. Hindistan'da kadın ve erkeklerin üst giysi olarak kullandığı uzun gömlek. (Ç.N.)
3. (Hint.) Doğma büyüme Hindistanlı. (Ç.N.)

Aşçı dehşete düştü. Oğlu nasıl bir yerde çalışıyordu? Her yerden insanların çalışmak için geldikleri bir ülke olduğunu biliyordu orasının, ama Pakistanlıların ne işi vardı? Onları işe almadıkları kesindi. Hintlilerin daha çok sevildikleri kesindi...

Oğluna, "Aman dikkat et," diye yazdı. "Aman. Aman dikkat et. Uzak dur. Güvenme."

Oğluysa güvenini zaten boşa çıkarmıyordu. Adamla doğru dürüst konuşamadığını fark etmişti; her zerreciği ondan tiksiniyordu, her tüyü diken diken oluyordu.

Pakistanlılara karşı *Desi*'ler.

Ah, eski savaş, güzel savaş...

Sözcükler yüzyılların alışkanlığından başka nerede zahmetsizce ağızdan akıp giderdi? Babanızın, dedenizin ruhu başka nasıl olur da ölülerden doğardı?

Burada, her milletin kendi basmakalıplarını yeniden yaşadığı Amerika'da...

Biju ana rahminde sıcacık bir hamama girmiş gibi hissetti kendini.

Fakat sonra ortalık soğudu. Meğer bu savaş pek tatmin edici değilmiş; asla yeterince derine inilemiyordu, şifre asla çözülemiyordu, kaşıntı asla kaşınamıyordu; tahriş, tahriş üstüne biniyor ve dövüşçüler habire daha çok kaşınıyorlardı.

Biju, "Domuzlar, domuzlar, domuz oğlu domuzlar, *sooar ka bacça*!" diye bağırıyordu.

"*Uloo ka patha*, baykuşun oğlu, orospu çocuğu aşağılık Hintli."

Cepheleri can alıcı kavşaklarda açıyorlardı. Birbirlerine lahanadan top gülleleri atıyorlardı.

*

"***!!!" dedi Fransız.

Kulaklarına öfkeli boş bir köpük gibi gelmişti, ama adamın söylediği baş belası bir ikili olduklarıydı. Kavga

sesleri merdivenin yukarısına kadar ulaşıp kulak tırmalamış ve üstte kusursuzca Birinci Dünya, yirmi üç basamak altta kusursuzca Üçüncü Dünya olan dengeyi bozabilecek hale gelmişti. Bunları üst üste koyun; kim ona kendi restoranında patronluk taslayacaktı, ha? 27,50 dolara *coquilles Saint-Jacques à lavapeur*'ü, 23 dolara *blanquette de veau*'sü ve kendi yağından minderinde paşalar gibi oturup safran kokusu yayarak sömürgelere girizgâh yapan ördek.

Ne sanıyorlardı? Paris'teki restoranların bodrum katları Meksikalılar, *Desi*'ler ve Pakistanlılarla mı dolu?

Hayır, değil. Ne sanıyorsunuz?

Onların bodrumlarını dolduranlar Cezayirli, Senegalli, Faslı...

Hoşça kal, Baby Bistro.

Sahibi, "Boş zamanında bir de banyo yap," dedi. Kokmasına rağmen Biju'yu işe alacak insanlığı göstermişti yine de.

Pakistanlı bir yana, Biju bir yana. Köşeyi dönüp yine birbirleriyle karşılaşıyor, sonra tekrar ayrı yönlere gidiyorlardı.

6

Diyorduk ki; Sai kapıda beklerken aşçı, çakallarla iki kobrayı ve Kalimpong'daki herkesi sırayla soyup poliste onu koruyacak bir kardeşi olan mahalle hırsızı Gobbo'yu uzaklaştırmak için ıslık çalarak parantez bacakları ve elinde fenerle geliyordu.

Kim istese seti kolayca aşabilmesine veya dere yatağından çıkabilmesine rağmen kalın bir kilit ve zincirle kilitli bahçe kapısını açan aşçı, "İngiltere'den mi geldin?" diye sordu Sai'ye.

Sai hayır anlamına başını salladı.

Aşçı, "Amerika'dan mı? Orada su ve elektrik sorunu yokmuş," dedi. Huşuyla kabarık sözleri Birinci Dünya parası gibi dolgunluk ve kendinden hoşnutlukla tıkır tıkırdı.

Sai, "Hayır," dedi.

"Hayır? Hayır mı?" Büyük hayal kırıklığı. "Yurtdışından." Soru işaretsiz. Basit, tartışmasız gerçeği yineliyordu. Bunu kendi değil de kız söylemiş gibi başıyla onaylıyordu.

"Hayır. Dehra Dun'dan."

"Dehra Dun!" Aşçı yıkılmış bir edayla, "*Kamaal hai,*"[1] dedi. "Biz de uzaklardan geleceğini düşünerek bu-

1. (Hint.) Çok tuhaf. (Ç.N.)

rada ne kadar heyecanlanmıştık; meğer başından beri Dehra Dun'daymışsın. Daha önce niye gelmedin?"

Kız cevap vermeyince, "Pekâlâ," dedi, "annen baban neredeler?"

"Öldüler," dedi Sai.

"Öldüler." Feneri düşürünce alev söndü. "*Baap re!*[1] Bana kimse bir şey demedi. Peki sana ne olacak, zavallı çocuğum?" dedi acıma ve umutsuzlukla. "Nerede öldüler?" Fener ışığı sönünce ortalık ayın gizemli ışığına boyanmıştı.

"Rusya'da."

"Rusya'da! Ama orada hiçbir iş yok ki." Sözler yine değeri düşük dövize, talihsiz Üçüncü Dünya parasına dönüştü. "Ne yapıyorlardı?"

"Babam uzay pilotuydu."

"Uzay pilotu, hiç öyle bir şey duymadım..." Kıza şüpheyle baktı. Bu çocukta bir yanlışlık vardı, belli, ama işte, karşısındaydı. Düşünceli düşünceli, "Şimdilik kalmak zorundasın," dedi. "Yapacak bir şey yok... ne üzücü... ne kötü..." Çocuklar sık sık hikâyeler uydurur veya korkunç bir gerçeği gizlemek için onlara öyle şeyler anlatılırdı.

Bahçe yolunu arabanın giremeyeceği kadar ot büründüğünden, sandıkla aşçı ve taksici boğuşmak zorundaydı; yoldan geriye ayak izinden incecik bir patika kalmıştı.

Aşçı arkasını döndü: "Nasıl öldüler?"

Yukarıdan bir yerden telaşa kapılan bir kuşun, bir pervane gibi hareketlenen dev kanatların sesi geldi.

*

Moskova'da sakin bir öğleden sonraydı, Bay ve Bayan Mistry meydanı geçerek Gezegenlerarası Seyahat

1. (Hint.) Bir şaşkınlık ünlemi. (Ç.N.)

Derneği'ne gidiyorlardı. Sai'nin babası Hindistan Hava Kuvvetleri'ndeyken Kozmoslararası Program'a aday adayı olarak seçildiğinden beri burada kadrolu olarak çalışıyordu. Hint-SSCB aşkının son günleriydi ve iki ülke arasındaki flörtleşmeli, gül kızılı yılların özlemiyle gözyaşlarına boğuldu boğulacak gibi olan bilim insanlarının sohbetlerinde şimdiden kurumuş bir buketin kokusu seçilebiliyordu.

Bay ve Bayan Mistry, muhabbetin silah satışları, spor müsabakaları, karşılıklı dans kumpanyaları ve Hintli okul çocuklarından bir kuşağa Rusya'nın tarihöncesi karanlık bir ormanındaki evinde tavuk ayaklarıyla beslenen Baba Yaga'yı, soğan kubbeli bir sarayda sonsuza dek mutlu yaşamaya başlamadan önce Prens İvan'la Prenses İvanka'nın dertlerini tanıtan resimli kitaplarla perçinlendiği o çarpıcı günlerde büyümüşlerdi.

Çift Delhi'de bir parkta tanışmışlardı. O zamanlar üniversite öğrencisi olan Bayan Mistry ders çalışmak ve müdirenin gitmelerine izin verdiği bir yalancı tespih ağacının gölgesinde ve dinginliğinde saçlarını kurutmak için kızlar yurdundan oraya giderdi. O sırada Hava Kuvvetleri'ne girmiş bulunan güçlü ve boylu boslu Bay Mistry de yavaş koşu yaparak geçerken bu yarı buruk, yarı tatlı ifadeli öğrenciyi öyle şaşırtıcı derecede şirin buldu ki, durup bakakaldı. Harap bir Moğol türbesinin önünde ağır ağır bir ileri bir geri giden paslı dev çim biçme makinelerine bağlı inekleriyle bu yeşil alanda böylece tanış oldular. Duvarlardaki bir oyuktan öbürüne sessizce yansıyan dolaşık altın ışığın, her biri aydınlığı farklı dantel motiflerle –bitkiler, yıldızlar– ileten oyma panellerde giderek koyulduğu, giderek boğulduğu türbenin kuytu serinliğinde Bay Mistry bir yıl geçmeden evlilik teklifinde bulundu. Kız süratle düşündü. Bu aşkla geçmişin hüznünden ve halihazırdaki çocukça hayatının

usandırıcılığından sıyrılmaya fırsat bulmuştu. Herkesin yetişkin olmayı istediği bir yaş vardır; o da evet dedi. Pilot ve öğrenci, Zerdüşt ve Hindu, bu büyük laik aşktan kendileri dışında kimsenin duygulanmayacağını bilerek Moğol şehzadenin türbesinden çıktılar. Buna rağmen her biri aynı yalnızlıkla bomboş, her biri öbürünün yabancılığından büyülenmiş, ama ikisi de bir anlamda Batılı eğitim almış olarak, birbirlerini buldukları için kendilerini şanslı görüyorlardı; dolayısıyla bir gitarı tıngırdatırken birlikte basbayağı ahenkle şarkı söyleyebiliyorlardı. Modern dünyada modern bir ülkenin bir parçası olarak özgür ve cesur hissediyorlardı.

*

1955 gibi erken bir tarihte Kruşçev Keşmir'i ziyaret edip orayı ebediyen Hindistan'ın bir parçası ilan etmiş, daha yakın zamanda da Bolşoy, bu vesileyle en halis ipekten *sari*'leri[1] ve en iri mücevherleri kuşanmış olarak, Delhili seyirciye *Kuğu Gölü*'nü oynamıştı.

Ve tabii o günler uzay keşfinin ilk zamanlarıydı. Laika adlı bir köpek *Sputnik II*'yle uçurulmuştu. 1961'de Harn adında bir şempanze yolculuğa çıkmıştı. Ondan sonra da, aynı yıl, Yuri Gagarin. Seneler ağır ağır geçerken sadece Amerikalılarla Sovyetler, köpeklerle şempanzeler değil, birer Vietnamlı, Moğol, Kübalı, kadın ve siyahi de uzaya çıktılar. Uydular ve mekikler dünyanın ve ayın yörüngesinde dönüyorlardı; Mars'a inmiş, Venüs'e doğru yola çıkmış ve Satürn'ün yanından geçmişlerdi. Fezaya gönderecek olası adaylar bulmak için hükümetlerinden aldıkları talimatla ziyaretler yapan uzay ve havacılık uzmanlarından bir Sovyet ekibi bu sırada Hindistan'a ulaştı. Ülkenin başkentinde Hava Kuvvetleri'nin

1. Hindistan'da daha çok kadınların giydikleri ve tek parçadan oluşan, genellikle ipek veya pamuklu giysi. (Ç.N.)

bir tesisini görmeye geldiklerinde Bay Mistry sadece yeterliliğiyle değil, gözlerinde parlayan çelik gibi kararlılığıyla da dikkatlerini çekti.

Moskova'daki birkaç adaya o da katıldı ve altı yaşındaki Sai apar topar annesinin de gittiği manastıra emanet edildi.

Rekabet amansızdı. Tam Bay Mistry, karısına, meslektaşlarını geçip yerçekiminin denetimi dışına çıkacak ilk Hintli olacağına ne kadar güvendiğini ifşa ederken kader aksine karar verdi ve stratosferi bu hayatta, bu bedenle delip geçerek dünyayı belki de tanrıların gördüğü şekilde görmek yerine, mallarını pazarda trampa etmek ve satmak için taşradan kopup iki gündür yol tepen otuz yılmaz kadının ağırlığıyla yüklü bir otobüsün tekerlekleri onu ve karısını eziverince, kısmetine uzakların başka bir manzarası düştü.

Matruşkaların yuvalandıkları sandıkların ortasında, yabancıların tekerlekleri altında böylece can verdiler. Son anlarında St. Augustine Manastırı'ndaki kızlarını düşündüyseler bile o bunu hiçbir zaman bilemeyecekti.

*

Moskova manastır müfredatında yer almıyordu. Sai, gri bir Sovyet gökyüzü altındaki gri Sovyet tonlarında, her yanda gri Sovyet halkının gri Sovyet yiyecekleri yedikleri, kurşuni ve ağır, cüsseli, kaslı, buldok çeneli bir mimari hayal ediyordu. Farbalaları veya zaafları olmayan, mazgallı siperleri olmayan, tehlikeli köşeleri olmayan erkeksi bir şehir. Artık görüntüyü denetimden çıkmış bir kızıl taşkını dolduruyor, makarasından boşanıyordu.

Rahibe Caroline, "Çok üzgünüm," dedi, "bunu duyduğuma çok üzgünüm, Sai. Cesur olmalısın."

Revirde dinlenen Sai kendine kendine, "Öksüz kaldım," diye fısıldadı. "Annem babam öldü. Öksüz kaldım."

Manastırdan nefret ediyordu, ama başka da hatırlayabildiği bir şey yoktu.

"Sevgili Sai," diye yazardı annesi, "bir kış daha yaklaşırken biz de kalın yünlülerimizi çıkardık. Briç oynamak için Bay ve Bayan Sharma'yla buluştuk ve baban her zamanki gibi yine hile yaptı. Tadı keskin bir balık olan ringa yemenin keyfini sürüyoruz; bir gün sen de tatmalısın."

Sai gözetmen nezaretindeki yazı etütlerinde cevap verirdi:

"Sevgili anne ve babacığım, nasılsınız? Ben iyiyim. Burası çok sıcak. Dün tarihten sınav olduk ve Arlene Macedo her zamanki gibi yine kopya çekti."

Fakat mektuplar defter alıştırmalarına benziyordu. Sai iki koca yıldır ailesini görmüyordu ve varlıklarının duygusal vazgeçilmezliği çoktandır ortadan kalkmıştı. Ağlamaya çalıştı, ama beceremedi.

*

Konferans odasında, iki vernikli tahtaya tutturulmuş *dhoti*'li[1] bir İsa'nın altında rahibeler kaygıyla birbirlerine fikir danışıyorlardı. Bu ay kasalarına Mistrylerden banka çeki girmeyecek, tuvalet onarımı ve otobüs fonuna, ziyafet günleri ve bayram ziyafetlerine zorunlu bağışlar gelmeyecekti.

"Zavallı yavrucak; ama bizim elimizden ne gelir?" Sai'nin özel bir sorun olduğunu bilen rahibeler cık cıkladılar. Yaşlı olanlar, annesini de, kızının parasını ödemekle beraber yargıcın onu hiç ziyarete gelmediğini de hatırlıyorlardı. Bir bölümü yittiği, bir bölümü de bile bile unutulduğu için tabii hiçbirinin parçalarını birleştiremeyeceği yanları vardı hikâyenin. Sai'nin babası hakkında tek

1. Hindistan'da genelde erkeklerin giydiği, uzun bir peştamal gibi bele sarılan kıyafet. (Ç.N.)

bildikleri onun Zerdüşt öksüzler için kurulmuş bir hayır kurumunda yetiştiği ve okuldan üniversiteye, oradan da Hava Kuvvetleri'ne geçerken cömert bir bağışçıdan yardım gördüğüydü. Sai'nin ebeveyni evlenmek için kaçarken annesinin Gucerat'taki ailesi rezil duruma düştüklerini hissederek onu evlatlıktan reddetti.

Akrabalarla dolup taşan bir ülkede Sai kıtlığa düştü.

"Acil bir durumda irtibata geçilecek" listesinde yalnız bir isim vardı. Bir zamanlar okul harcını da ödeyen Sai'nin dedesi:

Adı: Yargıç Jemubhai Patel
İlişkisi: Anne tarafından dedesi
İşi: Başyargıç (em.)
Dini: Hindu
Kastı: Patidar

Sai, Ço Oyu'yu inşa edip Aberdeen'e dönüş yolundaki İskoçyalıyla 1957'de tanışan dedesini hiç görmemişti.

İskoçyalı, "Yeri çok ters, ama toprakta potansiyel var," demişti, "kinin, ipekböceği, kakule, orkide." Yargıç arazinin tarımsal imkânlarıyla ilgilenmiyordu, ama başına gelen onca şeye rağmen adamın sözüne güvenip –bir centilmenin sözü– orayı görmeye gitti. At sırtında gitti, manastır ışığına benzeyen aydınlığının dışarıdaki güneşi almasıyla değiştiği boş yapının kapısını açtı. Sanki bir eve değil de bir sezgiye giriyordu. Enli döşeme tahtalı zemin, koyu renk, neredeyse siyahtı; ahşabında hâlâ balta izleri olan tavan bir balinanın göğüs kafesini andırıyordu. Irmağın gümüşi taşlarından yapılma bir şömine kum gibi parıldıyordu. Sık eğreltiotları pencerelere sokulurken, yeşilin birbirine yanaştığı gürlükler tohumlar-

la keçelenmiş, bukleli yumrular tunç rengi tüylerle havlanmıştı. Burada derinlik, genişlik, yükseklik ve kavranması daha zor bir boyutun farkına varabileceğini biliyordu. Dışarıda capcanlı renkleriyle kuşlar daldan dala konup cıvıldaşıyor ve Himalayaların şu pırıltılı dorukları her şeyden vazgeçmeyi, her şeye boş vermeyi akla yatırırcasına insanın küçük olduğunu kanıtlayana dek kat kat yükseliyordu. Yargıç kendi ülkesinde bir yabancı olmanın avuntusuyla burada, bu kabukta, bu kafatasında yaşayabilirdi; çünkü bu sefer dili öğrenmeyecekti.

Adliyeye bir daha hiç geri dönmedi.

*

Manastırdaki çarpıklıklara, pastel renkli şu tatlı mı tatlı meleklerle huzursuz edici bir karşıtlık içinde takdim edilen kanlı İsa'ya, "Güle güle," dedi Sai. Küçük bir kıza onca ağır gelen üniformalara, erkeksi omuzlu ceket ve kravata, inek toynaklı siyah ayakkabılara güle güle. Sıra dışı bir geçmişi olan yegâne öbür öğrenci arkadaşı Arlene Macedo'ya güle güle. Arlene'in söylediğine göre babası, buraya gelip sonra onları terk eden Portekizli bir denizciymiş. Deniz aşkına değil, diye fısıldıyorlardı öbür kızlar, Delhi'deki Claridge's Otel'in Çinli kuaförü aşkına. Aşağılanma ve korkunun ağırlığını, kıvırma sanatını, kara huylu dedektiflerce ifşa edilme ve günlük, sıradan hataları ve akıl karışıklıklarını birinci sınıf suçların ciddiyetiyle ele alan hukukun üstünlüğü önünde tir tir titremeyi öğrenmeyle geçen dört yıla güle güle. Güle güle;

a. kâğıt külahla[1] çöp kutusunun içinde dikilmeye

b. eller havada tek ayak üstünde dikilirken güneş çarpmasına

c. sabah içtimasında günahlarını duyurmaya

1. Eskiden tembel öğrencilere ceza olarak başında kâğıt külah giydirilirdi. (Ç.N.)

d. kızıl kara mavi ve zerdeçal renkli pataklanmalara.

"Arsız kız," demişti Rahibe Caroline bir gün ev ödevini yapmayan Sai'ye ve vakit geçirmeden, utanç hissetmeksizin arlansın diye poposunu bir habeşmaymununkinki gibi parlatmıştı.

Masumiyeti takıntı haline getirse de, günahın lezzetini tanımlamakta kimse düzenin eline su dökemezdi. Suçluluk ve arzunun gücünü keşfetmenin, sonuçları deşip kurcalamanın iç gıcıklayıcı zevki nerede vardı? İşte bunu Sai iyi öğrendi. Bunu ve üstüne sığ bir amentüyü: Pasta *laddoos*'tan iyidir, çatal-bıçak-kaşık ellerden iyidir, İsa'nın kanını yudumlayıp bedeninin bisküvisini yemek bir kamış simgesini kadifeçiçekleriyle süslemekten daha uygardır, İngilizce Hintçe'den iyidir.

*

Sai'ye öğretilen her fikir çelişkilere düştü ve bu çelişkiler de özümsendi. "Lochinvar" ve Tagore, ekonomi ve ahlak bilimi, ekose kumaşlı dağ eğlencesi ve *dhoti*'li Pencap hasat dansı, Bengalce milli marş ve hem ceket ceplerine, hem de girişin üstündeki bir kemere arma olarak işlenmiş anlaşılmaz Latince düstur: *Pisci tisci episculum basculum*. Öyle şeyler işte.

*

Bu düsturun altından son kez, manastırlarda mali sistemler üstüne çalışan ve şimdi de Darjeeling'e giden konuk bir rahibe eşliğinde geçti. Dehra Dun'dan Delhi'ye, Delhi'den Siliguri'ye köy hayatından manzaralar gözlemlediler; Hindistan her zamankinden yaşlı görünüyordu. *Sari*'lerinin altına bluz giyemeyecek kadar yoksul kadınlar başlarında yakacak odunlarla yanlarından geçiyorlardı. Keyfi yerinde olan rahibe, "Çalılar dere boyu, utanç diz boyu," dedi. Sonra keyfi kaçtı. Sabahın erken saatiydi ve demiryolunda sıra sıra yalın kıçlar diziliydi.

Yakından bakınca onlarca insanın raylara büyük aptesleri yaptıklarını, bir tenekeden suyla kıçlarını yıkadıklarını gördüler. "Pis insanlar," dedi, "yoksulluk mazeret değil, hayır değil, bunu bana kimse açıklayamaz. Bunu niçin orada yapmaları gereksin?"

Yanında oturan âlim görünüşlü ağırbaşlı, gözlüklü biri, "Yüksekte kaldığı için," dedi. "Raylar yüksekte kaldığı için orası iyi bir tercih."

Rahibe cevap vermedi. Büyük apteslerini yapan insanlar için trendekiler konunun o kadar dışındaydı ki –aynı türden bile değillerdi–, ıkınan butlarını ha yoldan geçenler görmüş, ha bir serçe, umursamıyorlardı.

Hep böyle sürüp gidiyordu.

*

Sai kaderinin onu beklediği hissiyle sessizdi. Ço Oyu'yu duyumsayabiliyordu.

Rahibe, "Merak etme, canım," dedi.

Sai cevap vermeyince rahibenin sinirine dokunmaya başladı.

Bir taksiye aktarma yapıp, rüzgârda gıcırdayarak ve bir oraya bir buraya sallanarak, daha nemli bir iklimi, paslı yeşil bir coğrafyayı kat ettiler. Kazıklar üstündeki çay tezgâhlarının, yuvarlak kamış sepetlerde satılan tavukların ve barakalarda imal edilen Durga Puja tanrıçalarının yanından geçtiler. Çeltik tarlalarından ve perişan görünümlü ama ünlü çay şirketlerinin adlarını –Rungli Rungliot, Ghoom, Goenkas– taşıyan ambarların yanından geçtiler.

"Öyle üzülerek oturma. Tanrı'nın sana küstüğünü düşünmüyorsun, değil mi? Yapacak onca işi varken?"

Sağda ansızın Teesta Irmağı beyaz kumlu iki kıyı arasından onlara doğru atıldı. Boşluk ve güneş gürleyerek camdan içeri çarptı. Yansımalar ışığı, ırmağı büyüterek aksettiriyor, her biri öbürüne açılar ve renkler ekli-

yor, Sai adım atmak üzere olduğu uçsuz bucaksızlığın farkına varıyordu.

Suyun delice aktığı ırmak kıyısında akşamüstü güneşi ağaçların arasından benek benek vururken ayrıldılar. Doğuda, Deolo ve Ringkingpong tepeleri arasındaki semerde güç bela oturmayı başarabilen Kalimpong vardı. Batıda da Singalila Dağları'ndan aşağı doğru kayan Darjeeling. Rahibe son bir teselli vermeye çalıştıysa da ırmağın gümbürtüsü sesini bastırdı ve Sai'nin yanağını veda niyetine sıkmakla yetindi. Bir Cluny Rahibeleri cipi içinde iki bin metre yukarıdaki çay yetiştiren bir memlekete, manastır külliyelerinin sırılsıklam siste mantar gibi bittiği kara ve pis bir şehre çıktı.

•

Güneş battıktan sonra gece çabuk çöktü. Arkaya yatarak burnu gökyüzünü gösteren araba burgu burgu yükselmeye devam etti – en küçük bir yanlışta yuvarlanıverirlerdi. Sai'nin ölüm kulaklarına fısıldıyor, canı nabzında atıyor, yüreği dimdik düşüyor, kendileri döne döne çıkıyorlardı. Kalimpong'un hiçbir yerinde sokak lambası yoktu, evlerdeki ışıklar da öyle loştu ki, onları ancak önlerinden geçerken görebiliyordunuz; ansızın beliriyor ve belirdikleri gibi arkada kayboluyorlardı. Karanlıkta yanlarından yürüyen insanların ne fenerleri, ne ışıldakları vardı ve geçen arabanın farına tutuldukça yoldan çekiliyorlardı. Sürücü asfalttan toprak bir yola saptı ve sonunda araç yabanın ortasındaki taş direkler arasına tutturulmuş bir bahçe kapısının önünde durdu. Motor sesi yitti; farlar söndü. Yalnızca ormanın çıkardığı *ssss tsyu ts ts syuuu* sesleri vardı.

7

Ah, dede insandan çok kertenkeleydi.

Köpek, köpekten çok insan.

Sai'nin yüzü çorba kaşığında baş aşağı.

Bir zamanlar kutlama törenlerinde hoşluk olsun diye şato biçimindeki pastaları kâğıt bayraklar, balıkları hızmalar, oklukirpileri kereviz sapları, tavukları da arkadan gerçek yumurtalarla donattığı başka bir çağdan kalma hanidir unutulmuş bir hüneri anımsayan aşçı, ona hoş geldin demek için patates püresini otomobile benzetti.

Bu otomobilin domates dilimlerinden tekerlekleri ve aşçının değerli maden yerine koyup yıkadığı, kuruttuğu, kullandığı, sonra yine kullandığı, ama ufalanıp gümüş renkli kırpıntılara döndükten sonra bile hâlâ atmaya kıyamadığı açılmış antik folyo parçalarından aksesuarları vardı.

Araba masanın ortasında kürek biçimli koyun pirzolaları, suya doymuş taze fasulye ve peynir sosunun altında kefenli bir beyne benzeyen karnabaharla beraber duruyordu. Tabakların hepsinden hararetli bir duman yükseliyor ve Sai'nin yüzünde sıcak, yemek kokulu bulutlar yoğunlaşıyordu.

Buhar biraz azalınca masanın öbür ucundaki dede-

sine ve onun yanındaki sandalyede oturan köpeğe bir daha baktı. Mutt gülümsüyordu –başı eğik, kuyruğu sandalyeye pat pat vuruyordu– ama yargıç Sai'nin geldiğinin farkında değil gibiydi. Beyaz gömleği ve yandan tokalı siyah pantolonuyla büzüşmüş bir adamdı. Giysileri tarazlı ama temiz, hâlâ her şeyi –pijamalar, havlular, çoraplar, iç çamaşırları ve mendiller– ütüleyen aşçı tarafından ütülenmişti. Yüzü esmer cilt üstünde beyaz pudra gibi görünen bir şeyin etkisiyle uzaklaşmış gibi görünüyordu – yoksa bu sadece buhar mıydı? Ve kolonyanın parfümle pek ilgisi olmayan, daha çok salamura sularını andıran şu belli belirsiz antibiyotik kokusu da ondan geliyordu. Yüzünün eğiminde, saçsız geniş alnında, içedönük burnunda, içedönük çenesinde, hareketsizliğinde, dudaksızlığında, sabit bakışlarında bir sürüngene, belli belirsiz andırmaktan çok daha fazla benzerlik vardı. Öbür yaşlı insanlar gibi o da zamanda ileriye değil, çok gerilere yolculuk yapmış gibiydi. Sonsuzluğun huzurunda bulunup tarihöncesini dinleyeyim diye okyanusa gözlerini dikmiş bir Galapagos yaratığına benziyordu.

*

Sonunda başını kaldırıp gözlerini Sai'ye dikti. "Ee, adın nedir?"

"Sai."

Bir küstahlığa kızmış gibi, "Sai mi?" diye sordu tersçe.

Köpek hapşırdı. Zarif bir burnu vardı; tepesinde bir asalet yumrusu, fırfırlı bir pantolonu, özenle saçaklandırılmış kuyruğu...

Sai hiç böyle bakımlı bir köpek görmemişti.

"Köpeğiniz bir film yıldızı gibi," dedi.

Sözünün ne kadar hoşuna gittiğini belli etmemeye çalışan yargıç, "Bir Audrey Hepburn belki," dedi, "ama şu pazar posterlerindeki korkunç hayaletlerden biri kesinlikle değil."

Kaşığını aldı. "Çorba nerede?"

Aşçı patates püresinden arabasının heyecanıyla unutmuştu.

Yargıç yumruğunu indirdi. Ana yemekten sonra çorba mı olurdu? Sıra bozulmuştu.

Yargıcın kınamasını onaylarcasına elektriğin bir anda gücü düştü ve ampul, bir kamikaze tepkisi uyandırmaya mecalsiz gelgeç voltajdan etkilenerek masanın üstünde sırtüstü pırpır eden kanatlı böcekle beraber vızıldamaya başladı. Aşçı cılız elektriğin gücünü buradakine toplamak için evdeki öbür tüm lambaları zaten söndürdüğünden, bu ayarsız ışıkta, bir peri masalından çıkıp duvarın yamuk yumuk sıvasında çakıp sönen dört hayal kuklasına dönüşmüşlerdi: bir keler adam, bir kambur aşçı, bir gür kaşlı kız ve uzun kuyruklu bir av köpeği...

Yargıç, "Bölge yargıcı olacak şu aptala yazmalı," dedi, "ama neye yarayacak!" Bıçağıyla masadaki böceği döndürünce, ona dehşet içinde bakakalan Mutt, taparcasına seven bir eşmiş gibi yargıca gözlerini dikti.

*

Aşçı, "Hiçbir şeye teşekkür yok... Artık genç ve sağlıklı olmadığım halde uğraşmak zorunda olduğum şu şeylere bak... Yoksulluğa mahkûm bir adam olmak korkunç bir şey, korkunç, korkunç, korkunç..." diye söylenerek, iki kâseyle ekşili acılı domates çorbasını getirdi.

Yargıç krema kâsesinden bir kaşık alıp beyaz yığını kırmızıya çalıverdi.

"Eh," dedi torununa, "kimsenin düzeni bozulmamalı. Sana özel bir öğretmen tutmalı –yamacın aşağısından bir kadın, manastır okulları fazla masraflı– kiliseyi daha da semirtmenin ne âlemi var...? Zaten burası uzak ve artık ulaşım aracı gibi bir lüks de yok, değil mi? Seni devlet okuluna göndermek de herhalde yanlış olur...

oradan yanlış aksanla ve burnunu karıştırarak çıkarsın..."

*

Işık, Edison'un ampulün cam küresi içinde ince kıskaçlarla tutturulmuş ilk mucizesi kadar kırılgan bir telin solgunluğuna dönüştü. Son bir kez mavi bir parıltı salıverdikten sonra söndü.

Yargıç, "Lanet olsun!" dedi.

*

Son çarşaflar çoktandır eskidiğinden, o akşam Sai bir masa örtüsünün altında yattı. Ormanın yoğun varlığını hissedebiliyor; hintkamışlarının içi boş boğumlarının vuruşlarını, dağın bağrının derinliklerinde akan *jhora*'nın sesini işitebiliyordu. Gün içinde evdeki seslerce bastırıldıktan sonra alacakaranlıkla yükseliyor, saf sedasıyla şarkısını pencerelere okuyordu bu dere. Evin yapısı gecenin dengesi içinde kırılgan görünüyordu; sadece bir kabuk. Teneke çatı rüzgârda takırdıyordu. Sai ayaklarını kımıldattığında parmakları sessizce çürük kumaşı deliyordu. Hem gerisini hem ilerisini içine alacak kadar engin bir boşluğa adım atmış gibi korkulu bir duygu vardı içinde.

Derken, duyuşunda gizli bir kapı açılmış gibi, evi ağır ağır öğüterek bıçkı tozu haline getiren mini minnacık çenelerin sesini fark etti – sıkı sıkıya havaya tutunduğundan algılanması zor, ama bir kez tanındı mı görkemli boyutlara varan bir ses. Bu iklimde ilaçlanmamış ahşabın bir mevsimde yenip bitirileceğini öğrenecekti.

8

Sai'nin karşı odasındaki yargıç, torununun gelişinden sinirinin bozulduğunu fark ederek yatıştırıcı bir Calmpose hapı yuttu. Yatağın bir yanında Mutt uyumadan uzanıyordu. Onu, "Küçük köpecik," diye pışpışladı. "Şu uzun kıvırcık kulaklara bir bak, *hım*? Şu buklelere bir bak." Mutt her akşam başı yargıcın yastığında uyuyor, soğuk gecelerde de angora yününden bir şalla sarılıyordu. Uyuyordu uyumasına, ama bir yandan horlarken öbür yandan yargıcı dinleyen bir kulağını havaya dikmeyi ihmal etmiyordu.

Yargıç bir kitap alıp okumaya çalıştı, ama yapamadı. Kendi yolculuklarını, geçmişindeki uzak yerlere geliş ve gidişlerini düşündüğünü şaşırarak fark etti. Üstünde beyaz harflerle "Bay J.P. Patel, SS *Strathnaver*" yazan ve tıpkı Sai'ninkine benzeyen siyah teneke sandığıyla evden ilk olarak yirmi yaşındayken ayrılmıştı. Yıl 1939'du. Atalarının yurdu olan Piphit Kasabası'nı terk ediyordu. Oradan Bombay Limanı'na yolculuk yapmış, ardından gemiyle Liverpool'a gitmiş, Liverpool'dan da Cambridge'e geçmişti.

Aradan çok yıllar geçse de o gün tüm acımasizlığıyla, tüm renkleriyle hafızasında canlandı.

*

O zamanlar sadece Jemubhai –veya Jemu– diye çağ-

rılan müstakbel yargıç, kayınbabasının tuttuğu iki emekli askerî bandocunun serenatlarıyla uğurlandı. Lekeli kırmızı ceketlerindeki donuk madenî şeritleri yenlerinden ve yakalarından sökülen bandocular "Hintlilere Mahsus" ve "Avrupalılara Mahsus" yaftalı oturma sıralarının arasındaki peronda dikiliyorlardı. Tren istasyondan ayrılırken vedaya uygun bir ezgi olduğunu hatırladıkları "Beni Aziz Vatanım İngiltere'ye Geri Götür" parçasını çaldılar.

Yargıca babası eşlik etti. Evde annesi gözyaşı dökü-yordu, çünkü elveda demenin kesinliğiyle son anın kısalığı arasındaki dengesizliği hesaplayamamıştı.

"Gitmesine izin verme. Gitmesine izin verme."

Komik ve seyrek bıyığı, İngiltere'de asla bulamayacağı annesinin özel *çoorva*'sına[1] olan sevgisi ve fazlasıyla nasipleneceği soğuğa duyduğu nefretiyle; anne sevgisinin coşkusunu yeterince ifade eden desenlerle örülmüş kazağı, yeni *Oxford English Dictionary*'si ve Tanrılar yolunu açık etsin diye dalgalara adak olarak bırakılacak süslü hindistanceviziyle küçük oğlu.

Baba-oğul bütün sabah ve öğleden sonra tıkır tıkır ilerlerken, içinde bilmeden yaşadığı coğrafyanın enginliği Jemu'yu etkisi altına alıyordu. Sırf trende oturdukları gerçeği ve aracın hızı bile onun dünyasını önemsizleştiriyor, korumasız bir yüreği ele geçirmeye amade boşluğun kanıtlarını her bir pencereden gösteriyordu. Geleceği için değil, geçmişi için, Piphit'te yaşarken sahip olduğu budalaca inanç için delici bir korkuya kapıldı.

Raylar boyunca dizili ince dallardan iskelelerde kurutulan balıkların leş kokusu bir süre düşüncelerini bastırdı; kokusuz ortama geçince korkuları tekrar nüksetti.

Karısını düşündü. Bir aylık evli bir adamdı. Dönü-

1. Özel kuruyemiş karışımı. (Ç.N.)

şü... bundan kaç yıl sonra olacaktı... ya ondan sonra...? Her şey çok tuhaftı. Karısı on dört yaşındaydı ve daha onun yüzüne doğru dürüst bakmamıştı.

Irmağın tuzlu suyunu aşıp Bombay'a girdiler, kayınbabasının bir tanıdığında kalacakları için otel simsarlarını geri çevirdikleri Victoria İstasyonu'na vardılar ve ertesi sabah erkenden uyanıp Ballard Rıhtımı'na yollandılar.

*

Jemubhai okyanusun tüm yerküreyi dolaştığını ilk duyduğunda bu gerçeğin ona kuvvet verdiğini hissetmişti, oysa şimdi geminin konfetiler saçılan güvertesinde dikilerek kaslarını sonsuzluğa yayan denize bakınca aynı bilgi onu güçten düşürüyordu. Küçük dalgalar artık motor gürültüsünün bastırmaya başladığı pinti bir gazoz fışırdamasıyla geminin bordasında sönüyordu. Üç siren patlaması havayı yırtarken, güverteyi araştıran Jemu'nun babası, oğlunun yerini buldu.

"Merak etme!" diye bağırdı. "En iyisi sen olacaksın." Fakat sesindeki korku, sözlerinin telkin ettiği güveni boşa çıkarıyordu.

"Hindistancevizini at!" diye cıyakladı.

Jemubhai olmaması gereken yerlere cüret eden kıt eğitimli babasına baktı ve yüreğindeki sevgi acımaya, acıma utanca karıştı. Babasının eli gayri ihtiyari olarak kalktı ve kendi ağzını kapadı: Oğlunu hayal kırıklığına uğratmıştı.

Gemi hareketlendi, su yarıldı ve taştı, uçarkefaller bu çözülmenin üstünde gümüş gibi patladı, sodalı cinler elden ele dolaşarak parti havası bir kreşendoya ulaştı. Rıhtımdaki kalabalık meddin eteğinde çalkalanan köpüğe döndü: deniztarakları ve yıldız yağmurları, jüpon fırfırları, döküntü ambalaj kâğıtları ve salya lekeleri, balık kuyrukları ve gözyaşları... Çok geçmeden pusa karıştılar.

Jemu babasının yitişini izledi. Ne hindistancevizini

attı, ne ağladı. Başka bir sevginin, zıt bir duygunun bulandırmadığı insan sevgisini bir daha hiç tatmayacaktı.

Colaba Feneri'ni geçip, nereye dönerse dönsün, denizin enginliğinden başka hiçbir şeyin görünmediği Hint Okyanusu'na açıldılar.

*

Sai'nin gelişinden bu kadar etkilenmesi, bunun geçmişini hatırlatmasına izin vermesi aptalcaydı. Şüphesiz sandıklardı hafızasını böyle kurcalayan.

Bayan S. Mistry, St. Augustine Manastırı.

Bay J.P. Patel, SS *Strathnaver*.

*

Fakat hatıralar sürüyordu: Kamarasını bulduğunda oda arkadaşının Catullus tarzında on bir heceli Latince soneler düzdüğünü ve bunları yanında getirdiği altın yaldızlı bir deftere yazdığını gördü. Jemu'nun *puri*[1] çıkınına sarılı turşu yığınına, bir gazete külahındaki soğan, yeşil biber ve tuzuna, yolculuk sırasında sıcağın kurbanı olan muzuna oda arkadaşının burnu seğirdi. Hiçbir meyvenin eceli bir muzunki kadar berbat ve çirkin olamaz; ama her ihtimale karşı diye çıkına konmuştu işte. Jemu annesine içinden, *Hangi* ihtimale karşı? diye bağırdı.

Yolda acıkması veya öğünlerin doğru dürüst hazırlanmasının zaman alması ya da çatal-bıçakla yemesini bilmiyor ya, geminin yemek salonuna gidecek cesareti bulamaması ihtimaline karşı.

Annesinin küçük düşebileceğini düşünmüş olması ve aslında böylelikle bunu gerçeğe çevirmesi onu deliye döndürdü. Bir utancı sileceğim diye ona yenisini eklemişti.

Jemu çıkını aldığı gibi güverteye çıktı ve onu denize attı. Annesi nasıl bir münasebetsizlik yaptığını hiç düşün-

1. Mayasız hamurdan bol yağda kızartılan bir ekmek. (Ç.N.)

müyor muydu? Vakarsız sevgi, Hint sevgisi, rezil, estetiksiz sevgi – seher öncesinin duygusallığıyla annenin kalkıp cesurca yaptığı çıkın artık okyanus canavarlarının olabilirdi.

Çürüyen muzların kokusu geri çekildi, oh, ama bu sefer de korku ve yalnızlığın ufuneti tüm görkemiyle meydana çıkmıştı. Gece kamaranın ranzasındayken deniz geminin bordasını terbiyesizce yalayan sesler çıkarıyordu. Karısını nasıl yarı yarıya soyup ardı sıra alelacele tekrar giydirdiğini, başının üstündeki *pallu*[1] sıyrıldığında onun ufak tefek kırıntılar halindeki yüz ifadesini ancak bir anlığına yakalayabildiğini hatırladı. Kadın tenine yakınlığının anısıyla kamışı, basit ve kör ama reddedilmeyi reddeden bir deniz yaratığıymışçasına, karanlıkta yukarıya doğru uzanıp sağa sola sallandı. Jemu aletini bir garip buldu: ısrarcı ama ödlek; yakaran ama kurumlu.

Liverpool'da rıhtıma yanaştılar ve bando İngiliz milli marşını çaldı. Donegal tüvidi giyinmiş oda arkadaşı yükünü taşımaya yardımcı olması için bir hamal çağırdı – beyaz biri esmer tenli birinin çantalarını taşıyacak! Jemubhai kendi eşyalarını kendi taşıdı, güç bela trene atladı ve Cambridge yolunda otlaklardan geçerken (düzgün hatlı) İngiliz sığırlarıyla (hatları kıvrımlı) Hint sığırları arasındaki devasa farkı görüp dehşete düştü.

*

Onu selamlayan görüntülerden şaşkınlık üstüne şaşkınlığa kapılıyordu. Kiralık oda araştırdığı İngiltere, zamklı fare tuzaklarında birbirine yapışıp çökmüş gibi duran gri sokaklardaki minicik gri evlerden ibaretti. Buna hayret etti, çünkü azametten başka bir şey görmeyi beklememişti; insanların burada da yoksul olup estetik olmayan hayatlar sürebileceklerini kavrayamamıştı. Gel

1. *Sari*'nin omza atılan veya başa ya da gövdeye sarılan ve genellikle daha süslü olan uç kısmı. (Ç.N.)

gelelim, kendisi ne kadar etkilendiyse çaldığı ve yüzüne açılan kapılardaki insanlar da ondan o kadar etkilenmişlerdi: "Yeni tutuldu", "Hiç yerimiz yok", hatta kaldırılmasıyla indirilmesi bir olan perdelerde, evin bütün sakinleri o an ölüvermişler gibi bir hareketsizlik. Thornton Yolu'ndaki Bayan Rice'ın eşiğine varana kadar yirmi iki ev dolaştı. Aslında o da onu istemiyordu ama paraya ihtiyacı vardı ve evi öyle bir konumdaydı ki –üniversiteye göre tren istasyonunun öbür tarafında–, hiç kiracı bulamayacağından çekiniyordu.

Günde iki defa merdivenin başına bir tepsi çıkarıyordu: haşlanmış yumurta, ekmek, tereyağı, reçel, süt. Jemubhai, onu İngiltere Kraliçesi gibi sıcak yemeklere layık düşünen Piphit'teki ailesini gözyaşları içinde hatırlayıp yarı boş midesinin gurultularını dinleyerek uyanık yattığı kaç gecenin ardından, düzgün bir akşam yemeği isteyecek cesareti toparlayabildi. Ev sahibesi, "Akşamları biz kendimiz de pek bir şey yemiyoruz, James," dedi, "babanın midesine ağır geliyor." Kocasına hep baba dediği gibi Jemubhai'ye de James demeye başlamıştı. Fakat Jemu o akşam tabağında kızarmış ekmek üstünde dumanı tüten fasulye buldu.

Bayan Rice oturmuş, sabit bakışlarla camdan dışarı bakarken, Jemu, "Teşekkür ederim. Kesinlikle çok nefis," dedi.

*

Çok geçmeden onu hepten yitireceği için sonraları bu yürekli davranışına kendi de şaşacaktı.

Giriş sınavında kaleme aldığı "Fransız ve Rus Devrimleri Arasındaki Benzerlik ve Farklar" kompozisyonu sayesinde Fitzwilliam'a kaydolmuştu. Aslında Fitzwilliam o günlerde biraz uyduruk bir okuldu, bir üniversiteden çok özel ders verilen bir yerdi; fakat bir ülkeden bir başkasına taşıyabildiği tek hüner olduğundan, Jemu hiç gecikmeden

ders çalışmaya başladı. Gecenin bir yarısına kadar ara vermeden on iki saat çalışıyordu; bu içe kapanmanın etkisiyle can alıcı bir dönemde dışadönük cesurca bir atılım yapma fırsatını kaçırdı ve onun yerine, ödlekliğini ve ıssızlığını beslemeye koyuldu. Günden güne ağırlık kazanan bir yalnızlığa gömüldü. Yalnızlık alışkanlık, alışkanlık insan halini aldı ve onu ezip bir gölgeye çevirdi.

Fakat bir gölge ne olsa kendine göre bir rahatsızlık yaratır ve saklanmak için onca çaba göstermesine rağmen öbürlerini huzursuz eden bir şeye dönüşür. Günler boyu kimse onunla tek laf etmiyordu; boğazı söylenmemiş sözlerle tıkanıyor, yüreği ve aklı sancıyan kör nesnelere dönüyordu ve ihtiyar kadınlar, hatta kadersizler bile –mavi saçlı, cildi lekeli, yüzü kabak gibi çökmüş olanlar– otobüste yanlarına oturduğunda yerlerinden kalkıyorlardı; dolayısıyla Jemu biliyordu ki, kendilerinde olan neyse, *ondakinin* yarısı kadar bile kötü olmadığına inançları tamdı. Genç ve güzellerin de acımasızlığı daha aşağı değildi; kızlar burunlarını tutup, "Üff, amma da köri kokuyor!" diye kıkırdıyorlardı.

*

Jemubhai'nin aklı böylece çarpılmaya başladı; kendine, çevresindekilerden daha çok yabancılaşır, tenini acayip renkli, aksanını tuhaf bulur oldu. Gülmesini unuttu; dudaklarını gülümseyecek kadar kaldırmayı bile güçlükle başarıyor, başardığında da eliyle ağzını örtüyordu, çünkü kimsenin dişetlerini, dişlerini görmesine tahammül edemiyordu. Ona fazla mahrem geliyordu bu. Hatta birini rahatsız edeceğim korkusundan herhangi bir yerini göstermeye bile yanaşmıyordu. Kokusu yadırganacak diye saplantı derecesinde yıkanmaya başladı ve her sabah uykunun koyu ve sütlü esansını, uyandığında onu kuşatıp pijamasının dokusuna sinen çiftlik kokusunu üstünden keseleyerek attı. Ömrünün sonuna kadar çorap ve

ayakkabısız görülmeyecek ve gölgeyi ışığa, loş günleri güneşli olanlara tercih edecekti, çünkü gün ışığı onu o çirkin haliyle apaçık meydana çıkarabilirdi.

İngiltere kırsalını hiç görmedi, altın varak ve meleklerle boyanmış oymalı üniversite ve kiliselerin güzelliğini özledi, korolardaki kız sesli oğlanları işitmedi ve ne kesintisizce birbirine katılan bahçelerin yankılarıyla titreşen yeşil ırmağı ne de yansımalarına doğru kelebek gibi süzülen kuğuları gördü.

*

Sonunda neredeyse insanlıktan çıkarak, koluna dokunulduğunda dayanılmaz bir yakınlık gösterilmiş gibi hoplamaya, köşedeki dükkânı işleten cana yakın pembeler giyen şişman kadının "Nasılsınız-ne-kadar-güzel-bir-gün"leri bile onu korkutup azap vermeye başladı. Kadın onun gevelemelerine "Senin için ne yapabilirim? Bir daha söyle, bir tanem..." deyip kelimeleri kerpetenle almak için öne doğru eğiliyor, o ise sesi geri kaçıp yiterek, teklifsizce gösterilen bu muhabbet karşısındaki zavallılığından gözyaşlarına boğuluyordu. Kimliksiz dükkânlar bulmak için şehrin daha uzaklarına yürümeye başladı; bir tıraş fırçası alırken dükkândaki kız, insanca ihtiyaçlarının benzerliğini onaylarcasına, kocasının da tamı tamına aynısını kullandığını söyleyince –bağlantının mahremiyeti, *tıraş olmak, koca*– bu sözlerin yürekliliği karşısında aklı başından gitti.

*

Yargıç ışığı yakıp sakinleştiricinin kutusundaki son kullanma tarihine baktı. Hayır, bozulmamıştı: İşe yaraması gerekirdi. Üstelik onu uyutacağı yerde cin gibi yapmış, yetmemiş gibi bir de kâbus görmesine yol açmıştı.

İnekler pustaki sis düdükleri gibi gümbürdemeye ve Potty Amca'nın horozu Kukar Raca aptal ve gürültülü sesiyle herkesi sirke çağırır gibi *ü-ürü-üü*'sünü göndere çekene kadar öylece yattı. Horoz, Potty Amca onu tepe

takla edip bir teneke kutuya baş aşağı tıkadığından ve kıçındaki kurt sineklerini ağır bir böcek ilacı spreyiyle kökünden kazıdığından beri yine eskisi gibi sağlıklıydı.

*

Yargıç kahvaltı sofrasında torununu tekrar karşısında bulunca tuttuğu özel öğretmenle –bir saatlik yürüme mesafesinde oturan Noni adında bir kadın– onu tanıştırması için aşçıya talimat verdi.

*

Sai'yle aşçı, ince kara bir yılan gibi tepeleri ine çıka dolanan uzun patikayı zahmetle yürüdüler ve aşçı ona yeni yuvasının nirengi noktalarını gösterdi, hangi evde kimlerin yaşadığını açıkladı. Arsasını yıllar önce yargıçtan alan efendi çiftçi ve ayyaş Potty Amca en yakın komşularıydı tabii; bir de her akşamı onunla içerek geçiren İsviçre mandırasından Peder Booty. İkisinin de gözleri tavşanlar gibi kırmızı, dişleri tütünden sarı, bünyeleri arınmaya muhtaç, ama ruhları yine de dipdiriydi. Potty Amca dik yamacın üstünde gemi güvertesi gibi ileri çıkan verandasından Sai'ye el sallayarak, "Merhaba Bebek," dedi. Sai, Beatles'ı ilk olarak bu verandada işitecekti. "Onca ET, PATATİZSİZ olur mu? DOMATİZ KIRMIZISİZ yenir mi?" şarkısını da.

*

Aşçı atıl kalan balık üretim havuzlarını, ordugâhı, Durpin Tepesi'nin doruğundaki manastırı ve aşağıdaki yetimhaneyle tavuk kümesini gösterdi. Yumurtalarını kolayca alabilsinler diye kümesin karşısında iki Afgan prenses oturuyordu; babaları Brighton'da tatildeyken tahtına İngilizlerin bir başkasını yerleştirdiklerini görünce Başbakan Nehru prenseslere iltica hakkı tanımak zorunda kalmıştı (ne centilmence!). Küçük boz bir evde, kızı Mun Mun Amerika'da olan Bayan Sen yaşıyordu.

*

En sonda da kız kardeşi Lola (Lalita) ile Mon Ami adlı gül kaplı bir köy evinde yaşayan Noni (Nonita) vardı. Lola'nın kocası kalp krizinden ölünce kız kurusu Noni dul kardeşinin yanına taşınmıştı. Ölen kocanın emekli aylığını almalarına rağmen evin sonu gelmez tamiratları, pazarda her şeyin fiyatının artması ve hizmetçi kızın, çöpçünün, bekçinin ve bahçıvanın ücretleri yüzünden hep daha fazlasına ihtiyaçları oluyordu.

Noni ev ekonomisine kendince katkıda bulunabilmek için yargıcın Sai'ye özel ders verme isteğini kabul etti. Fenden Shakespeare'e. Fakat Sai on altısına gelip de Noni'nin matematik ve fen bilimlerindeki cevheri yetmemeye başlayınca yargıç bunlar için Gyan'ı tutmaya mecbur kaldı.

Aşçı, "İşte Saibebek," diye onu kız kardeşlere takdim etti.

Hindistan'ın Sovyetler'le başarısız aşkının öksüz çocuğu olarak onu mahzun gözlerle süzdüler.

"Yanlış tarafa sokulmak Hindistan'ın yaptığı en aptal şeydi. Çotu'yla Motu'nun Rusya'ya gittiği zamanı hatırlıyor musun? Güya Hindistan'dan bile benzersizmiş," dedi Lola, Noni'ye. "Gel de inan."

Noni de Lola'ya, "Kalküta'da bitişikte oturan şu Rusları hatırlıyor musun?" dedi. "Her sabah koşarak dışarı çıkar ve dağ gibi yiyecekle dönerlerdi. *Dağlar* gibi patates ve soğanı doğrar, kaynatır, kızartırlardı. Akşam olunca da saçları uçuşarak *yine* pazara koşar, heyecandan deliye dönmüş olarak yemek için *daha da* soğan ve patatesle geri gelirlerdi. Hindistan onlar için bolluk ülkesiydi. Bizim pazarlarımız gibi bir şeyi *hayatlarında* görmüş değillerdi."

Fakat Rusya ve Sai'nin anne-babası hakkındaki görüşlerine rağmen yıllar geçtikçe onu daha çok sevdiler.

9

Lola, Ço Oyu'da yargıcın silahlarının çalındığını duyunca, "*Aman Tanrım!*" diye çığlık attı. Artık çok daha kırlaşmış olsa da kişiliği her zamankinden kuvvetliydi. "Ya o serseriler Mon Ami'ye gelirlerse? Mutlaka geleceklerdir. Ama bir şeyimiz yok. Gerçi *bu yüzden* cayacak değiller tabii. Elli rupi için bile adam öldürür onlar."

Aklı hâlâ Gyan'ın soygun günü gelmemesinde olan Sai dalgın dalgın, "Ama bekçiniz var," dedi. Evet, evet, oğlanın sevgisi kesin soluyordu...

"Budhoo'yu mu diyorsun? İyi de o zaten Nepalli. Şimdi ona güven mi olur? Bir hırsızlık varsa suçlu her zaman bekçidir. Bilgiyi verip sonra ganimeti paylaşıyorlar... Bayan Thondup'u hatırlıyor musun? Şu Nepalliyi çalıştırıyordu ve bir yıl Kalküta'dan döndüğünde evini tam takır buldu. *Tam takır*. Fincanlar tabaklar yataklar koltuklar elektrik tesisatı lambalar, her şey – tuvaletteki sifonun zinciri ve şamandırası bile. Adamlardan biri yol kenarındaki kabloları çalmaya çalışırken çarpılmış da onu ölü bulmuşlar. Hintkamışlarının her birini kesip satmış, ağaçlardaki hiçbir limonu bırakmamışlar. Yamaçtaki evlerin hepsi borularına açılan deliklerden su tedarik ediyormuş – peki bekçiden haber var mı? Yok tabii. Hemencecik sınırı geçip Nepal'de sırra kadem basmış. Alla-

hım, Noni," dedi, "Budhoo'ya gitmesini söyleyelim en iyisi."

"Sakinleş," dedi Noni, "Nasıl gönderelim? Elimizde bir sebep yok ki."

Doğrusu Budhoo'nun varlığı, bildikleri kadarıyla tohumları İngiltere'den getirtilip yetiştirilen ülkenin yegâne brokolisine sahip minik bostanı ve mevsiminde her gün güveçte armut pişirmeye yetecek kadar meyve verip, artanından küvette şarap deneyleri yapmaya imkân tanıyan bahçesiyle, Mon Ami'de birlikte yaşlılığa erişen kardeşler için avutucuydu. Çamaşır ipleri bir yığın Marks and Spencer külotlarının ağırlığıyla sarkmış olur ve kendilerine kocaman bacak lombozlarının içinden gerdanı bulutla süslü Kançencunga manzaraları bahşedilirdi. Misyonerleri caydırmak için evin girişinde –aç pençeleri ve kafataslarından kolyesiyle öfkeli kamışını sallayan– bir iblis *tangka*'sı[1] asılıydı. Oturma odasında gizli bir eski eser hazinesi yatıyordu. Yeşim ve alev renklerine boyalı Tibet *çoksee* masalarının[2] üstünde yığın yığın kitaplar duruyordu ve onlardan biri de, sırf şu damarlı damıtılmış soğuğu, bir yak üstündeki yalnız yolcuyu –gidiyor, ama nereye?– düşündürürken bile tüylerinizi diken diken eden, Himalayaları öyle yoğun bir duyguyla tasvir eden Rus aristokratı Nicholas Roerich'in tablolarına ait bir ciltti. Oradaki engin manzaralar soyut bir varış yerini işaret eder gibiydi. Selim Ali'nin kuş kılavuzları ve Jane Austen'ın bütün kitapları da mevcuttu. Yemek salonunun camlı dolabında Wedgwood marka antika porselenler, büfede şirinliği hatırına saklanan bir reçel kavanozu vardı. Taçlı bir aslan ve tek boynuzlu bir atın desteğindeki bir armanın altında yaldızlı harflerle,

1. Tibet Budizm'inde boyama veya nakışla yapılan tasvir. (Ç.N.)
2. Boyalı örtüleri olan oymalı ahşap masalar. (Ç.N.)

"Majesteleri Kraliçe'den onaylı reçel ve marmelat üreticisi" yazıyordu.

*

Bir de kedi Mustafa vardı; miktarı ne olursa olsun hiçbir sevgi veya bilginin nüfuz edemeyeceği kusursuz bir içekapalılık gösteren kül rengi kaba tüylü bir arkadaş. Şu an bir kamyon gibi Sai'nin kucağına tırmanıyor, ama bunu bir yakınlaşma şeklinde yanlış anlamaması için ifadesiz gözleri doğruca onunkilerin içine bakıyordu.

Tüm bunları ve itibarlarını koruması için kız kardeşler, Assam'da gerilla güruhlarına karşı harekâtlara katılmış emekli bir ordu mensubu olarak koca bir silahıyla aynı derecede caydırıcı bir bıyığı olan Budhoo'yu tutmuşlardı. Budhoo her akşam dokuzda geliyor, bisikletiyle yaklaşırken zilini çalıyor ve bahçedeki tümseğin üstünden geçerken kıçını seleden kaldırıyordu.

Kulu şallarına sarılı olarak yataklarında oturan ve bir yandan radyoda BBC haberleri cızırdar, kıvılcımlı patlamalarla üstlerine yağarken, öbür yandan Sikkim brendilerini yudumlayan kız kardeşler, içeriden, "Budhoo?" diye seslenirlerdi.

"Budhoo?"

"*Huzoor!*"

Ardından yine BBC'ye veya bazen bunun ardından, Doordarshan kanalı yüzleri nemli, dolgun jambonlara benzeyen beylerin boy gösterdiği *To The Manor Born*[1] veya *Emret Bakanım* gibi dizilerle onları ödüllendirdiğinde, küçük siyah beyaz televizyonlarına dönerlerdi. Budhoo kararsız Kalimpong havası yüzünden yön değiştiren anteni düzeltmek için çatıda dallar ve güveler ara-

1. 1979-81 arasında BBC1'de gösterilen, 2007'de de bir seferlik tamamı sergilenen TV dizisi. (Y.N.)

sında bocalarken, kız kardeşler pencereden ona, "Sağa, sola, hayır, geri," diye seslenirlerdi.

Budhoo geceleri aralıklarla Mon Ami'nin çevresinde devriye de gezer, Lola'yla Noni güneşte yanarak tükenen tozlu pusa uyanana ve dağlar 24 ayar saflığında yine ışıldayana kadar onu duyabilsin ve kendilerini güvende hissetsinler diye sopasını takırdatıp düdüğünü çalardı.

•

Fakat Budhoo'ya tamamen sebepsiz güvenmişlerdi. Adamın onları gecelikleri içinde öldürüvermesi işten bile değildi...

"Ama onu gönderirsek," dedi Noni, "o zaman kızar ve bir şey yapma ihtimali iki katına çıkar."

"Sana bu Nepallilere güven olmayacağını söylüyorum. Üstelik sadece hırsızlık değil. Adam öldürmek de onlar için sıradan bir şey."

•

"Eh," diye iç geçirdi Lola, "böyle olacağı belliydi gerçekten. Hanidir içten içe kaynıyordu. Bu bölgenin barış içinde yaşadığı görülmüş mü? Mon Ami'ye ilk taşındığımızda bütün Kalimpong altüsttü, hatırlıyor musun? Kim casus kim değil, kimse bilmiyordu. Pekin'in Kalimpong'u Çin aleyhtarı faaliyetlerin merkezi olarak ilan etmesinin hemen ertesiydi..."

Tuz ve yün taşınan ticaret yollarını izleyerek Tibet'ten kaçan keşişler, dağlardan aşağı dökülen lâl rengi ateşten çizgiler gibi, ormanın içinden akın etmişlerdi. Onlarla birlikte soylular, Gymkhana spor kulübündeki balolarda vals yapan ve kozmopolit tarzlarıyla yerlileri şaşırtan Lhasalı güzeller de gelmişlerdi.

Bununla birlikte, yamaçlarda siyasi sorunlar baş gösterince hep olduğu üzere, uzun süre yiyecek kıtlığı yaşandı.

•

"Çarşıya koşsak iyi olur, Noni. Yoksa orayı boşaltırlar. Kütüphaneden aldığımız kitaplar! Onları da değiştirmeliyiz."

"Ay sonuna kalmaz," dedi Lola. "Bu ömür törpüsü de" –*Nehrin Dönemeci*'ni[1] bir güm sesiyle bıraktı– "bitti sayılır."

Noni, "Şahane bir yazar," dedi. "Birinci sınıf. Okuduğum en iyi kitaplardan biri."

Lola, "Eh, bilemiyorum" dedi. "Bence tuhaf bir adam. Geçmişe takılıp kalmış... İlerleme yok. Sömürge devri nevrozundan kendini bir türlü kurtaramamış. Şimdi öyle mi? İngiltere'de dışarıya paketli yemek servisi yapan yerlerde bir numaralı tercih olarak patatesli balığın yerini *tikka masala* soslu tavuk almış. *Indian Express*'te daha yeni haberi vardı."

"*Tikka masala*," diye yineledi. "İnanabiliyor musun?" İngiliz kırsalını, kaleleri, çiti çiti çitleri, piti piti kirpileri vesaire düşündü, yanında da otobüslerde, bisikletlerde, Rolls Roycelarda yınlayarak geçen *tikka masala* soslu tavukları. Sonra *To The Manor Born*'dan bir sahne aklına geldi: "Ah, Audrey. Ne kadar mükemmel! *Tikka masala* soslu tavuk! Evet, ben de kendimize biraz basmati pirinci aldım. Sence de en iyi pirinç bu değil mi?"

Noni, "Şey, seninle aynı fikirde olmayı sevmiyorum, ama belki hakkın var," diye teslim etti. "Zaten neden şimdi yaşadığı yerle ilgili yazmıyor? Neden, diyelim ki, Manchester'daki ırkçı çatışmalardan söz etmiyor?"

"Yeni İngiltere'yi işleyebilir, Noni. Tamamen kozmopolit bir toplum. Mesela Pixie'nin kimseyle başı derde girmiyor."

*

1. Nobel ödüllü yazar V.S. Naipaul'un kitabı. (Y.N.)

Lola'nın kızı Pixie, BBC'de muhabirdi ve annesi onu arada bir ziyarete gider, döndüğünde çenesi düşerek herkesi hasta ederdi: "Nefis bir oyun; ve ah, o çileklerle kremalar... Ah, o çileklerle kremalar..."

*

Noni, "Tanrım! O çileklerle kremalar var ya, hayatım, bahçelerin *en güzellerinden* geliyor," diye kardeşini taklit ederdi. Ardından da, "Sanki Kalimpong'da çilekle krema yok!" derdi. "Ayrıca sen de nezaketi bir yana bırakıp dobra konuşabilir ve yüksek topuklu domuzlar gibi davranmayı bırakabilirsin."

Atışmada hazır bulunan Potty Amca, "Şu İngiliz kızlarının bacakları da sahiden korkunç," diye araya girmişti. "Hamur gibi kocaman şeyler. Artık pantolon giymeye başlamaları isabet olmuş."

Fakat Lola bunları işitemeyecek kadar başı dönmüş vaziyetteydi. Bavulları Marmite sosu, Oxo bulyon küpleri, Knorr çorba paketleri, After Eight naneli çikolataları ve nergis soğanlarının yanı sıra Boots mağazasından stokları takviye amaçlı salatalık losyonu ve Marks and Spencer iç çamaşırlarıyla –onun anladığı şekliyle İngilizliğin özü, özünün özü olan şeylerle– tıka basa doluydu. Bu seçkin tuhafiyevi oraya kraliçe yerleştirseydi o kadar olurdu:

Kendi sağlamdı.	Eşyaları sağlamdı.
Kendi sadeydi.	Eşyaları sadeydi.
Kendi güçlüydü.	Eşyaları güçlüydü.
Kendi saçma sapan değildi.	Eşyaları saçma sapan değildi.

Ve birlikte hüküm sürdüler.

Her akşamki radyo dinleme törenini Pixie ilham etmişti.

"Budhoo?"

"*Huzoor.*"

"İyi akşamlar, BBC haberden Piyali Bannerji'yi dinliyorsunuz."

Gerçek bir İngiliz aksanıyla[1] bir Hint isminin anons edildiğini duyan Hindistan'daki herkesin gülmekten karnına ağrılar gidiyordu.

Hastalık. Savaş. Kıtlık. Noni şaşırıp öfkeleniyor, ama Lola gururla kendinden geçiyor ve kulakları kızının dünyanın başkalarına bulaştırabileceği her tür fenalığa üstün gelen steril zarafetteki sesinden başka bir şey duymuyordu. Uzun zaman önce Pixie'ye, "İş işten geçmeden git," diye öğütlemişti, "Hindistan batan bir gemi. Seni zorlamak istemiyorum, hayatım, tatlım, sadece iyiliğini düşünüyorum, ama *kapılar sonsuza kadar açık kalmayacaktır...*"

1. Burada kullanılan *pucca* sözcüğü Hintçe *pukka*'dan geliyor. *Pukka sahib* (gerçek bir beyefendi) olarak Charles Dickens tarafından kullanıldığından beri İngilizce'ye girmiş bir terim. (Y.N.)

10

Biju Amerika'daki ikinci yılına Pinokyo İtalyan Restoranı'nda, hoparlörde aşk ve cinayet, intikam ve kalp kırıklığı üstüne şarkı söyleyen bir opera sanatçısı eşliğinde, kazanlar dolusu fokurdayan Bolonez sosunu karıştırarak başlamıştı.

Sahibin karısı, "Kokuyor," dedi. "Galiba saçının yağı bende alerji yapıyor." Avrupa'nın yoksul bölgelerinden insanların –belki Bulgar ya da Çekoslovakyalıların– gelmesini ummuştu. Onlarla en azından din ve ten rengi, pişmiş sosis yiyip kendilerine benzeyen büyükbabalar gibi ortak yanları olabilirdi; ama ya yeterli sayıda ya da yeterince çaresiz olarak gelmiyorlardı anlaşılan, o da emin değildi...

Restoran sahibi sabunla diş macunu, diş fırçası ve şampuanın yanı sıra kulak pamuğu, tırnak makası ve hepsinden önemlisi, deodoran alarak Biju'ya ihtiyaç duyabileceği kimi şeyler getirdiğini söyledi.

Aralarında duran malzemelerin mahremiyetinden utanarak orada dikildiler.

Adam başka bir taktik denedi: "Hindistan'da papa hakkında ne düşünüyorlar?"

Biju'nun aklına saygı göstererek onun özsaygısını yükseltecekti; çocuğun belli ki bu alanda eksiği vardı.

Birkaç gün sonra onda bir değişiklik göremeyince karısı, "Denemedin değil," diye onu avuttu. "*Sabununu* bile sen aldın."

•

Biju Tom & Tomoko'ya başvurdu – "İş yok."

McSweeney Barı – "Kimseyi almıyoruz."

Freddy'nin Çin Tavası – "Bisiklet kullanabiliyor musun?"

Evet, kullanabiliyordu.

•

Seçuan kanadı ve patates kızartması sadece 3 dolar! Kızarmış pirinç 1,35 dolar ve 1 dolara bebekler gibi tombul ve sert hamur kızartması – onları ikiye ayırın ve tabağınıza nasıl nefis yağ aktığını görün. Bu ülkede yoksul insanlar krallar gibi yiyorlar! General Tso tavuğu, imparator domuzu ve gidonun iki yanında yiyecek paketleriyle bisiklet üstünde Biju: Kusan otobüslerin, yediklerini çıkaran taksilerin arasında titrek bir gölge – bu trafikten de nasıl bir gurultu, nasıl bir geğirti yükseliyormuş. Biju pedallara asılırken Pencap'ın göbeğinden gelme taksiciler onu sıkıştırıyor: İnsan kafeste bir nesne değildir, insan vahşi bir vahşidir ve türkü çığıran asi bir taksideyken arabayı böyle kullanmalıdır. Dünyayı kesilmiş süt sularına ve katılara ayırırcasına kornalarını paaaaaavvv, diye bağırtarak Biju'yu taciz ettiler.

Bir akşam Biju'yu, yüksek kiralar konusunda yeniden gözden geçirilen belediye kanunlarına uygun olarak henüz yapılmış bir apartmana, mahallenin yeni eklentisi olarak yerleşen üç Hintli kız öğrenciye, acılı ekşili çorba ve Çin omleti götürmeye gönderdiler. Eski sakinler öğle saatlerindeki bir şenlik için yolun yukarısına "Kentsel Yenileştirmeye Hayır" yazılı afişler asıp müzik çalmış, sokakta sosis kızartmış ve ne kadar tozlu süprüntüleri varsa hepsini satmışlardı. Bir gün Hintli kızlar da

kentsoylu olmayı umuyor, ama şu an öğrenci aşamasında olduklarından, mahallede istenmemelerine rağmen, hiç gelmemiş olmalarını tercih eden yoksul insanların yanında hararetle yer alıyorlardı.

Zile cevap veren kız parlak dişlerle, parlak gözlük camlarının ardındaki parlak gözlerle gülümsedi. Paketi alıp para getirmeye gitti. Bol miktarda yeni yıkanmış tatlı saçların, etrafa yayılmış altın bağcıklı Kolhapuri terliklerinin olduğu içeriden buram buram Hint dişiliği yayılıyordu. Masada ağır muhasebe kitaplarının yanında, hem evin içinde süs olsun hem parada ve sınavlarda talih getirsin diye, sıkletine rağmen onca yoldan getirilmiş külçe gibi bir Tanrı Ganeşa heykeli duruyordu.

Biri, orada olmayan dördüncü bir Hintli kız hakkındaki Biju'nun böldüğü konuşmaya devam ederek, "Ee," dedi, "o zaman niye onca asabiyeti ve tepinmeyi anlayacak Hintli bir oğlan bulmuyor?"

"Hintli oğlanlara bakmıyor, mutfakta teyzeleriyle gevezelik yaparak büyümüş sevimli bir Hintli oğlan istemiyor."

"Ne istiyor peki?"

"Doktoralı bir Marlboro erkeği istiyor."

İngilizce konuşan eğitimli birçok Hintli kadına özgü bir tepeden bakma tavrıyla mimozalı *brunch*'lara[1] çıkıyor, *Dadi*'lerinin *roti*'lerini[2] hünerli parmaklarla yiyor, aerobik için sari kuşanıyor veya streç şortlarını şakkadanak üstlerine geçiriyor ve "Hassiktir!" dedikleri gibi kolayca "*Namaste*, Kusum Teyze, *aayiye, baethiye, khayiye!*"[3] diyebiliyorlardı. Çabucak kısa saça alışıyor, Batı tarzı

1. Lüks brunchlarda içilen portakal suyu ve şampanyalı bir kahvaltı kokteyli. (Ç.N.)
2. (Hint.) *Dadi*: Babaanne; *roti*: genel anlamıyla ekmek, ama en yaygın tür olan *çapati*'yle –yufka ekmeğine benzer– eşanlamlı olarak da kullanılır. (Ç.N.)
3. (Hint.) Merhaba, Kusum Teyze, gel, otur, ye! (Ç.N.)

aşklara heves ediyor ve bir sürü mücevherli –yeşil takım (zümrüt anlamında), kırmızı takım (yakut anlamında), beyaz takım (elmas anlamında)– geleneksel evliliklerden mutlu oluyorlardı. Bir dizi konu –muhasebe hocalarına muhasebe, Vermontlulara sonbahar yaprakları, Hintlilere Amerikalılar, Amerikalılara Hintliler– hakkında herkese ders verecek benzersiz bir konumda görüyorlardı kendilerini. Özgüvenliydiler; etkileyiciydiler; Hintli kadınların ezildiğine neyse ki hâlâ inanılan ABD'de onlar sıra dışı olarak göklere çıkarılıyorlardı – bunun esef verici sonucuysa içinde bulundukları durumun daha da perçinlenmesiydi.

Fallı kurabiyeler, acılı sos, soya sosu, ördek sosu, yemek çubuğu, peçete, plastik kaşık bıçak çatal var mı diye baktılar.

"*Dhanyawad. Shukria.*[1] Sağ ol. Fazladan bahşiş verelim. Kış için kendine şapka-kaşkol-eldiven almalısın."

Parlak gözlü kız bunu türlü yollardan söyledi ki, dedikleri her açıdan anlaşılsın – Biju onların arkadaşça tavrını yurtdışındaki farklı sınıf ve dillere; zengin ve fakir, kuzey ve güney, üst kast ve alt kasta mensup Hintlilerin bir karşılaşması olarak algılasın.

O eşikte dikilen Biju'ysa karışık duygular içindeydi: açlık, saygı, nefret. Korkuluğa dayadığı bisikletine bindi ve gitmek üzereyken bir şey ona engel olup geri çekti. Parmaklıkları siyah pencereli bir zemin kat dairesiydi bu; ve iki parmağını dudağına götürüp, feci görünümlü kahverengi bir sıvı ve bulanık yumurta parçalarının olduğu plastik kaplara kaşıklarını daldıran kızların camına karşı ıslık çaldı, *fi fiii fyuu*, ve verecekleri tepkiye bakmadan Broadway'den aşağı akan gürültülü patırtılı trafiğe doğru

1. Hepsi Hintçe'de teşekkür anlamında. (Ç.N.)

var gücüyle pedal bastı ve yüksek sesle, "O, *yeh ladki zara si deewani lagti hai*..."[1] şarkısını söyledi.

Eski şarkılar gibisi yoktur.

•

Derken bir hafta içinde beş kişi Freddy'nin Çin Tavası'nı arayıp yemeklerin soğuk olduğundan yakındı. Mevsim kışa dönmüştü.

Gölgeler uzayıp yakınlaştı; gece, saatlerdeki payından daha fazlasını yemeye başladı. Biju ilk karın kokusunu aldı ve dondurucunun içindeki delici, sert kokuyla aynı olduğunu fark etti; ayağının altında karın Thermocol plastiği gibi çatırdadığını hissedebiliyordu. Hudson Irmağı'ndaki buzlar çatırtıyla parçalara ayrılıyor ve bu boz, kırık ırmağın çerçevesi içinde, sanki şehrin sakinlerine kendi yalnızlıkları üstünde düşünmek için kullanabilecekleri uzak ve üzgün bir şeyden bir nebze sunuluyormuş gibi görünüyordu.

Biju gömleğinin içine gazetelerden bir yastık yapıyor –iyi kalpli gazete bayii Bay Iype'ın verdiği artık nüshalar– ve kış vakti tarlaya yeleğinin içinde öğle öğünü *paratha*'larla[2] giden bir amcasından aldığı ilhamla bazen de pırasalı krepleri alıp onları gazetenin altına yerleştiriyordu. Gel gelelim bu bile fayda etmiyor gibiydi ve bir keresinde, bisiklet üstündeyken, soğuktan ağlamaya başladı ve gözyaşları derindeki kederli bir damarı yerinden kopardı: Hıçkırıkları arasından öyle korkunç bir inilti yükseliyordu ki, üzüntüsünün bu kadar içine işlemiş olmasına kendi de şaştı.

•

Harlem'in dibindeki bir binanın bodrum katından evine döndüğünde doğruca uykuya daldı.

1. (Hint.) Ah, bu kız biraz deli görünüyor... (Ç.N.)
2. (Hint.) Kıtır yufka ekmeği. (Ç.N.)

Bina, adresini Bir Artı Çeyrek Caddesi olarak veren ve civardaki dairelerin hepsine sahip olan görünmez bir işletmecilik şirketine aitti ve yönetici de gelirine yasadışı yollarla katkı sağlamak için bodrum katlarını başka bir takım yasadışı arkadaşlara aylık, haftalık, hatta günlük olarak kiraya veriyordu. İngilizcesi ancak Biju kadardı; ve Jacinto'nun altın dişi akşam güneşinde çakarak İspanyolca, Hintçe ve Tarzanca'yla kira şartlarını belirlediler. Böylece Biju bir zamanlar çekirdek ailelere ait ve girişi hâlâ yıldız biçiminde renkli mozaik parçalarıyla süslü olan evlerin kiler, hizmetçi odası, çamaşırhane ve ardiyelerindeki sigorta kutusunun yanında, buhar kazanının arkasında, birer göz odalarda ve biçimsiz köşelerde konaklayan değişken bir topluluğa katıldı. Sarı bir tuvaleti paylaşıyorlardı; lavabosu tenekeden bir çamaşır teknesiydi. Bütün binanın tek bir sigorta kutusu vardı ve birisi çok fazla elektrikli alet çalıştıracak veya lamba yakacak olursa, ÇAT, bütün cereyanlar kesiliyor ve sakinler boşuna bağırıyordu, çünkü ortada onları duyacak kimse olmuyordu.

Biju daha ilk günden beri orada huzursuzdu. Yeni mekânının eşiğinde "Howdy" adında bir adam elini uzatıp başını yukarı aşağı sallayarak, "Benim adım Joey ve daha biraz önce biraz VİS-Kİİİ içtim!" demişti. Kudret ve tıslama. Yoldan karşıya bazen ışıklı bir kavisle işeyerek işaretlediği avcılık ve toplayıcılık bölgesinin kıyısındaki bir mahalle evsiziydi Joey. Çöküк, ama trenin geçtiği her seferinde bayat havayla içi dolan dev plastik torbadan iglosunda burada, bir metro mazgalının üstünde kışlıyordu. Biju ona uzatılan yapışkan eli almış, adam onu sıkı sıkı tutmuş, sonra Biju arkasında kesik kahkahalarla kurtulup kaçmıştı.

•

Müşteriler, "Yemek soğuk," diye yakındılar. "Çorba soğuk geldi! Yine! Pilav her seferinde soğuk geliyor."

Çileden çıkan Biju, "Ben de donuyorum," dedi.
Patron, "Daha hızlı pedal bas," dedi.
"Yapamam."

*

Freddy'nin Çin Tavası'ndan son çıktığında gece saat 1'i az geçiyor ve sokak lambalarının ışıklı haleleri donmuş buhardan yıldızlı kırıntılarla dolarken, boş evlere servis paketleri ve şaşırtıcı sarılıktaki donmuş köpek sidikleriyle süslü kar dağları arasında Biju ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. Bozuk bir ankesörlü telefonda konuşarak kolundaki görünmez saate bakan evsizin dışında sokaklar boştu. "Beş! Dört! Üç! İki! Bir – KALKIŞ!!" diye bağırdı adam ve ahizeyi kapatıp, biraz önce uzaya fırlattığı roketten uçabilirmiş gibi, şapkasını tutarak koştu.

Biju, sıçan pençelerinin şaşmaz sesini işitebildiği metal kutuların yanından geçerek, makineleşmiş hareketlerle altıncı mezar taşı cepheli iç karartıcı apartmana girdi ve bodrum katın merdivenini indi.

Yüksek sesle, "Çok yorgunum," dedi.

Yanındaki bir adam yatakta bir o yana bir bu yana dönerek kımıldıyordu. Bir başkası dişlerini gıcırdatıyordu.

*

Broadway ve La Salle caddelerinin köşesindeki bir pastanede yeni bir iş bulana kadar çorabındaki zarfta sakladığı bütün parasını harcamıştı.

Bahardı, buzlar eriyordu, sidikler çözülmüş akıyordu. Şehrin dört bir yanındaki kafe ve bistrolarda insanlar buz gibi soğuk kışla cehennem gibi sıcak yaz arasındaki bu incecik deli dolu aralığı fırsat biliyor ve kiraz baharları altındaki dar kaldırımlarda, yemeklerini açık havada yiyorlardı. Kişilikleriyle uyuşmayan taşbebek kıyafetleri, fiyonk ve kurdeleleri içindeki kadınlar mevsimin ilk eğreltiotu filizleriyle kendilerini şımartıyordu; pahalı ye-

meklerin rayihası taksi geğirtilerine ve bahar giysili kızların eteklerinden, onları acaba Marilyn Monroe'nun hissettiği de *bu* muydu –ama bir şey eksik, bir şey eksik– diye düşündürtürcesine, yukarı sıyrılan şehvetli metro soluğuna karışıyordu.

Belediye başkanı kendi resmî konutunda bir fare buldu.

Biju da Tartlar Kraliçesi Pastanesi'nde, ABD'deki en beğeneceği adam olan Said Said'le tanıştı.

Kendini tanıştırırken, "Ben Zanzibarlıyım, Tanzanyalı *değil*," dedi Said.

Biju ikisini de bilmiyordu. "Orası neresi?"

"Bilmiyor musun? Zanzibar Hintli kaynıyor be dostum! Büyükannem bile Hintli!"

Stone Town'da *samosa* ve *çapati, jalebi*,[1] pirinç pilavı... yiyorlardı. Amitabh Bachan ve Hema Malini gibi şarkı söyleyebiliyordu Said Said. "*Mera joota hai japani...*" ve "Bombay *se aaya mera dost* ---Oi!" şarkılarını okuyabiliyordu. Kazakistanlı Kavafya ve Malezyalı Ömer gibi kollarını uzatıp kalçasını sallama hareketleri yapabiliyor ve heyecan verici dans numaralarıyla Biju'yu bombardımana tutuyordu. Biju ülkesinin filmleriyle o kadar gururlandı ki, az daha bayılıyordu.

1. (Hint.) *Samosa*: patatesli, sebzeli, etli olabilen küçük muska böreği; *çapati*: yufka ekmeğine benzer bir ekmek; *jalebi*: ince halka biçimli hamur tatlısı. (Ç.N.)

11

Noni'nin Sai'ye ders verdiği günler pazartesi, çarşamba ve cumaydı.

Onu Mon Ami'ye aşçı bırakıp alıyor, bu arada pazara ve postaneye gidiyor, orada *çhang*'ını satıyordu.

Bu içki işini önce Biju için başlatmış, çünkü maaşı yıllardır hiç değişmemişti. Son zammı yirmi beş rupide kalmıştı.

"Ama sahip," diye yalvarmıştı, "ben bununla nasıl geçinirim?"

Yargıç, "Tüm masrafların zaten karşılanıyor – konut, giyim, beslenme, ilaç. Bu da cabası," diye gürlemişti.

"Ya Biju?"

"*Ne olmuş* Biju'ya? Biju kendi ayakları üstünde durmalı. Yoksa bir şeyi mi var?"

Malının kalitesiyle bilinen aşçı darıyı alır, pirinç gibi yıkayıp haşladıktan sonra ona maya ekleyerek bir gece, kışlarıysa daha uzun süreyle sıcak suda bırakırdı. Çuvalda bir iki gece; ve şu sek, baş döndürücü ekşi tadı aldığında aşçı onu Gompu denen salaş lokantada satardı. Buhar ve dumanın içindeki adamların hintkamışından kupalarına onun malını doldurup üstüne sıcak su eklemeleri koltuklarını kabartıyordu. Darıyı pipet yerine kullandıkları hintkamışı sapıyla süzüyor, sıvıyı içleri-

ne öyle çekiyorlardı: *aaaaah*.... Aşçı, müşterilerine, gece susamaları ihtimaline karşı yanlarında biraz *çhang* bulundurmalarını ısrarla salık veriyor, hastalık sonrası bunun onlara kuvvet vereceğini ileri sürüyordu. Bu girişim daha kazançlı bir yenisine yol açtı ve aşçı, markalı ürünler karaborsasında temaslar kurup, ordunun ödenekli içki ve yakıt tayınıyla ilgili yeraltı ticaretinde küçük olmakla beraber hayati bir bağlantı noktası haline geldi. Subay yemekhanesine giden askerî kamyonlar için ormanın kamufle ettiği yoldan onun kulübesine uğramak iş değildi. Aşçı çalılıkların içinde bekliyor olurdu. Araçlar duraklar ve Teacher's, Old Monk, Gilby's, Gymkhana marka kasalar süratle boşaltılır; aşçı onları kulübesine, ardından da şişeleri satan şehirdeki kimi tüccarlara taşırdı. Paradan nemalanan herkes gibi, çarkın içinde küçük bir dişli olan aşçı da elli rupi olsun, yüz rupi olsun kazanırdı; kamyoncular biraz daha fazla; yemekhanedeki adamlar daha da fazla; en büyük pay da Lola'yla Noni'nin arkadaşı olan ve Sikkim üstünden benzer yollarla onlara çok sevdikleri Black Cat romu ve vişneli şeri tedarik eden Binbaşı Aloo'ya giderdi.

*

Aşçı bunu Biju için olduğu kadar kendi için de yapıyor, çünkü o da modernliği arzuluyordu: elektrikli fırınları ve tıraş makinelerini, saatleri, fotoğraf makinelerini, çizgi film renklerini. Rüyalarını, insanları hâlâ ağına alan Freudçu simgelerle değil, modern işaretlerle, daha çevirmesine kalmadan önünden uçup giden bir telefonun rakamlarıyla, bozuk televizyonlarla görüyordu.

Gurur duyamayacağınız, sizi yüzüstü bırakan, utandıran, aptal yerine koyan bir ailenin hizmetinde çalışmak kadar korkunç bir şey olmadığını öğrenmişti. Yamaçtaki öbür aşçı ve hizmetçi kızlar, bekçiler ve bahçıvanlar nasıl gülüyor, işverenlerinin *onlara* ne iyi baktığıyla –para,

konfor, hatta bankada özel hesap– nasıl böbürleniyorlardı. Hatta bu uşakların bazıları o kadar seviliyordu ki, çalışmamaları için onlara *yalvarıyorlardı*; onlarla kaymak ve yağ yemeleri, soğuk yüzünden ellerinin ayaklarının şişmemesi ve kışın öğleden sonraları kertenkeleler gibi güneşlenmeleri için işverenleri onlardan ricada bulunuyorlardı. MetalBox pansiyonunun bekçisi her sabah –beyaz ekmek revaçtayken beyaz ekmek tostuyla, şimdi de kahverengi ekmek rağbet gördüğü için kahverengisiyle– sahanda yumurta yediğine onu temin ediyordu.

Aradaki rekabet öyle ciddiydi ki, aşçı yalan söylemeye başladığını fark etti. Ama daha çok geçmişle ilgili; bugünleri karıştırmak fazla kolaydı. Yargıcın, dolayısıyla kendinin yitmiş parlak günlerine dair yaydığı söylenti çarşıya yayılarak gelişip serpildi. Onun ailesine ait malı mülkü bağışlayan büyük bir devlet adamı ve zengin bir toprak sahibi, kendi gibi insanlar hakkında hüküm vermemek için –ondaki o tescilli vatanseverlik varken kongre yanlılarını hapse atamaz, gösterilerin kökünü kazıyamazdı– yargıda sahip olduğu müthiş mevkiden vazgeçen bir özgürlük savaşçısı olduğunu anlattı. O kadar yüce bir insan; ama karısının ölümüne duyduğu üzüntü belini büktü, sade ve dindar bir hayata yöneltti. Zaten kadının kendisi de her Hindu'nun belini bükecek cinsten bir şehit ve din büyüğüydü. "O yüzden her Allahın günü bir başına oturuyor."

Aşçı yargıcın karısını hiç görmediyse de bu bilginin ona evin eski hizmetçileri tarafından aktarıldığını ileri sürüyordu ve sonunda kendi mucizevi hikâyesine kendi de inanır oldu. Ucuza satılan sebzeleri seçer ve içi geçen tenzilatlı karpuzları alsam mı diye düşünürken bile kendine saygı duyabiliyordu böylece.

Kalimpong'a ilk geldiğinde Sai'ye de, "Bambaşka biriydi," diye anlatmıştı. "İnanamazsın. Zengin bir adam olarak doğmuş."

"Nerede?"

"Gucerat'ın en önde gelen ailelerinden birinin çocuğu olarak. Ahmedabat'ta. Yoksa Baroda mıydı? Saray gibi kocaman bir *haveli*'de."[1]

Sai mutfakta onunla arkadaşlık etmeyi ve hikâyelerini dinlemeyi seviyordu. Aşçı yuvarlayıp *çapati* haline getirsin diye ona küçük hamur parçaları verir ve nasıl yusyuvarlak yapacağını gösterir, ama o hamurlar Sai'nin elinde hep bambaşka biçimler alırdı. Aşçı, "Hindistan haritasına benzemiş," diye birini ıskartaya çıkarır, "Oof of, şimdi de Pakistan haritası yapmışsın," diye bir sonrakini yana atardı. Sonunda kabarsın diye bir tanesini ateşe vermesine müsaade eder, kabarmayınca da, "Eh, bu da *roti*'lerin yüzkarası olmuş," derdi.

Sai bir yandan bir tarta reçel sürer veya bir sosa peynir rendelerken öbür yandan, "Daha anlatsana," diye üstelerdi.

"Sonra onu İngiltere'ye gönderdiler ve istasyonda on bin kişi uğurladı. Bir filin tepesinde gitti! Anlarsın ya, mihraceden burs kazanmıştı..."

*

Aşçının konuşması oturma odasında satrancın başında oturan yargıcın kulaklarına kadar geliyordu. Geçmişini düşündüğünde yargıç anlaşılmaz bir şekilde kaşınmaya başlardı. Her parçası adeta yangına tutulurdu. Tahammül edemeyeceği bir noktaya gelene kadar sinirine dokunurdu bu.

*

İşin doğrusuna gelince; Jemubhai Popatlal Patel, şehrin köy görüntüsüne kavuştuğu Piphit'in eteklerinde, hurma yapraklarıyla örtülü çatısında sıçanların didiştiği eğreti

1. (Hint.) Büyük konak. (Ç.N.)

bir evde köylü kastından bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelmişti. Yıl 1919'du ve Pateller Piphit'in çağlar öncesine aitmiş gibi göründüğü zamanı hâlâ hatırlayabiliyorlardı. Buraya önce Barodalı Gaekwad kralları, sonra da İngilizler sahip olmuşlar, ama toprağın gelirleri önce sahiplerden birine, ardından öbürüne akarken coğrafya bundan biraz olsun etkilenmemişti; merkezde bir tapınak ve yanında birkaç köklü bir banyan ağacı duruyor, sütunlu gölgesinde ak sakallı adamlar anılarını boşaltıyor, inekler *möö, möö* diye böğürüyor, kadınlar çamurla karmakarışık ırmaktan, neredeyse uyuyormuş gibi ağır akan ırmaktan su almak için pamuk tarlalarından gelip gidiyorlardı.

Fakat sonra iç kesimlerin pamuğunu Surat ve Bombay limanlarına taşımak için tuzlalardan buharlı trenleri geçirecek raylar döşendi. Medeni tarzda geniş evler, hızla hareket eden yeni zamanı devam ettirecek saat kuleli bir adliye binası boy gösterdi ve sokaklar türlü insanlarla doldu: Hindular, Hıristiyanlar, Jainler, Müslümanlar, memurlar, neferler, aşiret kadınları. Çarşıda hücre gibi dükkânlarında tüneyen esnaf Kobe'yle Panama, Port-au-Prince, Şanghay, Manila arasında bir yay çizen, bir taraftan da kağnılarla kaç günlük mesafedeki, içlerine girilemeyecek kadar küçük teneke tavanlı tezgâhlara da ulaşan işlerini yürütüyorlardı. Jemubhai'nin babası, işte bu çarşıda, bir tatlıcı dükkânından dışarı uğrayan dar bir korkuluğun üstünde, yalancı tanıkları mahkemeye çıkartan mütevazı bir işe sahipti. (Oğlunun onca yıl sonra yargıç olacağını kim bilebilirdi?)

Her zamanki hikâyeler: karısının burnunu kesen kıskanç kocalar veya hâlâ hayatta olmasına rağmen açgözlü mirasçılar mallarına konabilsin diye bir dulun öldüğünü söyleyen düzmece belgeler.

Baba yoksulları, çaresizleri, alçakları eğitir, onları sıkı sıkıya prova ettirirdi:

"Manubhai'nin mandası hakkında ne biliyorsun?"

"Manubhai'nin gerçekte hiç mandası olmadı."

Adaleti etkileme ve bozma, doğrunun yerine yanlışı ve yanlışın yerine doğruyu koyma yeteneğiyle gurur duyuyordu; suçluluk hissetmiyordu. Çalınan bir ineğin davası mahkemeye ulaşana kadar savaşan aileler arasında o kadar yüzyıllık tartışmalar, o kadar iniş çıkışlar ve misillemeler olmuş olurdu ki, ortada doğru veya yanlış kalmazdı. Temiz bir cevap aramak beyhude bir çabaydı. Durumu düzeltmek için ne kadar geriye gidebilirdiniz?

İş tuttu. Jemubhai'nin babası otuz beş rupiye ikinci el Herkül marka bir bisiklet aldı ve şehirde dolaşan bildik bir insan oldu. İlk ve tek oğlu doğunca umutları derhal havalandı. Bebek Jemubhai beş minik parmağını babasının tek parmağına sardı; kavrayışı kararlı ve biraz da gaddarcaydı, ama babası bunu sağlığının bir belirtisi olarak alıp ağzı kulaklarına vardı.

Oğlu yeterince büyüyünce onu misyonerlerin okuluna gönderdi.

*

Jemubhai'nin annesi hafta içi her sabah, derslerini gözden geçirsin diye onu karanlıkta uyandırırdı.

"Hayır, lütfen hayır, biraz daha zaman ver, biraz daha." Gözleri hâlâ kapalı ve yine uykuya dalmaya hazır halde annesinin ellerinden kurtulmaya çalışırdı, çünkü bu yeraltı uyanışına, *dakoit*[1] ve çakalların bu saatine, Bishop Cotton Okulu'nda alt tarafı birinci sınıf öğrencisi olarak duymaması ve görmemesi gerektiğine emin olduğu bu garip ses ve şekillere oldu bitti alışamamıştı. Gözlerine siyahtan başka bir şey görünmese de aslında orada tıka basa dolu bir manzara olduğunu, dışarıda sabit fikir-

1. (Hint.) Haydut. (Ç.N.)

li akrabaların *-kaka*'lar-*kaki*'ler-*masa*'lar-*masi*'ler-*phoi*'ler-*phua*'lar-[1] sıra sıra uyuduklarını, verandanın saz damından türlü renklerde demetlerin sarktığını, mandaların burunlarındaki halkalardan ağaçlara bağlandığını bilirdi.

Karanlık avluda bir hayalet gibi görünmez olan annesi, Jemubhai'nin üstüne soğuk kuyu suyu döker, çiftçi kadınların kalın bilekleriyle onu acımasızca keseler, saçlarında yağ ovalar; Jemubhai de zekâsına iyi geldiğini bilmekle beraber ovalana ovalana onu yitireceğini sanırdı.

Usandıracak kadar çok yedirirlerdi ona. Her gün altın renkli yağla yaldızlanmış koca bir bardakta süt verirlerdi. Annesi bardağı dudaklarına dayayıp bitmeden onu oradan indirmediğinden, bir balinanın deniz yüzeyine çıkması gibi nefes nefese kalırdı. Midesi kaymak ve aklı dersle dolu olarak, hastalıkları savuşturacak küçücük bir kesede boynundan kâfuru sarkardı; hepsi tekrar tekrar okunur ve başparmaklarla kırmızı ve sarı renkte *tika*[2] işaretleri basılırdı. Okula babasının bisikleti arkasında götürülürdü.

Okulun girişinde Kraliçe Victoria'yı fırfırlı perdeye benzer kıyafeti, püsküllü pelerini ve orasından burasından tüylü okların çıktığı acayip şapkasıyla gösteren bir portre vardı. Jemubhai her sabah altından geçtikçe o kurbağamsı yüz ifadesini etkileyici bulur, böyle sade bir kadının bunca kudretli olabilmesine hayran kalırdı. Bu garipliğin üstünde kafa yordukça ona ve İngilizlere olan saygısı arttı.

Soyunun imkânlarını nihayet orada, o kadının siğilli

1. (Hint.) Amcalar, yengeler, teyzeler, teyze kocası enişteler, halalar, hala kocası enişteler. (Ç.N.)
2. (Hint.) Hinduların alınlarında taşıdıkları dinî işaret. (Ç.N.)

huzurunda gerçekleştirdi. Köhnemiş Patel soyundan, çağdaş bir atikliğe sahip bir zekâ doğuyordu. Bir sayfayı okurken kitabı kapayıp aynı yerden haşır huşur tekrar açabiliyor, aklında bir düzine sayıyı tutabiliyor, zihnini bir yığın hesaplamayı engel tanımadan yapan bir makine gibi çalıştırabiliyor, cevabı bir fabrika oluğundan fırlayan mamul bir ürün gibi yuvarlayıveriyordu. Babası, kafatasında yeşeren karnabaharı hayal gücünün röntgeninde o kadar berrakça görüyordu ki, bakarken bazen onu tanımakta zorlanıyordu.

Oğlan sevgiden yiyeceğe her şeyin en iyisini alsın diye, ailenin kız çocukları mahrumiyete talim ettiler. Yıllar vızır vızır geçti.

Fakat Jemubhai'nin umutları hâlâ bulanıktı ve devlet memurluğundan ilk söz açan babası oldu.

*

Jemu on dördündeyken sınıfının birincisi olarak üniversiteye kaydolunca Müdür McCooe babasını çağırdı ve oğlunun yerel avukatlık sınavına girmesini, böylece alt mahkemelerde iş bulabileceğini salık verdi. "Akıllı çocuk... sonunda yüksek mahkemelerde bile dava alabilir!"

Babası çıkarken, Eh, bunu yapabiliyorsa neden daha fazlasını yapmasın? Neden yargıç da olmasın? diye düşünüyordu.

Oğlu, yargı hiyerarşisinin en altındaki mağrur düzen bozguncusu babanın karşısındaki makama yerleşebilir, *olabilir, yapabilirdi!* Yazın kavurucu sıcağında esmer yüzünün üstüne o aptal perukayı takabilir, şu uyduruk hileli davalara çekicini indirebilirdi. Baba aşağıdan, oğul yukarıdan yargının tamamına nezaret edebilirlerdi.

*

Baba, hayalini Jemubhai'yle paylaştı. Öyle harika bir hayal görüyorlardı ki, bir masal gibi büyülendiler ve

belki de mantıkla zapt edilemeyecek kadar havalanmasından olacak, o hayal billurlaştı, somut bir baskı oluşturmaya başladı. Saflıkları olmasa baba-oğul yenik düşerlerdi; olasılık mantığına uygun olarak aşağıları hedefleselerdi başaramazlardı.

Hindistan Devlet Teşkilatı'nda Hintlilerin yüzde 50 kotası vardı, ama bu kota değil dolmak, dolmaya yaklaşamıyordu bile. Tepeler boş, bomboştu. Dipteyse yer bulmak ne mümkün.

•

Jemubhai Bishop's College Üniversitesi'ne burslu devam etti ve ardından SS *Strathnaver*'la Cambridge'e gitti. Hindistan Devlet Teşkilatı'nın bir üyesi olarak döndüğünde evinden uzak Uttar Pradeş eyaletinin bir ilinde işe başlatıldı.

•

Aşçı, "O zamanlar ne çok hizmetçi vardı," diye anlattı Sai'ye. "Ama artık tabii bir ben kaldım." On yaşındayken, babasının puding aşçısı olduğu bir kulübün mutfağında, her amaca hizmet eden en kıdemsiz *çokra*[1] olarak yaşının yarısından ibaret bir ücrete, beş rupiye çalışmaya başlamıştı.

On dördünde onu aylık on iki rupiye yargıç tuttu. O günler, bir ineğin altına bir tas kaymak bağlayıp akşam bir sonraki konak yerine varana kadar onun çalkalana çalkalana tereyağı olduğunu, cibinlikle bağlanan baş aşağı açılmış bir şemsiyenin taşınabilir bir tel dolap yerine kullanılabileceğini bilmenin önem taşıdığı günlerdi.

•

Aşçı, "Sürekli yollardaydık," diye anlattı, "dört haftanın üçü. Ancak muson mevsiminin en azılı günlerinde

1. (Hint.) Hizmetçi oğlan çocukları için kullanılan aşağılayıcı bir sözcük. (Ç.N.)

sabit kalırdık. Deden kullanabildiği yerlerde arabasını kullanıyor, ama vilayetin çoğu yolsuz ve akarsuların pek azında köprü olduğundan çoğunlukla at binmek zorunda kalıyordu. Ormanlık kesimleri ve suların daha derin olduğu, daha hızlı aktığı yerleri de arada bir fille aşıyordu. Bizse çanak çömlek, çadır, mobilya, halı –ve daha ne varsa– yüklü kağnı katarlarıyla önünden giderdik. Hamallar, emir erleri ve bir stenograf olurdu. Banyo çadırı için küçük bir tuvalet kulübesi, hatta kağnının altındaki bir kafeste bir *murga-murgi*[1] bile vardı. Yabancı bir cinstiler ve tavuk bildiğim tüm *murgi*'lerden daha çok yumurtluyordu."

*

Sai, "Nerede yatıyordunuz?" diye sordu.

"Vilayetin neredesinde olursak olalım köylerde çadır kuruyorduk: deden için otağ gibi bir yatak odası çadırı, yanında banyo çadırı, soyunma odası, oturma odası ve yemek odası. Çadırlar çok görkemli olurdu; Keşmir halıları, gümüş tabaklar olurdu ve deden ormanda bile akşam yemeği için smokin giyer ve papyon takardı.

"Dediğim gibi, deden geldiğinde her şeyin bir önceki konak yerinde olduğu gibi kurulu olması, aynı dosyaların aynı açıda ve aynı sayfalarından açık olması için biz önden giderdik. Küçücük bir değişiklik olsa bile deden çileden çıkardı.

"Programımız çok sıkıydı; beş dakika bile gecikemezdik, o yüzden hepimiz saat okumayı öğrenmek zorunda kaldık.

"Saat beş kırk beşte sabah çayını tepsiyle dedenin çadırına götürürdüm. Çadır kanadını kaldırırken, 'Sabah çayı,' diye seslenirdim."

1. (Hint.) Horoz-tavuk. (Ç.N.)

Kulağa, "Sıpa çayı," gibi geliyordu. Sai, "*Sıpa çayiii. Sıpa çayiii,*" diye gülmeye başladı.

•

Yargıç satranç tahtasına dik dik bakıyor, hayata nasıl başladığının yakıcı anılarından sonra devlet memurluğunda gezici görevli olarak yaşantısı hatırlamanın tatlı ferahlığıyla rahatlıyordu.

•

Programın sıkılığı kadar otoritesini kesintisiz olarak kullanabilmesi de onu sakinleştirmişti. Soyunu yüzyıllardır ayakları altında tutan sınıflar –sözgelimi, Brahmin olan stenograf– karşısında kudret göstermeyi nasıl seviyordu. Nitekim şu stenograf küçücük çadıra sürünerek girerken Jemubhai hintmeşesinden oyulma cibinlikli yatağında krallar gibi boylu boyunca uzanmış olurdu.

Aşçı, "Sabah çayı," diye bağırırdı. "Sıpa çayi."

Yargıç doğrulup içerdi.

6.30: Ateşte ısıtılan, böylece odun kokup küllerle çil çil olan suyla yıkanırdı. Bir pudra serpintisiyle yüzünü, briyantin bulaşığıyla saçını süslerdi. Ateşte kızartılmaktan kömür olmuş ekmeğini yanık yüzeyin üstündeki marmelatıyla kıtır kıtır yerdi.

8.30: Yerel memurlar ve eğlence olsun diye onlarla beraber giden köyün tamamıyla araziye giderdi. Göz kamaştırıcı ışıktan korumak için başının üstünde şemsiye tutan emir eri peşinde, tarlaları ölçer ve mahsul hesabının muhtarınkine uyup uymadığından emin olmak için sağlamasını yapardı. Çiftlikler dörder dönüme üç yüz yetmiş kilodan az pirinç veya buğday veriyordu ve bazen köydeki her adamın, otuz yedi kilosu iki rupiden, *bania*'ya[1] borcu olurdu. (Jemubhai'nin kendisinin de pa-

1. (Hint.) Belli bir kasta mensup Hindi tüccar. (Ç.N.)

çayı kaptırdığını, uzun yıllar önce Gucerat'taki küçük Piphit şehrinde tefecilerin ondaki zafer kazandıran hırs ve yoksulluk birleşimini keşfettiklerini... çarşıda tozlu bir hasır üstünde bağdaş kurmuş olarak ve alacaklarının umuduyla ayak parmaklarını çatırdatarak, eklemlerini kütürdeterek hâlâ beklediklerini tabii kimse bilmiyordu...)

2.00: Öğle yemeğinin ardından yargıç bir ağacın altındaki masasında oturup davalara bakar, ama buradaki resmiyetsizlikten hoşlanmadığı, ona kılıksız bir melez görüntüsü veren yaprakların benekli gölgesinden nefret ettiği için genelde aksi olurdu. Fakat yozlaşma ve yolsuzluk bu kadarla da kalmıyordu: Yargıç davaları Hintçe dinler, stenograf Urduca kaydeder, sonra yargıç, ikinci bir kayıt olarak, Hintçe ve Urduca'ya hâkimiyeti tartışılır olmasına rağmen, onları İngilizce'ye çevirir, okuması sıfır olan tanıklar kendilerine söylendiği üzere "Okundu ve Doğru Olarak Tasdik Edildi" ifadesinin altına parmak izlerini bırakırlardı. Gerçeğin ne kadarının diller arasında, dillerle cehalet arasında yittiğini kimse bilmiyordu; adaletin istediği açıklıktan eser yoktu. Yaprakların gölgesine ve dil karmaşasına rağmen yargıç yine de, hiçbir dile aitmiş gibi görünmeyen hitabetinden ve insanca kusurların ötesinde bir izlenim bırakan maske gibi yüzünden dolayı dehşetli bir ün kazandı. Burada bilenen ifade ve tavır onu nihayet, yüksek ve gölgeli koridorlarda uçuşan kanun bilmez güvercinlere canı sıkıla sıkıla, elinde çekici ve beyaz pudralı yüzü üstünde beyaz pudralı perukasıyla reislik ettiği Lucknow'daki yüksek mahkemeye kadar taşıdı.

Bu kisveyle, bu can sıkıntısıyla çekilmiş fotoğrafı Hint kanun ve düzeninin gelişimini yücelten bir tarih resmi geçidi olarak hâlâ duvarda asılıydı.

4.30: Çay kusursuz olmalıydı: Tatlı gözlemeler tava-

da kızartılmalıydı. Onlara önemli bir şey düşünüp taşınıyormuş gibi alnını kırıştırarak girişir, sonra, emeklilik günlerinde de yapacağı üzere, tatlı etkisini gösterir ve işbaşındaki katı yüzü yerini sakin bir ifadeye bırakırdı.

5.30: Olta veya tüfeğiyle kıra çıkardı. Kırlar av hayvanlarıyla doluydu; ekimde kement kement göçmen kuşlar ilmik ilmik göğü süslerdi; arkalarında sıra sıra civcivleriyle bıldırcın ve keklikler, sesler çıkararak hareket eden çocuk oyuncakları gibi pır pır ederlerdi; sülünler –vurulmak için yaratılmış koca aptal mahlûklar– çalılıklarda telaşla koşuştururlardı. Silah atışının sesi gümbürtüyle yiter, yapraklar ürperir ve yargıç ancak şiddetin ardından gelen şu derin sessizliği duyardı. Gel gelelim bir şey hep eksik kalıyor – kanıttaki netice, sebepteki sonuç, erlikteki mertlik, çantadaki keklik–, çünkü her seferinde bir...

Hiçle dönüyordu!

Korkunç bir atıcıydı.

8.00: Aşçı itibarını kurtarıyor, tavuk pişiriyor, sofraya getiriyor ve İngilizce'yi yersiz kullanan yerliler hakkındaki İngilizlerin en sevdiği fıkra kitabında geçtiği şekliyle, onu "kızarmış angut" ilan ediyordu. Fakat şu kızarmış sözde angudu yediği bazı zamanlar yargıç orada onunla da dalga geçiliyor olabileceği duygusuna kapılıp bir rom daha ister, iri bir yudum alır ve kendini yediği hissiyle –çünkü o da eğlencenin bir parçasıydı (öyle miydi?)– yemeğine devam ederdi...

9.00: Ovaltin sütü içerek günün hasadını deftere kaydederdi. Petromax marka fener yakılır –ne gürültü çıkarırdı–, siyahlıkta süzülen böcekler ona yumuşak çiçeklerle (güveler), yanardöner oynaşmalarla (kınkanatlılar) dalış yapardı. Satırlar, sütunlar ve kareler. Gerçeğin en iyi küçük toplamlara bakarak görüldüğünü öğrendi, zira birçok minik gerçek üst üste konarak büyük boy na-

boş yalanlar edebiliyordu. Son olarak, amirlerine teslim edilecek jurnalinde kültürlü bir adamın, dikkatli ve edebiyatta olduğu kadar iktisatta da eğitimli birinin gelişigüzel gözlemlerini kaydeder ve av zaferleri uydururdu: iki keklik... bir metre boynuzlu bir geyik...

11.00: Kışın sıcak su dolu bir termofor alır ve tüm mevsimlerde, ağaçları örseleyen rüzgâr ve aşçının horultusu eşliğinde uyuyakalırdı.

•

Aşçı, Jemubhai'nin yanında çalışmaktan hayal kırıklığına uğramıştı. Yalnız beyazlara hizmet eden babasına göre sert bir düşüş yaşadığını düşünüyordu.

Hindistan Devlet Teşkilatı Hintlileşiyor ve eski hizmetkârlardan bazıları bundan hoşlanmıyorlardı; ama elden ne gelirdi? Bu iş için bile bir rakip çıkmıştı, dürüst ve iyi hizmet veren bir soydan geldiğini belirtmek için babası ve dedesinden miras yırtık pırtık tavsiyenamelerle ortaya çıkan bir adam.

Meslek hayatında böyle övgüler olmadan yol alan aşçının babası, hizmetçi *çittie*[1] borsasından oğluna tavsiyenameler satın almıştı, ama onların bazısı o kadar eskiydi ki, *dhobi* böreği[2] ve taşra usulü bademli tavuktaki hünerlerinden söz ediyordu.

Yargıç onları gözden geçirmişti: "İyi de oğlanın adı Solomon Pappiah değil. Sampson da değil. Thomas da."

Aşçının babası, "Onu o kadar sevdiler ki," dedi, "kendi insanlarının adını verdiler. Onu sevdikleri için Thomas dediler."

Yargıç inanmadı.

Baba sonunda, "Öğrenmesi gereken şeyler var," diye-

1. (Hint.) Mektup, pusula. (Ç.N.)
2. Kelime anlamıyla çamaşırcı böreği. Üstü yumurtalı patates püresi soslu, etli bir börek. (Ç.N.)

rek kabul etti ve oğlu için yirmi rupilik talebinden vazgeçti, "ama ucuza gelmesi sırf bu yüzden. Yoksa tatlılarda kimse eline su dökemez. Yılın her günü için ayrı bir tatlı yapabilir."

"Neler yapıyor?"

"Kızarmışmuzkızarmışananaskızarmışelmaelmalısürprizşarlotkabettyelmaturtasıekmeklitereyağlıreçelturtasıkaramellikeşkülşerilipudingromtompudingreçellirulopastasızencefillihurmalıkeklimonlukrepyumurtalımuhallebiportakallımuhallebikahvelimuhallebiçileklimuhallebitriflefırındaalaskamangolusuflelimonlusuflekahvelisufleçikolatalısuflebektaşiüzümlüsuflesıcakçikolatalıpudingsoğukkahvelipudinghindistancevizlipudingsütlüpudingrumbabatatlısıromlukekzencefillibisküviarmuttatlısıguavatatlısıeriktatlısıelmatatlısışeftalitatlısıkayısıtatlısımangoluturtaçikolatalıturtaelmalıturtabektaşiüzümlüturtalimonluturtareçelliturtamarmelatlıturtabebinkafloatingislandananaslıaltüstkekielmalıaltüstkekibektaşiüzümlüaltüstkekieriklialtüstkekişeftalilialtüstkekikuruüzümlüaltüstkeki..."

"Tamam. Tamam."

12

Sai'nin Kalimpong'daki hayatı böylece sürdü: Lola'yla Noni, Potty Amca'yla Peder Booty, yargıçla aşçı... ta ki Gyan'la tanışana kadar.

Sai Gyan'la tanıştı, çünkü on altısındayken Noni bir gün anladı ki, ona fizik öğretemiyor.

Bir yaz gününün aşırı sıcak öğle sonrasıydı ve Mon Ami'nin verandasında oturuyorlardı. Sıcak, dağın yamacındaki bütün köylüleri serseme çevirmişti. Sac damlar sıcaktan cızırdıyor, onlarca yılan taşların üstünde kızarıyor ve çiçekler yaz kıyafeti giyinmişçesine görkemle ve kusursuzca açıyordu. Potty Amca oturmuş, sıcağa ve parlaklığa bakarken yağ, burnunun, salamın, peynirin üstüne çıkıyordu. Peynirden bir ısırık, salamdan bir ısırık, buzlu Kingfisher birasından bir yudum. Yüzü gölgede, ayakları güneşte olacak şekilde arkasına yaslanarak iç geçirdi: Dünyada her şey yolundaydı. Ana unsurlar; sıcakla soğuk, sıvıyla katı, güneşle gölge dengedeydi.

Peder Booty mandırasındaki sığırların getirdiği gevişin uğultusuyla bir tefekkür haline geçmişti. Acaba yak sütünün peyniri neye benzerdi...?

Yakındaki Afgan prensesleri iç çekerek tavuklarını soğuk yemeyi kararlaştırıyorlardı.

Sıcağa bana mısın demeyen Bayan Sen, Amerika'daki

kızı Mun Mun'dan aldığı son haberlerin hızıyla Mon Ami yoluna koyuldu; kızı CNN'de iş bulmuştu. Lola'nın buna nasıl bozulacağını mutlu mutlu düşünüyordu. Haha, Lola Banerjee onun *kim* olduğunu sanıyordu? Havalara girmeler, BBC'deki kızıyla böbürlenmeler...

Yaklaşan haberden gafil olan Lola bahçedeki İngiliz brokolilerine dadanan tırtılları ayıklıyordu. Tırtıllar yeşil beyaz benekli, yapay mavi gözlü, gülünç derecede tombul bacaklı, kuyruklu ve fil gibi hortumluydu. Bir tanesini yakından inceleyerek, muhteşem yaratıklar, diye düşündü ama sonra onu bekleyen bir kuşa fırlattı, kuş da gagaladı ve tırtıldan, delinmiş bir tüpten diş macununun uğraması gibi kargacık burgacık yeşil bir malzeme çıktı.

Mon Ami'nin verandasında Noni'yle Sai, önlerinde açık bir ders kitabı, oturuyorlardı: nötronlar... ve protonlar... elektronlar... öyleyse –yani– ?

Soruyu henüz kavrayamamakla beraber verandanın ötesinde, cevabın güneşçe mükemmelen aydınlatılmış tablosu –içinde yorulmak bilmeden oynaştukları bir tohum zarfındaki bozulamayan bir büyünün etkisinde asılı kalan minicik böcekler– onlarla dalga geçiyordu.

Noni aniden bitkinliğe kapıldığını hissetti; cevaba sanki bilimle değil, ancak mucizeyle ulaşabileceklerdi. Fırıncı her zamanki gibi öğleden sonra Mon Ami'ye uğrayıp, kutuyu başından indirerek mandalını açınca kitabı yana bıraktılar. Kutu dışarıdan perişan görünüyordu; oysa içerisi marmelatlı rulo kekleri, kremalı pastaları ve yamaçtaki misyonerlerin ona öğretip, hanımlarca Amerika'nın karikatürüne benzetilen –aman yarabbi, vay canına, süper, müthiş– fıstık ezmeli kurabiyeleriyle tam bir hazineydi.

Pembe ve sarı kremalı pastaları beğenip sohbete koyuldular.

"Ee, Sai, artık kaç yaşındasın? On beş mi?"

"On altı."

Noni için kestirmek zordu. Sai bazı bakımlardan çok daha büyük, bazı bakımlardan çok daha küçük gösteriyordu.

Şüphesiz küçük göstermesi korunaklı bir hayat yaşamasından, büyük göstermesi de bütün vaktini emeklilerle geçirmesindendi. Ömrü boyunca böyle gösterebilirdi: büyükken kız gibi, kızken de büyük gibi. Noni onu tartan gözlerle süzdü. Sai haki bir pantolon ve üstünde "Özgür Tibet" yazan bir tişört giyiyordu. Yalınayak ve saçları omuzlarının hemen üstünde biten iki dağınık örgü halindeydi. Noni'yle Lola daha geçenlerde Sai'nin böyle yetişmesinin ne fena olduğunu tartışmışlardı: "Sosyal becerileri gelişmeyecek... hiç yaşıtı yok... ev erkek dolu..."

*

"Dedenle böyle yaşamak zor gelmiyor mu?"

"Aşçı o kadar konuşuyor ki," dedi Sai, "aldırmıyorum."

Yıllarca aşçının ellerine böyle bırakılmak reva mıydı...? Lola'yla o olmasalardı, diye düşündü Noni, kızcağız çoktandır uşak sınıfına düşmüş olurdu.

"Neler anlatıyor?"

"Köyüyle ilgili hikâyeler, karısının nasıl öldüğü, ağabeyiyle mahkemelik olması... Umarım Biju iyi kazanıyordur," dedi Sai düşünceli düşünceli, "yoksa köydeki en fakir aile onlarmış. Evleri hâlâ saz damlı kerpiçtenmiş."

Noni aşçı hakkındaki bu bilgileri paylaşmanın uygun düşmeyeceği kanaatindeydi. Sınıflar arasındaki çizgileri iyi çekmeliydi, yoksa büyük uçurumun iki yanındaki herkes bundan zarar görürdü. Uşakların kafaları türlü fikirlerle dolu olurdu ve dünyanın başkalarına verdiğinden onların da çocuklarının da nasiplenmeyeceğini

anlayınca kızıp hınç beslerlerdi. Lola'yla kendi hizmetçi kızları Kesang'ı sürekli olarak kişisel ifşaatlarından caydırmak zorunda kalıyorlardı; bununla birlikte, Noni kabul ediyordu ki, durumu bu şekilde korumak kolay değildi. İnsan daha ne olduğunu anlamadan ancak toplumsal eşitler arasında söz edilmesi gereken gönül meselelerine girebilirdi. Hizmetçinin sütçüyle olan aşkını dillendirmesine engel olamadıkları yakın zamandaki bir olayı hatırladı; iki kardeş büyülenmiş gibiydiler:

Kesang, "Ondan çok hoşlanıyordum," demişti. "Ben Şerpa'yım, o da Rai;[1] ama ben aileme yalan söyleyip onun Bhutialardan olduğunu açıklayınca evlenmemize izin verdiler. Çok güzel bir düğün oldu. O insanlara dünyaları vermeniz gerekir, domuz, para, şu-bu, her ne isterlerse, ama bizim düğünümüz öyle olmadı. Hastalandıklarında anneme babama baktı ve daha en başından, birbirimizi bırakmayacağımıza yemin ettik. Ne o beni, ne ben onu. İkimiz de birbirimizi bırakmayacağız. Ne o ölüp beni bırakacak, ne ben ölüp onu bırakacağım. Buna yemin ettik. Daha evlenmeden önce bunu kararlaştırdık."

Sonra ağlamaya başladı. Her biri ayrı bir yere bakan delice kahverengi dişleri, lekeli hırpani giysileri ve tepesine nazikçe kondurduğu şu acayip topuzuyla Kesang. Eğitimsiz olmasına rağmen iyilik olsun diye kabul ettikleri ve fıstık ezmeli soya soslu Endonezya *saté*'si, ketçap ve sirkeli tatlı ekşi sos ve domatesli lorlu Macar gulaşı yapmasını öğrettikleri Kesang. Onun sevgi dolu halleri kız kardeşleri dehşete düşürmüştü. Lola, öteden beri, uşakların sevgiyi kendileri gibi yaşamadıklarını iddia

1. Şerpalar Nepal'in yüksek kesimlerinde yaşayan ve dağcılıkta usta olduklarından turmanışlara taşıyıcılar olarak katılan, din olarak Budizm'i benimseyen bir halktır. Railer veya Khambular da Nepal'in en eski yerli halklarından biri olup kendi gelenek ve dinleri vardır ve ona sıkı sıkıya bağlıdırlar. (Ç.N.)

ederdi – "Onların ilişki yapıları tamamen farklı; ekonomiye, gerçekçiliğe dayalı – kendin için de başarabilsen eminim çok daha mantıklı." Oysa artık Lola bile gerçek sevgiyi tatmayanın kendisi mi olduğunu merak etmek zorunda kalıyordu; o ve Joydeep riskli durumlarda sadakat üstüne hiçbir zaman konuşmamışlardı – akıllarına yatmadığından böyle bir şeye girişmemişlerdi. Fakat bu yüzden sevgiye sahip olmamış olabilirler miydi? Bu düşünceyi içine gömdü.

*

Noni sevgi nedir hiç bilmezdi.

Sessiz bir odada oturup insanın ruhunu bir mum alevi gibi titretecek konulardan hiç konuşmamıştı. Kalküta eğlencelerinde, *sari*'si kalçasına sıkıca sarılı, limonlu sodasında buzlar delice tıngırdarken, kendini işveyle hiç koyuvermemişti. Aşkın kısacık muzaffer ve kıpkırmızı bayrağını, bir tiyatro oyununun kısacık tek perdesi kadar da olsa, benliğinin üstüne hiç çekmemiş, hayatının üstüne minik bir gösteri olarak bile hiç dikmemişti. Nesi vardı? Korkunç nefretleri bile yoktu; buruk acıları, üzüntüleri bile yoktu. Sadece küçük şeylere karşı sinirlenmeler: insanın kütüphanede sümkürmek yerine burnunu *fırt-fırt* çekerek sümüğünü tekrar tekrar geri tırmandırması gibi.

Kesang'ı enikonu kıskandığını dehşetle fark etti. Sınırlar bulanmış, talih kuşu yanlış yere konmuştu.

Peki Sai'yi kim sevecekti?

Sai ilk geldiğinde, Noni onda, onun utangaçlığında kendini görmüştü. Hassas bir varlığı art niyetli bir eğitimden geçirmenin sonu budur, diye düşündü. Noni de öyle bir okula gönderilmişti; ancak yeraltına inerek, soru sorulduğunda susarak, fikirlerini kendine saklayarak, görünmez olmayı umarak tuzağa düşmekten sakınabilirdin – yoksa sana acımazlar, seni çiğ çiğ yerlerdi.

Noni'nin kendine güveni geldiğinde artık çok geçti. Hayat onu es geçmişti ve o günlerde bir kız için ya acele etmek gerekirdi, ya da tren kaçardı.

•

Sai'ye, "Kendi yaşıtlarınla tanışmak istemez misin?" diye sordu.

Oysa Sai akranları arasında utangaç oluyordu. Fakat bir şeyden emindi. "Gezmek istiyorum," diye itiraf etti.

Kitaplar huzurunu kaçırıyordu. Okumaya başlamıştı, giderek daha hızlı, daha çok, ta ki o öykünün, öykü de onun içine girene kadar; yüreği ağzında olduğu halde sayfalar öyle hızlı geçip gidiyordu ki, kendini durduramıyordu. Gymkhana Spor Kulübü'nün kütüphanesinden aldığı *Bülbülü Öldürmek*, *Cider With Rosie* ve *Baba Evinde Hayat*'ı böyle okumuştu. Ve *National Geographic*'teki çikolatamsı Amazon, yalın Patagonya fotoğrafları, denizdeki şeffaf bir kelebek salyangozu, hatta kar altında kalmış eski bir Japon evinin resimleri bile... Bunlardan o kadar etkilendiğini fark etti ki, çoğu zaman yandaki satırları bile okuyamıyordu – uyandırdıkları duygu ne kadar mükemmel, arzu ne kadar ıstıraplıydı. Ailesini, babasının uzay yolculuğu umudunu hatırladı. Kızıl bir bulutu güneşin yüzeyinden süren bir fırtınanın uydu aracılığıyla çekilmiş fotoğraflarına yakından bakınca tanımadığı bir babaya korkunç bir özlem duydu ve kendi içinde de sıradanın ötesindeki şeylere aynı dürtünün mutlaka olması gerektiğini hayal etti.

İşte öyle zamanlarda Ço Oyu ve yargıcın alışkanlıkları ona bir engel gibi geliyordu.

Noni, "Bazen keşke deniz kıyısında yaşasaydım diyorum," diye iç çekti. "En azından dalgalar sürekli hareket halinde."

Uzun zaman önce, genç bir kadınken, Digha'ya gitmiş ve gizemli okyanus tarafından kaldırılmanın neye

benzediğini yaşamıştı. Dağlara, onların kusursuz sükûnetine baktı.

Sai, "Himalayalar bir zamanlar suyun içindeymiş," dedi. Okuduklarından biliyordu. "Everest Dağı'nda ammonit fosilleri var."

•

Noni'yle Sai tekrar fizik kitabını aldılar.

Sonra yine bıraktılar.

•

Noni, "Dinle," dedi Sai'ye, "hayatta bir fırsatın olursa, kaçırma. Bak bana, geleceğimi gençliğimde düşünmedim. Uzun zaman önce yapmış olmam gereken şeyleri ancak çok geç olduktan sonra anladım. Eskiden arkeolog olmanın hayalini kurardım. İngiliz kütüphanesine gidip Firavun Tutankamun hakkındaki kitaplara bakardım... Ama ailemde bunu anlayacak insan yoktu, bilirsin, babam eski kafalı, sadece emir vermek üzere yetiştirilip eğitilmiş bir adamdı... Bunu kendin yapmak zorundasın, Sai."

•

Bir kez daha fizik çalışmayı denediler ama Noni sorunun cevabını bulamıyordu.

Yargıca Sai'yle gönderdiği pusulada, "Maalesef fen ve matematik bilgilerimin sınırına gelmiş bulunuyorum. Sai'nin bu alanlarda daha vasıflı bir öğretmene ihtiyacı var," diyordu.

Havanın sıcaklığı ona milliyetini hatırlattığı için aksiliği üstünde olan yargıç, "Kahrolası sorumsuz kadın," diye söylendi. Aynı akşam Sai'ye, bölgedeki üniversitenin rektörüne hitaben bir mektup yazdırdı.

"Özel ders veren bir öğretmen veya üst sınıf öğrenciniz varsa lütfen onlara matematik ve fen dallarında bir eğitmen aradığımızı haber verin."

13

Daha birkaç güneşli hafta geçmemişti ki, rektör, lisans derecesini bitirmekle beraber henüz iş bulamayan geleceği parlak bir öğrencisini tavsiye edebileceği cevabını gönderdi.

Söz konusu öğrenci Gyan'dı, sayıları düzene sokmanın onu sakinleştireceğini düşünen sessiz bir muhasebe öğrencisi; gel gelelim, umduğunu bulamamış, hatta hesap yaptıkça, istatistik sütunlarını doldurdukça... eh, somut bilginin başını alıp aya doğru yollandığını ve bu gibi durumların katlanarak çoğaldığını hissediyordu. Yaşadığı Bong Busti'den iki saat yokuş yukarı yol olmasına rağmen hareketli ışıl ışıl boşluklarında aydınlığın akışkan bir pırıltı duygusu vererek süzüldüğü gür hintkamışlarının arasından Ço Oyu'ya yürümek ona iyi geliyor ve tazeleyici, sade bir mutluluk yaşatıyordu.

*

Sai içine gömüldüğü *National Geographic*'lerinden ayrılıp Gyan'la yemek odasına kapatılmaya başta isteksizdi. Önlerinde, aşçının yarım daire halinde yerleştirdiği öğretim gereçleri duruyordu: cetvel, kalemler, yerküre, kareli kâğıt, geometri takımı, kalemtıraş. Aşçı eczane, muayenehane ve patoloji laboratuvarındaki ilaç rafları, tartı kefeleri ve termometrelerin, kadehçikler, şişecikler,

damlalıklar, formaldehit içinde numuneliğe dönüşmüş bağırsak kurtları ve şişelerdeki hazır yazılı ölçülerin kolladığı sessizlik onu nasıl huşu içinde sokuyorsa, bunların da odaya öyle bir klinik havası verdiğini fark etti.

Bilime olduğu kadar hurafelere de inandığından, ortamın hassas dengesini bozmamaya özen göstererek konuşurdu eczacıyla. Anlamasa da, "Hım, evet, anlıyorum," derdi ve gözlük camlarının ardından onu inceleyen muhterem doktor hanıma, dokunaklılığa direnen akılcı bir ses tonuyla, kendindeki belirtileri sıralardı: "Beş gündür kaka yok, ağızda fena bir tat, bacaklarda ve kollarda dım dım, bazen de çın çın."

"Çın çın nedir, dım dım nedir?"

"Çın çın karıncalanma. Dım dım da ağrının bir gelip bir gitmesi."

"Şu an neyin var? Çın çın mı?"

"Hayır, DIM DIM."

Bir sonraki ziyaret. "Daha iyi misiniz?"

"Evet, ama hâlâ..."

"Dım dım mı?"

"Hayır, doktor hanım," derdi büyük bir ciddiyetle, "çın çın."

Bir fazilet hissiyle ilaçlarını alıp çıkardı. Ah, evet, aşçı modernliği bekliyor ve ona yatırım yaptınız mı şu dünyada bir değeriniz olduğunu size göstereceğini biliyordu.

Gel gelelim muayenehanenin dışında Kesang'a, hastane temizlikçisine veya MetalBox bekçisine rastlayınca bunlar hararetle konuşmaya başlarlardı: "Hiç umut yok, artık *puja* etmen lazım, sana binlerce rupiye mal olacak..."

Ya da: "Tam senin gibi birini tanıyordum, bir daha hiç yürüyemedi..." Eve dönene kadar bilime olan inancını yitirip feryada başlardı: *"Hai hai, hamara kya hoga,*

hai hai, hamara kya hoga?[1] Ve sağduyusunu toparlamak için ertesi gün soluğu yine muayenehanede alırdı.

*

Mantıklı olmayı arzulayan, bunu takdir eden aşçı, böylece çay ve acı biber katılmış peynirli kızarmış ekmek getirip, bir gözü Sai'yle yeni öğretmende, kapının hemen dışındaki iskemlesine oturarak Gyan'ın özenli ses tonunu, ders kitabının sonundaki bir listeden doğrulanabilen kesin, derli toplu cevaba hesaplaya hesaplaya götüren temkinli kelimeleri başıyla onayladı.

Aptal aşçı. Temkinin bilime olan inançtan değil de utangaçlık ve şüpheden kaynaklandığını; atomlara dalmış, duvarların yelkenler gibi dolduğu odada gözleri sıkıya sıkıya sayılara mıhlanmış görünmekle beraber gençlerin sapır sapır sallandıklarını; dışarıdaki esrarlı derinliklere açılan akşam saati gibi, Gyan'ın oraya gelme gerekçesinden daha korkulu bir maksada doğru yutulacaklarını; ellerindeki her şeyle bir istihkâm kurmanın mücadelesini vermelerine rağmen bunun onları kurtarmaya yetmeyeceğinden kaygılanmak için haklı sebepler olduğunu anlamadı.

Küçük doğru cevap boşa gitti.

Gyan özür diler gibi verdi onu. Cevap gölgede kaldı. İşe yaramadı. Matematik işlemine artık sığamayan şu müthiş beklenti, cevabı bir yana atarak güç kazanıp ilerledi, iki saatin sonunda ikisini de soluksuz bıraktı ve Gyan, kendisini derinden etkileyen Sai'ye bakamadan kaçtı.

*

Delikanlı gidince, aşçı, "Öğretmenin Nepalli olması garip," dedi. Az sonra, "Bengalli olacağını tahmin etmiştim."

1. (Hint.) Ah, ah, ne olacak bu halim? (Ç.N.)

"Hım?" diye sordu Sai. Öğretmene nasıl göründüğünü düşünüyordu. Acaba onun gözünde neye benziyordu? Öğretmenin kendisi keskin bir zekâya sahip gibi duruyordu. Gözleri ciddi, sesi derindi, ama dudakları böyle ciddi bir duruşu yansıtamayacak kadar da etli, saçları onu komik gösterecek biçimde kıvırcık ve dik dikti. Komiklikle birleşen bu ciddiyet Sai'ye karşı konulmaz geliyordu.

"Bengalliler," dedi aşçı, "çok zekidirler."

Sai, "Saçmalama," dedi. "Ama onlara sorarsan öyledirler tabii."

"Balıktan," dedi aşçı. "Kıyı insanları iç taraftakilerden daha akıllı olurlar."

"Kim demiş?"

"Bunu herkes bilir," dedi aşçı. "Kıyı insanları balık yerler; Bengallilerin, Malayalıların, Tamillerin ne kadar akıllı olduklarına bak. Ama iç taraflarda fazla tahıl yiyorlar ve bu da hazmı yavaşlatıyor –özellikle darı–, kocaman ağır bir topak oluşturuyor. Kan kafaya gideceğine mideye gidiyor. Nepalliler iyi asker, iyi ameleler; ama o kadar parlak öğrenci olamıyorlar. Zavallıların kendi suçu değil ki."

Sai, "Git de balık ye madem," dedi. "Ağzından peş peşe aptal şeyler çıkıyor."

Aşçı, "Ben seni kendi evladım gibi bunca sevgiyle yetiştireyim, sen benimle böyle konuş..." diye başladı.

*

O akşam Sai oturup aynaya baktı.

Gyan'ın karşısında otururken kendinin o kadar farkındaydı ki, bakışlarına hedef olduğundan emindi; ama ne zaman gözlerini kaldırdıysa o başka tarafa bakıyordu.

Bazen sevimli göründüğünü düşünürdü, fakat adamakıllı incelemeye başlayınca güzelliğin değişken bir şey

olduğunu anladı. Bulduğu an o güzellik elinden kayıveriyordu; onu terbiye edeceğine esnekliğinden yararlanıyor, buna karşı koyamıyordu. Kendine dil uzatıp gözlerini deviriyor, sonra ayartıcı bir şekilde gülümsüyordu. İfadesini şeytandan prensese çeviriyordu. Dişlerini fırçalarken göğüslerinin koştura koştura sofraya getirilen iki kâse pelte gibi dingildediğini fark etti. Tenini tatmak için ağzını indirdi ve onu hem sıkı, hem de uysal buldu. Bu tombulluk dingildeklik sıkılık yumuşaklık, olmayacak biçimde bir araya gelen bunların hepsi ona illa ki bir miktar pazarlık gücü vermeli değil miydi?

Fakat kuş uçmaz kervan geçmez bir yerdeki bu evde iki parantez bacaklının refakatinde ilelebet devam ederse, tutunamayacağı kadar geçici olan bu güzellik solup tükenecek, duyulmamış, kurtarılmamış ve kurtarılamayacak bir şey olarak kalacaktı.

Yine baktı ve yüzünde hüznün izini seçti; imgesi artık çok uzaklardaydı.

Ne olursa olsun kendini geleceğe doğru iteklemek zorundaydı, yoksa devri çoktan geçmiş bir yerde ebediyen kısılıp kalacaktı.

*

Günler geçtikçe, iştahını başka bir şeye kabarttığının farkında, kendi çehresine daha da takılır buldu kendini.

Nasıl görünüyordu? Paslanmaz çelik tencerelerde, cilalı *gompa*[1] yağ kandillerinde, çarşıdaki esnaf kaplarında, yemek masasındaki kaşık ve bıçakların yansıttığı imgelerde, havuzun yeşil yüzeyinde aradı. Kaşıklarda şişko ve yuvarlak, bıçaklarda uzun ve ince, havuzda –böcek ve küçük balıklardan– çopurdu; bir ışıkta altın, başka bir

1. Tibet Budizmi'nde manastır. (Ç.N.)

ışıkta kül rengiydi; sonrasında aynaya dönüş; fakat her zamanki gibi dönek olan ayna önce bir şeyi, sonra bir başka şeyi gösterip onu yine cevapsız bırakıyordu.

14

Saat sabah 4.25'te Biju, Tartlar Kraliçesi Pastanesi'ne doğru yol alırken, arada bir önüne çıkıveren polislere karşı gözlerini dört açmıştı: Nereye gidiyorsun, ne yapıyorsun, kiminle ne zaman niçin?

Fakat Göçmen Dairesi, Emniyet'ten ayrı çalışıyordu ve o yüzden ekmeği sabah fırına vermek belki daha iyiydi; ve Biju böylece sistemin boşluklarından her seferinde tekrar sıyrılıverdi.

Metro, pastanenin yukarısındaki madenî ayakların tuttuğu kabaca tasarlanmış bir yapının üstünden geçiyordu. Vagonlar şeytani bir çığlıkla geçiyordu; tekerlekleri, Biju'nun şimdiden yakılmış birkaç lambayı ve minyatür hayatlarına başlangıç yapan kendi gibilerini görebildiği Harlem sosyal konutlarının üstüne doğru keskin ve kesik bir parlaklık yayan havai fişek yağmurları saçıyordu geceleyin. Tartlar Kraliçesi'nde fırın harlandı, ışık titrekçe yandı, bir sıçan gölgeye kaçtı. Havuç kuyruğu, kalın kafatası ve geniş omuzlarıyla kıs kıs gülerek arkasına bakıp giderken onu tutamayacak kadar cılız tuzağın tam üstünden kadife bir hışırtıyla geçti.

Said Said, "*Namaste, babaji,*"[1] dedi.

•

Biju bir Pakistanlıyla olan önceki kavgasını, "Domuzlar, domuzlar, domuz oğlu domuzlar," diye büyüyerek insanların dinine yönelttiği her zamanki hakaretlerini hatırladı.

Şimdi de Said Said diye biri çıkmış ve ona olan hayranlığı aklını karıştırmıştı. Kader ağlarını böyle örüyordu. Biju onunla arkadaş olma isteğine karşı koyamıyor, çünkü Said Said boğulmuyor, suların üstünde kalıyordu. O kadar ki, sayısız insan bir batıktakî tahta gibi ona tutunmak istiyordu – sadece Zanzibarlı hemşerileri ve öbür kaçaklar değil, Amerikalılar da; bir pizza dilimiyle tek başına öğle yemeğini yiyen özgüveni süzülmüş aşırı kilolu yurttaşlar, Amerika'da –*Amerika'da!*– sunulanın gerçekten en iyisinden mi nasiplendiklerini merak ederek geceler boyu uyanık yattıktan sonra laflamaya gelen orta yaşlı yalnız yazıhane çalışanları da. Öyle sırlar anlatıyorlardı ki, bunlar belki ancak kaçak bir yabancıya gönül rahatlığıyla açıklanabilirdi.

Said sevecendi ve Pakistanlı değildi. Yani sorun yoktu, öyle mi?

İnek Hintli değildi; yani kutsal değildi, öyle mi?

Yani Müslümanları seviyor ve sadece Pakistanlılardan nefret ediyordu, öyle mi?

Yani Said'i seviyor, ama Müslümanların topundan nefret ediyordu, öyle mi?

1. (Hint.) Selam, *babaji*. *Babaji* bir hitap şekli olmakla beraber baba guru, Hint çilecisi, Sih ruhbanı anlamında da kullanılır. (Ç.N.)

Yani Müslüman ve Pakistanlıları seviyordu ve Hindistan bütün bunların yanlış olduğunu görmeli ve Keşmir'i teslim etmeliydi, öyle mi?

Hayır, hayır, hem öyle hem böyle nasıl...

Oysa bu, ikilemin ancak küçük bir parçasıydı. Evde siyahlar hakkında söylenenleri hatırladı. Bir keresinde, şehirde çalışan bir köylüleri demişti ki: "*Hubşi*'lere karşı dikkatli ol. Ha ha, kendi ülkelerinde ağaçlardaki maymunlar gibi yaşıyorlar. Hindistan'a gelince de adam oluyorlar."

Köylüsünün iddiasından Biju'nun anladığına göre Hindistan o kadar gelişmişti ki, gelen siyahlar giyinip kuşanmayı orada öğreniyorlardı, oysa adamın asıl demek istediği, siyahların gördükleri her Hintli kızı gebe bırakmaya çalışarak ortada dolaştıklarıydı.

Yani tüm siyahlardan nefret ediyor, ama Said'i seviyordu, öyle mi?

Yani ne siyah insanlarda ne de Said'de bir sorun yoktu, öyle mi?

Ya da Meksikalılarda, Çinlilerde, Japonlarda veya başka birilerinde...???

Bu nefret alışkanlığı Biju'nun yakasını hiç bırakmamıştı ve o da fark ediyordu ki, Hindistan'a herhalde büyük zarar vermiş beyazlara karşı korkuyla karışık bir saygı duyuyor, Hindistan'a hiçbir zaman hiçbir zararı olmamış başka herkese karşıysa hoşgörüsüzce bakıyordu.

Said Said de Biju'yla ilgili olarak aynı ikilemi yaşamış olmalıydı.

Öbür mutfaklardan dünyanın Hintliler hakkındaki düşüncelerini öğreniyordu:

Uganda'da yapıldığı gibi Tanzanya'da da ellerinden gelse onları kovarlardı.

Madagaskar'da ellerinden gelse onları kovarlardı.

Nijerya'da ellerinden gelse onları kovarlardı.

Fiji'de ellerinden gelse onları kovarlardı.

Çin'de onlardan nefret ediyorlardı.

Hong Kong'da.

Almanya'da.

İtalya'da.

Japonya'da.

Guam'da.

Singapur'da.

Burma'da.

Güney Afrika'da.

Onları sevmiyorlar.

Guadalupe'ta – orada bizi seviyorlar mı?

Hayır.

Hintlilere karşı Said de ikaz edilmiş olmalıydı, gelgelelim, onda hiç de çelişkilerden çekmiş bir hal yoktu; ne hikmetse onu böyle ikilemlerin üstüne çıkarıp orada tutan bir şey vardı.

•

Birçok kız arkadaşı vardı.

"Allahıım!!" dedi. "Allaaaahıım! Beni habire arayıp duruyor," diye ellerini başına götürdü, "*ayy-ayi*... ne yapacağımı şaşırdım!!"

Ömer huysuzca, "Ne yapacağını biliyorsun," dedi.

"Ha ha ha, ah ah, hayır, delireceeeem. Çok fazla manita var, dostum!"

"Şu sendeki rasta saçlar yüzünden; kesince kızlar da gider."

"Ama onların gitmesini istemiyorum ki!"

Dilber kızlar maden kuyularından çıkan mücevherler gibi parlayan esmer şeker ve baharatla dolu tarçınlı keklerini almaya geldiklerinde Said Zanzibar'ın güzellik ve yoksulluğunu anlatır ve kızların merhamet duygularını mayalı somun ekmeği gibi kabartırdı – onu kurtarmayı, eve götürüp sıhhi tesisat ve televizyonla avutmayı; rasta saçlı uzun ve yakışıklı bir adamla yolda yürürken görülmeyi nasıl istiyorlardı. Telefonda arkadaşlarıyla konuşurken arzularının zembereğini kurup kurup serbest bırakarak, "Adam *çok* şirin! Ç*ok* şirin! Ç*ok* şirin!" diyorlardı.

•

Said'in Amerika'daki ilk işi, imamın onu gür sesiyle horoz gibi ötüşünden ötürü sabah ezanını okuması için tuttuğu Doksan Altıncı Cadde'deki camideydi; fakat Said işe gitmeden önce yolu üstündeki gece kulüplerine

uğruyor, böylesi zamanlama açısından ona daha makul geliyordu. Cebinde tek kullanımlık fotoğraf makinesi, zengin ve ünlülerle resmini çektirmek için kapılarda bekliyordu: Mike Tyson, evet! Ağabeyim olur. Naomi Campbell, kız arkadaşım. Hey, Bruce (Springsteen)! Ben Afrika'dan Said Said. Ama merak etme, dostum, artık beyazları yemiyorum.

Gün geldi, onu içeri almaya başladılar.

Kapılarla arası müthiş iyi olmakla beraber, iki yıl önceki bir INS[1] baskınında, Amerika'nın en iyileriyle Kodak-belgeli olarak yanak yanağa olmasına rağmen, enselenmiş ve sınır dışı edilmişti. Amerikalı olarak selamlandığı Zanzibar'a döndü, hurma ağaçlarının şeritsi gölgelerinde, hindistancevizi sütünde pişirilmiş torik yedi, kalburdan geçirilmiş irmik gibi incecik kumlarda tembellik etti ve akşamları ay altına çaldığı ve gece ıslakmış gibi şavkıdığı zamanlarda Stone Town'daki kızlarla aşk yaşadı. Babaları gece pencereden aşağı tırmanmaları için onları yüreklendiriyor; kızlar ağaçlardan Said'in kucağına inerken babalar gözetliyor, âşıkları sakıncalı bir durumda yakalamayı umuyorlardı. Vaktiyle sokağın köşesinde onca aylaklık eden bu oğlan –iş yok, sorun çok, o kadar ki, bilet alıp gitsin diye tüm komşular ellerini ceplerine atmışlardı–, şimdi bu oğlan mucizevi bir şekilde kıymete binmişti. Şişman Fatma'yla veya ay parçası Selma'yla ya da şeffaf gri gözlü ve kedi sesli Hatice'yle evlenmek zorunda kalması için dua ediyorlardı. Babalar uğraştı, kızlar uğraştı, ama Said kaçmasını bildi. Onları hatırlaması için *kanga*'lar[2] verdiler, yanında da, "Hatıralar elmas gibidir" ve "Güzel kokun

1. ABD'de Adalet Bakanlığı'na bağlı Göçmenlik ve Yurttaşlık Dairesi (2003'te lağv edildi). (Ç.N.)
2. Doğu Afrika'da saf pamuk dokumalı dikdörtgen bir kumaştan ibaret giysi. Genellikle rengârenk baskılıdır. (Ç.N.)

kalbimi yatıştırıyor" gibi özlü sözler, ki, New York'ta dinlenip giysilerini üstünden atarken *kanga*'sına sarınsın, taşaklarını serinletsin ve memleketindeki kızları ansın. İki ayda geri dönüş yaptı – bir memura devlet dairesinin dışında verilen birkaç yeşilin yardımıyla yeni bir isim işlenmiş yeni pasaportuyla. Raşit Zülfükâr olarak JFK Havaalanı'na indiğinde, masada bekleyenin onu sınır dışı edenle aynı memur olduğunu gördü. Yüreği ağzında güm güm attı, ama adam onu hatırlamamıştı: "Neyse ki onlara hepimiz aynı görünüyoruz!"

*

Said, zekâsını çalıştırıp onu ödüllendiren oyunlarıyla bu ülkeye bayılıyordu; bu ülkeyi büyülüyor, pışpışlıyor, kandırıyor, ona karşı büyük bir şefkat ve bağlılık duyuyordu. Zamanı geldiğinde, kıvırtarak her arka kapıyı açan, fotokopi makinesi, daksil ve kâğıt kesiciden yararlanarak düzeni görkemli bir şekilde sabote eden (fotokopi makinesinde hünerli biri tek başına bile Amerika'yı dize getirebilir, diye temin ediyordu Biju'yu) şu haliyle o, gözünde yaş ve sesinde samimiyetle bayrağa manevi bağlılık yemini edecekti. Ülke Said'de, Said de ülkede bir cevher bulmuş, karşılıklı bir aşk yaşamaya başlamışlardı. Bazen tatlıdan ziyade buruk iniş çıkışlar vardı belki, ama yine de bu, INS'nin hayal bile edemeyeceği bir biçimde, bunun eski moda bir sevda masalı olmadığı anlamına gelmezdi.

*

Saat sabah 6'da raflar çavdar, yulaf ve köy ekmekleri, kırıldığında içinden amber veya yakut renkli gür bir selin uğradığı kayısı ve ahududulu çöreklerle dolardı. Yine böyle bir sabah, Biju elinde bir çörekle dışarıda güneşin solgunca vurduğu bir yere oturdu. Çıtır kabuğu çıtırdatıp yemeye başlayarak uzun ince parmaklarıyla yapağı gibi yumuşak içini didikledi...

Fakat New York'ta masumiyet hiçbir zaman kalıcı değildir: Bir cankurtaran geçti, New York polisi, bir itfaiye arabası; başının üstünden geçen metronun zangırtısı savunmasız pabuçlarından yukarıya kadar ulaşarak yüreğini daralttı ve böreğinin tadını kaçırdı. Çiğnemeyi bıraktı, babasını düşündü...

Hasta. Ölü. Sakat.

Telaşlı düşüncelerinin sadece yoldan geçen had safhadaki hareketli araçların bir sonucu olduğunu kendine hatırlatarak ağzındaki hamuru arandı, fakat hamur havai bir bulut gibi dilinin üstünde dağılmış ve yokluğa karışmıştı.

*

Kalimpong'da aşçı yazıyordu: "Sevgili Biju, eğer yardım edebilirsen lütfen..."

MetalBox bekçisi geçen hafta artık iş arayacak kadar büyüyen, ama ortada iş olmadığından bulamayan oğlu için aşçıya resmî bir ziyarette bulunmuştu. Acaba Biju Amerika'ya gitmesine yardım edebilir miydi? Oğlan en alttan başlamaya hazır olsa da bir yazıhane işi elbette hepsinden daha iyi olurdu. İtalya da fena olmazdı, diye ayrıca ekledi. Bir köylüsü oraya gitmişti ve bir *tandoori*[1] aşçısı olarak hayatını güzel kazanıyordu.

*

Aşçı bu isteğe başta bozulmuş, sinirlenmiş, iyi mi kötü mü davranması gerektiğini çıkaramamıştı, ama sonra...: "Neden olmasın? Bir sorayım; çok zor, haberin olsun, ama denemekten zarar gelmez."

Ve tatlı bir ürperti hissetti. Bekçinin sırf böyle bir şeyi istemesi bile babasının gözünde iyi giyimli ve iyi pabuçlu bir başarı olarak Biju'nun yerini pekiştirdi!

1. (Hint.) Tavuğu, yoğurt, limon suyu, sirke, sarmısak ve çeşitli baharatla marine edildikten sonra kızartılarak yapılan bir Hint yemeği. (Ç.N.)

Fakirhanesinin dışında oturup sigara içtiler; iki ihtiyarın birlikte oturup gençlerden konuşması iyi geldi. Gecenin ölümcül gölgesi açıyor, beyaz ve kolalı, netameli ve lekesiz dev çançiçekleri gibi kor olmuş, parlıyordu. Bir yıldız belirdi ve kaybolmuş bir inek alacakaranlıkta ağır ağır yanlarından geçti.

*

Böylece aşçı, oğlunun ve kendinin gururunu perçinlemek için, uçak postasının mavi formuna şöyle yazdı: "Sevgili *beta*,[1] lütfen MetalBox bekçisinin oğluna yardım etmeye çalış."

Rahat ve mutlu olarak yatağa girdi ve ancak bir gümbürtü kopunca –dehşet içinde– bir süreliğine uyanıverdi; ama dere yatağından geri gelen ve yağmurdan kaçmak için içeri girmeye çalışan şu kaybolmuş inekti. Aşçı onu kovalayıp oğlunun düşüncesine daldı ve yine iç huzuruna kavuşmuş olarak uykusuna döndü.

Ricacılar itibarınızı yükseltirdi.

*

Yeşil kart, yeşil kart...

Said her yıl göçmenlik piyangosuna başvuruyordu, ama Hintlilerin başvurmalarına izin yoktu. Bulgarlar, İrlandalılar, Madagaskarlılar... liste uzadıkça uzuyor, ama hayır, hayır, Hintlilere yer bulunmuyordu. Çok fazla itiş kakış oluyor; herkes üste çıkmaya, öbürlerini aşağı çekmeye, başkasının sırtına binmeye kalkıyordu. Sıra yıllarca dondurulmuş, kota ağzına kadar dolmuş, dolup taşmıştı.

Pastanede saat 8.30'u vurur vurmaz göçmenlik hattını arıyorlar ve gün boyu sürebilecek bir faaliyet için sırayla ahizeyi alıyorlardı.

1. (Hint.) Oğul, oğlum. (Ç.N.)

"Şu anki durumunuz nedir, efendim? Mevcut durumunuzu öğrenmeden size yardımcı olamam."

O zaman telefonu telaşla kapatıyor, göçmenlik dairesinin süper muhteşem zınk dınk bip bip eden yüksek alarmlı elektronik süpersonik hızlı bir uzay makinesiyle numaralarını

taşıyarak

bağlayarak

çaldırarak

okuyarak

takip ederek

Kaçak

statülerini tespit edeceğinden korkuyorlardı.

Ah yeşil kart, yeşil kart, yeşil...

Biju bazen o kadar huzursuzlaşıyordu ki, kabına sığmaz oluyordu. İşten sonra ırmağın kıyısına geçiyordu; ama köpeklerin mendil büyüklüğündeki meydanlarda delice oynadıkları –sahiplerin de o hengâmede onların dışkısını topladıkları– kısımda değil, sinagogdaki bekârlar gecesinin ardından uzun yenli ve etekli kızların, kaybetmemek için geçmişlerini hep yanlarında tutmaları gerekiyormuş gibi siyah takım elbise ve şapkalar giyinen eski moda görünümlü erkeklerle eski moda bir tarzda yürüdükleri kısımda. Evsizlerin topraktan çok verimli şehir çöpünden çıkmışa benzeyen gür yeşilliğin içinde sık sık uyudukları uzak uca yürüdü. Parkta evsiz bir tavuk da

yaşıyordu. Biju ara sıra onu pisliğin içinde evcilce eşelenirken görüyor ve köy hayatının özlemiyle içi cız ediyordu.

"*Çıkıçıkıçık*," diye ses ediyor, ama utangaç ve iffetin cazibesine inanan sade bir kızın sevimli edasıyla heyecanlanan hayvan anında kaçıveriyordu.

Yeşilliğin burundaki bir süprüntü yığınına karıştığı ve kendi gibi adamların sık sık kayalıklara oturup New Jersey'in boz ufkuna doğru baktıkları yere yürüyordu. Acayip tekneler geçiyordu oradan: çöp mavnaları, burunlarıyla kocagötlü kömür taşıyıcılarını iten buldok suratlı römorkörler; hangi amaca hizmet ettikleri belli olmayan başka şeyler – baştan aşağı paslı vinçler, çarklar, buram buram yayılan kara dumanlar.

Biju onu bu ülkeye bir başına gönderen babasına ani bir öfke duymadan edemiyor, ama göndermeseydi de onu affetmeyeceğini biliyordu.

15

Kalimpong'da, kliniğin önüne dikilmiş olan ve patoloji laboratuarından gelen kokuşmuş kanla sulanan erik ağacı öyle bol çiçek veriyordu ki, evlenenler resimlerini onun altındaki bir sırada çektiriyorlardı. Bir çiftin fotoğraf karesinden çıkma ricalarını duymazdan gelen aşçı sıranın bir ucuna kuruldu ve biraz önce aldığı Biju'nun mektubunu okumak için gözlüğünü taktı.

"Bir pastanede yeni bir iş buldum, patron sorumluluğu tamamen bize bırakıyor..."

Kalimpong'da *haat* günüydü[1] ve herkesin en güzel kıyafetlerini giydiği neşeli bir kalabalık büyük bir coşkuyla çarşıya akın ediyordu.

Aşçı mektubu katlayıp gömleğinin cebine koydu. Altın hızmaları burunlarından sallanarak eğilip bükülen Nepalli kadınlarla saçları örgülü ve elleri tespihli Tibetli kadınları iteleyerek; salamura yapraklara ve yeşilliklere sarılmış, güneşten yarı yarıya pişmiş çamurlu mantarlarını satmak için uzaktaki köylerinden yaya gelenlerin arasından geçerek dik yokuştan neşeyle *haat*'a indi. Lep-

1. Hindistan'ın kırsal kesiminde, genelde haftanın belli günlerinde köy köy dolaşan pazarlar. (Ç.N.)

ça[1] hekimleri tozlar, yağlar ve boğumlu kökler arz ediyor, öbür tezgâhlarda iblislerin saçı gibi dolaşık ve kaba yak tüyleri, çuval çuval upuzun bıyıklı mini mini kuru karidesler boy gösteriyordu. Nepal'dan gelen yabancı kaçak mallar, parfümler, kot ceketler, elektronik eşyalar vardı; *kukri* bıçakları, yağmur suyu geçirmez plastik kaplamalar ve takma dişler.

Aşçıyla yargıç Kalimpong'a ilk geldiklerinde kürk çizmeli, oynak küpeli Tibetli katırcıların refakatindeki yün kervanları hâlâ gelip gider ve Kalküta'dan Lola'yla Noni gibilerin tatmaya geldikleri enfes çam kokusunun arasına yakıcı bir yel gibi ağır insan ve hayvan kokuları karışırdı. Aşçı yüz kiloyu aşkın tuz denklerini ve bunların tepesinde, kare biçiminde, kurutulmuş *çurbi* peynirlerini kemiren gül renkli bebelerin hassas bir dengede istiflendiği tencereleri taşıyan yakları hatırladı.

Karşılaştığı herkese, "Oğlum New York'ta çalışıyor," diye çalım sattı. "Restoran işinde müdür."

"New York. Çok büyük bir şehir," diye açıkladı. "Arabaları ve binaları buradakine hiç benzemiyor. O ülkede herkese yetecek kadar yiyecek var."

"Ne zaman gidiyorsun, *babaji*?"

"Bir gün," diye güldü. "Yakında bir gün oğlum beni yanına alacak."

Yerde demetler halinde gazete kâğıtlarına sarılı kuru açelya ve ardıç dalları vardı. Dalay ve Pançen Lamaların Kalimpong'a geldikleri günü hatırladı; yol boyunca tütsü olarak o bitkileri yakmışlardı. Kalabalıkta aşçı da vardı. Budist değildi tabii; laik niyetlerle gitmişti. Dağdan aşağı inerek sisten çıkan katır ve atların bom bom adımlarına duaların bastırılmış gök gürültüsü eşlik ediyor, zil-

1. Hindistan'ın Sikkim bölgesinde yaşayan bir halk. (Ç.N.)

ler çalıyor, eyerlerden dua bayrakları sallanıyordu. Aşçı Biju için dua etmiş ve dindar duygularla yatağa girmişti, hem de öyle bir kıvılcımla ki, kirli olduğunu bilmesine rağmen kendini pirupak hissediyordu.

Şimdi de boğucu egzoz dumanı kokan yağlı otobüs durağından ve lekeli bir kırmızı perdenin arkasındaki titrek bir ekranda parasını ödeyerek *Erotik Bakirelere Tecavüz* ve *O Kadın: Evlilik Hayatının Sırları* gibi filmleri seyredebileceğiniz karanlık bir odacığın önünden yürüyordu.

Burada kimse oğluyla ilgilenmezdi.

Aşçı, Kar Aslanı Seyahat Acentesi'nde müdürün dikkatini çekeceği anı kollayarak bekliyordu. Tashi bir turisti tavlamaya çalışıyordu – yabancı kadınları büyüleyerek Patagonia marka spor pantolonlarını indirtmesi ve kadınların memleketlerine bir Şerpa'yla yaşadıkları tutku dolu maceranın hikâyesini yazma fırsatını vermesiyle nam salmıştı. Her yer Tashi'nin düzenlediği manastır gezilerine ait broşürler, geleneksel üslupta yapılıp çoğu bizzat bu manastırlardan aşırılan antika eserlerle donatılmış otellerin fotoğraflarıyla doluydu. Tabii yüzlerce yıllık yapıların hepsinin betonla, floresan aydınlatmayla ve banyo fayanslarıyla modernize edildiği gerçeğini Tashi atlıyordu, o başka.

Turiste bir Sikkim turu sattıktan sonra, "Amerika'ya gittiğinde beni de götürsene," dedi aşçıya.

"Olur, olur. Hep beraber gideriz. Neden olmasın? O ülkede yer çok. Kalabalık olan burası."

"Merak etme, bilet parasını biriktiriyorum. Ya sen nasılsın, sağlığın nasıl?" Biju yazmıştı. Oğlu bir gün Sai'nin ailesinin yapamadığı her şeyi, yargıcın yapamadığı her şeyi başaracaktı.

Aşçı Apollo Sağır Terzi'yi es geçti. Oradakiler adı üstünde kulak asmayacaklarından onlara laf anlatmanın

bir manası yoktu – tıpkı her şeyi yüzlerine gözlerine bulaştırıp, sözgelimi, dikey çizgileri yatay yaptıktan ve yargıcın kıyafetlerini Sai'nin, Sai'ninkileri de yargıcın bedenine göre diktikten sonra müşteri şikâyetlerine kulak asmadıkları gibi.

Tosh's marka çay, yumurtalı şehriye ve Milkmaid marka konsantre süt için Lark'ın Dükkânı'na girdi. Lark'ın buzdolabında sakladığı aşıları almaya gelen doktora, "Oğlum ABD'de yeni bir işe girdi," diye anlattı. Kadının da oğlu oradaymış. Bir doktorla ortak bir yanı vardı! Şehirdeki en muteber insanla!

Günbatımında eve doğru yürürken, yokuş yukarı ağır yük taşımaktan nefes nefese kalıp çamur ve otun güzel kıyafetlerini kirletmeyeceği yolun ortasında dinlenenlere de anlattı. Araba gelince kalkıyor, geçince yine yola yerleşiyorlardı.

Amerika'da bir çocuğu olduğu tabii ki herkesin bildiği Bayan Sen'e, "Dünyanın en güzel ülkesi. İngiltere'ye giden herkes şimdi pişman..." diye anlattı. Kadının eli anlamlı bir şekilde Mon Ami'deki komşularını işaret etti. Aşçı bunun ardından gidip, İngiltere'ye toz kondurulmasına dayanamasa da fakir olduğu için ona iyi davranan Lola'ya anlattı; onun için bir tehlike olup defterini dürebilecek tek kişi Bayan Sen'in kızıydı. Aşçı, çarşıya her indiğinde tavuk alması için ona para veren Afgan prenseslerine gitti. Buzdolapları olmadığından tavuğu aynı gün haşlar ve bitene kadar her gün bir yerini farklı şekillerde yeniden pişirirlerdi: körili, soya soslu, peynir soslu ve Kalimpong'un her köşesindeki bahçeleri bir gecede mantarların sardığı cennet günlerde, bir tutam brendi katılmış mantar soslu.

Gompa'nın önünde cüppelerinin eteğini tutarak futbol oynayan keşişlere anlattı. Potty Amca ve Peder Booty'ye anlattı. İkisi verandada dans ediyorlar, Potty Amca

elektrik düğmesinin başında ışığı bir açıp bir kapatıyor, bir açıp bir kapatıyordu. Kulak vermek için müziğin sesini kısarak, "Ne dedin?" diye sordular. "Aferin ona!" Kadehlerini kaldırıp müziği yine açtılar: "Jambalaya... kabaklı turta... *mio maio...*"

Sonra aşçı patates için son pavyonda durdu. Yol boyunca taşımamak için onları her zaman buradan alırdı ve uğradığında, sahibin tezgâhtaki kızının modaya uygun olarak uzun bir gecelik giydiğini fark etti. Her yerde gecelik giymiş kadınlar görebiliyordunuz; bakkala, suya giderken güpegündüz yatağa yollanıyormuş gibi saçlar açılmış, dağınık kıyafetler, aydınlıkta harikulade bir düş sahnesi oluşturan kızlar, evli kadınlar, nineler, yeğenler.

Çok sevimli bir kızdı, ufak tefek ve etine dolgun, geceliğin bıngıl bıngıl göğüs açıklığına dikilecek bir bakış kadınların bile aklını başından alırdı. Üstelik dükkânda makul duruyordu. Biju onu kesin beğenirdi. Kızın babası iyi para kazanıyordu, yani kazandığı söyleniyordu...

Ondan beklenmeyecek kadar kibar bir sesle kıza, "Üç kilo patates," dedi. "Pirinç nasıl? Temiz mi?"

Kız, "Hayır, amca," dedi. "Elimizdeki çok kirli. İçinde küçük taşlardan o kadar çok var ki, yeseniz dişleriniz kırılır."

"Ya *atta*?"[1]

"*Atta* daha iyi."

Neyse, dedi aşçı içinden, para her şey demek değildi. Birine bakmanın ve birinin sana bakmasının sade mutluluğu da vardı.

1. (Hint.) Tam buğday unu. (Ç.N.)

16

Sai aşka ilgi duymaya başlayınca başkalarının aşk hayatına da ilgi duydu ve yargıçla karısı hakkında aşçıyı sıkıştırdı.

Aşçı şöyle dedi: "Ben evinde çalışmaya başladığımda eski hizmetçilerin hepsi ninenin ölümünden sonra dedenin gaddar biri olup çıktığını anlattılar. Ninen büyük bir kadınmış, hizmetçilere hiçbir zaman sesini yükseltmezmiş. Deden onu ne kadar sevmiş! Hatta bu öylesine derin bir bağmış ki, başkalarına kaldıramayacakları kadar fazla geldiğinden, insanın midesini bulandırıyormuş."

"Onu sahiden o kadar mı seviyormuş?" Sai hayrete düşmüştü.

Aşçı, "Öyle olmalı," dedi. "Ama söylediklerine göre belli etmezmiş."

"Belki de sevmiyormuş?"

Aşçı, "O nasıl söz, kötü kız. Sözünü geri al!" diye bağırdı. "Tabii ki onu seviyordu."

"Öyleyse hizmetçiler nereden biliyorlardı?"

Aşçı biraz düşündü, kendi karısını düşündü. "Doğru," dedi. "Kimse gerçekten bilmiş olamaz, ama o günlerde kimse bir şey demezdi ki; sevgiyi belli etmenin bir sürü yolu vardır – senin tek bildiğin filmlerdeki gibi ol-

mak zorunda değil. Sen çok budala bir kızsın. En büyük sevgi hiçbir zaman belli edilmeyen sevgidir."

"Sen de aklına ne esiyorsa onu söylüyorsun."

Aşçı biraz daha düşündükten sonra: "Evet, bence en iyi yolu bu."

"Ee? Seviyor muymuş, sevmiyor muymuş?"

*

Aşçı ve Sai, Mutt'la birlikte bahçeye inen basamaklarda oturuyor, onlar için daima keyifli olan bu saatte, hayvanın kenelerini ayıklıyorlardı. İri haki kese gibi olanlar kolay çıkıyor, ama küçük kahverengiler zor ölüyordu; zemindeki girintilere yamyassı yapıştıklarından, onlara taşla vurduğunuzda bir şey olmuyor, hatta göz açıp kapayana kadar ayaklanıp kaçıyorlardı.

Sai onları bir yukarı bir aşağı kovalıyordu. "Kaçmayın, bir daha Mutt'a yapıştığınızı görmeyeyim."

Sonra onları bir teneke suda boğmaya çalışıyorlar, ama hayvanlar çetin ceviz olduklarından su yüzünde kalıyor, birbirlerinin sırtına binerek dışarı çıkıyorlardı. Sai onları yine yakalıyor, tenekeye geri koyup tuvalete koşuyor ve üstlerine sifonu çekiyor, ama o zaman bile yine yüze çıkarak tuvaletteki suda delice eşeleniyorlardı.

*

Aşçının gözlerinde artık sahici bir hatırlamanın pırıltısı vardı.

"Hayır," dedi. "Onu hiç sevmiyormuş. Kadın aklını kaçırmış."

"Öyle mi?!"

"Evet, zırdeli bir kadın olduğunu söylüyorlardı."

"Kimmiş?"

"Adını unuttum, ama zengin bir adamın kızıymış ve ailesi dedeninkinden çok daha yüksek bir mevkideymiş;

kast olarak üstün değillermiş, sen de biliyorsun, ama aynı kesim içinde daha itibarlılarmış. Bunu çok narin olan yüz hatlarından bile anlayabiliyormuşsun; ayakları, burnu, kulakları, elleri, hepsi çok narin ve küçükmüş ve kendi de çok beyazmış; aynı süt gibi. Ten rengi bakımından onu yabancı sanabilirmişsin. Ailesi yalnız on beş aileden kız alıp verse de, Hindistan Devlet Teşkilatı'nda olan deden için bir istisna yapmışlar. Ama bundan fazlasını bilmiyorum."

*

Sai satranç tahtasının başında bir balıkçıl gibi oturan yargıca, "Anneannem kimdi?" diye sordu. "Çok mu havalı bir aileden geliyordu?"

Yargıç, "Satranç oynuyorum, görmüyor musun?" dedi.

Tahtaya baktı, ardından kalkıp bahçeye gitti. Uçan sincaplar eğreltiotlarıyla sisin oluşturduğu halkalar arasında birbirini kovalıyordu; dağlar keçilerin delici boynuzları gibiydi. Satranç tahtasına dönüp hamlesini yaptı, ama eski bir oyundaki eski bir hamleden farksızdı.

Onu düşünmek istemese de kafasında canlanan resim şaşırtıcı derecede sevimliydi.

*

Pateller oğullarını İngiltere'ye göndermenin hayalini kurmakla beraber, baba ne kadar çalışırsa çalışsın, paraları yetmiyordu; o yüzden de baba-oğulu timsahların uykulu gözleriyle baştan ayağa süzen tefecileri ziyaret ettiler. On bin rupilik, yüzde 22 faizli bir teklifle üstlerine atılan tefecileri.

Fakat bu da yetmeyince bir gelin arayışına başladılar.

Jemu kendi toplulukları içinden bir İngiliz üniversitesine gidecek ilk oğlandı. Drahoma teklifleri yağmaya başlayınca baba coşkunca bir tartı ve hesaba girişti: çirkin surat—biraz daha altın, açık ten—biraz daha az.

Zengin bir adamın koyu renkli çirkin kızı en iyi bahis olacağa benziyordu.

•

Piphit'in öbür yanında, askerî bölgenin orada benekli hintkamışından bir bastonla dolaşan, brokar bir ceket giyen ve ağırlıksız gibi görünecek kadar narince işlenmiş bir *haveli*'de yaşayan boysuz, gergedan burnu aşağı değil yukarı uzayan bir adam yaşıyordu. Adı Bomanbhai Patel'di. Babası İngilizlerle Gaekvarlar arasındaki bir çatışmada sağduyulu bir şekilde doğru tarafa yardım etmiş ve ödülü de Piphit'teki İngiliz askerî karargâhının resmî at yemi tedarikçisi olarak alay levazım subayıyla yapılan sözleşme olmuştu. Aile sonunda orduya yapılan her tür kuru gıdanın teslimatını tekeline aldı ve Bomanbhai babasının yerine geçince işleri bir faaliyetten öbürüne pürüzsüzce genişleterek daha büyük kârlar yapmanın yollarını buldu. Şehrin yasak bir bölgesinde askerlere erkekliklerini yüceltebilecekleri yasak kadınlar sundu; onları üstü başı siyah saçlar içinde ve tavşan kümesinden çıkma tavşanlar gibi kokar bir halde kışlalarına iade etti.

Bomanbhai'nin kendi karısı ve kızlarıysa, dışındaki levhada, "Askerî Erzak Toptancısı, Finansör, Tüccar Bomanbhai Patel'in Konağı" yazan *haveli*'nin yüksek duvarları gerisinde özenle kilitli tutulurlardı. Onlar haremde aylak bir yaşantı sürdürür, peçeli istihkâmın sıkılığıyla aile reisinin toplum içindeki itibarını yükseltirken Bomanbhai, tıpkı tasarladığı gibi, servetinin güvenliğini güçlendirip itibarını yeni baştan takviye eden küçük fantezi ve zaaflar edinmeye, belli tuhaflıklar geliştirmeye başladı. Aldıklarını, alışkanlıklarını gelişigüzel sergiliyor, ama bunların hesabını titizlikle yapıyordu – burnu havada olan bütün yaratıklarla ünsiyet geliştirdiğinden beri alameti olan brokar bir ceketle cilalı bir baston

edinmiş ve evcil bir karıncayiyen sahibi olmuştu. *Haveli*'sini çeşitli meyve renkleriyle rengârenk, nefis bir ışığa boğan vitraylı pencereler sipariş etti ve çocuklarının o ışık altında oynarken nasıl turuncu, mor veya hem turuncu hem yeşil görünecekleriyle eğlendi.

Dantel ve ipek satan Çinli gezgin tüccarlar dışarıda bekletilirken malları teftiş için içeri alınırdı. Kuyumcular, kızların çeyizine, müflis racalarca satışa çıkarılmış aile yadigârı nadir parçalar getirirlerdi. Bomanbhai'nin karısının kulakmemelerini ağırlıklarıyla uzatan Güney Afrika elmasları öyle iri, öyle ağırdı ki, küpe bir gün kulağı yırtarak düştü, kadının *srikhand*[1] kâsesinde kanlı bir cumburlopla bir meteor gibi kayboldu.

Fakat asıl zafer, özünde teneke kulübeden bir dükkân sahibi olan ama şehirdeki tüm Brahminlerden daha çok zenginleşen Bomanbhai'nin, mutfakta yumurtanın –"*eendoo*"– adını telaffuz bile edecek olsanız her tencere-tavayı, her kaşığı yıkayacak, tüm yemekleri atacak derecede temizlik yasalarına bağlı Brahmin bir aşçı tutmasıydı.

*

Bir gün heyecandan neredeyse zırvaca bağırıp çağıran kimi adamlar Bomanbhai'yi görmek için içeri doluştu ve ona Jemu'nun yakında İngiltere'ye gideceğinden söz ettiler. Bu bilgiyi uzun uzun değerlendiren Bomanbhai kaşlarını yakınlaştırdı, ama bir şey demedi ve bir Venedik kadehindeki sıcak su katılmış Exshaw No. 1 brendisinden küçük bir yudum aldı.

Hırstan hâlâ içi içini yiyordu; ve ne kadar Brahmin bir aşçısı olsa da, dünyanın bundan daha büyük olduğunu ve kaderin akrobatik bir numaraya müsaade eden bir

1. Hindistan'da süzme yoğurda özellikle meyve katılarak yenen bir tatlı. (Ç.N.)

fırsatı ancak çok seyrek olarak bağışladığını biliyordu. Bir hafta sonra iki beyaz kısrağın çektiği körüklü at arabasına bindi, cebinde ne kadar parası olursa olsun bir türlü üye olamadığı Thornton Yolu'ndaki İngiliz Kulübü'nün önünden geçerek şehrin ta öbür ucuna gitti ve yaz sıcağında buza benzeyen lüks bir görüntü sunan kristal avizenin altındaki koca yatakta hanım kardeşleriyle beraber uzanıp can sıkıntısından yakınan en güzel kızı Bela'yı teklif ederek mahşeri Patel mahallesi sakinlerini neye uğradıklarını şaşırttı.

Jemu'nun girişimi başarıya ulaşırsa Bela Hindistan'ın en güçlü adamlarından birinin karısı olacaktı.

*

Bir hafta süren düğün şenlikleri o kadar gösterişliydi ki, ailenin bir eli yağda bir eli balda yaşadığından Piphit'teki kimsenin şüphesi olamazdı; dolayısıyla Bomanbhai *namaste* diyerek eğilir ve misafirlerinden yiyip içmelerini rica ederken onun bu alçakgönüllülüğünün yapmacık –o yüzden de türünün en iyisi– olduğu malumdu. Gelin, ışığı yansıtan bir mücevher yumağı olarak, taşıdığı taş ve madenlerin ağırlığı altında güçlükle yürüyordu. Çeyizin içinde altın, Venezüella zümrütleri, Burma yakutları, kesilmemiş *kundun* elmasları, kösteğin ucunda bir saat, yeni kocasının İngiltere seyahatinde ona takım elbise olması için top top yün kumaşlar ve gevrek bir zarfta, Bombay'dan Liverpool'a gidecek *SS Strathnaver* için bir bilet vardı.

Evlenince adı Jemubhai'nin ailesinin beğendiği başka bir isimle değiştirilen Bela birkaç saat içinde Nimi Patel oluverdi.

*

Alkolün etkisi ve biletin düşüncesiyle cesaretlenen Jemubhai, genç amca ve dayılarının sırtına vurarak önerdikleri üzere, yatağın kenarında oturan karısının ipekten

olduğu kadar altından da oluşan *sari*'sini çıkarmaya çalıştı.

Yaldızlı yığının altında bir surat bulduğuna az daha şaşırmıştı. Fakat oradaki sıra sıra dizili ucuz mücevherler bile on dört yaşındaki küçüğün dehşetle ağlamasını büsbütün gizleyemiyordu: "Kurtar beni."

Jemubhai oracıkta dehşete kapıldı, kızın korkusundan korktu. Büyüsü bozulan kibrinden zavallı benliğine doğru çekildi. Hasarı giderme telaşıyla, "Ağlama," dedi. "Dinle, bakmıyorum, sana bakmıyorum bile." Ağır kumaşı gerisin geri örtüp başından arkaya doğru sardıysa da kızın hıçkırması kesilmedi.

*

Amcalarla dayılar ertesi sabah gülüyorlardı. "Ne oldu? Kesat mı?" Başlarıyla yatağı gösteriyorlardı.

Sonraki gün yine gülüşmeler.

Üçüncü gün, endişe.

Amcalarla dayılar, "Zorla onu," diye gayrete getirdiler. "Üstele. Böyle davranmasına izin verme."

Nimi'yi, "Başka aileler bu kadar sabretmez," diye uyardılar.

Amcalarla dayılar, Jemubhai'ye, "Onu yakala ve tutup yatır," diye buyurdular.

Jemubhai de kışkırtılmış hissetmesine, üstelik içinde zaman zaman elle tutulur kesin bir arzu duymasına rağmen karısının karşısında hevesi kaçıveriyordu.

"Şımarık," dediler Nimi'ye. "Havalara giriyorsun."

Akıl küpü Jemu'yla, içlerinden İngiltere'ye gidecek ilk oğlanla nasıl mutlu olamazdı?

Gel gelelim, bu karşılıklı eylemsizlik işkencesi geceden geceye sürdükçe, Jemubhai onun için de, kendisi için de üzülmeye başladı.

Aile fazladan para gelsin diye takıları satmaya çık-

mışken Jemubhai babasının Herkül bisikletiyle onu gezdirmeyi teklif etti. Kız önce kabul etmedi, ama Jemu binip dolaşınca gözyaşlarına olan sadakati, çocuk merakına yenik düştü ve arkaya yan oturdu. Jemu, "Bacaklarını uzat," diye talimat vererek pedallara yüklendi. Ağaçların ve ineklerin arasından, sığır izlerinden geçerken giderek hızlandılar.

Jemubhai döndü ve kızın gözleri bir an gözüne ilişti – ah, hiçbir erkeğin gözleri böyle olamaz veya dünyaya böyle bakamazdı...

Pedalları daha hızlı çevirdi. Zemin eğim kazandı ve ikisi yokuş aşağı uçarken kalpleri bir saniye kadar arkalarında, yeşil yaprakların ve mavi gökyüzünün ortasında asılı kaldı.

*

Yargıç satrançtan gözlerini kaldırdı. Sai bahçenin kıyısındaki bir ağaca tırmanmıştı. Oradaki dallardan aşağı doğru kıvrılan yol göründüğü için Gyan'ın gelişini yakalamak mümkündü.

Matematik dersinde haftalar geçtikçe gerilim artıyor ve öyle bir noktaya varıyordu ki, büyük bir kaçma isteğiyle aynı odada oturamaz hale geliyorlardı. Sai'nin baş ağrısı tutuyor, Gyan'ın erken ayrılması gerekiyordu. Mazeretler uyduruyor, ama daha birbirlerinden ayrılır ayrılmaz huzursuzluğa ve tuhaf bir öfkeye kapılıyor ve dayanılmaz derecede yükselen bir umutla yine ertesi salıyı beklemeye koyuluyorlardı.

Yargıç ona doğru yürüdü.

"Aşağı in."

"Niye?"

"Seni orada görmek Mutt'u tedirgin ediyor."

Mutt, Sai'ye doğru bakarak kuyruk salladı, gözlerinde gölgeden eser yoktu.

"Sahi mi?" dedi Sai.

Bunun üstüne yargıç, "Senin şu öğretmenin aklına olmadık şeyler gelmiyordur umarım," dedi.

"Nasıl olmadık şeyler?"

"Hemen aşağı in."

Sai inip içeri girdi ve kendini odasına kapattı. Bir gün buradan çekip gidecekti.

Noni, "Zamanın hareket etmesi gerek," demişti. "Benim gibi zamanın geçmediği bir hayata kapılma. Sana verebileceğim bir öğüt varsa budur."

17

Said Said, Tartlar Kraliçesi'nde bir fare yakaladı, onu ayakkabısıyla itip kaktı, top gibi sürdü ve Biju'ya pas vermeye çalıştı, ama Biju kaçınca havalandırdı ve inerken yine ciyak ciyak teperek güldü: "Demek *sendin* ekmekleri durmadan yiyen, ha, demek *sendin* şekeri yiyen?" Fare pürtelaş havalandı ve sonunda ölmüş olarak yere indi. Eğlence bitti. Yine iş başına.

*

Kalimpong'da aşçı uçak postasının formunu doldurıyordu. Hintçe yazdıktan sonra adresi acemice İngiliz harfleriyle kopyaladı.

Yardım istekleriyle kuşatılmıştı. Sordukça geliyor, geldikçe soruyorlardı: Lamsang, Bay Lobsang Phuntsok, Oni, üç ayda bir çıkan *Lepça*'dan Bay Shezoon, hastane temizlikçisi Kesang, formaldehit içindeki bağırsak kurdundan sorumlu laboratuvar teknisyeni, paslı tencerelerdeki delikleri tıkayan adam, gönderilmeye hazır olarak sıraya giren bir oğula sahip herkes. Hediye olarak ona tavuk, küçük paketlerde fıstık ve kuru üzüm getiriyor, Ordu Eskisi Thapa'nın Barı'nda içki ısmarlıyorlardı; kendini bir siyasetçi, ayrıcalıklar bağışlayan, minnettarlık duyulan biri gibi hissetmeye başlamıştı.

Pohpohlandıkça insanlar sizi pohpohlar hediye ve-

rildikçe size hediye getirir hediye verilip takdir edildikçe sizi takdir eder takdir edildikçe hediye getirip sizi poh-pohlar...

"Bhai, dekho, aesa hai..." diye onlara nutuk çekmeye başlıyordu. "Bakın, biraz kısmetinizin olması gerekiyor, vize almak neredeyse imkânsız..." İnsanüstü bir zorluğu vardı bu işin, ama yine de oğluna yazacaktı. "Bir bakalım, bir bakalım, belki sizin de kısmetiniz açılır..."

"Biju *beta,*" diye yazdı, "oraya gidecek kadar talihliydin, şimdi sıra başkaları için de bir şeyler yapmaya geldi..."

Sonra uçak postası formunun yanlarını un ve sudan ibaret ev yapımı bir zamkla yapıştırdı, koca bir mektuplar sürüsüyle Atlas Okyanusu'nun üstünden yüzgeç çırptırarak gönderdi.

*

Yol boyundaki onca sarsak bağlantılar arasında; sağanak altındaki sağı solu belli olmaz postacıyla Siliguri yolundaki heyelanları aşan sağı solu belli olmaz minibüs arasında, yıldırımla gök gürültüsü arasında, sisli havaalanında, Kalküta'dan Gazze'deki bir İsrail ileri karakolu gibi barikatlarla çevrili Harlem 125. Cadde'deki postaneye olan yolculuk sırasında ne çoğunun pusulasını şaşırdığı hiçbir zaman bilinmeyecekti. Yasal sakinlerin posta kutuları üstüne terk edilen mektuplar bazen yere düşüp ayak altında kalıyor, gerisin geri kapıdan dışarı sürükleniyordu.

Yine de ulaşanlar Biju'ya boğulduğunu hissettirmeye yetiyordu.

"Çok akıllı çocuk, ailesi çok fakir, lütfen ona iyi bak, vizesi var, eli kulağında... Lütfen Poresh'e iş bul. Kardeşi bile gelmeye hazır. Onlara yardım et. Sanjeeb Karma Ponçu, Mon Ami'nin bekçisi Budhoo'yu hatırlar mısın, onun oğlu..."

*

Said, "Biliyorum, dostum, neler hissettiğini biliyorum," dedi.

Said Said'in annesi onun telefon numarası ve adresini Stone Town'un yarısına bedava dağıtıyordu. Havaalanına ceplerinde bir dolar ve onun numarasıyla iniyor, her karışı zaten kiraya verilmiş ve insanlarla dolup taşan bir dairede yer bulmaya çalışıyorlardı: nöbetleşe yatak paylaşan Raşit Ahmet Cafer Abdullah Hasan Musa Lütfi Ali ve niceleri.

"Hemşolar, yeni hemşolar. Uyanıp pencereye gidiyor ve ne görüyorum: YENİ HEMŞOLAR. Her baktığımda... BİR BAŞKA HEMŞO. Herkes, 'Artık vize vermiyorlar, çok sıkılaştırdılar, fazla zorlaştı, of!' diyor ama bu arada kim başvursa, KİM başvursa vize alıyor. Bunu bana neden yapıyorlar? Darüsselam'daki şu Amerika Büyükel... NEDEN??!! O hergeleye kimse vize vermez. Daha bir bakışta tamam dersin, bu adamda bir sorun var... ama yine de *veriyorlar!*"

Said keyfi yerine gelsin diye Price Chopper mağazasından börülce ve torik pişiriyordu, şeker ve hindistancevizi sütünde muz... Bu yapışkan karışım öyle olgun bir umutla buram buramdı ki, francala ekmeğine bol kepçe sürüyor ve öbürlerine ikram ediyordu.

*

Stone Town'un en tatlı meyveleri mezarlıkta, muzun en lezizleri de Darüsselam'daki Amerika Büyükelçiliği'nin vize verme gafletinde bulunduğu aynı asi hergelenin büyükbabasının kabrinde büyürdü – Said pencereden dışarı bakarken bunları anlatıyordu.

Ve bir saniye sonra tezgâhın altındaydı.

"Amanın yarabbi!" diye fısıldadı. "Hemşolar, dostum, *bunlar hemşolar.* N'olur Allahım. Onlara burada çalışmadığımı söyle. *Bu adresi nereden bulmuşlar! Annem!*

Ona söylemiştim, 'Bir daha verme!' diye. *N'olur!* Ömer, n'olur! N'olur! *N'olur onlara gitmelerini söyle."*

Pastanenin önünde birkaç ömürdür yoldaymışlar gibi bitkin görünen bir grup adam dikilerek başlarını kaşıyor ve Tartlar Kraliçesi'ne boş boş bakıyorlardı.

Ömer, "Niye yardım ediyorsun madem?" diye sordu. "Ben yardım etmeyi bıraktım ve bak, artık hepsi bildiğinden kimse gelmiyor."

"Şimdi akıl vermenin sırası *değil*."

Ömer çıktı. "Kim? *Said mi?* Hayır, hayır. Ne? *Suyed mi?* Hayır, o isimde kimse yok. Sadece ben, Kavafya ve Biju."

"Ama burada çalışıyormuş. Annesi söyledi."

"Hayır, hayır. Hepiniz gidin. Aradığınız kişi burada değil ve eğer sorun çıkartırsanız BİZİM de başımız derde girer, o yüzden sizden kibarca rica ediyorum, GİDİN."

*

"Çok güzel," dedi Said, "sağ ol. Gittiler mi?"

"Hayır."

"Ne yapıyorlar?"

Biju, "Hâlâ durup bakıyorlar," dedi, başkalarının talihsizliğinden cesaret ve heyecana kapılarak. Neredeyse yerinde duramıyordu.

Adamlar duyduklarına inanmak istemeyerek başlarını sallıyorlardı.

Biju dışarı çıkıp içeri girdi. "Şimdi de evine bakacaklarını söylüyorlar." Bu hayati bilgiyi vermekten bir miktar gurur duydu. Hindistan'da yaygın olan böyle rolleri ihmal ettiğini yeni anlıyordu. Başkalarının hayatına karışmak, önem kazanmak için insana sayısız küçük fırsatlar sunardı.

"Geri geleceklerdir. *Öylelerini bilirim*. Daha kaç kere deneyeceklerdir; ya da biri kalıp öbürleri gidecektir. Kapıyı kapa, pencereyi kapa..."

"Dükkânı kapatamayız. Sıcak olur, pencereyi de kapatamayız.

"Kapa!"

"Olmaz. Ya Bay Bocher gelirse?" Bay Bocher kurallara aykırı bir iş üstünde onları yakalama umuduyla olmadık zamanlarda uğrayan işletme sahibiydi.

Said, "Hayır, canım patroncuğum," derdi ona. "Her şeyi aynen bize söylediğiniz gibi yapıyoruz..."

Oysa şimdi...

"Burada benim hayatım söz konusu, dostum, şuranın buranın biraz sıcak olması, patronun gelip gelmemesi değil..."

Pencereyle kapıyı kapattılar ve Said yere çöküp evini aradı. "Ahmet, baksana, telefona cevap verme, dostum, şu hergele bütün takımıyla havaalanından gelmiş! Kapıyı kilitle, olduğun yerde kal, ayağa kalkma ve pencerenin yanına gitme."

"Hah! Onlara niye vize vermişler? Bileti nasıl almışlar?!" Hattın öbür ucundaki sesi alabiliyorlardı. Derken o ses Svahilice'de güçlü bir gübre kıvamını aldı, zengin ve kokulu bir hayvan tersine dönüştü.

*

Pastanenin telefonu çaldı.

Said ahizeye uzanan Biju'ya, "Sakın cevap verme," dedi.

Telesekreter açılınca karşısı kapattı.

"Hemşolar! Telesekretere konuşmaktan *hep* korkarlar!"

Yine çaldı, sonra yine. *Zırr zırr zırr zırr*. Telesekreter. Telefon kapanıyor.

Yine: *zırr zırr*.

"Said, onlarla konuşman gerek." Biju'nun kalbi telefon sesinin ıstırabıyla aniden küt küt atmaya başlamıştı.

Arayan patron olabilirdi, Hindistan olabilirdi, babası, babası olabilirdi...

Ölmüş? Ölüm döşeğinde? Hasta?

Kavafya telefonu açınca telaşla kabalaşmış ısrarcı bir ses odaya doldu. "Acil durum! Acil durum! Havaalanından geliyoruz. *Acil durum! Acil durum! Saaiid S-aa-ii-d?*"

Ahizeyi kapatıp fişi çekti.

Said: "İyisi mi bu çocukları içeri alalım, yoksa *hayatta* gitmezler. Çaresizler. *Çaresiz*. Onları bir kere içeri aldın mı, hikâyelerini bir kere duydun mu hayır diyemezsin; teyzelerini biliyorsun, kuzenlerini biliyorsun, *bütün* aileye yardım etmek zorundasın; ve bir kere başladılar mı *her şeyini* alırlar. Amerikalılar gibi, bu benim yemeğim, yalnız ben yiyeceğim, diyemezsin. Thea'ya sorun" –pastanedeki son aşna fişnasıydı– "üç *arkadaşıyla* yaşıyor, ama herkes alışverişe *ayrı* gidiyor, yemeklerini *ayrı* pişiriyor, *ayrı ayrı* yaptıkları yemekleri *birlikte* yiyorlar. Buzdolabını bölüştürmüşler ve artanları kendi bölümlerine *–kendi bölümlerine!– ayrı bir kutuda* koyuyorlar. Oda arkadaşlarından biri *kime ait olduğu belli olsun diye kutusunun üstüne adını* yazmış." Parmağı ona yabancı bir hışımla kalktı. "Zanzibar'da sahip olduğunu *herkesle paylaşmak zorundasın*, böylesi *iyi*, böylesi *doğru olan*...

"Ama o zaman kimsenin hiçbir şeyi olmuyor, dostum! Zanzibar'ı o yüzden terk ettim."

Sessizlik.

Biju'nun Said'e beslediği iyi niyet kendi için beslediği iyi niyete, ardından Said'in utancı, yardım etsin diye yakaran, cevap versin diye saatlerce, *günlerce* bekleyen onca insan için asla bir şey yapmayacağı düşüncesiyle, kendi utancına karıştı. O da cebinde Katmandu karaborsasından aldığı birkaç dolarlık banknot ve Queens semtinde yirmi iki taksiciyle beraber yaşayan babasının arkadaşı Nandu'nun adresi olduğu halde havaalanına inmişti.

Ve Nandu da telefonuna cevap vermemiş, Biju kapısına geldiğinde saklanmaya çalışmış ve ayrıldığını sandığı iki saat sonra kapıyı açtığında onun hâlâ orada beklediğini sıkılarak fark etmişti.

"Artık burada iş yok," demişti. "Ben de senin gibi genç olsam Hindistan'a geri dönerdim; artık orada daha çok fırsat var, ben değişiklik yapamayacak kadar yaşlandım, ama sen benim söylediklerime kulak ver. Herkes *mutlaka* kalman gerektiğini, burada iyi bir hayatının olacağını söylüyor, ama *geri gitmen* senin için çok daha iyi."

Nandu'nun işyerinden tanıştığı biri ona Harlem'deki bodrum katından söz etmişti ve onu oraya bıraktığından beri de Biju onu hiç görmedi.

Yabancıların arasında terk edilmişti: yönetici Jacinto, evsiz adam ve taşakları normal adım atamayacak kadar büyükmüşçesine yürüyen çarpık bacaklı kasıntı kokain simsarıyla onun yine taşakları normal adım atamayacak kadar büyükmüşçesine yürüyen çarpık bacaklı kasıntı sarı köpeği. Yazları aileler sıkış tepiş evlerinden çıkıp radyolu kasetçalarlarıyla kaldırımlarda oturur, tıraşlı bacakları minik siyah noktalarla benek benek kadınlar boy gösterir ve çöp kutularının tepesine dengelenmiş tahtalar üstünde iskambile oturan havası sönmüş adamlar ambalaj kâğıdına sarılı şişelerinden biralarını yudumlarlardı. Ona sevecenlikle baş sallar, hatta bazen bira teklif ederlerdi, ama Biju onlara ne diyeceğini bilemez, küçük ve kısacık "Merhaba"sı bile duyamayacakları kadar yumuşak veya tam başlarını ondan çevirdikleri sırada, yanlış çıkardı.

*

Yeşil kart yeşil kart. Ye...

O olmadan gidemezdi. Gitmek için istiyordu yeşil kartı. Saçmalık buradaydı. Yeşil Kart Sonrası Eve Dönüş zaferini nasıl istiyordu, ona nasıl susamıştı – dilerse dö-

nebilecek, dilemezse de dönmeyecek birinin edasıyla bir bilet alabilmeye... İndirimli bavul dükkânlarından körüklü, ceplerle ve türlü deliklere açılan fermuarlarla dolu şu genişleyebilir, açılınca bir başka ülkede yepyeni bir hayat kurmaya yetecek kadar devasa bir boşluğu barındırır mucizevi Üçüncü Dünya valizlerini alan yasal yabancılara nasıl gıpta ediyordu.

Bir de tabii Amerika'da yasadışı olarak yaşayıp, ailelerini on, yirmi, otuz yıl boyunca asla görmeden ölenler vardı.

Nasıl yapıyorlardı? Tartlar Kraliçesi'nde, pazar sabahları bir göçmenlik avukatını sorulara cevap vermesi için ekrana taşıyan bir Hint kanalını seyrediyorlardı.

Televizyonda bir taksi sürücüsü belirdi: Amerikan filmlerinin kaçak kopyalarını seyredip bu ülkeye gelmeyi aklına koymuş, ama çoğunluğa nasıl karışacağını bilmiyordu. Kendisi yasadışıydı, taksisi yasadışıydı, sarı boyası yasadışıydı, bütün ailesi buradaydı, bütün köyü buradaydı, kusursuzca sızmış ve şehrin taksi ağı içinde çalışıyorlardı. Fakat belgelerini nasıl alacaklardı? Seyircilerden onunla evlenmek isteyen çıkar mıydı? Bedensel veya zihinsel engelli yeşil kart sahipleri bile makbuldü...

*

Minibüsü öğrenip Ömer, Kavafya ve Biju'yu Washington Heights'a götüren tabii ki Said Said'di; orada bir sokağın köşesinde beklemeye koyuldular. Tüm dükkânların parmaklıkları vardı, küçük çiklet ve sigara büfelerinin bile. Eczane ve içki dükkânlarının zilleri vardı; insanların zilleri çaldıktan sonra raflara bakıp aradıkları şeyi gösterdikleri dükkândaki bir kafese kabul edildiklerini gördü; para parmaklıkla kurşun geçirmez camın altındaki minik bir yuvaya konan döner bir tablaya bırakıldıktan sonra satın alınan mal gönülsüzce teslim edilirdi. Jamaika köftecisinde bile tezgâhtar kadın, köfteler, *calla-*

loo[1] ve *roti*'ler, Her Dem Leziz İçecekler... hepsi yüksek güvenlikli bir barikatın gerisindeydiler.

Yine de şenlikliydi. Birçok kişi kalabalıklar halinde gelip geçiyordu. Siyon Kilisesi'nin önünde bir vaiz koca bir sıra insanı bir yangın musluğunun serpintisinde vaftiz ediyordu. Amber rengi Florida şort-gömlekli, ince yumru dizli, gevrekçe briyantin saçlı, küçük Charlie Chaplin-Hitler kare bıyıklı bir adam, "*Guantanamera... guajira Guantanamera...*" diye bir kasetçalarla belirdi. İki arsız kadın pencerelerden ona seslendiler: "Oooo BEBEĞİM! Şu bacaklara bak! *Oooooooo vışşşş!* Bu akşam boş musun?"

Bir başka hanım yanındaki kendinden genç bir kadına öğüt veriyordu: "Şekerim, hayat kısa – onu çöple beraber dışarı at! Gençsin, mutlu olman gerek! Onuu! çöplee! berabeer! dışarıı! at!"

*

Said burada kendini evinde hissediyordu. Evi iki sokak yukarıdaydı ve birçokları yoldan geçerken ona selam veriyordu.

Said!

Küvet musluğu kadar kalın altın zincirli bir oğlan, pırıltılı servetini göstere göstere Said'in sırtına vurdu...

Biju, "Bu çocuk ne iş yapar?" diye sordu.

Said güldü. "Fahişelik."

Tuzu biberi olsun diye Said hemşolardan birinin taşınmasına nasıl yardım ettiğiyle ilgili bir hikâye anlatarak onları eğlendirmeye koyuldu. İkisi gözü yaşlı bir ananın ta Zanzibar'da bir bavula kattığı yamalı giysiler, alarmlı bir saat, pabuçlar, kararmış bir tencereyle dolu kolilerle boğuşurken bir araba durmuş – ve camından

1. Karayipler'de yaprak sebzelerden yapılan çorba. (Ç.N.)

bir tabanca uzanarak, bir ses, "Arkaya bırakın, çocuklar," demiş. Bagaj açılmış ve tabancanın gerisindeki ses nefretle, "Hepsi bu mu?" diye sormuş. Sonra uzaklaşmış.

*

Ölesiye terleyerek köşede beklediler, Allahım, Allahım... Sonunda her yanı vuruk bir minibüs geldi; aralanan kapıya ödemelerini yapıp, INS şartlarına uygun olarak bir kulaklarını açıkta bırakan dörtte üç profilden çekilmiş vesikalıklarını uzattılar ve aralıktan parmak izleri alındı. İki hafta sonra yine beklemedeydiler...

beklediler...

beklediler...

ve... Minibüs bir daha gelmedi. Bu girişimin maliyeti Biju'nun kumbara zarfını bir kez daha boşalttı.

Ömer, hazır yerine gelmişken teselli bulmalarını önerdi.

Kavafya olur dedi.

Sadece otuz beş dolar.

Fiyatlar değişmemişti.

Biju sosisli günlerinde söylediklerini hatırlayarak kızardı. "Pis kokan... siyah kadınlar... *Hubşi hubşi.*"

"Bu sıcakta," dedi, "gidemem."

Güldüler.

"Said?"

Fakat Said'in orospulara gitmesine gerek yoktu.

Yeni aşna fişnelerinden biriyle buluşacaktı.

Biju, "Thea'ya ne oldu?" diye sordu.

"Şehir dışında yürüyüş yapmaya gitti. Ona söyledim, 'AFRİKALI ERKEKLER börtü böcek görmeye gitmezler!!' Neyse dostum, hâlâ Thea'nın bilmediği bir iki aftosum var."

Ömer, "Dikkat etsen iyi olur," dedi. "Beyaz kadınlar gençken iyi görünür, ama çabuk çökerler; kırkına geldiler mi çirkinleşirler, saçları dökülür, her yerleri kırışır, şu le-

kelerle damarlar da cabası, neden söz ettiğimi biliyorsun..."

Said, "Ah ha ha ha ha, biliyorum, biliyorum," dedi. Kıskançlıklarını anlıyordu.

•

Pastanede bir müşteri, ayçiçeği çekirdekli bir somunun içinde tek parça halinde pişmiş koca bir fare buldu. Hayvan çekirdek içlerinin peşinden gitmiş olmalıydı...

Sağlık müfettişlerinden bir ekip geldi. ABD Deniz Piyadeleri'nin, FBI'ın, CIA'in, New York Polisi'nin edasıyla girdiler; baskın yaptılar: ELLER YUKARI!

Patlak bir lağım borusu, hıçkırıklı kararmış bir atık su borusu, tuvaletin arkasında saklanan bıçaklar, yerde sıçan bokları ve unutulmuş bir yumurta leğeninin içinde, birbirinin ilhamına gerek duymaksızın kendi başlarına üreyecek kadar rahatı yerinde tek hücreli canlılar buldular.

Patron Bay Bocher çağrıldı.

Bay Bocher, "Lanet elektrikler kesilmiş," dedi, "dışarısı kaynıyor, ne bok yiyebiliriz ki?"

Fakat aynı hadise Biju, Said ve Ömer'den önce Kerim, Nedim ve Jesus'un olduğu günlerde iki kez daha yaşanmıştı. Tartlar Kraliçesi, bir Rus işletmesine verilmek üzere kapatılacaktı.

Bay Bocher öfkeyle, "Kahrolası Ruslar! Lanet olası *borş*[1] ve boklar!" diye feryat etti, ama ne fayda; ve her şey bir anda yine bitti. Onun için çalışmış olan adamlara, "Siktirin gidin, göt herifler!" diye bağırdı.

•

"Biju dostum, bir gün şehir merkezine gel de görüşelim." Said çok geçmeden Banana Republic giyim ma-

1. Rus sebze çorbası. (Ç.N.)

ğazasında bir iş buldu; adı sömürgeci istismar ve Üçüncü Dünya'nın açgözlü talanıyla eşanlamlı olan bir dükkânda şehrin ince zevklilerine sezonun balıkçı kazaklarını satıyordu.

Biju onu büyük ihtimalle bir daha görmeyeceğini biliyordu. Bu işlerin böyle olduğunu bugüne kadar öğrenmişti. Birileriyle iç içe yaşıyor, derken bir gecede onları yitiriveriyordunuz; gölge sınıfı böyle bir hareketliliğe mahkûmdu. İnsanlar başka işler veya şehirlere gidiyor, sınır dışı ediliyor, eve dönüyor, ad değiştiriyorlardı. Bazen birisi bir köşede veya metroda karşınıza çıkıyor, sonra yine kayboluyorlardı. Adresler, telefon numaraları kalıcı değildi. Biju'nun hissettiği boşluk tekrar tekrar içini kapladı, ta ki arkadaşlıkların bir daha yüreğine işlemeyeceğinden emin olana kadar.

*

Biju o gece bodrum kattaki rafında yatarken, her ay babasının yolladığı parayla büyükannesinin yanında yaşadığı köyünü düşündü. Köy adam boyundan uzun olan ve rüzgârla bir o yana bir bu yana dönerken *huş huşşş, huş huşşş* diye ses çıkaran gümüş otlara gömülüydü. Otların arasındaki kuru sel yatağından aşağı indiğinizde, şişmiş manda tulumları üstünde ırmaktan aşağı yolculuk yapan insanları, süzülürken dördü de havaya dikilen mahlûkların capcansız bacaklarını, nehrin sığdaki taşları sürünerek aştığı yerde insanların manda tulumu teknelerinden inip onları taşımalarını seyredebileceğiniz Jamuna'nın bir koluna ulaşırdınız. Biju'yla büyükannesi pazara düzenledikleri seferlerde bu sığlıktan şehre gidip gelirler, bazen başında bir çuval pirinç taşıyan babaanne *sari*'sini yukarıya çekerdi. Balık kartalları suyun üstünde süzülür, yatay akışlarını bir anlığına değiştirerek dalışa geçer ve kimi zaman gümüşten bir kas çırpıntısıyla yükselirdi. Irmağın kıyısında bir leylek gibi vaziyet alarak şu

öbür, şu ele avuca gelmez esrarengiz balığı bekledikçe bekleyen bir münzevi de yaşardı, yüze çıkınca yine kaybolup bir daha geri dönmezlik etmesin diye üstüne atılmaya hazır... Diwali bayramında bu keşiş kandiller yakar ve onları *peepul* ağacının dallarına yerleştirir, kadifeçiçekli sallarda ırmaktan aşağı salar – o genç karanlıkta salım salım sallanan ışıkların görüntüsü ne güzeldir. Kalimpong'daki babasını ziyaret ettiğinde akşamları dışarıda oturmuşlar ve babasının anıları canlanmıştı: "Köyümüz ne huzurlu. *Roti*'nin tadı orada ne güzel! Çünkü *atta* makineyle değil, dibekte elle dövülür... çünkü gaz veya gazyağı ocağından çok daha iyi olan geleneksel *çoolah* fırınında yapılır... Taze *roti*, taze tereyağı, mandadan sıcağı sıcağına taze süt...." Geç saate kadar uyanık kalmışlardı. O zamanlar on üç yaşında olan ve yatak odasının penceresinden bakıp aşçının oğul sevgisini kıskanan Sai'yi fark etmemişlerdi. *Jhora*'dan su içen kırmızı ağızlı küçük yarasalar kara kanatlarının cadı çırpışlarıyla tekrar tekrar üstlerinden süzülmüştü.

18

Bir tanesi tiz çu çularıyla kulağının dibinden geçince Lola, "*Ah, yarasa, yarasa,*" diye telaşa kapıldı.

Açık renkli yaz *sari*'si içinde, eriyen bir vanilyalı dondurma topuna benzeyen Noni, "Ne fark eder, alt tarafı uçuşan bir kundura derisi," dedi.

Lola, "Aman, kes sesini," diye karşılık verdi.

Sonra kardeşinden özür dilercesine, "Çok sıcak ve boğucu," diye ekledi. Musonlar yolda olmalıydı.

Gyan'ın Sai'ye ders vermeye başlamasının üstünden sadece iki ay geçmiş ve Sai havadaki bu gerilimi başta oğlanın varlığıyla karıştırmıştı.

Fakat artık herkes şikâyet ediyordu. Potty Amca yıkılacakmış gibi oturuyordu. "Geliyor. Bu yıl erkenci. İyisi mi şu fakir, enkaza dönmeden ona rom getir, bebeğim."

Lola suyun içinde hoplayıp fışırdayan bir Disprin içiyordu.

Fırtına bulutlarının yaklaşmasını gazeteler de bildirince basbayağı neşelendi: "Size *söylemiştim*. Zaten hep *anlarım*. Ben her zaman hassas olmuşumdur. Nasıl olduğumu bilirsin –prenses ve bezelye tanesi– hayatım, ne diyebilirim – prenses ve bezelye tanesi."

*

Ço Oyu'da yargıçla Sai bahçede oturuyorlardı. Kuyruğunun gölgesi gözüne ilişen Mutt atlayıp onu yakaladı ve kime ait olduğunu şaşırarak fırıl fırıl dönmeye başladı. Ne bırakıyor ne de gözlerindeki şaşkınlık ve yakarış gidiyordu –nasıl durabilirdi? ne yapabilirdi?– garip bir yaratık yakalamış ama ne olduğunu kendi de bilmiyordu. Bahçede umarsızca dört dönüyordu.

Sai, "Aptal kız," diye söylendi.

Yargıç, Sai çıkınca, Mutt'un duygularının incinmiş olması ihtimaline karşı, "İnci tanem," dedi.

*

Derken, göz açıp kapayıncaya kadar tepelerindeydi. Koca kulaklarını pat pat vurmaya başlayan muz ağaçlarından –çünkü telaşın sesini ilk veren hep onlar olurdu– endişeli bir ses yükseldi. Yelken direkleri savrulan hintkamışları kadim bir dövüş sanatının gürültüsüyle çınladı.

Mutfakta bir kollar, bacaklar, şeytani başlar ve alevli gözler kalabalığından ibaret aşçının tanrılar takvimi canlanmışçasına duvarı dövmeye başladı.

Aşçı her şeyi, kapılarla pencereleri sıkı sıkıya kapatıp tam buğdaybitlerini elekten geçirirken Sai kapıyı açtı ve yelle havalanıveren un ikisinin de üstünü örttü.

"Ooof of. Şu yaptığına bak." Gizlenmiş küçük böcekler serbest kalarak kendinden geçer gibi heyecanla yerde ve duvarda gezinmeye koyuldu. Beyazlar içinde birbirlerine bakarak ikisi de gülmeye başladı.

"*Angrez ke tarah*. İngilizler gibi."

"*Angrez ke tarah. Angrez jaise*."[1]

Sai başını uzattı. "Bak," dedi neşe dolu, "tıpkı İngiltere'deki insanlar gibi."

Yargıç, duman ve biberin acı karışımının oturma

1. (Hint.) İngilizlerin olduğu gibi. (Ç.N.)

odasına dolmasıyla öksürmeye başladı. "Aptal budala!" diye söylendi torununa. "Kapa kapıyı!"

Fakat kapı, evdeki tüm kapılarla beraber kendi kendine kapandı. Dan dan dan. Gökyüzü alev alarak yarıldı; mavi bir yalaz bir çam ağacını tuzağına düşürerek cızırtılı, ani bir ölümle geriye bir kömür kütüğü, bir yanık kokusu, bahçenin üstünde dallardan tarama bir iz bıraktı. Bitimsiz bir yağmur patladı üstlerinde ve Mutt ilkel bir hayat biçimine, yerde sürünen amipsi bir yaratığa dönüştü.

Ço Oyu'nun tepesindeki bir paratonerden yeraltındaki tuz kuyusuna inen bir kablo vardı onları kurtaracak, ama Mutt nereden bilecekti? Yeni bir yıldırım ve teneke çatıdaki bir patlamayla perdelerin arkasına, yatakların altına sığındı. Fakat ya arkası açıkta kalıyordu ya da burnu; korkusu da boş gazoz şişelerinde *vuu huuuu huuu* diye öcü sesler çıkaran rüzgârla katmerleşiyordu.

"Korkma, yavru köpecik, küçük kurbağacık, minik ördecik, ördek köpecik. Bu sadece yağmur."

Gülümsemeye çalıştı, ama kuyruğunu hâlâ kıstırıyor ve gözleri aptal yiğitlik mavallarına karnı tok, savaşan bir askerinkini andırıyordu. Kulakları gelmekte gecikmeyen şeyin beklentisiyle ufkun ötesine dikildi; yeni bir bombardıman dalgası, un ufak olan uygarlığın sesi – bu kadar kocaman olduğunu hiç bilmezdi – şehirler, anıtlar düştü – ve yine kaçtı.

*

Yağış mevsimi üç, dört, bilemediniz beş ay sürerdi. Ço Oyu'da helaya damlayan bir sızıntı, tuvalete başının üstünde bir şemsiyeyle giren Sai yarıda kesene kadar, gürültülü bir hava oynuyordu. Saatlerin camları nemin etkisiyle buğulanıyor ve tavan arasına kuruması için asılan giysiler bir hafta boyunca yaş kalıyordu. Beyaz kepekler kirişlerden aşağı sızıyor, bir mantar her şeyin üs-

tüne tüylü bir ihtiyarlık ağı örüyordu. Yine de bu sarıp sarmalanmış manzarayı renk kırıntıları belirliyordu: Böcekler karnaval kılığıyla uçuşuyor, ekmekler bir günde çim gibi yeşilleniyor, iç çamaşırı çekmecesini açan Sai hazin pamuklu katların arasını süsleyen parlak pembe bir pelte buluyor ve vitrinine koyduğu Papua Yeni Gine çardak kuşları, New Orleans sakinleri ve reklamlarıyla –"Bahamalar'da daha iyisini yaşayın!"– morlu sarılı küflerin yarıştığı ciltli *National Geographic*'ler yaralı sayfalarından frapan bir illete tutuluyordu.

*

Sai, Kalimpong'daki hayatının kusursuz bir anlam kazandığı ve herhangi biriyle iletişim kurmanın hemen hemen imkânsız olduğunu bilmenin huzurunu yaşayabildiği yegâne zaman olan bu aylarda hep sakin ve şen olurdu. Verandada oturur, mevsimin huysuz huyuna gider, Kalimpong'un her köşesinde modernlik yenilgiye uğrarken teslimiyetin ne kadar akıllıca olduğunu düşünürdü. Telefonlar ölü bir tıkırtı yayar, televizyonlar yağışın bir başka görüntüsüne ayarlanırdı. Ve bu ıslak ishalli mevsim hayatın gevşek ve hafif türden devingen, dağınık bir şey, serin ve ıssız –kavrayamayacağınız bir şey– olduğu duygusunu barındırırdı. Dünya yitti, bahçe kapısı hiçliğe açıldı –dağın dönemecinde Gyan yok– ve o feci bekleme duygusu boyunduruğunu gevşetti. *Jhora* yatağından taşıp köprüsünü aşağı çığırlarına taşıdığından Potty Amca'yı bile görmek artık imkânsızdı.

Mon Ami'de radyosunun düğmesiyle oynayan Lola, bendini aşan ırmaklar, timsah saldırıları ve yine ağaçlara çıkan Bangladeşlilerin haberleri arasında, kızı Pixie'nin hâlâ orada olduğunu kanıtlama sevdasından vazgeçmek zorunda kalmıştı. "Eh," diye iç geçirdi, "belki pazardaki sokak serserilerini de temizler."

*

Son zamanlarda peşi sıra gelen grev ve gösteriler şiddetlenen siyasi hoşnutsuzluğun habercisiydi. Şimdi de hava yüzünden üç günlük bir grev ve bir *raasta roko* yol kapama girişimi ertelenmişti.[1] Zaten geçemeyen tayınları engellemenin ne manası vardı? Zaten kapalı olan resmî daireleri nasıl kapanmaya zorlayacaksınız? Olmayan sokakları nasıl kapatacaksınız? Teesta Çarşısı'ndan Kalimpong'a giren anayol bile yamaçtan aşağı sürüklenmişti ve parçalar halinde aşağıdaki boğazda yatıyordu.

*

Fırtınalar arasında kurtçuk beyazı bir güneş belirince her şey ekşiyip tütmeye başlıyor ve insanlar çarşıya koşuyordu.

Gyan ise ters yönde, Ço Oyu'ya yürüyordu.

Ders parası için kaygılanıyor, ödemesinin yapılmayacağından, Sai'yle müfredatın gerisine düşeceklerinden endişeleniyordu. Yokuşlardan aşağı kayıp bitkilere tutunurken kendi kendine böyle telkin ediyordu.

Oysa ters yönde yürümesinin gerçek nedeni, yağmurun verdiği aranın şu dayanılmaz beklenti duygusunu bir kez daha depreştirmesiydi; onun etkisi altındayken yerinde duramazdı. Sai'yi Siliguri'den gelen bir araya paketlenmiş iki haftalık gazetelerin arasında buldu. Her sayfayı aşçı ütüyle tek tek kurutmuştu. Verandayı damlacıklarla fırfırlı muhtelif eğreltiotu türleri sarmış, gölevezler bir batında bırakılmış titrek yağmur tohumlarını tutmuş ve evin çevresindeki çalılarda yüzlerce görünmez örümcek ağının hepsi de yapışkan dokulardan bulutlara yakalanmış olarak gümüş hatlarıyla ortaya çıkıvermişti. Sai, Potty Amca'nın annesinin çiçeklenmiş kirazları görmek için Japonya'ya yaptığı yolculuğun bir

1. (Hint.) Hindistan'da yaygın olarak görülen, araç trafiğinin işlediği yolların göstericiler tarafından işgal edilip kapatıldığı bir eylem türü. (Ç.N.)

anısı olarak sakladığı ve Potty Amca'nın annesinin sandığında bulup Sai'ye armağan ettiği kimonoyu giyiyordu. Ejderleri yaldızlı kimono kızıl ipektendi; ve Sai yabani bir hükümdarlığın imparatoriçesiymişçesine gizemli ve altınla vurgulanmış olarak o haliyle oturuyor, giysisinin zengin fonu önünde parıldıyordu.

•

Sai ülkenin ek yerlerinden ayrılmaya başladığını görüyordu: Polis Assam, Nagaland ve Mizoram'daki militanları ortaya çıkarıyor; İndira Gandhi'nin geçen yıl ekimde ölüp gitmesinin ardından Pencap kaynıyor; Kangalı, Kaçhalı vesaire Sihler, hâlâ öbür beş *K*'yla yaşadıkları ülkelerine altıncı *K* olan Khalistan'ı katmak için dilek tutuyorlardı.

Delhi hükümeti birçok gizli kapaklı işin ve tartışmanın ardından yeni mali tasarısını duyurmuştu. Konsantre süt ve kadın iç çamaşırlarındaki verginin düşürülmesi, buğday, pirinç ve gazyağındakinin de artırılması uygun görülmüştü.

"Canımız Piu," diyordu siyah çerçeveli ve gülümseyen bir çocuğa ait resimli bir ölüm ilanı, "cennet mekânına gideli yedi yıl oldu, ama acımız hâlâ dinmedi. Niçin böyle vakitsiz ve acımasızca bizden koparıldın? Anneciğin tatlı gülümsemeni düşündükçe ağlıyor. Hayatlarımıza anlam veremiyoruz. Reenkarnasyonunu umutla bekliyoruz."

•

"İyi günler," dedi Gyan.

Sai'nin başını kaldırmasıyla içine derin bir sancı saplandı.

Yemek masasında, aralarında şekillerle, kusursuz ölçümlerin ondalık virgülleriyle azap çeken matematik kitapları dururken, Gyan böyle fevkalade bir varlığın ucuz bir ders kitabı önünde oturtulmaması gerektiğinin

bilincindeydi; ona bu sıradanlığı dayatmak yanlıştı – bir açının açıortayının ortadan ve sonra onun da yine ortadan bölünmesini dayatmak. Derken, evde kalması gerektiği gerçeğini yinelemek ister gibi, sağanak tekrar başlayınca, gülünç olduğu aşikâr geometriye destansı bir nitelik bağışlarcasına, yağmurun teneke çatıdaki sesini bastırmak için bağırmak zorunda kaldı.

Bir saat geçmesine rağmen hâlâ çekiçle döver gibi yağıyordu. Çaresizce, "Artık gitsem iyi olur," dedi.

Sai, "Sakın," diye cıyakladı, "yıldırım çarpabilir."

Dolu başladı.

"Gerçekten gitmeliyim."

Aşçı, "Sakın," diye uyardı. "Benim köyümde bir adam dolu fırtınasında başını kapıdan uzattı da koca bir *goli* düştü ve onu oracıkta öldürdü."

Yağmurun tahakkümü şiddetlendi, akşam çökünce gevşedi, ama Gyan'ın buzdan yumurtalarla dolu bir yamaçta eve giden yolu seçmesi için artık çok geçti.

*

Yargıç pirzolaların üstünden sinirli sinirli Gyan'a baktı. Varlığının kasıtla olmasa bile aptallıkla bulaşılmış bir küstahlık, bir pişkinlik olduğunu hissediyordu. "Hangi akla hizmetle bu havada çıktın, budala?" dedi. "Matematikte belki beceriklisin, ama görünüşe bakılırsa sağduyudan pek nasibin olmamış."

Cevap gelmedi. Gyan kendi düşüncelerine gömülmüş gibiydi.

Yargıç onu inceledi.

Çatal bıçaklarla apaçık bir tanışıksızlık, bir tereddüt tespit etmesine rağmen Gyan'ın tasarılara sahip biri olduğunu seziyordu. Yolculukların, hırsların şaşmaz kokusunu taşıyordu – yargıç eski bir duyguyu, sadece bir his değil, aynı zamanda heyecan gibi bir beğeni olarak zaafı

bilmeyi hatırladı. Gyan'ın böyle bir yemeği böyle bir tarzda hiç yememiş olduğunu görebiliyordu. Ağzına bir burukluk doldu.

Eti kemikten ustaca sıyırarak, "Ee," dedi, "şu günlerde hangi şairleri okuyorsun, genç adam?" Oğlanın bir açığını yakalamak için netameli bir arzu duyuyordu.

Sai, "O bir fen bilimleri öğrencisi," dedi.

"Ne olmuş ki? Bilimcilere şiir yasak değil ya, yoksa öyle mi?

"Çok yönlü eğitime ne oldu?" dedi süregelen sessizliğe doğru.

Gyan aklını zorladı. Hiçbir şairi okumamıştı. Güvenli ve saygın olduğundan emin, "Tagore?" diye cevapladı kararsızca.

"Tagore!" Yargıç çatalıyla bir parça eti deşti, sosa bandı, üstüne biraz patatesle ezdiği birkaç bezelyeyi yığdı ve hepsini birden sol elinde tuttuğu çatalla ağzına tıktı.

İyice çiğneyip yutkunduktan sonra, "Fazla büyütülüyor," dedi, ama böylece ıskartaya çıkarmasına rağmen bir bıçak hareketiyle buyurdu: "Madem öyle, bize ezberden bir şeyler okuyuver."

"Başların dik tutulduğu, Bilginin özgür olduğu, Dünyanın dar yerel duvarlarla bölünmediği bir yere... Babamız, beni ve ülkemi o özgürlük cennetine uyandır." Hindistan'da her çocuk en azından bu kadarını bilirdi.

Yargıç korkunç bir edayla keyifsiz keyifsiz gülmeye başladı.

Şu rezil mevsimden nasıl da nefret ediyordu. Şu mevsim onu Mutt'un mutsuzluğundan da öte nedenlerle kızdırıyordu; onu, ülkülerini alay konusu ediyordu. Etrafına bakındığında iplerin elinde olmadığını görüyordu: diş fırçasında küf, avlunun ortasında pervasızca gezinen yılanlar, ağırlaşan mobilyalar ve tıpkı onlar gibi suyu

emen, kaba undan bir somun gibi dağılan Ço Oyu'nun kendisi. Her fırtınanın sert darbeleriyle evin daha büyük bir bölümü oturulamaz hale geliyordu.

Yargıç kendini yaşlı hissediyordu, çok yaşlı; ve ev gözü önünde döküldükçe aklı da takatini yitiriyor, düşüncenin biriyle öbürü arasında sıkıca kapalı tuttuğu kapılar tutmaz oluyordu. Şiir öğrenmesinin üstünden artık kırk yıl geçmişti.

*

Kütüphanenin açık kaldığı saatler hiçbir zaman yetmiyordu.

Açılır açılmaz oraya geliyor ve ancak kapanırken çıkıyordu; kütüphane yabancı öğrencilerin kurtarıcısıydı, canilerin olmadığı bir mahremiyet sunuyordu.

Gucerat'a Yolculuk başlıklı bir kitap okuyordu: "Malabar sahili Hindistan'ın batı cenahından yukarı doğru dalga biçiminde kıvrıldıktan sonra, zarif bir edayla, Umman Denizi'ne uzanır. Burası Gucerat'tır. Irmakların çatalağızlarında ve sıtmalı kıyılarda ticaret için biçilmiş kaftan şehirler yer alır..."

Bu da neydi? Bunların memleketten, Pateller ve onların Patel mahallesinden hatırladıklarıyla hiçbir ilgisi yoktu, ama haritayı açtığında Piphit'in yerini yine de bulabildi. İşte: somurtkan bir ırmağın kıyısında sivrisinekten bir nokta.

Gelen iskorbütlü denizcileri, İngilizleri, Fransızları, Hollandalıları, Portekizlileri hayretle okumaya devam etti. Domates onların himayesinde Hindistan'a seyahat etmişti; kaju fıstığı da. Doğu Hindistan Kumpanyası'nın onu elde eden II. Charles'tan –Braganzalı Katerina'yla evliliğinin çeyiz sandığında bir hünnap şekerlemesi– Bombay'ı yıllık on sterline kiraladığını okudu ve on dokuzuncu yüzyılın ortalarına gelindiğinde kaplumbağa çorbası taklidinin, bu yiyeceğin hasretiyle yanıp tutuşanları bes-

lemek için, gemilerle Süveyş Kanalı'ndan pirinç ve baklagiller ülkesine kadar sürüklediğini öğrendi. Yani bir İngiliz tropikal bir fona karşı oturarak, yumurta sarısı güneş palmiyelerin arasında ışıldarken, bir Yarmouth ringa balığını ve bir Bretanya istiridyesini gövdeye indirebilirdi. Bunların hepsi onun için yeni bilgilerdi ve zaten kendine ait bir ülkeye karşı arzu hissettirmeye başlamıştı.

•

Sabahın ortalarında kitaplarından doğrulur, günlük sindiriminin sınavı için acılı ve uzun süreli bir uğraşla klozette ıkınarak oturduğu tuvalete giderdi. Öbürlerinin dışarıda ayak sürüyerek bekleyişlerini işitince bir parmağını delikten içeri sokup kazı yapar, keçi bokundan taşlaşmış hamulesinin gürültülü bir takırtıyla aşağı inmesine yardımcı olurdu. Dışarıda onu duymuşlar mıydı? Suda patlamadan önce onları yakalamaya çalışırdı. Parmağını dışkı ve kana bulanmış olarak çıkarır ve ellerini tekrar tekrar yıkardı; fakat koku bir türlü gitmiyor, çalışmalarının arasında belli belirsiz peşinden geliyordu. Jemubhai gün geçtikçe daha da çok çalıştı. Bir okuma takvimi ölçüp biçti, karmaşık bir çizelgede her kitabın, her bölümün dökümünü çıkardı. Topham'ın *Mülkler Yasası*, Aristo, *Hint Ceza Muhakemeleri Usulü*, *Ceza Kanunu* ve *Delil Hukuku*.

Kiralık odasında, bokun ısrarcı kokusu hâlâ peşinde olduğu halde, gecenin geç saatine kadar çalışır, sandalyesinden doğruca yatağına düşer, birkaç saat sonra dehşet içinde uyanarak yine sandalyesine tırmanırdı. Günde on sekiz, haftada yüz saatten fazla çalışıyor; ev sahibesinin köpeği akşam yemeğindeki domuz etli turtadan bir pay için yalvarıp, salyası kucağında yaş izler bırakmaya, ısrarcı patisi dizlerini tırmalayıp fitilli kadife pantolonunun pilisini mahvetmeye başlayınca bazen onu beslemek için ara veriyordu. Bir hayvanla ilk dostluğuydu bu, çünkü Piphit'te köpeklerin kişilikleri araştırılmaz veya özendi-

rilmezdi. Büyük sınavdan önceki üç gece boyunca hiç uyumadı, ritme uygun olarak ileri geri sallanıp durmadan tekrar, durmadan tekrar ederek kendi kendine yüksek sesle okudu.

Bir yolculuğun bir kez başladı mı sonu yoktur. Okyanus seyahatinin anısı kelimelerin arasından parlıyordu. Altında ve ilerisinde bilinçdışının canavarları kol gezer, doğrulup gerçekliklerini kanıtlayacakları zamanı beklerken o, daha görmeden önce denizin boğucu kudretini hiç hayal edip etmediğini merak ediyordu.

Ev sahibesi akşam yemeği tepsisini kapısının dibine kadar bırakıyordu. Bir ikram: kendinden emin olarak hayatla parıldayan, cızırdayan alımlı ve yağlı dört dilim tesucuk. Yiyeceklerin kendi reklamlarını yapmak üzere televizyonda şarkı söyleyecekleri çağa şimdiden hazırdı.

"Bu kadar çok çalışma."

"Çalışmak gerek, Bayan Rice."

Belirsiz özneye sığınarak herkesi kol mesafesinde tutmayı, Kraliçe gibi kendini bile kendinden uzak tutmayı öğrenmişti.

Yarışmalı Açık İmtihan, Haziran 1942

Yan yana dizili on iki sınav kurulu üyesinin karşısına oturdu ve ona ilk soruyu Londra Üniversitesi'nden bir profesör sordu: Buharlı trenin nasıl çalıştığını onlara anlatabilir miydi?

Jemubhai'nin aklı sıfır çekti.

"Trenlere ilgi duymuyor musunuz?" Adam kendi namına hayal kırıklığına uğramış görünüyordu.

"Büyüleyici bir alan, efendim, fakat önerilmiş olan konuları çalışmak gerekiyordu."

"Bir trenin nasıl çalıştığı hakkında hiç fikriniz yok mu?"

Jemu beynini esnetebildiği yere kadar esnetti –ne-

yin gücü neye aktarılıyordu?– ama bir lokomotifin içini hiç görmemişti.

"Hayır, efendim."

O halde kadim Çinlilerin ölü gömme âdetlerini açıklayabilir miydi?

Ülkenin Gandhi'yle aynı kesiminden geliyordu. Pasif direniş hareketi hakkında ne düşünüyordu? Kongre hakkındaki fikri neydi?

Salon sessizdi. İNGİLİZ MALLARINI ALIN – Jemubhai İngiltere'ye vardığı gün bu ilanları görmüş ve Hindistan sokaklarında HİNT MALLARINI ALIN diye bağırsa hapse tıkılacağı aklına gelmişti. Ve Jemubhai'nin henüz çocuk olduğu 1930'larda Gandhi, Sabarmati'deki *aşram*'dan[1] Dandi'ye yürümüş ve okyanusun ağzında tuz hasadından ibaret yıkıcı faaliyetine girişmişti.

"... Bununla nereye varacak? Peh! Kalbi doğru yerde olabilir ama beyninin başından düştüğü kesin," demişti Jemu'nun babası; oysa cezaevleri Gandhi'nin destekçileriyle dolup taşıyordu. SS *Strathnaver*'da denizin serpintisi uçarak Jemubhai'ye konmuş ve sataşkan tuz benekleri halinde yüzüyle kollarında kurumuştu. Bunu vergilendirmek *sahiden de* gülünç görünüyordu...

"Mevcut yönetimi desteklemeksizin, efendim, burada bulunmak söz konusu olmazdı."

Son olarak, en sevdiği yazar kimdi?

Öyle biri olmadığından tedirgin, Sir Walter Scott'un beğenildiği karşılığını verdi.

"Neyi okudunuz?"

"Basılı tüm eserlerini, efendim."

Bir sosyal antropoloji profesörü, "En sevdiğiniz şiirlerinden birini bize okuyabilir misiniz?" diye sordu.

1. (Hint.) Tekke. (Y.N.)

Hey! Genç Lochinvar batıdan çıktı,
Engin serhatlarda en iyisiydi küheylanı

Adayların çoğu Hindistan Devlet Teşkilatı mülakatına girene kadar konuşmalarını şekle sokmuş, ama Jemubhai yıllarca ağzını bile zor açtığından İngilizcesi hâlâ Guceratlıların tartım ve biçimine sahipti.

Netherby kapısına varmadan fakat
Razı gelmişti gelin, gecikmişti yiğit:
Çünkü aşkta bir tembel ve savaşta bir hain
Güzel Ellen'ini alıyordu cesur Lochinvar'ın

Başını kaldırdığında herkesin kıkırdadığını gördü.

Gerçi gelin annesi pür endişeydi, babası pür öfke
Ve güvey dikiliyordu, sorguçlu şapkası elinde...

*

Yargıç silkelendi. "Kahrolası aptal!" dedi yüksek sesle, sandalyesini geriye itip ayağa kalktı, kendi hakkında yıkıcı bir yargıyla çatalını bıçağını indirdi ve masadan ayrıldı. Zihinsel bir çelik olan takati artık zayıflıyordu. Küçücük şeyler bile hafızasının tetiğini çekiyordu – Gyan'ın huzursuzluğu, şu saçma sapan şiiri okuyuşu... Yargıcın ayrı tutmak için çaba gösterdiği her şey çok geçmeden yumuşayıp onu kâbuslarında saracak ve bu hayatla sonsuzluk arasına çektiği set sonunda hiç şüphesiz öbür yapılar gibi dağılacaktı.

Mutt onu odasına kadar takip etti. Yargıç derin düşüncelere dalarken o da ana-babasına yaslanan çocukların iç rahatlığıyla ona yaslandı.

*

Utancından kıpkırmızı kesilen Sai, "Özür dilerim,"

dedi. "Dedemin nasıl davranacağını kestirmek imkânsız."

Gyan onu duymamış gibiydi.

Sai mahcup bir edayla, "Üzgünüm," dedi yine, ama oğlan onu yine duymamış gibiydi. Ve ilk defa olmak üzere, hayalî bir sefahat âleminde onu diri diri yiyormuşçasına, gözlerini doğruca Sai'ye dikti: işte! Sonunda kanıtlanmıştı.

•

Aşçı kirli bulaşıkları kaldırıp artan çeyrek fincanlık bezelyeyi dolaba koydu. Dolap, ahşap çerçevesini dolanan madenî teli ve karıncalarla öbür haşaratı caydırmak için birer kâse suda duran dört ayağıyla bir kümesi andırıyordu. Aşçı kâselerdeki suyu sızıntıların altındaki kovalardan biriyle tamamlıyor, öbür kovaları pencereden aşağı boşaltıyor, sonra onları yerlerine iade ediyordu.

Çerçöple dolu olan, ama tam ortasında bir karyola duran atıl odalardan birindeki bir yatağı yaptı ve Sai'yle Gyan'ın odalarına gitmeleri için bakire beyazı mumları fincan tabaklarına tutturdu. "Yatağınız hazır, *sahipji*," dedi ve kokladı:

Odanın havasında bir tuhaflık mı vardı?

Fakat Sai'yle Gyan yine gazetelere dalmış görünüyorlardı ve aşçı onların olgunlaşan beklentilerini kendininkiyle karıştırdı; çünkü daha o sabah Biju'dan iki mektup gelmişti posta kutusuna. Mektuplar yatağının başındaki boş bir tonbalığı kutusunun altında duruyorlardı; onları gün sonuna saklamış ve bütün akşam onların düşüncesiyle kendinden geçmişti. Yine sağanak başladığından paçalarını topladı ve bir şemsiyeyle çıktı.

•

Oturma odasında gazeteleriyle oturan Sai'yle Gyan ilk kez yalnız, yapayalnız bırakılmışlardı.

Kiki De Costa'nın yemek tarifleri köşesi: patatesli

mucizeler. Etli leziz ikramlar. Renkli erişteler ve soslu ve erişteli renkler ve rengârenk peynirler.

Çiçek Hüseyin'den güzellik tüyoları.

Kalküta Gymkhana Spor Kulübü'ndeki yakışıklı keller yarışmasında ödülleri Bay Günışığı, Bay Ayışığı ve Bay Işıyacak toplamışlardı.

Gözleri gayretle okumayı sürdürse de düşünceleri böyle bir disipline ayak uyduramıyordu ve bu duruma, aralarındaki bu cambaz ipi gerilimine artık dayanamayan Gyan sonunda gürültüyle gazetesini bıraktı ve ansızın Sai'ye dönüp yumurtlayıverdi:

"Saçına yağ mı sürüyorsun?"

Sai şaşkınlıkla, "Hayır," dedi. "Hiç sürmem."

Kısa bir sessizliğin ardından, "Neden?" diye sordu. Saçında bir sorun mu vardı acaba?

Gyan, "Yağmurun gürültüsünden seni duyamıyorum," diyerek yaklaştı. "Ne dedin?"

"Neden?"

"O kadar parlak ki, belki de sürüyorsun diye düşündüm."

"Hayır."

"Yumuşacık görünüyor," diye gözlemledi Gyan. "Şampuanla mı yıkıyorsun?"

"Evet."

"Hangisi?"

"Sunsilk."

Ah, şu marka isimlerinin dayanılmaz mahremiyeti, soruların gözü pekliği.

"Sabunun?"

"Lux."

"Film yıldızlarının güzellik sabunu mu yani?"

Ama gülemeyecek kadar ürkektiler.

Biraz daha sessizlik.

"Ya sen?"

"Evde ne varsa. Erkekler için fark etmiyor."

Annesinin pazarda koca dikdörtgen kalıplar halinde kesilip ucuza satılan ev yapımı kahverengi sabunlardan almasını kabullenemiyordu.

Sorular giderek fenalaşıyordu: "Ellerine bakayım mı? Ne kadar küçükler."

"Öyle mi?"

"Evet." Kendi ellerini Sai'ninkilerin yanına getirdi. "Gördün mü?"

Parmaklar. Tırnaklar.

"*Hım*. Ne uzun parmaklar. Küçük tırnaklar. Ama bak, onları yiyorsun."

Ellerini tarttı.

"Kuş kadar hafif. Kemiklerinin içi boş olmalı."

Sai'nin aklına sevinçle dank etti ki, tarifi zor bir şeyi doğrudan hedef alan bu sözlerde baştan hesaplanmış bir kasıt vardı.

*

Yağmur mevsiminin kanatlı böcekleri türlü renklerle uçuşuyorlardı. Yerdeki her delikten sanki tam ona göre yapılmış gibi –küçük deliklerden küçük, büyüklerinden büyük– fareler çıkıyor ve mobilyalardan akkarıncalar uğruyordu, hem de öyle çok ki, baktığınızda o mobilyalardan başka döşemenin, tavanın, her şeyin kımıldadığını sanırdınız.

Fakat Gyan bunları görmüyordu. Bakışları bizzat fare kesilmiş, Sai'nin kimonosunun belladonna yeninde kayboluyor, orada dirseğini seçiyordu.

"Sivriymiş," diye yorum yaptı. "Onunla bayağı hasar verebilirsin."

Kollarını ölçüp biçtiler, bacaklarını. Gözü Sai'nin ayağına ilişince...

"Bakayım."

Kendi ayakkabılarını, ardından derhal utanıp cebine

tıkıştırdığı erimiş çorabını çıkardı. Küçük yumruların yanı karanlıkta yan yana duran çıplaklığını incelediler.

Sai'nin gözlerinin olağanüstü çekiciliğini fark etti: iri, sulu, odadaki tüm ışığı yakalarcasına oyunbaz.

Fakat bunları anmaya dili varmadı; onu daha az etkileyen şeylere, daha bilimsel bir yaklaşıma bağlı kalmak kolayına geliyordu.

Avucunun içiyle başını kavradı...

"Yassı mı yuvarlak mı?"

Titrek bir parmakla Sai'nin kaşının kavsine başladı...

Ah, bu nasıl cesaretti, inanamıyordu; onu gayrete getiriyor ve kendisini geri çağıran korkuya aldırmıyordu; kendine rağmen cesurdu. Parmağı Sai'nin burnundan aşağı indi.

Her yandan su sesi geliyordu: pencerelerden dolu dolu, muzlardan ve teneke çatıdan mantar tabancası, avludaki taşlardan hafif ve düzensiz, evi hendek gibi saran oluktan gırtlaksı pes bir gurultu halinde. Hızla akan *jhora*'yla onun suyunda boğulan suyun, içine boşalan su borularıyla taşan yağmur fıçılarının, yosunlardan dökülen küçük damlaların sesi işitiliyordu.

Konuşmanın artan imkânsızlığı başka yakınlaşmaları kolaylaştırıyordu.

Parmağı tam Sai'nin burnunun ucundan kusursuzca kavisli dudaklarına atlayacakken...

Kız yerinden zıplayıverdi.

"*Uvvaaa*," diye bağırdı.

Gyan fare sandı.

Değildi. Sai farelere alışkındı.

"*Oooof*," dedi. Başkasının parmağınca izlenmenin karıncalanma hissine ve sürgün veren onca ham romantizme bir saniye bile dayanacak hali kalmamıştı. Akşamı bu ürpertili incelikten sıyırmak ister gibi eliyle yüzünü kabaca ovalayarak kimonosunu silkti.

Gyan'ı gafil avlayarak, "Eh, iyi geceler o zaman," dedi resmiyetle. Bir ayağını sarhoşların özeniyle öbür ayağının önüne atarak kapıya doğru ilerledi, kapı aralığının dikdörtgenine ulaştı ve Gyan'ın mahzun bakışları peşinden gelirken esirgeyen karanlığa daldı.

Dönmedi.

Fakat fareler döndü. Israrcılıkları hayrete şayandı: Kırılgan kalpleri tuzla buz olacak sanırdınız, oysa ürekliklerı yanıltıcıydı; korkuları hafızasızdı.

*

Kırık yayların üstüne bir hamak gibi atılmış yatağında yargıç, her yandan su sızarken küf kokulu battaniyelerin altında mıhlanmış yatıyordu. İç çamaşırı kuruması için lambanın üstüne serilmiş, alta da belki kadranındaki buğu gider diye saati konmuştu: Uygar bir adam için ne hazin bir durum. Odanın havası içeride de yağmur yağıyormuş gibi –ama ferahlık vermeye yaramayan bir yağmur– iğneleyici bir nemle batıyordu. Yosun ve mantarın, odun dumanı ve fare tersinin, gazyağı ve soğuğun bol kokulu mayamsı karışımı insanı boğacak kadar koyuydu. Bir çift çorap ve yün bir başlık aramak için yatağından çıktı. Bunları giyerken bir akrebin başka şeye yorulması imkânsız, renksiz duvara karşı cüretli gölgesini seçti ve elinde sineklikle ona doğru yalpa yalpa geldi, ama hayvan onun varlığını sezip vaziyet aldı, kuyruğunu dikti ve koşmaya başladı. Duvarın dibiyle döşeme arasındaki çatlakta kayboldu. "Hay aksi!" Yargıcın takma dişleri bir kavanoz suyun içinden ona doğru iskeletsi bir sırıtışla yan yan bakıyordu. Ortalığı birbirine katarak bir Calmpose hapı arandı, kavanozdaki sudan bir yudumla onu içti; su o kadar soğuk, her zaman o kadar soğuktu ki –Kalimpong'un suları doğruca Himalayalardaki karlardan gelirdi–, dişetleri safi acıya kesti. Dilini yine kımıldatabilecek hale gelince, Mutt'a, "İyi geceler,

canım pirzolam," dedi. Mutt çoktan rüyaya dalmıştı bile, fakat ah, yaşlı adamların şu takatsizliği yok mu, haplar bile akşam yemeğinde serbest kalan tatsız düşünceleri kovuklarına geri süremiyordu.

•

Sözlü sınavın sonuçları gelince gayretlerinin ona geçer notun en düşüğü olan üç yüz üstünden yüz kazandırdığını gördü. Yazılı sınavla puanını yükseltti ve listede kırk sekizinci sıraya çıktı, gel gelelim, yalnızca ilk kırk iki kişi Hindistan Devlet Teşkilatı'na girebiliyordu. Titreyerek, neredeyse bayılarak sendeleye sendeleye uzaklaşmak üzereydi ki, birisi gelip yeni bir duyuru yaptı: İdareyi Hintlileştirme çabaları çerçevesinde yeni bir liste oluşturulmuştu. Öğrenci kalabalığı öne atıldı ve o itiş kakışın arasında, listenin en dibinde Jemubhai Popatlal Patel adı gözüne ilişti.

Cennetliklerin bu en yeni, neredeyse istenmeyen üyesi ne sağına ne soluna bakarak kollarını kavuşturmuş bir halde eve koşup, üstü başı giyinik, ayakkabıları bile üstünde olmasına rağmen kendini yatağa atıverdi ve yastığını ağlayarak sular içinde bıraktı. Gözyaşları yanaklarını örtüyor, burnunun çevresinde burgaçlar oluşturuyor, ensesine doğru çağıldıyordu; azap çeken perişan sinirlerine hiç hâkim olamadığını fark etti. Üç gün, üç gece orada yatarak ağladı.

Ev sahibesi, "James," diye cırladı. "İyi misin?"

"Sadece yorgunum. Endişeye mahal yok."

"James?"

"Bayan Rice," dedi. "Bitti. Sonunda geçti."

Kadın, "Aferin sana, James," dedi cömertçe ve kendine memnun olduğunu telkin etti. Dünya ne ilerici, ne atılgan ve gözü pekti. Onu her zaman şaşırtmasını biliyordu.

Birinci değildi, ikinci de değildi. Ama girmişti. Eve telgraf yolladı.

"Sonuç tartışmasız."

Herkes, "Bu ne demek?" diye sordu. Bir sorun varmış gibi geliyordu, çünkü temel İngilizcesi yeterli olanlar, "-sız"lı sözcüklerin olumsuz sözcükler olduğunda hemfikirdiler. Fakat Jemubhai'nin babası sulh yargıcının yardımcısına danışınca sevinçten havaya uçtular; konukomşu, tanışlar, hatta yabancılar şerbete doymuş tatlıları yiyip kıskançlığa doymuş sesleriyle tebriklerini sunarlarken babası huzuruna tebaasını kabul eden bir padişah gibiydi.

•

Sonuçların açıklanmasından az sonra Jemubhai, yanında "Bay J.P. Patel, SS *Strathnaver*" yazan bavulu, Thornton Yolu'ndan bir taksiyle uzaklaşırken gözlerinde domuzlu turta olan köpeğin hatırı için dönüp el sallıyordu. Hayvanın bir pencerede arkasından bakması, Piphit'ten ayrıldığında kapıldığı hüznün bir yankısını hissettirdi ona.

Ayda on sterlinle yaşayan Jemubhai, iki yıllık deneme süresi için, Hindistan'dan sorumlu bakan tarafından senede üç yüz sterlin ödeme yapılmasını umabilirdi şimdi artık. Artık üniversiteye daha yakın yerlerde bulduğu daha pahalı odaların masrafını karşılayabilirdi.

Birçok kiralık odasının olmasıyla övünen yeni bir pansiyon vardı ve Jemubhai, onca kiracı arasında, İngiltere'deki tek arkadaşı Bose'u da orada bulacaktı.

Aynı yetersiz kıyafetlere, aynı ısısız ve eşyasız odalara, yerlilerin aynı zavallı bavullarına sahiptiler. Daha ilk anda tanıyan gözlerle bakışmışlardı; fakat orada yekdiğerinin sırlarını birbirlerine bile ele vermemenin güveni de vardı.

Gel gelelim, Bose'un yargıçtan can alıcı bir farkı vardı. O iyimser biriydi. Artık gidecek bir yol vardı, o da ileriye doğru olandı. Bose o yolun daha ileri aşamaların-

daydı: "Heyoo, hoppalaa, hele böööö, canavar gibi, yallah, hayır majesteleri, nasıl yani, kaldır kıçını, demem o ki!" demeyi seviyordu. Birlikte pırıl pırıl ırmaktan paldır küldür aşağı, Grantchester'a iniyor ve tam olması gerektiği gibi, reçele bulanmış eşekarıları arasında çay içiyor, sıkletli olanlar pili bitik bir vızıltıyla kucaklarına düştükçe eğleniyorlardı (ama tam olarak değil).

Buckingham Sarayı'nda muhafızların nöbet değişimini seyrettikleri, Veeraswamy Hint lokantasında İngilizlerin çoban turtasını yiyerek öbür Hintli öğrencilerden uzak durdukları ve eve dönüşte –biri Bose'un üstüne masala-renkli bir kıvrım bırakan götü boklu bir sürü güverciniyle– Trafalgar Meydanı'nın İngiliz temizlik standartlarını hiç de karşılamadığına kanaat getirdikleri Londra'da şansları daha yaver gitti. Jemubhai'ye yeni gramofonu için hangi plakları –Caruso ve Gigli– alması gerektiğini Bose gösterdi. Bose, Jemubhai'nin telaffuzunu da düzeltti: *Giggli* değil, *Jili*. Yorkşır. Edin*börı*. Jane *Eyı*, tıpkı Brönte fundalıklarında bulunup serbest bırakıldıktan sonra yitirilip bir daha tamamlanamayan bir yele benzer bir sözcük; yoksa Güney Hindistanlıların dediği gibi Jane *Ayır* değil. Birlikte *Batı Sanatının Kısa Bir Tarihi*'ni, *Kısa Felsefe Tarihi*'ni, *Kısa Fransa Tarihi*'ni vs. –koca bir diziyi– okudular. Sonelerin nasıl düzüldüğü, bu biçimin çeşitlemeleri üstüne bir makaleyi. Seramik ve cam –Waterford, Salviati, Spode, Meissen ve Limoges– üstüne bir kitabı. Ekmek kadayıflarını araştırdılar; yulaflı gözlemeleri, reçelleri ve şekerlemeleri.

Yargıç baştaki şaşkınlıklarının, "standartlara uymak" adlı bir kılıfa geçirilmiş mahcubiyetlerinin, sessizlik maskesinin arkasındaki aksanının intikamını sonunda böyle aldı. Başka bir şeyle –vakur biri– karıştırıldığını fark etti. Bu rastlantısal denge hali her şeyden daha büyük önem kazandı. İngilizlere gıpta ediyor, Hintlilere nefret besli-

yordu. Kindar bir hırsla İngilizleşmeye çalışıyordu; ve kendine hedef bellediği hali için, ister İngiliz ister Hintli, istisnasız herkesçe hor görülecekti.

Deneme sürelerinin sonunda yargıç da Bose da teşkilat sözleşmesini imzaladılar, Majesteleri ve valiye bağlılık yemini ettiler, yılan ısırığı ve çadırlar üstüne güncel bilgi veren sirkülerleri topladılar ve satın almaları gereken şeylerin –pantolon, binici çizmeleri, tenis raketi, fişekli av tüfeği– dökümünü edindiler. Sanki dev bir İzci Seferi'ne çıkıyorlardı.

Dönüş yolundaki *Strathnaver*'ın güvertesinde yargıç sığır eti suyu içip, Hindistan'ın lisanını bilmediği bir yöresine gönderildiğinden, *Hintçe'yi Konuşmanın Yolları*'nı okudu. İngilizlerin yanında hâlâ rahat hissedemediği için tek başına oturuyordu.

*

Torunu kapısının önünden geçip banyoya girdi; musluktaki yarı su yarı havanın tekinsiz fısıltısını işitebiliyordu.

Sai, kovaya azar azar dökülen her neyse, onunla ayaklarını yıkadı ama yüzünü unuttu, dalgınca çıkarken hatırladı, yine içeri girdi ve sebebini merak etti, dişleri aklına geldi, diş fırçasını cebine koyup çıktı, yüzünü *ve* dişlerini hatırladı, yine döndü, ayaklarını tekrar yıkadı, yine çıktı...

Aşağı yukarı adımladı, tırnaklarını yedi...

Her şeyi sineye çekebilmesiyle gururlanırdı...

Sevecenlik dışında her şeyi.

Yüzünü yıkamış mıydı? Banyoya dönüp yine ayaklarını yıkadı.

*

Aşçı önünde bir mektupla oturuyordu; muson mevsiminde sıkça olduğu gibi mavi mürekkep dalgaları kâğıdı yalayarak her bir sözcüğü silmişti.

İkinci mektubu açtığında aynı temel gerçeğin yinelendiğini gördü: Oğluyla arasında kelimenin tam anlamıyla bir okyanus vardı. Sonra umudun hamulesini tekrar ertesi güne yıkarak yatağına girdi, yapıştığı yastığın –pamuğunu yeni değiştirmişti– yumuşaklığını iç huzuruyla yokladı.

Kullanılmayan odada Gyan ne yaptığını düşünüyordu – doğru mu yapmıştı, yanlış mı; ahmak kalbine hangi cesaret sokulmuş da onu ayartıp görgü kurallarının dışına çıkartmıştı? İçtiği bir yudum romdan, yediği şu garip yemekten olmalıydı. Olacak şey değildi, ama inanılmaz bir şekilde, olmuştu. Korkuyor ama aynı zamanda biraz da gurur duyuyordu. İçinden, *"Ai yai yai ai yai yai,"* diye söylendi.

Evin dört sakini de uyanık yatarken dışarıdaki yağmur ve rüzgâr uğuldayıp bangırdıyor, ağaçlar oflayıp pofluyor ve şimşek Ço Oyu'yu örten gökyüzünün fermuarını utanmazca aralıyordu.

19

"Biju! Merhaba dostum." Tuhaf şekilde beyaz *kutra* pijamasının üstüne altın zincir takıp güneş gözlüğü ve platform tabanlı pabuç kuşanmış, rasta saçlarını atkuyruğu yapmış Said Said'di bu. Banana Republic'ten ayrılmıştı. "Yemin ederim, patronum kıçımı avuçlayıp duruyordu. Her neyse," diye sözünü sürdürdü, "evlendim."

"Evlendin mi?!"

"Aynen öyle, dostum."

"Kiminle evlendin???"

"Toys."

"*Oyuncaklarla* mı?"[1]

"Adı Toys.

"Başvurduğumda bakmayı unuttuklarını söyleyerek birdenbire yeşil kart sordular, ben de kıza, 'Belgelerimi almam için benimle evlenir misin?' dedim."

Onun mutfakta, kızın da garson olarak çalıştığı restorandaki herkes, "Fırdöndü," demiş. "Kız seni satar."

Tatlı satar. Yüreğimi yakar. Kız Said'le belediyeye gitmiş –kiralık smokin, çiçekli elbise–, bayrağın kırmızı beyaz mavisi altında, "Kabul ediyorum," demiş.

1. Evlenilen kızın adı olan Toys; Biju'nun şaşkınlığı, aynı zamanda oyuncaklar anlamına gelmesinden kaynaklanıyor. (Y.N.)

Şimdi de INS görüşmesine hazırlanıyorlardı:

"Kocanız ne tür iç çamaşırı giyer, karınız hangi diş macununu tercih eder?"

Şüphelendiler mi sizi ayırır, kocayı bir odaya karıyı bir başka odaya alır, aynı soruları sorarak sizi faka bastırmaya çalışırlardı. Bazılarının dediğine göre çifte kontrol için casus gönderiyorlardı; bazıları da hayır diyordu: INS'nin buna ne vakti ne de parası vardı.

"Tuvalet kâğıdını kim alıyor?"

"Ben alıyorum, dostum, ben alıyorum, Softy marka; onun *ne kadar* kullandığını bir görsen. İki günde bir Rite Aid eczanesine gidiyorum."

*

Biju inanamayarak, "Peki ailesi nasıl izin veriyor?" diye sordu.

"Ama zaten beni SEVİYORLAR! Annesi beni SEVİYOR, beni SEVİYOR."

Onları ziyarete gitmiş ve karşısında üstüne sarmısaklı babagannuş sürülmüş pideyle beslenen Vermontlu uzun saçlı hippilerden bir aile bulmuştu. Kendileri gibi esmer, kooperatif üretimi organik, ambalajsız ve işlenmemiş şeyler yemeyen herkese acıyorlardı. Dolayısıyla temel gıdalarını beyaz –beyaz pirinç, beyaz ekmek ve beyaz şeker– seven Said, dulavratotlu hamburger, ısırganotu çorbası, soya sütü ve Tofutti'ye kendisi gibi tepeden bakan köpeklerine –"O bir fast-food bağımlısı"– mecburen katılıyor, Büyükanne'nin Burger'n Bun lokantasına öksürerek giden gökkuşağı renklerine boyalı arabasının arka koltuğuna onunla beraber kuruluyordu. Ve işte, INS'nin fotoğraf albümü için çekilen resimde iki koca gülümsemeyle dolup taşan iki KocaOğlanBurger, Said ve Kovboy Bonzai. Özellikle bu önemli belgeleri taşımak için aldığı yeni evrak çantasından çıkararak resmi Biju'ya gösterdi.

Biju, "Resimleri çok sevdim," diye Said'i yüreklendirdi.

Orada Said'i ailesiyle birlikte Ekmek ve Kukla Tiyatrosu festivalinde kötü kalpli sigortacı kuklayla poz verirken; Grafton peynir fabrikasını gezerken; yazlık askılı elbisesi içinde sutyensiz, ak düşmüş koltukaltı kılları dört bir yana uzayan Büyükanne'ye kolunu atmış, komposto yığınının başında dururken gösteren başka resimler de vardı.

Ah, Amerika Birleşik Devletleri ne güzel ülke. Ne güzel. Ve insanları dünyanın en iyisi. Onlara Zanzibar'daki ailesini, düzmece evraklarını, Said Said adına bir, Zülfükâr adına bir başka pasaportu olduğunu anlattıkça daha da mutlu oldular. Delidolu Vermont gecesinde geç saate kadar ayakta kaldığında aşağı indikçe inen yıldızlar onu daha da neşelendirdi. ABD hükümeti aleyhinde herhangi bir faaliyet mi? Seve seve yardım ederlerdi.

Büyükanne, Zanzibarlı Zülfükâr'ı sevdiklerine, –o kadarla da kalmayıp– *Mayflower* gemisiyle göçmen olarak gelen kadim Williams ailesinin yeni bir üyesi olarak bağırlarına bastıklarına kesinlikle inandırmak için INS'ye mektup yazdı.

*

Said, Biju'nun sırtına pat pat vurdu. "Görüşürüz," dedi ve mülakat için öpüşme pratiği yapmak üzere ayrıldı. "Doğru görünmesi gerek, yoksa şüphelenirler."

Biju yoluna devam ederken dişi Amerikan yurttaşlarına gülümsemeye çalıştı: "Merhaba. Merhaba." Ama ona bakmadılar bile.

*

Aşçı yeniden postaneye gitti. "Mektupları ıslatıyorsunuz. Hiç dikkat etmiyorsunuz."

"*Babaji*, dışarısını görmüyor musun, onları nasıl

kuru tutalım? Buna hiçbir insanın gücü yetmez; araçtan postaneye taşırken ıslanıyorlar."

Ertesi gün: "Posta geldi mi?"

"Hayır, hayır, yollar kapalı. Bugün hiçbir şey yok. Belki öğleden sonra yol açılır. Sonra gel."

Lola şehirlerarası telefon kulübesinden çılgın gibi Pixie'yi aramaya çalışıyordu, çünkü bugün onun doğum günüydü: "Çalışmıyor da ne demek? Bir hafta oldu!"

Sırada olan genç bir adam, "Bir aydır bozuk," diye onu düzeltti, ama bu durumdan pek şikâyeti yok gibiydi. "Mikrodalga düştü," diye açıkladı.

"Efendim?"

"Mikrodalga." Onaylamaları için postanedekilere döndü. Başlarıyla onaylayarak, "Doğru," dediler; hepsi istikbalin erkek ve kadınlarıydılar. Adam yüzünü döndü. "Evet, yukarıdaki uydu," diyerek gökyüzünü işaret etti, "düştü." Ve yörenin çamur izleriyle dolu gri beton zemini gösterdi.

Ne telefon etmenin yolu vardı, ne mektupları ulaştırmanın. Birbirlerine rastlayan Lola'yla aşçı bir süre acılarını paylaştıktan sonra aşçı kederle kasaba, Lola da böceklere karşı Baygon spreyle sineklik almaya gittiler. Şu doğurgan mevsimin her günü kısacık ömürlerini Lola'nın zehirlerine kurban veren minik canların haddi hesabı yoktu. Sivrisinekler, karıncalar, akkarıncalar, kırkayaklar, çıyanlar, örümcekler, ağaç kurtları, kınkanatlı böcekler. Peki bir şey fark ediyor muydu? Her gün binlercesi yeniden doğuyordu... Bir gecede koca uluslar küstahça peydahlanıyordu.

20

Gyan ve Sai. Yağmurun daha sonra verdiği aralarda kulakları, omuzları ve göğüs kafeslerinin genişliğini ölçtüler.

Köprücükkemikleri, kirpikler ve çenelerini.

Dizler, topuklar, ayak kemerlerini.

El ve ayak parmaklarının esnekliğini.

Elmacıkkemikleri, boyunlar, üst kol kasları, eklemlerin küçük giriftliklerini.

Damarların yeşili ve morunu.

Dünyanın en harikulade dil gösterisi: Manastırdaki arkadaşı Arlene'in öğretmenliğinde diliyle burnuna dokunabilen Sai bunu Gyan'a gösterdi.

Gyan kaşlarını kıpır kıpır oynatabiliyor, bir Bharat Natyam dansçısı gibi boynunu soldan sağa kaydırabiliyor ve amuda kalkabiliyordu.

Sai aynanın karşısındaki araştırmaları sırasında yaptığı ve aralarındaki durumun yeniliğiyle Gyan tarafından gözden kaçırılan kimi ince gözlemlerini hatırladı zaman zaman. Bir kadına bakmayı öğrenmek –Sai kendini biliyordu– bir eğitim meselesiydi ve Gyan'ın ne kadar şanslı olduğunun tam anlamıyla farkında olmaması gibi kaygı verici bir ihtimal vardı.

Tütün yapraklarına benzer tüylü kulakmemeleri, saçının inceliği, bilek içinin şeffaf cildi...

Gyan'ın bir sonraki ziyaretinde bu gibi eksikleri gündeme getirdi, bir şal tüccarının hevesiyle saçını sundu: "Bak... dokun. İpek gibi değil mi?"

Gyan, "İpek gibi," diye onayladı.

Sai kulaklarını şehrin biblocularında tezgâh altında tutulup ancak görecek gözü olan müşteriler için çıkartılan eşyalar gibi sergiledi, ama Gyan onun gözlerinin derinliğini kendininkiyle karşılaştırmaya kalkınca bakışının ele gelmeyecek kadar kaygan olduğunu fark etti; onu alıp düşürüyor, geri alıp yine düşürüyor ve sonunda o bakışlar sıvışıp saklanıyordu.

Birbirlerine uzanıp çekilerek, sataşıp kaçarak gönül oyununu böylece sürdürdüler: Nesnel inceleme rolünü oynamak ne kadar zevkliydi, saatleri bir mucize gibi ne hızla yiyip bitiriyordu. Fakat kolayca uyulup tüketilen görgü kuralları geride bırakıldıkça anatomilerinin incelenmemiş kısımları daha da damıtık bir şiddetle kendini hissettirmeye başladı ve bir kez daha oturup ıkına sıkına geometri çalıştıkları günlerin dayanılmaz kertesine geldiler.

Omurganın kemiklerinden yukarı.

Karın ve göbek deliği...

*

Gyan, *"Öp beni!"* diye yalvardı.

Sevinen ve ürken Sai, "Olmaz," dedi.

Kendini kurtulmalık olarak saklayacaktı.

Fakat askıntıda kalmaya oldum olası tahammül edememişti.

Teneke çatıdaki ince çisenti bir cümleyi eksik öğeyle kuruyordu...

Saniyeler bir saat kesinliğiyle ilerledi; ve sonunda dayanamadı: Gözlerini kapadı ve Gyan'ın kıvrımları bir-

birine uydurmaya çalışan dudaklarının ürkek ölçüsünü kendininkilerde hissetti.

•

Daha bir iki hafta geçmeden dilenciler gibi arsızlaşmış, dahası için yalvarıyorlardı.

"Burun?" Gyan öptü.

"Gözler?" Gözler.

"Kulaklar?" Kulaklar.

"Yanak?" Yanak.

"Parmaklar?" Bir, iki, üç, dört, beş.

"Öbür el, lütfen." On öpücük.

"Ayak parmakları?"

Çocukluğun dirilişiyle söz, nesne ve sevgiyi bağladı, bütünlüğü onayladılar – tıpkı en baştaki gibi...

Kollar bacaklar kalp...

Tüm uzuvları, diye temin ettiler birbirlerini, olmaları gereken yerdeydi.

•

Gyan yirmi, Sai on altı yaşındaydı ve dağın yamacındaki olaylara, eski hoşnutsuzlukları dile getiren çarşıdaki yeni afişlere, devlet dairelerinin ve dükkânların yan duvarlarına karalanıp boyanan sloganlara pek dikkat etmemişlerdi. "Devletsiziz" diye yazıyordu. "Köle olarak yaşamaktansa ölmek yeğdir", "Anayasal işkence görüyoruz. Ülkemizi Bengal'e değil, bize verin." Yolun öbür yanında sloganlar ısrarcılık kazanıp istinat duvarlarında boydan boya çoğalıyor, Teesta'ya doğru giderken çakıp sönen "Acele giden ecele gider", "Evliyseniz aşırı hızla flört etmeyin", "İçersen viski alırsın riski" sloganlarıyla yer kapışıyordu.

Çağrılar askerî bölgeye doğru giden yolda tekrarlanıyor; göze o kadar çarpmayan yerlerde baş gösteriyordu: dağları damar damar kateden dar patikalardaki koca kayalarda; altında mısır yığınlarının kurutulduğu sundur-

maları, uçuşan dua bayrakları, arkasında domuzların homurdadığı ağıllarıyla hintkamışı ve çamurdan kulübelerin ortasındaki ağaç gövdelerinde. Gökyüzüne dik tırmanarak Ringkingpong Tepesi'ne soluksuz çıksanız, pompa istasyonunun bir başından öbürüne çiziktirilmiş "ÖZGÜRLÜK!" yazısını görebilirdiniz. Buna rağmen kimse bunun nereye varacağını bilemedi ve her zamanki gibi alt tarafı bir avuç öğrenci ve kışkırtıcının işi diye göz ardı edildi. Fakat sonra bir gün GNLF'nin[1] gençlik kanadına üye elli oğlan toplanarak, anavatan Gurkaland'ın kurulması uğruna ölene kadar savaşmak için Mahakaldara'ya ant içtiler. Sonra Darjeeling sokaklarında topluca yürüyüş yapıp çarşı ve alışveriş merkezinin çevresinde bir tur attılar. "Gurkalara Gurkaland. Bizler kurtuluş cephesiyiz." Kınından çıkardıkları kukri bıçaklarını sallar, keskin demirleriyle sulu güneşin altındaki incecik sisi doğrarlarken onları midillicilerle midillileri, hediyelik eşya dükkân sahipleri ve Glenary, Planter's Kulübü, Gymkhana ve Windamere'deki garsonlar izledi. *İsyan* lafı ansızın herkesin diline düştü.

1. *Gorkha National Liberation Front*: Gurka Ulusal Özgürlük Cephesi (Y.N.)

21

"Hakları var," dedi Noni, "belki tamamen değil, ama bence dörtte üç haklılar."

"Saçma." Lola kardeşinin düşüncesini eliyle savdı. "O Nepalliler şimdi bütün yabancıların peşine düşerler, özellikle biz Bengalli tayfasının. Hanidir bunun hesabını yapıyorlardı. Rüyaları gerçek oluyor. Artık ne canavarlık varsa hepsi alıp yürür; sonra da Nepal'de saklanmak için mutlu mutlu sınırın öbür yanına geçebilirler. Oh ne âlâ!"

Kafasında Budhoo'yu Katmandu'da, ona ait BBC radyosu ve gümüş pasta bıçağıyla ve kendi ganimetlerini toplamış öbür Kança ve Kançilerle[1] beraber gününü gün ederken canlandırdı.

*

Sai'nin dersinin ardından Mon Ami'nin oturma odasında oturuyorlardı.

Pencereden görünen donuk manzara, halk sanatından bir şeyi andırıyordu: donuk boz rengi dağ ve gökyüzü, Peder Booty'nin tepenin sırtına sıralanmış donuk beyaz inekleri, ineklerin bacakları arasından görünen ka-

1. (Nepalce) Nepalli erkek ve kadın. (Ç.N.)

remsi gökyüzü parçaları. İçeride lamba yanıyor ve koyu sarı ışığında, boynuz biçimli kremalarla bir tabak ve bir vazoda sümbülteberler duruyordu. Mustafa kucağına çıkınca Sai'nin, Gyan'la olan aşkından bu yana, kedileri nasıl yeni bir gözle gördüğü aklına geldi. Çarşıdaki dertlere aldırmayan Mustafa coşkuları mutlaka buluyor, çenesini sürtecek bir kemik arayışıyla Sai'nin kaburgalarına yaslanıyordu.

"Şu devlet kurma işi," diye devam etti Lola, "aptal Nehru'nun en büyük hatası oldu. Onun iktidarı döneminde isteyen her budala kalkıp yeni bir devlet veya eyalet talebinde bulundu; ve istediğini aldı da. Daha kimler çıkacak? On beştik on altı olduk, on altıydık on yedi olduk, on yediydik yirmi iki olduk..." Lola, böyle bir çılgınlık hakkındaki fikrini gösterircesine, kulağının yukarısından parmağıyla bir çizgi çekti ve havada eğriler çizdi.

"Ve bana sorarsan," dedi, "her şey Sikkim'le başladı. Biliyor musun, Sai, Nepalliler yine böyle pis bir oyunu çevirdikten sonra akıllarına büyük fikirler gelmeye başlamıştı; şimdi de aynı şeyi yine yapabileceklerini sanıyorlar."

Okşayan ellerinin altında kendinden geçen Mustafa, gözleri kapalı esrimiş bir halde, şu veya bu dini, şu veya bu ülkeyi değil, yalnızca şu *hissi* bilen bir derviş edasıyla Sai'nin dizleri üstünde dönüverdi.

Sai dalgınca, "Evet," dedi, hikâyeyi daha önce de defalarca duymuştu: İndira Gandhi hileyle bir halkoylaması düzenlemiş ve Sikkim'e doluşan bütün Nepalliler krala karşı oy kullanmışlardı. Hindistan da, mavi dağlarını uzakta görebildikleri, şu şahane portakalların ve Binbaşı Aloo'nun kaçakçılığını yaptığı Black Cat romunun geldiği mücevher renkli krallığı yutmuştu. Kançencunga'nın önünde manastırların –o kadar yakın ki, keşişlerin uza-

nıp karlarına dokunabileceklerini sanırsınız– örümcekler gibi dizildiği krallığı. Ülke gerçekdışı göründüğünden -peri masallarıyla, hayaller ülkesi Şangri-La'yı arayan gezginlerle dopdolu– onu parçalamak daha da kolay olmuştu.

Noni, "Ama meseleyi onların bakış açısından görmek zorundasın," dedi. "Önce Nepallileri Assam'la Meghalaya'dan attılar, sonra da onlara diş bileyen Bhutan kralı..."

"Kaçak göçmenler," dedi Lola. Kremalı çöreklerden birine uzandı. Sesi şeytani bir zevkle dolup taşarak, kendi kendine, "*Yaramaz* kız," diye söylendi.

Noni, "Nepallilerin belli ki derdi var," dedi. "Çoğu kaç kuşaktır burada. Dilleri niye okullarda öğretilmesin?"

"Çünkü bu bahaneyle devlet olmak isteyebilirler. Orada burada ayrılıkçılar, teröristler, gerillalar, asiler, isyancılar, kışkırtıcılar, fişekçiler, hepsi tabii birbirinden örnek alıyor – Nepallileri de Sihler ve onların Khalistan fikri, ULFA, NEFA, PLA cesaretlendiriyor; Jarkhand, Bodoland, Gurkaland; Tripura, Mizoram, Manipur, Keşmir, Pencap, Assam..."

Sai, Gyan'ın elleri altında nasıl erim erim eridiğini, parmaklarının yukarı aşağı hareketini teninin nasıl yakaladığını, sonunda kendi teniyle onun dokunuşu arasındaki farkı nasıl anlayamaz hale geldiğini düşündü.

Kapının genizden gelen iniltisi:

Bayan Sen, "Merhaba, merhaba," diyerek gaga burnunu açık kapıdan içeri uzattı. "Umarım rahatsız etmiyorum; geçerken seslerinizi duydum da... ah, şuna bakın, tatlılar ve..." Sevinçten küçük kuş ve fare sesleri çıkardı.

Lola: "İngiltere Kraliçesi'ne yolladıkları mektubu gördün mü? Gorbaçov'la Reagan'a? Apartheid, soykırım, Pakistan'ı gözetmek, bizi unutmak, sömürgeci tahakküm,

Nepal'in parçalara ayrılması... Darjeeling'le Kalimpong ne zaman Nepal'in olmuş? Darjeeling'i Sikkim'den, Kalimpong'u da Bhutan'dan ilhak etmişiz."

Noni: "Şu lanet İngilizler sınır çizmeyi hiç bilmiyorlar."

Konuşmanın tam ortasına dalan Bayan Sen, "Pratikleri yok tabii, dört bir yanları su, ha ha," dedi.

•

Sai'yle Gyan birlikte geçirdikleri bu üşengeç öğle sonralarından nihayet kalkmaya yeltendiklerinde tereyağı kalıbı gibi birbirlerine kaynamış oluyorlardı: Soğuyup sakinleşerek kendi bireysel varoluşlarına geri dönmek ne kadar da zordu.

Hazırlanmış düşünce ve kanaatleri alıp yıllar geçtikçe parlatan, sohbete bir şekilde tıkıştırılabilecek her yerde onları arz eden Bayan Sen, en sevdiği konulardan birine atlayarak, "Pakistan! Asıl sorun o," dedi. "Ülkemiz ilk kalp krizini oradan yedi ve hayır, hiçbir zaman atlatamadığından..."

Lola: "Sorun sınırların delik deşik olması. Hint Nepal'ini Nepal Nepal'inden nasıl ayırt edeceksin? Bir de, *baba*, şu Nepallilerin üremeleri yok mu?"

Bayan Sen: "Müslümanlar gibi."

Lola: "*Buradaki* Müslümanlar öyle değil."

Bayan Sen: "Bu insanlarda kendine hâkim olmak diye bir şey yok. İğrenç."

Noni: "Herkes her yerde çoğalıyor. Bir kesimi öbürlerinden ayırt edip suçlayamazsınız."

Lola: "Lepçalar çoğalmıyor, yok oluyorlar. Hatta bu topraklarda önce onların hakkı var, ama adlarını kimse ağzına almıyor bile." Sonra Lepçalar lehindeki sözlerini gözden geçirerek, "Tabii mükemmel olduklarından değil," dedi. "Domuz ahırı yapmaları için hükümetin verdiği kredilere bak –'Geleneksel Meslekleri Canlandırma

Planı'–, daha ortada bir ahır bile yok, ama hepsi güzelce yazılmış dilekçelerini verdi, yalak ölçülerini ve domuz yemiyle antibiyotiklerin maliyetini gösterdi ve paralarını oracıkta tastamam aldılar..."

Bayan Sen: "Hindistan'da Pakistan'da olduğundan çok Müslüman var. Burada çoğalmak işlerine geliyor. Cinnah'ın her sabah kahvaltıda yumurtalı domuz pastırması yiyip her akşam viski içtiğini biliyor musunuz? Nasıl bir Müslümanlık bu? Bir de günde beş sefer kıçlarını Tanrı'ya kaldırıyorlar. Ama dikkatinizi çekerim," yapışkan parmağını ağzına sokup bir sesle dışarı çekiyor, "o Kuran'la buna şaşmamak gerek. İkiyüzlü olmaktan başka çareleri yok."

Hepsi de aynı şeyi önce işittiklerinden biliyorlardı ki, yürütülen bu mantık Hindu inancının ana esaslarından birini oluşturuyor ve şöyle demeye getiriyordu: Kuran çok katı olduğundan öğretileri insanın gücünü aşar. Müslümanlar bu yüzden bir şey söyleyip başka bir şey yapıyorlar; içki içiyor, tütün içiyor, domuz yiyor, fahişelere gidiyor, sonra da bunları inkâr ediyorlar.

İnkâr etmeleri gerekmeyen Hinduların aksine.

Lola huzursuzdu ve çayını kaynar kaynar yudumladı. Müslümanların doğum oranıyla ilgili bu yakınmalar Jane Austen okuyan kesimin nazarında bayağı ve haksızdı; ayrıca Bayan Sen'in sözleri, farklı bir önyargıya imkân tanıyacak kolay basmakalıpların olmadığı Nepalliler hakkındaki görüşlerini de ortaya koyuyor gibiydi.

"Müslümanların durumu çok farklı," dedi resmiyetle. "Onlar daha önce de buradaydılar. Nepallilerse gelip buraya el koydular; dolayısıyla ortada dinle ilgili bir sorun yok."

Bayan Sen: "Müslümanların kültür sorunu da zaten böyle bir şey... Onlar da dışarıdan geldiler, Babür vesaire... Ve burada kalıp ürediler. Kadınların ne günahı var?

Zavallı şeyler. Sorun üçer dörder evlenen erkekler – hiç utanma yok." Kıkır kıkır gülmeye başladı. "Yapacak daha iyi bir şeyleri yok ki. Televizyon ve elektrik olmadıkça bu sıkıntı bitmez..."

Lola: "Ah, Bayan Sen, yine konuyu saptırıyorsun. Biz bundan konuşmuyoruz ki!"

Bayan Sen, "Ah-hah-ha," diye hoppaca şakıyarak afili bir hareketle tabağına bir parça daha kremalı çörek aldı.

Noni: "Mun Mun nasıl?" Ama laf ağzından çıktığı an pişman oldu; Lola sinirlenecek ve bütün akşam hatasını telafi etmekle uğraşmak zorunda kalacaktı.

Bayan Sen: "Ah, yeşil kart alması için ona yalvardıkça *yalvarıyorlar*. O, 'Hayır, olmaz,' diyor. Ben, 'Saçmalama, al, sana ne zararı var? Madem *veriyorlar*, madem önüne sürüyorlar...' diyorum. Öyle bir şeye sahip olmak için adam öldürecek kaç kişi var... Kaz kafalı, değil mi ama? Ne kadaaarrr güzel ve ne kadar tıkır tıkır işleyen bir ülke."

Kız kardeşler öteden beri Bayan Sen'i çapsız biri olarak görürlerdi. Onun bayağılığı daha kızının reçellerinde "Majesteleri kraliçeden onaylı" değil de Smuckers yazan bir ülkeye yerleşmesinden ve CNN'de işe başlayıp BBC'deki Pixie'yle tam bir rekabete girişmesinden çok önceleri bile belliydi. Çünkü Bayan Sen patatesi "POVtato" ve domatesi "DOVmato" diye telaffuz ediyordu ve çünkü hakkında bir zamanlar Dum Dum Havaalanı'nın gümrüğündeki el konmuş malları küçük bir motosiklet üstünde kapı kapı dolaşıp, kızlarının kısmetini açmak için karaborsa ürünlerden çeyiz düzen annelere satarak geçimini sağladığı söylentisi vardı.

Lola: "Ama sence de çok basit insanlar değil mi?"

Bayan Sen: "Hiçbir takıntıları yok, hayır, çok candanlar."

"Ama duyduğuma göre yapmacıklar, o candan tavırları içi boş bir hoşça kal-güle güleden ibaret."

"İnsanın arkasından alay ettikleri İngiltere'den daha iyi, *ji*."

İngiltere ve Amerika'nın bu kıyasıya kavgadan haberi yoktu belki, ama yine de, Kalimponglu iki heyecanlı dul marifetiyle, onlar için veriliyordu bu mücadele.

"Mun Mun Amerika'da bir zorluk yaşamıyor, kimse kimsenin nereden geldiğiyle ilgilenmiyor..."

"Eh, cehalete özgürlük diyeceksen...! Ayrıca kimsenin böyle şeylerle ilgilenmediğini külahıma anlat." Lola çok umurundaymış gibi acı acı, "Zencilere nasıl davrandıklarını herkes biliyor," dedi.

"En azından insanın mutlu olabileceğine inanıyorlar, *baba*."

"Abbası şabbasa çeviren şu vatanseverlik anlayışları da cabası – adamlara şişe takılmış sosis versen hemen bayrağa doğru sallayıp..."

"Ne olmuş? Bir şeyden zevk almanın nesi yanlış..."

*

Çaresizce konuyu yine değiştirmek isteyen Noni yalvarır gibi, "Sai, senden ne haber?" diye sordu. "Hadi, bizi neşelendir; siz gençler hiç olmazsa bu işe yarayabilmelisiniz."

Kendiyle Gyan'ı düşünerek kızaran Sai, "Bir haber yok," diye yalan söyledi. Aynanın karşısında hissettiği akışkanlık –şu dövülgen kıvama geçiş, şu sonsuz türetme imkânı–, aralarındaki yakınlığın etkisiyle artmıştı.

Üç kadın ona sertçe baktılar. Sanki bulanık görünüyordu, yüz ifadesini okuyamıyorlardı ve sandalyesinde tuhaf bir şekilde kıpırdanıyordu.

Bayan Sen'in yarattığı moral bozukluğunu savuşturmak isteyen Lola, "Ee," dedi, "daha erkek arkadaşın yok

mu? Niye yok, niye yok? Eskiden biz ne kadar maceracıydık. Anne-babamıza sezdirmeden sürekli sıvışırdık."

Noni, "Rahat ver. O uslu bir kız," dedi.

Gizemli bir ifade takınan Bayan Sen, "Şimdi yaptınsa yaptın," dedi. "Çok beklersen o heyecan gider. Mun Mun'a da söyledim."

Lola, "Belki sende kurt vardır," dedi.

Noni ıvır zıvırla dolu bir kâseyi karıştırıp bir ilaç çıkardı. "İşte; kurt döktüren şu haptan al. Mustafa için almıştık. Kıçını yere sürterken yakaladık. Kesin belirti."

Bayan Sen masadaki sümbülteberlere baktı. "Biliyor musunuz," dedi, "birkaç damla gıda renklendiricisi koydunuz mu çiçeklere kırmızı, mavi, turuncu, istediğiniz rengi verebiliyorsunuz? Yıllar önce partilerde böyle eğlenirdik."

Sai, Mustafa'yı sevmeyi bırakınca hain kedi onu ısırdı.

Lola, "Mustafa!" diye uyardı, "Terbiyeni takınmazsan seni kebap yaparız!"

22

New York'un finans bölgesindeki Brigitte's, müşteriler yerken ne kadar gıpta edilesi olduklarını ayrıntısıyla gözlemleyebilsinler diye baştan aşağı aynayla döşenmişti. Adını görüp göreceğiniz en uzun, en ince yaratık olan sahibinin köpeğinden almıştı; kâğıt gibiydi, onu ancak yandan doğru dürüst görebilirdiniz.

Sabahları Biju ve öbür personel koşuşturmaya başlarken, sahipler Odessa ve Baz, köşedeki bir masada Tailors of Harrowgate marka Darjeeling çayı içerlerdi. Sömürge Hindistan'ı, özgür Hindistan: Çay aynıydı ama artık romantikliği kalmadığından ancak geçmişin özlemiyle tadı çıkıyordu. Birlikte çay içip, uluslararası haberler dahil, iştahla *New York Times*'ı okuyorlardı. Nefes kesiciydi.

Eskinin köle ve yerlileri. Eskimolar ve Hiroşimalılar, Amazon Kızılderilileri, Chiapas Kızılderilileri, Şili Kızılderilileri, Amerika Kızılderilileri ve Hintliler, Avustralya Aborijinleri, Guatemalalılar, Kolombiyalılar, Brezilyalılar ve Arjantinliler, Nijeryalılar, Burmalılar, Angolalılar, Ekvadorlular, Bolivyalılar, Afganlar, Kamboçyalılar, Ruandalılar, Filipinliler, Endonezyalılar, Liberyalılar, Borneolular, Papua Yeni Gineliler, Güney Afrikalılar, Iraklılar, İranlılar, Türkler, Ermeniler, Filistinliler, Fransız Guyanalılar, Hol-

landa Guyanalılar, Surinamlılar, Sierra Leoneliler, Madagaskarlılar, Senegalliler, Maldivliler, Sri Lankalılar, Malezyalılar, Kenyalılar, Panamalılar, Haitililer, Dominikliler, Kosta Rikalılar, Kongolular, Moritanyalılar, Marshall Adalılar, Tahitililer, Gabonlular, Beninliler, Malililer, Jamaikalılar, Botsvanalılar, Burundililer, Sudanlılar, Eritreliler, Uruguaylılar, Nikaragualılar, Ugandalılar, Fildişi Sahilliler, Zambiyalılar, Gine Bissaulular, Kamerunlular, Laoslular, Zaireliler sömürgecilik diye bağırarak, kölelik diye bağırarak, madencilik şirketleri diye bağırarak muz şirketleri petrol şirketleri diye bağırarak misyonerler arasındaki CIA casusları diye bağırarak babalarını öldürenin Kissinger olduğunu bağırarak ve niçin Üçüncü Dünya borçlarını silmiyorsunuz diyerek size geliyorlardı; Lumumba diye haykırıyorlardı – ve Allende; öbür yandan Pinochet diyorlardı, Mobutu; Nestlé'den mikroplu süt diyorlardı; Turuncu Ajan kimyasalı; Xerox'un kirli anlaşmaları. Dünya Bankası, BM, IMF, beyazların yürüttüğü her şey. Gazetelerde her gün bir başka şey yazıyordu!

Nestlé'yle Xerox, dürüst şirketlerdi, ekonominin temel direğiydiler ve Kissinger da en azından bir vatanseverdi. Amerika Birleşik Devletleri en yüce ilkeler üstüne kurulmuş genç bir ülke olmasına rağmen bunca faturanın sorumlusu nasıl olabilirdi?

Bu kadarı yeterdi.

İş, iştir. Sürülecek yağ azsa ekmeğinizin yağsız kalmasını göze almak zorundasınız. Güçlüler kazanır ve yağı da onlar kapar.

*

Odessa, "Doğanın kanunu bu," dedi Baz'a. "Birbirimize şöyle dediğimizi düşünsene: 'Fi tarihinde Neandertaller ormandan çıkıp koca bir dinozor kemiğiyle aileme saldırdılar ve sen şimdi bize o kemiği borçlusun.' Şu işe bak dostum; Şili de Peru da tarihin ilk demir ten-

cerelerinden ikisini, insanların azıdişlerinin daha büyük olduğu ilk tarım günlerinden kalma ağızlara layık leziz bir kız çocuğunun ve patatesin ilk haline ait dört numuneyi paylaşamıyor."

Nükteli kadındı Odessa. Baz onun kozmopolit tarzıyla gurur duyuyor, küçük tel çerçeveli gözlüğüyle şu halini seviyordu. Birkaç arkadaşının onun kötü kalpli olduğunu söylemelerine kulak misafiri olunca dehşete düşmüş, ama üstünde durmamıştı.

•

Biju'nun mutfaktaki bulaşıkçı mesai arkadaşı Achootan, "Şu beyazlar!" dedi. "Bok gibiler! Ama en azından bu ülke İngiltere'den daha iyi. En azından burada biraz ikiyüzlülük var. İyi insanlar olduklarını sanmaları adamı rahatlatıyor. Orada yüzüne karşı sokakta alenen, 'Geldiğin yere dön!' diye bağırıyorlar." Canterbury'de sekiz yıl geçirmiş ve bu söze Biju'nun defalarca işiteceği –çünkü haftada birkaç kez yineliyordu– bir replikle karşılık vermişti: "Senin baban *benim* ülkeme gelip *benim* ekmeğimi aldı, şimdi de ben *senin* ülkene geldim ve *kendi* ekmeğimi geri alıyorum."

Achootan yeşil kartı Said'den farklı nedenlerle istiyordu. İntikam için istiyordu.

Odessa ondan kefil olmasını isteyen Achootan'a kızgınlıkla, "Buradan nefret ediyorsan niye istiyorsun?" diye sormuştu.

Eh, istiyordu işte. Sevse de sevmese de herkes istiyordu. Hatta bazen ne kadar nefret ederseniz o kadar çok istiyordunuz.

Ama bunu anlatamıyordunuz.

•

Restoranda tek mönü vardı: biftek, salata, patates kızartması. Bu sadeliğiyle varlıklı sınıflar arasında rağbet görüyordu.

Kutsal inek. Kutsal olmayan inek. Biju yedeğinde tutması gereken mantığı biliyordu. Öğle ve akşam yemeklerinde mekân yirmi ve otuzlarındaki birörnek genç iş insanlarıyla doluyordu.

"Nasıl isterdiniz, han'fendi?"

"Az pişmiş."

"Ya siz, beyfendi?"

"Hâlâ böğürüyor olsun."

Yalnızca aptallar, "İyi pişmiş olsun, lütfen," derlerdi. Odessa onları nasıl hor gördüğünü zor saklıyordu. "Emin misiniz? O halde öyle olsun, ama sert olacak."

Sabah çayını içtiği köşedeki masada oturuyor ve bifteğine dalarak erkeklerin içini gıdıklıyordu.

"Biliyor musun, Biju," diyordu gülerek, "sence de acayip değil mi? Hindistan'da kimse sığır eti yemiyor, ama bak, ülkeniz koca bir biftek şeklinde."

Oysa biftek yiyen Hintliler de vardı. Hintli bankacılar. Hapır hupur. Biju tabakları temizlerken anlamlı, yoğun bakışlarla onlara gününü gösterdi. Fark ettiler. Anladılar. Anladı. Anladığını anladılar. Anladığını anlamazdan geldiler. Başka yana baktılar. Küçümseyen bir bakış takındı. Ama görmezden gelecek lüksü buldular.

Çalışılmış bir soğukkanlılıkla, sayfalarca çalışıldığı *bilinen* düşüncesizce bir karalamadan ibaret bir imzanın kolaylığıyla, "Biftek alayım," dediler.

Kutsal inek kutsal olmayan inek.

İş olsun olmasın.

Kimse dininden, ailesinin ve onlardan önceki ailelerin ilkelerinden vazgeçmemeli. Ne olursa olsun.

Bir şeye uygun olarak yaşamalıydınız. Bir saygınlığınız olmalıydı. Et ızgarada kızarıyor, üstünde kan boncuklanıyor, sonra o kan da fokurdayıp kaynamaya başlıyordu.

Kutsal inekle kutsal olmayan inek arasındaki farkı görebilenler kazanırdı.

Göremeyenler kaybederdi.

•

Biju böylece biftek yapmayı öğrendi.

Kan, et, tuz ve topun ağzındaki tabaklar: "Üstüne taze öğütülmüş biber ister misiniz, efendim?"

Achootan, "Bizler Hindistan'da fakir olabiliriz, ama orada bu şekilde pişmiş eti ancak köpekler yer," diyordu.

İşadamları birbirlerine, "Asya'da daha atılgan olmamız gerekiyor," diyorlardı. "Sınırlarını açıyor, keşfedilmemiş yeni topraklar, milyonlarca potansiyel tüketici, büyük bir satınalma gücüne sahip orta sınıf, Çin, Hindistan, sigara, çocuk bezi, Kentucky Fried, hayat sigortası, su yönetimi, cep telefonu için potansiyel –büyük aile üyeleri sürekli telefonda, onca adam annesini arıyor, onca anne dünya kadar, dünya kadar çocuğunu arıyor–; bu ülke bitti, Avrupa bitti, Latin Amerika bitti, Afrika petrol dışında perişan; yeni hedefimiz Asya. Orada bir yerde petrol var mı? Petrolleri yok, değil mi? Olmalı..."

Konuşmalar basitti. Biri onlara *Aptal!* demeye cüret ederse banka hesaplarını gösterip işi rakamlara bırakmaları yeterdi, savunmayı onlar yapardı.

Biju domuz yemeye hâlâ yanaşmayan Said Said'i düşündü. "Onlar murdar, dostum, onlar kirli. Ben *önce* Müslüman'ım, sonra Zanzibarlı'yım, *sonra* da *MÜSTAKBEL* Amerikalı." Bir keresinde Biju'ya yeni aldığı bir cami maketini göstermişti de maketin altında beş vakit, *"Allahüekber, la ilahe illallah, allahüekber..."* diye çığırması için kurulan kuvartzlı bir saat vardı. Minarenin tepesindeki bant kaydının cızırtısı arasından kumun aşındırdığı kadim sözler, şu yaslı çöl feryadı dökülüyor ve halkı bölen şu pis ayrımların arasında telef olmasın diye boş mideli sabahlarda ve gün içinde insanın takatine, imanına güç vermeyi öneriyordu. Cesaret verircesine yanan ışıklar, caminin içinde disko yeşili ve beyazıyla çakıp sönüyordu.

•

"Ama niçin gitmek istiyorsun?" Odessa hayretler içindeydi. Ona ne biçim bir fırsat sunmuşlardı! Ne kadar şanslı olduğundan haberi var mıydı?

Baz umutla, "Bu kafayla Amerika'da hayatta yapamaz," dedi.

•

Biju yepyeni bir insan, masumiyetin dar sınırları içinde yaşamaya sapına kadar azmetmiş bir adam olarak ayrıldı.

•

Bir işveren adayına, "Sığır eti yapıyor musunuz?" diye sordu.

"Philly biftekli sandviçimiz var."

"Üzgünüm. Burada çalışamam."

Müessese sahibinin mutfakta birine, "İneklere tapıyorlar," dediğini duyunca kendini ilkel ve şaşkın hissetti.

•

Smoky Joe'nun Yeri.

"Sığır?"

"Şekerim," dedi kadın, "seni incitmek istemeem ama been de biftek yerim, hatta sığıra bayılırım."

•

Marilyn. Duvarda Marilyn Monroe'nun büyütülmüş fotoğrafları, masada Hintli patron!

Patron konferans telefonuyla konuşuyordu. "*Rajnibhai, Kem çho?*"[1]

"Ne?"

"Rajnibhai?"

"Kiminnle görüşüyorm?" Son-derece-Amerikalı-olmaya-çalışan-Hintli aksanı.

1. (Guceratça) Rajni kardeş, Nasılsınız? (Ç.N.)

"Kem çho? Saaru çho? Teme samjo çho?"[1]

"NEE?"

"Gucerat dili konuşmuyor musunuz?"

"Hayır."

"Guceratlı değil misiniz, efendim?"

"Hayır."

"Ama adınız Guceratlı?"

"Siz kimsiniz??!!"

"Guceratlı *değil* misiniz?"

"Siz kimsiniz??!!"

"AT&T, efendim, Hindistan'a özel tarifelerimiz var."

"Hindistan'da hiç tanıdığım yok."

"Tanıdığınız yok mu???? Bir akrabanız olmalı."

"Avet," Amerikan aksanı giderek koyulaşırken, "ama onlarrla konuuşmuyorm..."

Dehşetli bir sessizlik.

"Akrabalarınızla konuşmuyor musunuz?"

Ardından: "Dakikası kırk yedi kuruşa tarifelerimiz var."

"Ne faark edeerr ki? Sana zaaten söyledim," karşısındaki bir geri zekâlıymış gibi a ğ ı r a ğ ı r konuşuyordu, "Hindistan'aaa telefooon etmiyooruum."

Kaygılı ses: "Ama Guceratlısınız, değil mi?"

"Uganda'da Kampaala, İngiltere'de Tiipton ve Virgiinia eyaletinde Roanoke'den soonra! Bir keresinde Hindistan'a gitmiştiim ve size söyliim, üstüne para verseniiz bir dahaa gitmeem!"

*

Biju sıvışıp kendini sokağa attı. Yurtdışında Hintlilere olanlar korkunçtu ve bunu ancak yine yurtdışındaki Hintliler bilirdi. Pis, küçük bir sırdı bu. Ama hayır,

1. (Guceratça) Nasılsınız? İyi misiniz? Beni anlıyor musunuz? (Ç.N.)

Biju'nun işi burada bitmemişti. Ülkesi onu yine çağırıyordu. Kaderinin kokusunu alabiliyordu. Kendine rağmen burnunun peşinden bir köşeyi dönünce tabelanın ilk harfi *G*'yi, sonra *AN*'yi gördü. Gerisini ruhu tahmin etti: *DHI*. Gandhi Kafe'ye yaklaşırken hava giderek koyuldu. Köşede ne kadar kış fırtınaları uğuldasa, ne kadar yağmur yağsa, eritici sıcaklar olsa da bin bir yiyecek kokusunun biriktiği buralar hep böyle kımıltısız olurdu. Restoranın içi karanlık olmasına rağmen Biju itince kapı açılıverdi.

•

Orada, arka taraftaki loş boşlukta, henüz temizlenmemiş boş masalardaki şeffaf yağları yayılan örtülerin ve mercimeklerin ortasında Harish-Harry oturuyordu. Harish-Harry, kardeşleri Gaurish-Gary ve Dhansukh-Danny'yle New York, New Jersey ve Connecticut'ta bir Gandhi Kafeler üçlüsü işletiyordu. Biju girerken başını kaldırmadı. Kalemini tereddütle New Jersey, Edison'un dışındaki bir inek barınağından gelen bağış talebinin üstünde dolaştırıyordu.

Yüz dolar vermeniz halinde, diyorlardı, gelecek hayatlar için bilançonuzda toplanacak bonus millere ek olarak, "Size bedava bir armağan göndeririz; tercihinizi belirtmek için lütfen ilgili kutucuğu işaretleyiniz":

1. Krişna-Lila'nın –"Tanrısını özleyerek ağlıyor"– çerçeveli bir tablosu.

2. Altmış altı ülkelik bir konferans turunu henüz bitiren Pandit filancanın (Hindu Mirası Merkezi'nin Edebiyat Lisanslı, Felsefe Yüksek Lisanslı, Doktoralı başkanı) yorumladığı bir *Bhagavad Gita* nüshası.

3. Mahatma Gandhi'nin çok sevdiği ibadet müziklerinin CD'si.

4. Indiagiftmart mağazası hediye kuponu: "Hayatınızdaki özel kadına bizim tereyağı renkli *lengha*'mız

eşliğindeki soğan ve açık pembe renkli özel *çoli*'mizle[1] sürpriz yapın. Evinizi yuvaya dönüştüren kadına baharatlar için vakum kapaklı yirmi beş kavanozluk bir set. Özlediğiniz Haldiram Nagpur Çana nohutlarından istediğiniz kadar alın..."

Kalemi kararsızlıkla bocaladı. Seçeneklerden birine hamle etti.

Biju'ya: "Sığır mı? Sen aklını mı kaçırdın? Biz tam anlamıyla bir Hindu işletmesiyiz. Pakistanlı yok, Bangladeşli yok, o insanlar yemek yapmasını bilmiyorlar, Altıncı Cadde'deki lokantalara gittin mi? *Bilkul bekaar*..."[2]

Bir hafta sonra Biju mutfaktaydı ve ses düzeninden Gandhi'nin sevdiği nağmeler okunuyordu.

1. *Lengha* ve *çoli*, Hindistan'da uzun etek ve kısa kollu korseden oluşan törensel alt ve üst giysileridir. (Ç.N.)
2. (Hint.) Umutsuz vaka. (Ç.N.)

23

Gyan'la Sai'nin aşkı serpiliyor, siyasi sorunlar onlar için önemsizliklerini koruyordu.

Gyan, *çatni*'ye banılmış *momo*'lardan[1] yerken, "Sen benim *momo*'msun," dedi.

Sai, "Hayır, sen benim *momo*'msun," diye itiraz etti.

Ah, sevdanın tatlı anları – gençlere sevimlilikler ve lakaplarla takla attırıyordu. Sessiz anlarda düşünüyor, sonra birer hediye gibi öbürünün önüne sürüyorlardı. *Momo*, yani koyun etli mantı, yani öbürünün içindeki dolgun ve sıcacık şey – koruma ve sevgiyi ifade ediyordu.

Fakat Gompu'da birlikte yediklerinde Gyan hiç düşünmeden ellerini kullanmış, Sai de *roti*'sini kenarlardan yuvarlayıp lokmasını onunla masadaki tek gereç olan kaşığına dürtmüştü. Bu farkı görünce utanmış ve gözlemlerini bir yana bırakmışlardı.

Gyan örtbas etmek için Sai'ye, *"Kişmiş,"* dedi, öbürü de ona *"Kaju"* – kuru üzüm ve kaju fıstığı; tatlı, gevrek ve pahalı. Yeni aşklar çiftleri kendi şehir ve kasabalarında

1. (İngilizce'de *chutney* olarak da yazılır) Tatlı da tuzlu da olabilen ve malzemesi meyve-sebzeden baharatlara kadar değişebilen, yemeklere eşlik eden çeşnilerin genel adı; *momo*: bir çeşit mantı. (Ç.N.)

bile turiste çevirdiğinden, Mong Pong Doğa Koruma Alanı'nda, Delo Gölü'nde gezintilere çıktılar; Teesta ve Relli kıyısında piknik yaptılar. Haşlanan kurtların kokusunun yükseldiği ipekböcekçiliği enstitüsüne gittiler. Müdür onlara bir köşede belli belirsiz hareket eden sarımsı koza yığınlarını, su geçirmezliği, esnekliği test eden makineleri dolaştırdı; ve adını *Disko Dansçısı* gibi çağlar üstü Bollywood klasiklerinden alan su geçirmez, ütü istemez, leke tutmaz, baştan pilili, fermuar takılabilir, tersinden giyilebilir, süpermuhteşem bir yeni milenyum *sari*'si olan geleceğe dair rüyasını paylaştı. Oyuncak Tren'e[1] binip Darjeeling hayvanat bahçesine gittiler ve hesap yapan bir banka memurunun itinasıyla hintkamışı yapraklarını çiğneyen, böyle delice güzel bir yaratık için gülünç derecede ağırbaşlı görünen kırmızı bir pandanın gerisinde yaşadığı özgürlüksüz ve eski püskü parmaklıkları özgür, mağrur ve modern bir aşkla izlediler. Durpin Dara'da, kır saçlı keşişlerin küçük olanları eğlendirdikleri, onları pirinç çuvallarına bindirip, kıvırcık bir bıyığa gömülü gazap dolu gülümsemesi, lâl pelerini ve akbaba tüylü nilüfer başlığıyla Guru Padmasambhava ve iblislere ait duvar resimlerinin önünden, kar aslanına binmiş bir gulyabani ve bir yak üstündeki yeşil bir Tara'nın önünden yukarı çıkarıp aşağı çektikleri ve cilalı döşemede kaydırdıkları; çocukları dört bir yandaki dağların manzarasına kuş kanatları gibi açılan kapıların önünden yüzdürdükleri Zang Dog Palri Fo Brang Manastırı'nı ziyaret ettiler.

Nice uzakları ve yüksekleri görebildiğiniz Durpin Dara'dan dünya, tanrısal bir bakış açısını yansıtan bir haritayı andırıyordu. Aşağıda ötelere uzanan topraklar, ırmaklar ve platolar. Gyan, Sai'ye ailesini sordu, ama uzay

1. Siliguri'yle Darjeeling arasında çalışan ve 100 m'den 2200 m yüksekliğe çıkan Darjeeling Himalaya Demiryolu'nun bir diğer adı. (Ç.N.)

programından söz ederse Gyan'ın aşağılık duygusuna kapılıp utanabileceğini düşünen Sai ne diyeceğini bilemedi. "Annemle babam kaçmışlar ve kimse de bir daha onlarla konuşmamış. Babamın bilim adamı olduğu Rusya'da öldüler."

Fakat Gyan gururla kendi ailesinin hikâyesinin de denizaşırı diyarlara uzandığını anlattı. Ortak yanları sandıklarından da fazlaydı.

•

Hikâye şuydu:

Ataları 1800'lerde Nepal'deki köylerinden çıkıp, büyük çay çiftliklerinde çalışma vaadinin cazibesiyle Darjeeling'e gelmişlerdi. Orada, uzak çay tarlalarından birinin sınırındaki bir mezrada, hayret verici kaymaklı sütüyle nam yapmış bir mandaya sahiplermiş. Çok geçmeden İmparatorluk Ordusu mezura ve cetvellerle tepelerdeki tüm köylerde asker olabileceklerin ölçüsünü almaya gelmiş ve güreşte köyün tatlıcısının son derece parlak ve sağlıklı oğlunu yenecek kadar manda sütüyle güçlenen Gyan'ın büyük büyükbabasının etkileyici omuzlarına rastlamış. Aynı köyden daha önce orduya alınan biri, askerlerin birer leydi gibi rahat ettirildiğini aktarmış: sıcak ve kuru battaniyelerle çoraplar, tereyağı ve sadeyağ, haftada iki kez koyun eti, her gün yumurta, musluklarda her dem akan su, tüm hastalıklara ilaç, akla gelecek her şey. Kıçınızdaki kaşıntı veya arı sokması için bile utanmadan sıkılmadan yardım isteyebilirdiniz ve tüm yapmanız gereken sadece Büyük Anayol'da yukarı aşağı uygun adım yürümekti. Ordu manda sütüyle kuvvet kazanan bu oğlana babasının ömrü boyunca kazandığından daha fazla para öneriyor, çünkü baba çiftlikte ulak olarak çalışıyordu: Şafaktan önce sırtına aldığı bölmelere ayrılmış kocaman konik bir küfeyle çıkıyor ve yokuş yukarı zahmetle ilerleyerek günbatımına dönmeye çalışıyordu. Küfe bu sefer de bir kat sebze ve

onun üstünde örgüyü gagalayan canlı bir tavuk; yumurta, tuvalet kâğıdı, sabun, saç tokası ve en üstte de *memsahip*'in[1] "Canım kızım, burasının olağanüstü yabani bir güzelliği var, o kadar ki, hani neredeyse yalnızlığımı telafi edecek..." diye yazması için mektup kâğıdıyla dolu oluyordu.

Büyük büyükbaba böylece Taht'a bağlılık yemini etti ve yola düşerek İngilizlerin savaşlarına yüz yılı aşkın bir aile sadakati geleneğini başlattı.

Başlarda vaatler yerine getirilmişti: Gyan'ın büyük büyükbabası uzun, müreffeh yıllar boyunca uygun adım yürümekten başka bir şey yapmadı ve bu arada bir eş, üç de oğlan sahibi oldu. Fakat sonra onu, Türk mermilerinin kalbini kalbura çevirdiği ve savaş alanında kanayarak canından olduğu Mezopotamya'ya gönderdiler. Ordu iyilik olsun ve gelirlerini kaybetmesinler diye ailenin büyük oğlunu, ünlü manda artık ölmüş ve oğlan cılız olmasına rağmen, silah altına aldı. Hintli askerler Burma'da, Cebelitarık'ta, Mısır'da, İtalya'da savaşıyorlardı.

Cılız asker 1943'te, yirmi üçüncü doğum gününe iki ay kala, İngilizleri Japonlara karşı sarsakça korumaya çalıştığı Burma'da öldü. Kardeşine iş verildi ve o da İtalya'da, Floransa'nın dışında öldü; ama o hiç savaşmıyor, İngiliz birliklerini barındıran bir villada tabur binbaşısına kayısı reçeli yapıyordu. Altı limon ve dört fincan şeker talimatı almıştı. O tehlikesiz görünen İtalyan kırsalında tencereyi karıştırırken sülünler zeytin ve asmaların üstünde pır pır uçuşuyor, direniş ordusu ormandan yermantarları topluyordu. Müstesna bollukta bir bahardı, derken bombalandılar...

Gyan daha küçücükken ailenin son ordu mensubu

1. Sömürge Hindistan'ında Avrupalı kadınlar için kullanılan sözcük ve hitap şekli. (Ç.N.)

bir gün Kalimpong terminalinde otobüsten inmiş ve eve bir ayak parmağı eksik gelmişti. Onu hatırlayan kimse çıkmadı, fakat sonunda babasının çocukluk anıları canlandı ve adam amcalardan biri olarak teşhis edildi. Ölene kadar Gyan'ın ailesiyle yaşadıysa da nerelere gittiğini ve hangi ülkelere karşı savaştığını öğrenemediler. Tüm dünyada unutmanın hatırlamaktan yeğ tutulduğu bir kuşaktandı ve çocuklar bastırdıkça anıları darmadağın oldu. Gyan bir seferinde, "Ama amca, İngiltere *neye* benziyor?" diye sormuştu.

O da şöyle demişti: "Bilmiyorum..."

"Nasıl bilmiyorsun???"

"Ama oraya hiç gitmedim ben."

İngiltere'ye hiç gitmeden İngiliz Ordusu'nda onca yıl! Onlar da servet yapıp Londra lordları gibi yaşayarak onları unuttuğunu sanmışlardı...

Peki o zaman *neredeydi?*

Amca söylemiyordu. Dört haftada bir, yedi sterlinlik emekli aylığını almaya postaneye gidiyordu. Çoğu zaman bir katlanır sandalyede oturur, hayatta kalan tek amacı ikisini –yüzünün yörüngesiyle ışığınkini– birbirine uydurmakmışçasına, güneşi takip eden anlamsız ve özürlü bir ısrarla ifadesiz yüzünü bir günebakan gibi sessizce çevirirdi.

Aile o günden beri tercihini okul öğretmenliğinden yana kullanıyor, nitekim Gyan'ın babası da Darjeeling'in dışında, bir çay çiftliğindeki bir okulda ders veriyordu.

*

Hikâye burada kesildi. Sai, "Babandan ne haber? Nasıl biri?" diye sordu, ama ısrar etmedi. Bir yerde kesilmesi gereken hikâyeleri biliyordu.

*

Geceler şimdiden serinlemeye ve hava erkenden kararmaya başlamıştı. Geç dönen ve ayağının altındaki

yolu aranan Sai fener için Potty Amca'ya uğradı. O ve Peder Booty, "Nerede şu yakışıklı delikanlı?" diye ona takıldılar. "Tanrım. Elmacıkkemikleri çıkık, kolları kaslı, omuzları geniş şu Nepalli oğlanlar yok mu? Elinden iş gelen adamlar onlar, Sai, ağaç keser, çit yapar, ağır kutuları taşırlar... *mmm mmm.*"

Ço Oyu'ya nihayet vardığında aşçı fenerle onu bahçe kapısında bekliyordu. Asabi kırışık yüzü türlü atkı ve kazakların arasından bakıyordu. Yuvarlak ve kadınsı bir görüntüyle eve giden patikayı Sai'nin önünden badi badi yürürken, "Ne zamandır bekliyorum, bekliyorum... Bu karanlıkta eve gelmedin!" diye yakındı.

Sai, aşkta özgürlük ve hareket alanını bulunca aile ve arkadaşların dayanılmaz yapışkanlığını ilk kez fark etmiş olarak, "Neden beni rahat bırakmıyorsun?" diye söylendi.

Aşçının yüreğine işledi bu. "Sana bir tane patlatırsam görürsün!" diye bağırdı. "Seni çocukken alıp büyüttüm! Onca sevgi gösterdim! Benimle böyle mi konuşuyorsun? Yakında ben ölünce yüzünü kime döneceksin? Evet, evet, yakında öleceğim. Belki o zaman mutlu olursun. Ben burada dokuz doğururken sen gününü gün ediyor, umursamıyorsun..."

"Hay Allah." Sai her zamanki gibi onu sakinleştirmeye girişti. Aşçı başta direndi, sonra yatıştı, ama biraz.

24

Gandhi Kafe'de lekeler göze daha az çarpsın diye ışıkların ayarı düşük tutuluyordu. Buradan füzyon modasına, keçi peyniri ve fesleğenli *samosa* böreğine, mango margaritasına daha çok yol vardı. Gerçek yemek buydu, adı sanı olmayan halis muhlis Hint işi, üstelik metroya bir durak mesafedeydi, dükkâna uğrayarak, hatta telefonda bile her şey sipariş edilebiliyordu: yaldızlı ve kırmızı sandalyeler, masada sentetik çiyli yapma çiçekler, bez resimlerde portresi olan...

Yo, hayır, yine mi...?

Evet yine...

Krişna ve *gopi*'ler,[1] kuyu başında köy güzeli...

Ve mönü...

Yo hayır, yine mi...?

Evet yine...

Tikka masala, tandoori ızgara, navrattan sebze körisi, *dal makhni*, *pappadum*. Harish-Harry der ki: "Pazarını bul. Pazarını araştır. Pazarını besle." Arz-talep. Hint-Amerikan anlaşma zemini. Bizden bu yüzden iyi göçmenler oluyor. Kusursuz eşleşme. (Aslında, saygıdeğer baylar ve bayanlar,

1. Hinduluğun önemli tanrılarından Krişna'ya âşık olan dişi sığır çobanları. (Ç.N.)

Amerika daha Amerika olmadan çok önce bile kapitalizmin son derece gelişmiş bir biçimini uyguluyorduk biz; evet, bu başarının size ait olduğunu sanabilirsiniz, oysa her uygarlık Hindistan'dan çıkmıştır, evet.)

Peki Biju bu pazara hakkını veriyor muydu? Umurunda değildi.

Müşteriler –yoksul öğrenciler, sözleşmesiz öğretim üyeleri– yiyecek büfesinde birikiyor, "YİYEBİLDİĞİNİZ HER ŞEY $5,99", yılan efsunu çakırkeyif müzik ve ağır yemekten başı dönmüş olarak sendeleye sendeleye çıkıyorlardı.

*

Harish-Harry'nin karısı şıngırdayan girdileri toplam hanesine eklemek için pazar sabahları saçını yıkadıktan sonra gelirdi. Bir Diwali meyve ve fındık-fıstık kutusunun yaldızlı kurdelesiyle gevşekçe bağladığı sırılsıklam bukleli atkuyruğundan yere sular damlardı.

"*Arre*, Biju... *to sunao kahani*," derdi hep, "*batao*...[1] nedir olay?"

Fakat kadın gelir gelmez bir sıra tanrı ve tütsü çubuğunun altında tutulan ana deftere koştuğundan, anlatacak bir olay olup olmaması fark etmiyordu.

Kocası keyifle, "Keh keh," diye gülerken gözbebeklerinin kara kadifesinde altın ve elmas pırıltıları belirirdi, "Malini'ye kül yutturamazsınız. Telefona o çıktı mı herkesle pazarlığın en iyisini yapar."

*

Personelin aşağıdaki mutfakta yatıp kalkmasını Malini önermişti.

Harish-Harry, "Bedava konaklama," diye Biju'ya açıkladı.

1. (Hint.) Ee, Biju... söylesene, ne var ne yok... anlatsana... (Ç.N.)

New York belediyesinin kiralarından kurtuluş vaadiyle asgari ücreti dörtte bire düşürebiliyor, müesseseye bırakılan bahşişlerin iadesini istiyor, çalışanlara göz kulak oluyor ve onları günde on beş, on altı, on yedi saat eşek gibi çalıştırabiliyordu. Saran, Jeev, Rişi, Bay Laklaka ve şimdi de Biju. Hepsi kaçak. Kadın bitkisel yağı kollarına ve yüzüne şevkle çarparken, "Burada hepimiz mutlu bir aileyiz," dedi, "parfüm-marfüm neymiş, bu da aynı işi görüyor işte."

Biju, Harlem'daki bodrum katından sabahın erken bir saati, dışarıdaki çarpık ağacın yaprakları yumuşacık ve parlak bir portakal sürprizine dönüştüğünde ayrılmıştı. Yanında bir çanta ve bir de döşeği vardı: dürülüp iple bağlanmış, yumurta sandığı lekeli süngerden bir dikdörtgen. Toplanmadan önce Hindistan'dan getirdiği ailesinin rengi sararmış düğün fotoğrafına bir kez daha bakmıştı; resim artık iki hayaletinkine dönmüştü. Tam çıkacakken kirası için daima doğru zamanda ortaya çıkan Jacinto köşeden belirdi: altın dişleri bir madenci sevinciyle parıldayarak: "*Adios adios.*"

Biju bir zamanların görkemli, bugünün dökülen cephesine son bir kez baktı. Uzakta Başkan Grant'ın mezarı barbarca kırpılmış yuvarlak gri bir cenaze pastası gibi yükseliyordu. Yaklaşınca çıkıntılar ufka karşı sıkışık düzende bir grafik sütunları dizisi gibiydi.

Biju, Gandhi Kafe'de, azman tencereler ve tozlu baharat çuvalları arasında yeni varoluşunu kurdu. Burada kalanlar mutfak lavabosunda yüzlerini yıkayıp ağızlarını çalkalıyor, onun üstüne çivilenmiş avuç içi kadar aynada saçlarını tarıyor, mekânın bir başından öbür başına gerilmiş bir ipteki kurulama bezlerinin yanına pantolonlarını asıyorlardı. Geceleyin nerede boş yer varsa yataklarını oraya seriyorlardı.

Önceki işlerinden bildiği sıçanlar Biju'yu yalnız bı-

rakmadı. Hayvanlar burada da sevinçle çöpleniyor, ahşabı aşındırıyor, delikler açıyor, Harish-Harry o delikleri çelikpamuğuyla doldurup tuğlayla kapatsa da böyle küçük engelleri tanımıyorlardı. Tıpkı sokaktaki reklam panolarında anlatıldığı üzere süt içiyor, protein alıyorlardı; yenilmez kulak ve pençelerinden, dişeti ve tüylerinden vitaminler, mineraller fışkırıyordu. Kvaşiorkor, beriberi, guatr (Kalimpong'un dağ yamacında bu yüzden gırtlakları kurbağa gibi şiş olarak dolaşan belli bir cüce nüfusu vardı) gibi beslenme eksikliğinden kaynaklanan illetler onlara yabancıydı.

Bir tanesi gece Biju'nun saçını kemirdi.

Jeev, "Yuvası içindir," dedi. "Herhalde doğuracak."

Yukarı sıvışıp masaların üstünde uyumaya başladılar. Gün ağarırken de Harish, "*Çalo, çalo,*[1] yeni bir gün, yeni bir dolar," diye gelmeden ayaklarını sürüye sürüye aşağı iniyorlardı.

*

Harish-Harry personeline karşı şakacı, onlardan biri gibiydi ama bazen ansızın kızıp sertleşebiliyordu. "Kes sesini, ağzını açma!" diye bağırıyor ve kafalarına vurmaya az kalıyordu. Fakat Amerikalı bir müdavim girdi mi tavrı bir anda ve yüz seksen derece değişiyor, bir telaşa yenik düşer gibi oluyordu.

Sandalye ayaklarını baştan aşağı yemekle sıvayan saten pembesi bir çocuğa, "Marhaba, marhaba," derdi, "anacığının başına çok iş açıyon mu sen, ha ha? Ama bir gün onu gururlandırcan, de mi? Kocamaaan, zengiiin bir adam olcan, ne dersin? Güzel bir körili tavık isterrsin mi?" Ve gülümseyerek diz çökerdi.

Harish-Harry: Biju öğreniyordu ki, bu iki isim ora-

1. (Hint.) Hadi. (Ç.N.)

ya gelip onu ilk bulduğunda hiç şüphelenmediği derin bir bölünmeyi, aradığı açık ilkelerin bir dışavurumunu işaret ediyordu. Şu inek barınağına yardım konusu, sonraki hayata ait Hindu yorumunun doğru çıkması ve öldüğünde öte dünyanın Hindu işleyişine maruz kalması ihtimaline karşıydı. Ama ya öbür tanrılar tahtta oturuyorsa? Güç terazisinin doğru yanında ve o kadar çok şeye bağlı kalmaya çalışıyordu ki, hangisinin –o da varsa– sahici benliği olduğuna kendi de şaşırıyordu.

•

Fakat Harish-Harry yalnız değildi. Kafa karışıklığı, *"yaarı öyle yaarı böyle"* kalabalığın, Amerikalı arkadaşlarıyla gelip ağzının bir yanıyla bir, öbür yanıyla öbür aksanı konuşan; yüzüne gözüne bulaştırdıktan sonra sesi titreyip bazen büsbütün Hintçe'ye dönen ve bununla birbirlerine gösteriş yapan Hintli öğrenciler arasında da almış yürümüştü: Kim? Hayır, hayır, olduklarından farklı davrananlar onlar değildi. Dünyanın tanıdığı en büyük kültüre sırt çevirenler onlar değildi...

Ve aşklar, bilhassa Hintli-Beyaz birleşimi özel bir sorun teşkil ediyordu.

Desi'ler son derece huzursuzca içeri girer ve garsonlar onlara ne düşündüklerini göstermek için kaşlarını kaldırarak sırıtıp dudak bükerlerdi.

"Çok mu, orta mı, az mı acılı olsun?" diye sorarlardı. Gösteriş yapan müşteriler istisnasızca, "Çok," diyerek bozulmamış egzotik mahsul olduklarını anlatır, berikiler de mutfakta güler, "Ha, ha," sonra ansızın bozulmamış öfkelerini dışa vururlardı: *"Sala!"*[1]

Kötüler vindaloo körisine dalar...

Ve vindaloo körisi de... onlara dalardı.

1. (Hint.) Bir küfür sözü. (Ç.N.)

Yüzler ekşiyerek, kulaklar ve gözler yanarak, diller uyuşarak iniltiyle yoğurt ister, masaya, "Hindistan'da böyle yaparız, dengeyi kurmak için her zaman yoğurt yeriz..." diye açıklarlardı.

Denge, bilirsiniz...

Bilirsiniz, bilirsiniz...

Acı soğuk, tatlı ekşi, buruk keskin; insana tam bir iç uyumu kazandırabilen Ayurveda'nın kadim bilgeliği...

Biju sırıtarak, "Çok mu acı?" diye sorardı.

Ağlayarak, "Hayır, hayır," derlerdi.

Bu işte masumiyet yoktu. Gurur da. Bir görüş açıklığı ummak boşunaydı.

•

Harish-Harry babasının halinden utanan kızını eleştiriyordu. Kız Amerikalılaşıyordu. Hızmayı postallara ve ordu artığı kamuflaj desenli giysilere uydurabiliyordu.

Karısı, "Nedir bu saçmalık, iki sağlam tokat aşket, görsün neyin ne olduğunu..." diyordu.

"Sen de aynısını yapsan iyi olur," demişti, ama tokatlar işe yaramamıştı. Kızının Amerikalılaşması karşısında zoru başarabileceğini gösterme azmiyle bu sefer de, "Gözüm görmesin seni!" dedi. "GİT dedim sanaaa!!!" Ama o da işe yaramadı. "Beni doğururken bana mı sordunuz?" dedi kızı. "Kendi bencil nedenlerinizle beni yaptınız, bir hizmetçi istediniz, değil mi? Ama bu ülkede, baba, kimse kimsenin kıçını bedavaya silmez."

Popoyu değil, *kıçını* silmek! *Papaji* değil, *baba!* Popoyu silmek yok, *papaji*. Baba ve kıç. Harish-Harry alışıldık ve usandırıcı bir hal alan bu fasıllarla sarhoş olmaya başladı; mutfak personeli masalara çıkıp örtülere sarınarak uyuyabilsinler diye dört gözle beklemesine rağmen kasanın başına oturup eve gitmiyordu. "Bir de onları beğendiğimizi düşünüyorlar!" Gülmeye başladı. "Birinin dükkâna girdiği her defasında gülümsüyorum" –iskelet

sırıtışını gösterdi– "'Hoş geldiniz, nasılsınız,' ama elimden gelse boyunlarını kırarım. Yapamıyorum, ama belki oğlum yapar, en büyük dileğim bu. Jayant-Jay bir gün gülümseyerek ellerini onların oğullarının boynuna dolayacak ve onları boğarak öldürecek."

"Bak, Biju, dünya böyle bir yer işte," dedi ve bir kolu onun omzunda olduğu halde ağlamaya başladı.

•

Onu sakinleştiren tek şey kazandığı paranın düşüncesiydi. Ancak bu düşünceye dalınca, burada olmanın çok mantıklı mantığını, makbul bir gerekçesini, uçurumun üstündeki köprüyü bulabiliyordu – ve bağıra çağıra ilan ettiği iki toplum arasındaki farklarla çelişmeyen tek gerçek sanki buydu.

"Yeni bir gün yeni bir dolar, bir kuruş tasarruf bir kuruş kazanmak demektir, zahmetsiz kazanç olmaz, iş iştir, yapman gerekeni yapmalısın." Bu tartışmasız doğrular Biju için ulaşılmaz lükslerdi elbet, fakat o da onları tekrar eder, sözlerdeki neşenin ve şu dostluk anının tadına varmaya bakardı.

"Ne yapacaksın? Hayatını kazanmak zorundasın."

"Haklısın Biju. Elden ne gelir?" diye derin derin düşünürdü Harish-Harry. "Daha iyi fırsatlar için buralara geldik. Çaresi var mı?"

Büyük bir ev almayı umuyordu, sonra da, bir süre dayayıp döşeyemese bile, daha büyük bir ev – en büyük rakibi Bay Şah'ın yedi odası televizyon, kanepe ve duvardan duvara beyaz halı dışında bomboş olan evi gibi. Adamın televizyonu bile beyazdı, çünkü onların çevresinde beyaz, Hindistan dışındaki başarıyı temsil ediyordu. Bay Şah, "Keh keh, mobilyalar için acelemiz yok," diyordu, "ev burada ya." Evin önüne park etmiş beyaz bir arabayla çekilen fotoğrafları Gucerat'taki tüm akrabalara gönderilmişti. Araba Lexus markaydı, şu lüks araçların

başta geleni. Üstünde kendinden hoşnut görünen karısı oturuyordu. Kıvrımlı kına desenleriyle sıvanmış ve *sari*'si, havaalanındaki tüm metal dedektörlerini teyakkuza geçirecek kadar altınla donanmış mütevazı bir gelin olarak Hindistan'dan ayrılmıştı. Ya şimdi? Beyaz takım elbise, alagarson saçlar, makyaj çantası ve makarena dansını yapabilecek bir hüner.

25

Günler kışa döndüğünden, bir battaniyeden kesilecek kışlık bir giysi için Mutt'u Apollo Sağır Terzi'ye götürüp ölçü aldırdılar; ve Kalimpong'da kar yağmayıp sadece hava kapansa da bütün çevrede kar çizgisi dip yapıyor ve şehri kuşatan yüksek dağlar beyaza kesiyordu. Sabah olunca dereciklerin, tepelerin doruklarıyla kovuklarının donmuş olduğunu görüyorlardı.

Ço Oyu'nun çatlak ve deliklerinden arı bir kış kokusu geliyordu. Banyodaki musluk ve düğmeler dokunanı çarpıyordu. Kazak ve şallar diken diken olan tüyleriyle şimşekler saçıyordu. Sai, "Oy oy," diyor, teni pullu bir kuraklık görüntüsü veriyordu. Giysilerini çıkardığında kuru cildi tuzluktan akan tuz gibi dökülüyor ve saçları yerçekimiyle alay edercesine tepesinden cızırtılı bir radyo anteni gibi dikiliyordu. Gülümsediğinde dudakları yarılıp kan geliyordu.

Noel için vazelinle parlayıp yumuşayarak Peder Booty ve Potty Amca'ya katıldığı Mon Ami'de parafinden başka bir de yaş koyun kokusu vardı – ama sadece nemli kazaklardan. Saksıdaki çam ağacının metalik şeritten kaplaması ısırıcı soğuğun gerisindeki yaygarayla çıtırdayan ateşin ışığında pırıldıyordu.

Peder Booty'yle Potty Amca birlikte şarkı söylüyorlardı:

Kim attı tulumları Bayan Murphy'nin çorbasına?

Cevap gelmeyince başladılar veryansına...

KİM ATTI TULUMLARI BAYAN MURPHY'NİN ÇORBASINA??

*

Ve Lola da alabildiğine sarhoş bir halde, avazı çıktığınca şarkıya katılıyordu.

Ah, güzel akşam...

Ah, bakır Gyako tenceresindeki leziz çorba, kömür bacasını çevreleyen et suyundan kale hendeği, saçlarındaki koyun eti buharı, altın renkli yağın şen ışıltısı, hart diye ısırmaya kalmadan mideye iniverecek kadar kayganlaşan kuru mantarlar. "PUD olarak ne var?" Lola bunu İngiltere'de söyleyip İngilizlerin anlamadığını fark ettiğinde telaşlanmıştı... Pixie'nin bile kafası karışmıştı...

Oysa burada onu tastamam anlıyorlardı ve Kesang, meyve ve yemiş kardeşliğinin brendiyle perçinlendiği ağır bir pudingi yüklenip çıkardı, ardından brendi ateşinin kutsal tacıyla da onu takdis ettiler.

Mustafa yine en sevdiği yere, Sai'nin kucağına tırmanarak önce yüzünü, sonra kıçını ateşe döndü ve yavaşça gevşeyip arkası sandalyeden aşağı sarkarken şaşkın bir miyavlamayla sıçradı, bu densizliğin sorumlusuymuş gibi Sai'ye ters ters baktı.

Kız kardeşler günün anlamına uygun olarak İngiltere'den aldıkları süslerini –nane tadı verebilecekmiş gibi duran türlü şeyler– çıkarmışlardı: kar taneleri, kardan adamlar, buz saçakları, yıldızlar. Yılın geri kalanında tavan arasındaki bir Bata ayakkabı kutusunda saklanan küçük cinler ve kunduracı periler vardı (Sai ayakkabıcılar, cinler ve perilerin Noel'le ilgisini merak ediyordu) ve

gelince Sai'yi korkuttukları farbala gecelikli bir İngiliz hayaletinin öyküsü buna eşlik ediyordu:

"Ne diyor?"

"Hımm, galiba bir baykuş gibi *vuu uu* sesi çıkarıyor, alçak sesle tatlı ve ciddi bir şekilde *vuu uu* diyor. Arada bir de, 'Bir yudum şer-ri ister-r misin, ca-n-ım?' diyor. Titrek ama çok eğitimli bir sesle."

Sonra Tibetli mültecilerin köyünden, ayağı kaşındırmakla beraber içindeki sap-saman kırıntılarının özgünlük kattığı ve daha da sempati uyandıran örme çorap hediyeleri oluyordu. Kehribar ve mercan küpeler, Peder Booty'nin elinden şişe şişe ev yapımı kayısı brendileri, Bong Busti'de bir masa dolusu düşük çeneli kadın çalışanlarca yapılan ve onların hafif öğle yemeğindeki leziz şeyleri paylaşırken bazen bir turşu düşürdükleri, bazen yapraklarına neşeli sarı bir leke sıçrattıkları hintkamışından tırtıklı kapağı ve pirinç kâğıdından sayfaları olan şeffaf, yazı defterleri...

*

Biraz daha rom. Ateşin harı gittiğinde sarhoşluğu derinleşen Lola dinginleşti ve diplerden saf bir anı çekip çıkardı:

"Elliler ve altmışlardaki eski günlerde," dedi, "Sikkim veya Bhutan'a yol olmadığından oralara gitmek çok uzun sürerdi. Midilliler için çuvallarla armut, haritalar, cep şişelerinde viski taşıyarak at sırtında yolculuk yapardık. Yağmur mevsiminde sülükler kusursuz bir akrobatik zamanlamayla ağaçlardan üstümüze serbest düşüş yapardı. Onlardan kurtulmak için tuzlu suyla yıkanır, pabuç ve çoraplarımızı, hatta saçımızı bile tuzlardık. Fırtınalar tuzu yıkayınca durup yine tuzlanmak zorunda kalırdık. O dönemin ormanları ürkütücü ve devasaydı; size orada bir masal canavarının yaşadığını söyleseler inanırdınız. Çevresinde büyük lamalara dikilen anıtlar ve dua

bayrakları, günbatımının ışığını yakalarken beyaz yüzeyleri saman sarısına çalan binalarıyla manastırların midye gibi kaya kenarlarına tutunduğu, rengi çivit, sırtı tırtıklı dağların doruklarına çıkardık. Sülükler çoraplarımızın içine işleyene kadar dikilip dinlenirdik. Budizm burada daha eski, başka yerlerde olduğundan daha kadimdi ve rivayete göre uçan bir lamanın bir doruktan öbürüne, Menak Dağı'ndan Ençey'e uçtuğu günlerde yapılan bir manastıra, sonra bir gökkuşağının Kançencunga'yla tepenin sırtı arasında köprü olduğu bir zamanda inşa edilen bir başkasına gittik. *Gompa*'lar çoğu zaman boş olurdu, çünkü keşişler aynı zamanda çiftçiydiler; tarlalarında oldukları ve *puja*'lar için ancak yılda birkaç kez toplandıklarından, hintkamışlarındaki yelden başka bir şey duyamıyordunuz. Bulutlar kapılardan giriyor ve bulut resimlerine karışıyordu. İçerisi karanlık, duman lekeli olduğundan duvar resimlerini yağ lambalarının ışığında seçmeye çalışıyorduk...

"Thimpu'ya iki haftalık zorlu bir yürüyüşle gidiliyordu. Yolda, cengelin ortasında tek çivi kullanılmadan inşa edilen *dzong* adlı gemi gibi kalelerde kalırdık. Geleceğimizi haber vermesi için önden adam yollardık, onlar da bir armağanla bizi yolda karşılarlardı. Yüz yıl önce olsa armağanlar Tibet çayı, safranlı pilav, doğmamış kuzuların postuyla astarlanmış Çin ipeğinden cüppe, bu gibi şeyler olurdu; ama bizim zamanımızdakiler domuz salamlı sandviç ve Gymkhana birasıyla dolu sepetlerdi. *Dzong*'lar kendi orduları, çiftçileri, aristokratları ve zindanlarında tutukluları olan –ister katil ister dinamitle balık avlanırken yakalananlar olsun, hepsi bir araya konulan adamlar– ve tümüyle kendi kendine yeten yerlerdi. Yeni bir aşçı veya bahçıvana ihtiyaçları olduğunda zindana bir ip salar ve birini çekerlerdi. Fenerle aydınlatılan salonlarda domuz sosisli poğaça ve kaşar peynirli

karnabahar bulurduk. Hunharca bir cinayetten yatan bu seferki adam hamur işlerine öyle yatkındı ki, elinden gelmeyen yoktu. Hayatımın en iyi bektaşiüzümlü turtasını orada yedim."

Peder Booty, "Ya hamamlar," diye katıldı, "hamamları hatırlıyor musun? Vaktiyle bir mandıra programı için uzak yerlere gittiğimde, Sai, kralın annesi ve senin Taşiding'deki kapı komşun Jigme Dorji'nin ablası olan kadınla kalmıştım. Dorji, Ha vilayetinin Bhutan temsilcisi ve hükümdarıydı, ama o kadar güçlenmişti ki, kraliçenin kardeşi olmasına rağmen kral onu suikastçılarına öldürtmüştü. Her neyse, *dzong*'larındaki hamamlar içi oyulmuş ağaç gövdelerinden yapılırdı ve altında da suyu kaynar tutmak için ısıtılmış taşların konduğu bir çukur olurdu; sen yıkanırken kızgın taşları değiştirmek ve seni keselemek için hizmetçiler gelip giderlerdi. Ve eğer kamp yapıyorsak akarsuyun başında bir çukur kazıp içini suyla doldurur, kızgın taşları oraya bırakırlardı ki, dört bir yanımız Himalaya karları ve eğreltiotu ormanlarıyla çevriliyken foşur foşur yıkanabilelim.

"Yıllar sonra Bhutan'a döndüğümde kraliçe ısrarla hamamı görmemi istedi. 'Gerek yok,' dedim.

"'Hayır, görmelisin.'

"'Ama GEREK yok.'

"'Ah, GÖRMELİSİN.'

"Madem öyle, ben de gittim ve hepsinin yenilendiğini gördüm: baştan aşağı modern bir tesisat, pembe fayanslar, pembe banyo armatürleri ve sifonlu pembe tuvaletler.

"Çıktığımda kraliçe, gururdan banyonun kendisi gibi pembe, bekliyordu, 'Gördün mü, ne kadar güzel? GÖRDÜN mü?'"

Noni, "Neden hep beraber yine gitmiyoruz?" dedi. "Hadi bir yolculuk planı yapalım. Neden olmasın?"

•

Sai o gece yeni çoraplarıyla, şerpaların dağcılık seferlerinde kullandıkları üç katlı tasarımların, Tenzing'in[1] Everest'e çıkarken giydiğinin aynısıyla yatağa girdi.

Sai'yle Gyan daha geçenlerde Tenzing'in kartal kanatları gibi açılmış o çoraplarını görmek için onun anıtının bitişiğindeki Darjeeling Müzesi'ne gitmiş, ona iyice bakmışlardı. Ayrıca şapkasını, buz kıracağını, sırt çantasını, yolda yemiş olabileceği kuru yiyecekleri, maltlı sütünü, fenerlerini ve Himalayaların yükseklerindeki güve ve yarasa örneklerini de incelemişlerdi.

Gyan, "Asıl kahraman Tenzing'di," demişti. "Yükünü taşıyan Şerpalar olmasa Hilary oraya çıkamazdı." Oradaki herkes ona katılmıştı. Tenzing mutlaka ilk olmalıydı, değilse de kendine ait olmayana bayrağını dikmek gibi sömürgeci bir girişim adına ilk adımı Hilary atsın diye çantalarla bekletilmiş olmalıydı.

Sai merak etmişti; insanlar dağları ele mi geçirmeli yoksa dağların onları ele geçirmesini mi istemeli? Şerpalar hiçbir şeref payesi çıkarmadan, hak iddia etmeden on, bazen on beş kez inip tırmandıkları halde oranın kutsal olduğunu ve hiçbir şekilde taciz edilmemesi gerektiğini söyleyenler de vardı.

1. Sir Edmund Hilary'yle beraber Everest'e çıkan Şerpa. (Ç.N.)

26

Yılbaşından sonra Gyan çarşıda pirinç alıp pirincini tarttırırken duydu insanların bağırtısını. Dükkândan çıktığında Mintri Yolu'ndan nefes nefese çıkan ve havaya kaldırdıkları *kukri*'leriyle, "*Jai* Gurka," diye bağıran gençlerin başını çektiği bir geçit alayı onu arasına kattı. Yüzler kalabalığında Sai'yle aşkının başlamasından beri ihmal ettiği üniversiteden arkadaşlarını gördü. Padam, Jungi, Dawa, Dilip.

Arkadaşlarına, "Biracı, Esrarcı, Baykuş, Marsıvan" lakaplarıyla seslendi...

*

"Yaşasın Gurka Özgürlük Ordusu!" diye bağırdıklarından onu duymadılar. Arkadan itenlerin gücü ve önden gidenlerin kuvvetiyle tek bir varlık halinde kaynaşmışlardı. Ve Gyan, beyaz döşekten kürsülerinde bağdaş kurmuş oturan Marwari[1] tüccarlarının caddesi boyunca zahmetsizce süzülüp giderken buldu kendini. Gelip geçen trafiğin her egzoz patlamasının daha da antikalaştırdığı *tangka*'larıyla antika dükkânlarının, Newari gümüşçülerinin, Zerdüşt homeopati doktorunun, bağırtıların

1. Hindistan'ın Racastan eyaletinde tüccarlarıyla meşhur bölge. (Ç.N.)

titreşimini hissetmekle beraber olanlara bir anlam veremeyerek hepsi de dehşetle bakakalan sağır terzilerin önünden aktılar. Kulaklarından teneke kutular sarkan ve terzi kırpıklarından bir elbise giyinen deli bir kadın yol kenarında ölü bir kuşu közlerken bir kraliçe gibi alaya el salladı.

Çarşıda kalabalıkla sürüklenip giden Gyan orada tarih yazıldığı, altında o tarihin tekerleklerinin dingildediği duygusuna kapıldı; adamlar bir savaş belgeselinde oynuyor gibi davrandıklarından, o da ister istemez daha şimdiden manzaraya nostaljik bir açıdan, bir devrimcinin gözünden bakıyordu. Derken şu kadim ve alışıldık sahnenin, muson lekeli mağaralarından onları izleyen kaygılı esnafın etkisiyle o duygudan sıyrıldı. Sonra kalabalıkla birlikte bağırmaya başladı ve sırf sesinin o kitleye ve şehvetli coşkuya karışması bile varlığına sanki daha önce hiç hissetmediği bir önem, bir onay kazandırarak onu tarihin yazılışının içine çekti.

Sonra dağlara baktı ve yine olayın dışına düştü. Sıradanı nasıl değiştirebilirdiniz?

Bu adamlar gösterinin önemine tamamen inanmışlar mıydı, yoksa yaptıklarıyla aralarında bir kopukluk mu vardı? Eski direniş hikâyelerinden mi besleniyorlardı, yoksa yeni bir hikâye yazmanın umudundan mı? Yürekleri sahici bir şeyin etkisiyle mi atıyordu? Bağırmaya, yürümeye başladıklarında duyguları samimi miydi? Dizginlerinden kurtulan Katmandu-üstünden-gelen-Çinmalı Amerikan tişörtlü şu Bruce Lee hayranları kendilerini anın ötesindeki bir bakış açısından görebiliyorlar mıydı?

Kaç defa Amerika veya İngiltere büyükelçiliğinin önünde sıraya girip buralardan gitmeyi istediğini düşündü. Sevinç içindeki Sai'ye, "Dinle *Momo*," demişti, "Avustralya'ya gidelim." Uçup gitmek, güle güle, ta-ta. Tarih-

ten uzak. Ailevi zorunluluklardan ve yüzyılların biriktirdiği borçlardan uzak. Yürürken ansızın şu vatanseverliğin düzmece olduğu, hüsran duygusuyla yapıldığı fikrine kapıldı; liderler gençlik çağının doğal öfke ve nefretlerini kendi küçümser amaçlarına, devlet yetkililerinin sahip olduğu güce erişme umutlarına, yerel işadamlarıyla rüşvet karşılığı aynı anlaşmaları kotarma ayrıcalığına, akrabalarını işe, çocuklarını okula yerleştirme, bağlantı kurma hünerlerine... alet ediyorlardı.

Fakat oradaki adamlar bağırıyorlardı ve Gyan onların yüzünde kendindeki küçümserliği görmedi. Söylediklerinde ciddiydiler; adaletsizliği bizzat yaşıyorlardı. Kalimpong'un yün ticaret merkezi olduğu günlerden kalma antrepoların, Kar Aslanı seyahat acentesinin, şehirlerarası telefon kulübesinin, Fast Food Lideri Ferrazzini'nin, Sıcak Kalpler Eşarpçısı'ndaki Tibetli iki kız kardeşin önünden; dışarı çizgi roman veren kütüphanenin ve tamircinin çevresinde yaralı kuşlar gibi acayip biçimde asılı kırık şemsiyelerin önünden geçtiler. Dışında daha çok dedikodu yaparken rastlanabilen polislerin içeri kaybolup kapılarını kilitledikleri karakolun önünde durdular.

Gyan yurttaşların milyonlar halinde ayağa kalkıp İngilizlerden gitmelerini istedikleri heyecan verici hikâyeleri hatırladı. Bunda bir asalet vardı, bir gözü peklik, şanlı bir ateş: "Hindistan Hintlilerindir. Temsil yoksa vergi de yok. Savaşlara destek yok. Ne bir adam, ne bir rupi. İngiliz yönetimine ölüm!" Tarihinde, yüreğinde böyle bir doruk noktası olan bir ülke aynısını yine özlemez miydi?

*

Adamlardan biri bir sıranın üstüne tırmandı:

"Kardeşlerim, 1947'de İngilizler Hindistan'a özgürlüğünü, Müslümanlara Pakistan'ı, belirli tabaka ve kabi-

lelere özel ayrıcalıklarını vererek her şeyin icabına baktılar...

"Ama biz hariç, kardeşlerim, BİZ HARİÇ. Biz Hindistan Nepallileri. O dönemde, Nisan 1947'de Hindistan Komünist Partisi bir Gurkistan kurulmasını talep etti, ama talepleri göz ardı edildi... Bizler büyük çay çiftliklerinde işçileriz, ağır yükleri taşıyan hamallarız, neferleriz. Peki doktor, kamu işçisi, çiftlik sahibi olmamıza izin veriliyor mu? *Hayır!* Bizi uşaklarla bir tutuyorlar. İki yüz yıl İngilizler için savaştık. Birinci Dünya Savaşı'nda savaştık. Doğu Afrika'ya, Mısır'a, Basra Körfezi'ne gittik. Keyiflerine göre oradan oraya götürüldük. İkinci Dünya Savaşı'nda savaştık. Avrupa'da, Suriye'de, İran'da, Malezya'da ve Burma'da. Halkımızın cesareti olmasa halleri ne olurdu? Hâlâ onlar için savaşıyoruz. Bağımsızlık sırasında birlikler, kimi İngiltere'ye gidip kimi burada kalmak üzere bölündüğünde, burada kalanlarımız aynı şekilde Hindistan için savaşmayı sürdürdüler. Bizler sadık, gözü pek askerleriz. Ne Hindistan ne İngiltere bizim sadakatimizden şüphe etti. Pakistan'la olan savaşta, sınırın öbür yanındaki yoldaşlarımıza silah çektik. İçimiz kan ağladı. Ama bizler Gurkalarız. Askerleriz. Kişiliğimizden asla şüphe edilmez. Peki bir ödül aldık mı?? Zararımız karşılandı mı?? Saygı gördük mü??

"*Hayır!* Yüzümüze tükürdüler."

Gyan, bir yıldan uzun bir zaman önce son iş görüşmesini yapmak üzere gece otobüsüne binip ta Kalküta'daki, beton bir binanın kalbine gömülü olan ve bir tutarlılığa asla ulaşamamış floresan lambanın ürpertisiyle aydınlatılan yazıhaneye gidişini hatırladı.

Oradaki herkes umutsuz görünüyordu – içerideki adamlar da, sonunda titrek ışığı söndürüp –"Düşük voltaj"– görüşmeyi karanlıkta yapan görüşmeci de. "Çok güzel, kabul edilip edilmediğinizi size haber vereceğiz." El

yordamıyla labirentten amansız yaz aydınlığına çıkan Gyan işe alınmayacağını biliyordu.

Konuşmacı, "Burada nüfusun yüzde seksenini biz oluşturuyoruz, vilayette doksan çay çiftliği var, kaçının sahibi Nepalli?" diye sordu.

"Hiç."

"Çocuklarımız okullarda dilimizi öğrenebiliyorlar mı?"

"Hayır."

"Bütün işler başkalarına dağıtılmış, onlar için bir şansımız var mı?"

"Yok."

"Kendi ülkemizde, uğruna savaştığımız ülkede parya muamelesi görüyoruz. Her gün kamyonlarla taşınan ve yabancıların cebinin dolması için yine yabancılarca satılan ağaçlar bizim ormanlarımızdan çıkıyor. Evlerinin ve şehirlerinin inşası için Teesta Irmağı'nın yatağından her gün bizim taşlarımız taşınıyor. Onlar şişkin banka hesapları, yurtdışına çıkan şişkin çocukları ve şişkin karılarıyla müdür konutlarında şişkin şişkin otururken yağmur çamur demeden yalınayak çalışan değnek gibi cılız işçiler bizleriz. Gurka Ulusal Kurtuluş Cephesi, GNLF bayrağı altında birleşmeliyiz. Hastaneler ve okullar yapacağız. Oğullarımıza iş vereceğiz. Ağır yük taşıyan, yollarda taş kıran kızlarımıza saygınlıklarını geri vereceğiz. Yurdumuzu müdafaa edeceğiz. Biz burada doğduk, anne-babalarımız burada doğdu, dede-ninelerimiz burada doğdu. İşlerimizi kendi dilimizde göreceğiz. Gerekirse kanlı *kukri*'lerimizi Teesta'nın anaç sularında yıkayacağız. *Jai* Gurka." Konuşmacı *kukri*'sini sallayıp başparmağını kesti ve bu kanlı manzarayı herkesin görmesi için kaldırdı.

Konuşmacının elinin görüntüsüyle kendi kanı da harekete geçen, coşan, kaynayan kalabalık, "*Jai* Gurka!

Jai Gurka! *Jai* Gurka!" diye bağırdı. Otuz yandaş öne çıkıp *kukri*'leriyle başparmaklarından kan akıttı ve onunla Gurkaland isteyen bir afişi yazdılar.

Yamaçlara yayılan bildirilerde, "Hindistan'ı koruyan cesur Gurka askerleri," diye yazıyordu, "Lütfen ordudan bir an önce ayrılın. Çünkü emekliye ayrıldığınızda size yabancı muamelesi yapabilirler."

GNLF bizzat istihdam yaratıp 40.000 kişilik bir Gurka ordusu, üniversiteler ve hastaneler kuracaktı.

*

Biracı, Esrarcı, Baykuş, Marsıvan ve daha niceleri bundan sonra Ringkingpong Yolu'ndaki Ordu Eskisi Thapa'nın Barı denen daracık kulübede oturdular. Yan taraftaki küçük tabelada elyazısıyla "Piliç Kızartma" yazıyordu. Dışarıda bir gaz varilinin üstünde dengelenmiş bir bilardo masasında üstü başı perişan, parantez bacaklı ve aslen Sekizinci Gurka Piyade Alayı'ndan iki er, bulutlar dizleri arasından dalgalar halinde geçe geçe, karambol oynuyorlardı. İki yanı dimdik kesilmiş gibi duran dağlar, ani bir düşüşle, damıtık buhardan bozlaşmış hintkamışı ormanlarının hizasına kadar iniyordu.

Hava soğuyor ve akşam ilerliyordu. Geçit alayına kazara karışan, yarı göstermelik yarı içten bağıran, yarı rol kesip yarı gerçek yaşayan Gyan artık heyecanın etkisindeydi. Alaycılığı ve utancı kalmamıştı. Alkolün de ateşlemesiyle sonunda tarihin ısrarlı çekimine teslim oldu ve kalp atışının tam bir sahiciliğe büründüğünü fark etti.

Büyük büyükbabasının, büyük amcalarının hikâyesini anlattı. "Ve eşit rütbedeki İngilizlerle aynı emeklilik maaşını aldıklarını mı sanıyorsunuz? Ölümüne savaştılar da aynı aylığı mı aldılar?"

Bardaki tüm öfkeler onu selamladı, öfkesinin sırtını sıvazladı. Paranın ve gerçek bir işin niçin yoluna çıkma-

dığı, Amerika'da üniversiteye niçin gidemediği, birinin evini görmesinden niçin utandığı bir anda açıklığa kavuşmuştu. Ailesini görmek istediğini söylediği gün Sai'yi nasıl uzak tuttuğunu hatırladı. Hepsinden önemlisi, babasının uysallığının onu niçin deliye çevirdiğini ve çiftlikteki derslikte bağıran çağıran, günlük sinir törpüsü elli iki oğlanın, hatta kendi ailesinin uzaklığının, işindeki yalnızlığının bile onu üzemeyeceği kadar mütevazı bir mutluluk fikrine sahip olan bu adam hakkında niçin bir türlü konuşamadığını anladı. Gyan onu sarsmak istiyordu, ama bir çorabı sarsmak nasıl bir tatmin verebilirdi ki? Öyle biriyle konuşmaya çalışmak olsa olsa sizi bir kez daha hüsrana uğratırdı...

Takındığı birbirinden farklı tüm roller, duyduğu utançlar, onu kabul etmeyen gelecek; hepsi birleşerek tek bir doğru meydana getirdi.

Öfkelerini serbest bırakarak oturan adamlar bu ülkedeki herkes gibi eski nefretlerin bitip tükenmeksizin canlandırılabileceğini öğrendiler.

Ve nefreti mezarından çıkardıklarında onu saf, eskiden olabileceğinden de saf bir halde buldular, çünkü geçmişin gamından arınmıştı. Sadece damıtılmış ve özgürleştirici hiddet kalmıştı geriye. O dar tahta sıralarda çekingen ayaklarını toprak zemine vurarak ve yüceldiklerini duyarak oturdular.

Erkeksi bir ortamdaydılar ve Gyan, Sai'yle verandadaki çay partilerini, peynirli tostları, fırıncının pastalarını, hatta daha beteri, birlikte paylaştıkları o sıcaklığı, çocuk odasındaki konuşmaları hatırlayınca bir an içini bir utanç kapladı.

Birdenbire bunlar yetişkinliğinin gereklerine ters geldi.

Gurka hareketinin olabilecek en sert yolu izlemesi konusundaki sarsılmaz fikrini beyan etti.

27

Gyan ertesi gün Ço Oyu'ya asabi ve huzursuz geldi; yargıcın ona ödediği azıcık para için soğukta o kadar yolu çekmek zorunda kalmasına bozulmuştu. Şu koca ev ve arazide yaşayan insanların sıcak banyo almaları, ferah odalarda tek başına yatmaları onu deli ediyordu ve birdenbire yargıç ve Sai'yle yediği pirzola ve haşlanmış bezelyeli akşam yemeği, yargıcın "görünüşe bakılırsa sağduyudan pek nasibin olmamış" demesi aklına geldi.

Sai onu görüp, "Ne kadar geç kaldın," deyince, savaş boyalı öfkesi içinde kıçını bir yana, göğsünü bir yana uzatarak kendini haklı gören bir duruş, yeni bir konuşma tarzını keşfettiği önceki akşamdan farklı bir kızgınlık duydu. Bu seferki onu geri tutan, ruhuna ket vuran, onu geren küçük bir öfkeydi. Duyduğu can sıkıntısı daha önce Sai'nin yanında hissettiklerine hiç benzemiyordu.

*

Sai onu neşelendirmek için Noel eğlencesini anlattı...

Biliyor musun, çorba kepçesini brendiyle doldurup pudingin üstüne dökene kadar üç kere denemek zorunda kaldık...

Gyan onu duymazdan gelerek fizik kitabını açtı. Ah,

bir sussa... Sai'de daha önce fark etmediği şu abartılı budalalık yok mu...? Onu çekemeyecek kadar sinirliydi.

Sai isteksizce kitabın sayfalarına döndü; fiziğe adam gibi bakmayalı uzun zaman olmuştu.

"Biri... ağırlığında, öbürü de... ağırlığında iki nesne eğik Pisa Kulesi'nden bırakılırsa yere ne zaman ve hangi hızda düşer?"

Sai, "Keyfin yok," dedi ve başka, daha iyi seçenekleri belirtir bir müsriflikle esnedi.

Gyan onu duymazdan geldi.

Sonra o da ister istemez esnedi.

Sai bu sefer bir aslan gibi zarafetle ağzını bir çiçek gibi açarak yine esnedi.

Sonra Gyan da, ama engelleyip yutmaya çalıştığı zayıf bir esnemeyle.

Sai de...

Gyan da.

Apaçık bir uzlaşmadan cesaret alan Sai, "Fizikten sıkıldın mı?" diye sordu.

"Hayır. Hiç de değil."

"O zaman neden esniyorsun?"

"SENDEN ÖLESİYE SIKILDIM DA ONDAN."

Dehşetli sessizlik.

"Noel beni ilgilendirmiyor!" diye bağırdı Gyan. "Neden Noel'i kutluyorsunuz? Siz Hindu olduğunuz halde İd veya Guru Nanak'ın doğum gününü, hatta Durga Puja, Dussehra veya Tibet Yeni Yılını bile kutlamıyorsunuz."

Sai düşündü: Neden? Oysa Noel'i hep kutlamıştı. Manastırdan değil –oraya duyduğu nefret o kadar derindi ki–, ama...

"Köle gibisiniz, öylesiniz işte; Batı'nın peşinden koşarak kendinizi küçük düşürüyorsunuz. Sizin gibi insanlar yüzünden hiçbir yere varamıyoruz."

Gyan'ın beklenmedik zehir zemberek tersliği içine işleyen Sai, "Hayır," dedi. "Ondan değil."

"Neden peki?"

"Noel'i kutlamak istiyorsam kutlarım, Diwali'yi kutlamak istemiyorsam da kutlamam. Biraz eğlenmenin hiçbir sakıncası olmadığı gibi Noel de bütün öbürleri gibi bir Hint bayramı."

Gyan'ın laiklik ve Gandhicilik karşıtı duygularına tuz biber ekti bu.

"Nasıl istiyorsan öyle yap," diye omuz silkti, "umurumda değil... bu sadece bütün dünyaya senin bir APTAL olduğunu gösterir."

Sözcükler ağzından kasıtla, Sai'nin yüzünde kırgınlığı görme hevesiyle çıktı.

"Madem o kadar aptalım, neden evine gitmiyorsun? Bana ders vermenin anlamı *ne?*"

"Tamam, giderim. Haklısın. Sana ders vermenin anlamı *ne?* Senin tek yapmak istediğin taklit. Kendi adına düşünemiyorsun. *Maymun, maymun.* Bilmiyor musun, maymun gibi taklit ettiğin o insanlar SENİ İSTEMİYORLAR!!!!"

"Ben kimseyi taklit etmiyorum!"

"Noel'i kutlayarak kimseyi taklit etmediğini mi sanıyorsun? Hadi ama, bana o kadar aptal olduğunu söyleme."

"Madem sen o kadar akıllısın," dedi Sai, "nasıl oluyor da doğru dürüst bir iş bulamıyorsun? Başarısız, başarısız, başarısız. Her iş görüşmesi başarısız."

"Senin gibi insanlar yüzünden!"

"Demek benim gibi... bir de bana aptal olduğumu mu söylüyorsun? Kim aptal? Bunu bir yargıcın önünde söyle de sana kimin aptal olduğunu göstersin."

Bardağını alınca içindeki suyu daha dudaklarına ulaştıramadan sıçrattı; o kadar titriyordu Sai.

28

Yargıç nefretini düşünüyordu.

•

İngiltere'den döndüğünde onu yolculuğuna uğurlayan ihtiyarlar bandosunun aynısı karşılamıştı, ama bu sefer trenin istasyona yanaşmasıyla demiryoluna atılıp patlatılan havai fişeklerin kaldırdığı toz duman bulutu içinde bando görünmez hale gelmişti. Bu tarihî olayı, soyları içinden Hindistan Devlet Teşkilatı'na giren ilk oğullarını görmek için toplanan iki bin kişiden ıslık ve sevinç çığlıkları yükseliyordu. Onu çelenklere boğuyorlardı; şapkasının kenarına taçyaprakları konmuştu. Ve orada, istasyonun ucundaki bıçak kadar gölgede hafiften tanıdık biri görülüyordu; kardeş değildi, kuzin de değildi; bu Nimi'ydi, aradan geçen zamanı babasının evinde geçirdikten sonra koca evine dönen karısı. Ev sahibeleriyle laflamaların ve dükkânlardaki "Nasılsınız?"ların haricinde bir kadınla konuşmayalı yıllar olmuştu.

Nimi bir çelenkle ona doğru geldi. Onu kocasının başına doğru kaldırırken ikisi de birbirlerine bakmadılar. Jemu'nun gözleri kalkarken onun gözleri indi. Jemu yirmi beşti, o on dokuz.

"Ne utangaç, ne utangaç" – sevinçli kalabalık aşkın telaşına tanık olduklarından emindi. (İzleyicinin ümit-

varlığı ne şaşırtıcıdır; aşkın yokluğuna inanmayı hep inkâr ederler.)

Acaba onunla ne yapacaktı?

Bir karısı olduğunu unutmuştu.

Gerçi biliyordu elbet, ama geçmişindeki her şey gibi o da uzaklaşmış ve artık bir önemi kalmayan şeylerden biri haline gelmişti. Gelgelelim, bu seferki şey onu o günlerde karıların kocalarını izledikleri gibi izleyecekti.

*

Nimi şu geçen beş yıl boyunca nasıl bisiklete binip kalbinin havada süzülür gibi olduğunu unutmamıştı – kocasına ne kadar sevimli görünmüş olmalıydı... Biri onu beğenmişti ve kim olursa olsun, böyle düşünecek herkese minnet duymaya hazırdı. Jemubhai'nin Cambridge'den getirdiği süs kutusunu karıştırınca orada bir kavanoz yeşil merhem, gümüş bir saç fırçasıyla tarak seti ve yuvarlak bir pudra kutusunda ipek halkalı bir ponpon bulmuştu; bir de burnuna nefis gelen ilk lavanta kokusunu. Kocasının yeni eşyalarından yükselen taze, hafif esansların her biri yabancı bir yerden gelmişti. Piphit toz kokardı ve arada bir de yağmurun şaşırtıcı rayihası. Piphit'in parfümleri zengin ve baş döndüren keyif verici maddelerdi. İngilizler hakkında pek bir şey bilmiyordu, bildikleri de –sözgelimi, kulüpteki İngiliz kadınların yalnızca iç çamaşırlarıyla tenis oynadıkları gerçeği– evin kadınlara ayrılan bölümündeki yalıtılmışlıklarına ulaşan iki satırlık konuşmalara dayanıyordu.

Genç bir amcaları, "Şortla!" dedi.

Kadınlar, "İç çamaşırı," diye üstelediler.

Tenis raketi taşıyan iç çamaşırlı kadınlar arasında nasıl yapardı?

Yargıcın pudra ponponunu alıp bluzunun düğmelerini açtı ve göğüslerini pudraladı. Sonra bluzunu ilikledi

ve şu yabancı, şu ipeksi ponponu içine sıkıştırıverdi; çocukça hırsızlıklara göre artık fazla büyüdüğünün farkındaydı, ama içi hırsla dolmuştu.

*

Piphit'teki öğle sonraları bitmek bilmiyordu; Patellerin hepsi de zamanın bir daha hiç ilerlemeyeceği korkusunu atmaya çalışarak dinleniyorlardı – böyle bir teslimiyetçiliğe alışık olmaktan çıkan Jemubhai hariç.

Kurtlanarak doğruldu ve ilk kez görmüş gibi, kanatlı dinozora, mor gagalı muz ağacına baktı. Her zerresi bir yabancı –*bir yabancı*– olduğunu bağırıyordu. Sadece bağırsakları muhalefet edip ona evinde olduğunu söyledi: Dışarıdaki şu daracık kulübede centilmen dizleri gıcırdayarak acıyla çömelir, "Lanet olsun," diye söverken bağırsaklarının süper etkin çalıştığını gördü, tıpkı – *tıpkı Batı'nın ulaşım sistemi gibi.*

Aylakça eşyalarına bakmaya karar verince eksikliği fark etti.

Jemubhai, verandanın gölgesindeki minderlerde yayılmış yatan Patel kadınlarına, "Pudra ponponum nerede?" diye bağırdı.

Başlarını kaldırıp patlayan ışıktan gözlerini kısarak, "Ne?" diye sordular.

"Birisi eşyalarımı karıştırmış."

İşin doğrusu o güne kadar evde onun eşyalarını karıştırmayan kalmamıştı, ama bunda ne gibi bir sorun olduğunu anlayamıyorlardı. Mahremiyetle ilgili nevzuhur fikirlerine akıl sır erdirmek mümkün değildi; neden aldırıyor ve bunu hırsızlıkla nasıl bağdaştırıyordu?

"İyi de neyin kaybolmuş?"

"Ponponum."

"O nedir?"

Açıklamaya çalıştı.

"İyi de bu neye yarar, *baba*?" Kafaları karışarak ona baktılar.

"Pembe beyaz ne? Üstüne mi sürüyorsun? Niye?"

"Pembe mi?"

Annesi tasalanmaya başladı. "Cildinde bir sorun mu var?" diye sordu kaygıyla.

Fakat dikkatle dinleyen bir kız kardeş, "Ha ha," diye güldü, "seni beyefendi olasın diye yurtdışına gönderdik, ama sen hanımefendi olmuşsun!"

Heyecan giderek yayılınca Patel kabilesinin uzak hanelerinden akrabalar akın etmeye başladılar. Onca *kaka kaki masa masi phua phoi*. Hepsi toplanınca korkunçlaşan, biri öbüründen ayrılmaz bir topağa dönen –çünkü bağırış çağırış tozu dumana katarak yuvarlana yuvarlana içeri giren çok kollu ve bacaklı bileşik bir canavarı andırıyorlardı– çocuklar; canavarın yüzlerce eli, yüzlerce kıkırdayan ağzını kapıyordu. Kim neyi çalmış?

Bu nesnenin işi için hayati olduğunu düşünen Jemubhai'nin babası, "Pudra ponponu kayıp," dedi.

Hepsi İngilizce *pudra ponponu* dediler, çünkü doğal olarak, bu icadın Gucerat dilinde bir karşılığı yoktu. Sırf aksanları bile yargıcı delirten bir anıdır. Bir Zerdüşt yemeğiymiş gibi, "Pavdraa panpaanı," diyorlardı.

Dolaptaki her şeyi, takım elbiselerini, iç çamaşırlarını, *Giselle*'de yanlamasına kibar bir seğirtmeyle dans eden balerinlerin börek kıvrımları ve pasta desenleri halinde açılan tütülerini seyrettiği opera dürbününü çıkarıp içine dışına baktılar, her birini inceleyerek durmadan hayretle çığlık attılar. Fakat hayır, yerinde yoktu. Mutfakta da, verandada da yoktu. Hiçbir yerde yoktu.

Annesi en yaramaz kuzinlerini sorguladı.

"Gördünüz mü?"

"Neyi?"

"Pavdralaağı."

"Pavdralaak mı? Pavdralaak nedir?"

"Cildi korumaya yarar."

"Cildi neden korumaya yarar?"

Ve açıklama yapmanın koca bir utancına yine katlanma zorunluluğu.

"Pembe beyaz mı? Ama niye?"

•

Jemubhai, "Siz ne bilirsiniz ki?" dedi. Hırsız, cahil insanlar.

Geldiği noktadan etkilenecek, hatta biraz da çekingen bir saygı duyacaklarını, onu takdirle karşılayacaklarını sanmıştı, oysa gülüyorlardı.

Yargıç sonunda, "Mutlaka bir bildiğin vardır," diye Nimi'yi suçladı.

"Hiç görmedim. Öyle bir şeyle ne işim olur?" Lavanta pudralı iki pembe beyaz göğsünün, kocasının İngiltere'den gelme pudra ponponunun altında kalbi küt küt atıyordu.

Jemu karısının surat ifadesini beğenmedi, orada kendi nefretini arandı, ama onun yerine güzellik buldu ve burun kıvırdı. Bir zamanlar o güzellik yüreğinin yağlarını eriten fena halde davetkâr bir şeyken şimdi hiç ilgisini çekmez olmuştu. Bir Hint kızı asla bir İngiliz kadar güzel olamazdı.

Fakat tam o sırada, tam dönerken fark etti...

Tepeciklerin arasından uğrayan birkaç incecik ve yumuşacık tüy.

"Seni pislik!" diye bağırarak karısının üzgün göğüsleri arasından gülünç bir çiçek ya da yırtık perişan bir kalp gibi çekip çıkardı...

Biricik, zarif pudra ponponunu.

•

İçerideki patırtıyı işiten müzelik bir hala, "Karyolayı

çökert artık!" diye bağırınca hepsi kıkırdayarak başlarıyla keyifli keyifli onayladılar.

İlaç sesli bir başka yaşlı cadı, "Kız şimdi yatışır," dedi. "Çok asiydi."

Normalde orada uyuyan herkesin özellikle boşalttığı odanın içindeyse yüzü öfkeden pofuduk pofuduk olan Jemubhai, karısını yakaladı.

Nimi elinden kurtulunca kan iyice beynine sıçradı.

Hırsızlık yapmıştı. Onu *gülünç duruma düşürmüştü*. Cahil köy kızı. Yine yakaladı.

Kız kaçıyor, o kovalıyordu.

Kapıya koştu.

Ama kapı kilitliydi.

Zorladı.

Bana mısın demedi.

Hala kilitlemişti; ne olur ne olmaz. Kaçmaya çalışan gelinlerin hikâyesi çoktu, hatta arada bir sıvışan kocalar hakkında bile rivayetler vardı. Aile için utançutançutançutanç.

Yargıç bir cani bakışıyla üstüne gitti.

Kız pencereye koştu.

Yargıç önünü kesti.

Ve Nimi hiç düşünmeden kapının yanındaki sehpanın üstünden pudra kutusunu alıp, yaptığı şeyin dehşetine rağmen, yüzüne fırlattı; eylemle korkunun öyle iç içe geçtiği bir andı ki bu, bir saniye içinde olanlar olmuştu...

Kutu kırıldı, pudra havaya savruldu ve

yere süzüldü.

Yargıç renkli şekerleme tozuyla kaplı bir gulyabani gibi karısının üstüne çöküp onu yere mıhladı ve milyonlarca zerrecik halinde patlayan şu kusursuzca gül hareler şehvet ve gazabın keskinleştirdiği bir hüsranla süzülerek yağdıkça –sanki hiddetten morlu siyahlı alacalanmış

zembereğinden boşanan kamışıyla çamlar devirerek, hakkında rivayetler işittiği tünelin örtüsünü açarak– kızın içine zarafetten nasipsiz bir biçimde yol buldu.

Yaşlanmaya yüz tutmuş, pörsüyüp kuş kadar kalmış, gözlüklü ve *dhoti*'li bir amca, duvardaki bir yarıktan içerisini gözetlerken kendi şehvetinin olgunlaştığını –ve ayaklandığını– hissederek avluda sekerek zıplamaya başladı.

*

Jemubhai bilmezliğini, kabalığını öfke ve nefretiyle gizleyebildiğine seviniyordu sevinmesine –hayatı boyunca birçok alanda işine çok yarayacaktı bu numara–, fakat aman Allahım, bütün bunların acayipliği onu dehşete düşürmüştü: uzanan, yapışıp içine çeken uzuvların feci bir saldırı ve yutma halindeki buluşması; sakatlıkla, morartıyla tepinen, sinen yaşam biçimleri; ekşi, tüylü yutak; kışkırtıcı yılan kaslı zorbalık; cinselliğin esansıyla karışmış idrar ve bok kokusu; o foşurtu, o sulu fışkırtı, o gem vurulmaz koşu – uygar midesini kaldırmıştı.

Gel gelelim şu alevi titrek eyleme tekrar tekrar girişti. Süregiden bir tekdüzelikle bile olsa, kendinde görmeye dayanamadığı bir alışkanlık. Bu tiksinme ve bundaki ısrarcılığı onu iyice kızdırdı ve karısına her fırsatta ıstırap vermeye karşı koyamaz hale geldi. Daha önce kendi öğrendiği yalnızlık ve utanç derslerinin aynısını ona da öğretiyordu. Başkalarının yanında ne onunla konuştu ne de ondan yana baktı.

Yargıç içine girdikçe Nimi onun ilgisiz yüz ifadesine; onun tamamen kendiyle meşgul orta uzaklıktaki bir yere dikilen gözlerine, bir köpeğin veya pazarda güçlükle yürüyen bir eşeğin boş –ansızın denetimden kurtulup ifadesi suratından pat diye düşene kadar süren– bakışına alıştı. Hemen ardından, herhangi bir ifşaya meydan bırakmadan, o ifade yine yerine oturuyor ve yargıç banyo-

da sabun, sıcak su ve Dettol sıvı antiseptiğiyle uzun uzun oynayarak vakit geçirmek üzere çekiliyordu. Gusül işlemlerini de bir dezenfektan alıyormuş gibi hassas miktarda bir viski takip ediyordu.

*

Yargıçla Nimi tren ve otomobille iki yolculuk yaptılar ve Bonda'ya ulaştıklarında yargıç uygarlığın kıyısında aylık otuz beş rupiye suyu ve elektriği olmayan küçük bir kulübe tuttu. Borçlarını ödeyene kadar daha iyisine güç yetiremezdi, bununla birlikte, kenarda Nimi'ye refakat edecek birini tutmaya para ayırıyordu. Bu kişi bir buldoğa benzeyen ve başında şapkası olan Miss Enid Pott adında biriydi. Bir önceki işinde bölge müdürü Bay Singh'in çocuklarına mürebbiyelik yapmış ve gayretleriyle annelerine "Mam", babalarına "Fa" dedirtmeyi başarmış, mideleri kasılınca onlara balıkyağı vermiş ve "Nellie Bly" adını telaffuz etmeyi öğretmişti. Para çantasındaki bir fotoğraf onu denizci kıyafeti içindeki iki kara kızıyla beraber gösteriyordu; kızların çorapları çakı gibiydi, ama suratlarından düşen bin parçaydı.

Nimi İngilizce'yi öğrenmedi ve yargıç bunu onun inadına verdi.

Bir armudu havada tutarak, "Bu ne?" diye sinirle sordu.

"Bu ne?" – ikinci el dükkânından aldığı ve baş harfleri ne mutlu ki *JPP* olan bir aile tarafından bir gösteriş çılgınlığı esnasında satılan sos kabını gösterdi. Kılı kırk yaran kasıntısı ve tutumluluğu anlaşılmasın diye onu gizlice almış ve başka bir kabın içinde saklamıştı. *Ha James Peter Peterson ha Jemubhai Popatlal Patel.* LÜTFEN yani.

*

Somun ekmeğini göstererek, "Bu ne?" diye sordu.

Sessizlik.

"Söylemezsen yiyemezsin."

Yine sessizlik.

Ekmeği tabağından aldı.

Aynı akşamın devamında çekingen yudumlarının altından Ovaltin'ini çekiverdi: "Madem bunu da sevmiyorsun, içme."

Onu bir yere götüremiyor ve Bayan Singh ona doğru parmağını sallayıp, "Karınız nerede, Bay Patel? Siz de kadınları kapatanlardan değilsiniz umarım," derken kıvranıyordu. Kocasının meslek hayatında üstüne düşeni yapan Bayan Singh tezcanlı bir içtenlikle kararlı bir akılcılık arasında İngiliz kadınlarının normal olarak kurduğunu düşündüğü dengeyi taklit etmeye çalışıyordu ve bu yönüyle mantıksızlığa meyletmekle övünen yerlilerin birçoğunun hevesini yerle bir etmeyi başarmıştı.

*

Nimi, tencere-tava, viski-porto şişeleri, Geiger sayacı-sintilometre, ton balığı konserve kutusu-pür endişe canlı tavuğun (kimse ona hiçbir zaman hiçbir şey demedi, ama biliyordu; nacak beklentisini ruhunda taşıyordu) takırtısı peşlerinde olduğu halde at, fil veya deve sırtında ya da hamalların (taşıdıkları hanımların koca kıçları yüzünden hepsi de genç yaşta ölürdü) yüklendiği *palki*'lerde[1] yolculuk yapan öbür eşlerin tersine, turneye çıkan kocasına eşlik etmiyordu.

Bonda'da tek başına oturmak üzere geride bırakılıyordu; dört haftanın üçünde evi, bahçeyi arşınlıyordu. On dokuz yılını baba evinin sınırları içinde geçirdikten sonra avlu kapısından çıkıp gitme fikrini havsalası hâlâ almıyordu. O kapının girip çıkmak için açık durması... görünce içini bir yalnızlık kaplıyordu. Ona bakan yoktu, özgürlüğü yararsızdı, kocası görevini ihmal ediyordu.

1. (Hint.) Tahtırevan. (Ç.N.)

Yaz alacakaranlığının acelesiz kibarlığında merdivenden dama çıktı ve toza şefkatle sarmalanmış araziyi katederek akan Jamuna Irmağı'nı seyretti. İnekler eve dönüyordu; tapınakta çanlar çalıyordu; kuşların gece tüneği olarak önce ağacın birini, sonra öbürünü yokladığına ve bu arada bir sari dükkânındaki kadınlar gibi heyecanla dolup taşan sesler çıkardığına tanık oldu. Uzakta, ırmağın öbür yanında Moğol Hükümdarı Cihangir döneminden kalma bir av köşkünün kalıntılarını görebiliyordu: süsen kabartmalarını hâlâ ayakta tutan birkaç solgun kemer, o kadar. Moğollar Hindistan'ı fethetmek için dağları aşmışlardı, ama savaştaki hünerlerine rağmen şu çiçeğin sıcaktaki yitişine ağlayacak kadar da yufka yürekliydiler; süsenin bitmeyen düşü bu özlemi duyan, yaptıklarının güzelliğini gördüğü halde onu hiç bilmeyen nakkaşlar tarafından her yere kazınmıştı.

Manzaranın, gelip geçen ve devam eden tarihin görüntüsü ıssız bir kederle Nimi'nin yüreğine dokundu. Hayatın hepten dışında kalmıştı. Kimseyle konuşmadan haftalar geçiyor; hizmetçiler yemesi için masaya kendi artıklarını gürültüyle bırakıyor, korkusuzca erzak çalıyor, Jemubhai'nin gelmesinden bir gün öncesine kadar evi pislik götürmesine vicdanları sızlamadan göz yumduktan sonra birdenbire ortalığı yine pırıl pırıl ediyor, saati kuruyor, suyu yirmi dakikada kaynama ayarına getiriyor, meyveleri öngörülen süreyle potasyum permanganat çözeltisinde tutuyorlardı. Ve sonunda Jemubhai'nin bir otomobilden çok cana yakın semiz bir ineği andıran ikinci el arabası geğirerek avlu kapısından içeri giriyordu.

Jemubhai eve canlılıkla gelir, ama görgüsüz karısının kendi hırslarıyla çeliştiğini görünce...

Eh, bu asabiyet dayanılacak gibi değildi.

Karısının yüz ifadesi bile canını sıkıyor, fakat onun

yerini yavaş yavaş bir ifadesizlik alınca bu sefer de dalgınlığına kızıyordu.

Onunla ne yapacaktı? Hiçbir tasarısı yoktu, kendini oyalayamıyor, hiçbir şey yapmıyordu ama yine de varlığı rahatsız ediciydi.

Miss Enid Pott onu terk ederken, "Nimi hiçbir şey öğrenmemeye kararlı görünüyor. Koynunuzda bir *swaraji*[1] besliyorsunuz, Bay Patel. İnsanın tepki verip onunla diyalog kurabileceği bir şekilde tartışmaya yanaşmıyor, sadece kendini salmasını biliyor."

Bir de şu Hintlilere özgü poposu yok muydu – tembel, manda kadar? Tene batacak kadar keskin şu kızıl saç yağı.

Halhallarının tangırtısından deliye dönen yargıç, "Çıkar şu saçma zımbırtıları," diye talimat verdi.

"İlla böyle abartılı giyinmek zorunda mısın? Sarı pembe? Sen aklını mı kaçırdın?" Saç yağı şişelerini fırlattı; ve Nimi topuzunu ne kadar düzgün yaparsa yapsın, uzun saçları mutlaka aradan kaçtı. Yargıç onları havada süzülüp odanın bir yanından öbürüne kanatlanırken gördü; mantar çorbasının kremasındaki bir mantarı boğarken gördü.

Bir gün klozet kapağında ayak izleri bulunca –*üstüne çıkıyordu, üstüne çıkıyordu!*– kendini artık zaptedemedi, karısının başını tutup teknenin içine soktu ve mutsuzlukla malul olan Nimi bundan sonra iyice uyuşuklaştı, pırıldak gün ışığında uyuyakalmaya, gecenin bir yarısında da uyanmaya başladı. Dış dünyaya bakıyor, ama odaklanamıyor, kendini göremediği için aynanın karşısına hiç geçmiyor, zaten mutluların ve sevilenlerin etkinliği olan giyinip taranmaya bir an bile katlanamıyordu.

1. Bağımsızlık, özgürlük isteyen kişi. (Ç.N.)

Jemubhai yanakları çıbanlarla patlayan halini görünce o düşmüş güzelliği ayrıca bir hakaret gibi algılıyor ve cilt hastalığının ona da bulaşacağından korkuyordu. Mikropları kırmak için hizmetçilere her şeyi Dettol'le silmeleri talimatını vermişti. Yeni ponponuyla kendini daha bir özenle pudralıyor ve her seferinde karısının edepsiz, palyaço burunlu göğüslerinin arasından çıkardığı şu öbürünü hatırlıyordu.

"Yüzünü dışarıda göstereyim deme," diyordu. "Seni görenler bağırarak kaçışmasınlar." Yılın sonunda birbirlerine duydukları tiksinti öyle bir noktaya varmıştı ki, sonsuz bir kin damarına çatmışlar gibi, bir insanın hissedebileceklerinin olağan sınırını geride bırakmışlardı. Artık birbirlerine değil, bu duyguya aittiler; nefret ilişkisi içindeki koca toplumlara yetecek bir takatle tecrübe ediyorlardı öfkelerini.

29

"Noel'miş!" diye söylendi Gyan. "Seni küçük aptal!"

Çıkarken Sai'nin hıçkırmaya başladığını duyabiliyordu. Gözyaşlarının arasından, "Seni adi köpek," diye bağırdı Sai, "buraya gel. Böyle kötülük yapıp sonra da kaçıyor musun??"

Yarattıkları enkazın manzarası ürkütücüydü ve duyguların çarpıtıcı parmaklığı gerisinden Sai'nin yüzünü görünce Gyan kendi öfkesinden korkmaya başladı. İçindeki duyguların sebebinin Sai olamayacağını anladı, ama çıkarken yine de kapıyı çarptı.

Noel şimdiye kadar hiç umurunda olmamıştı...

Nefretini Sai'nin belirlediğini düşünüyordu. O duygu onunla görüş alanına girmiş ve sonra da, sırf bir şeyleri açıklığa kavuşturmak için bile olsa, onu bileme dürtüsüne karşı koyamamıştı.

Sende hiç gurur yok mu? Bu kadar Batılılaşmaya çalışmak. Seni istemiyorlar!!!! Oraya git de seni bağrına basacaklar mı, bak bakalım. Onların kuburlarını temizlemeye çalışsan bile seni istemiyorlar.

•

Gyan Ço Oyu'ya geri döndü.

"Bak," dedi. "Özür dilerim."

Biraz dil dökmek gerekti.

Sai, "Ne kadar kötü davrandın!" dedi.

"Affedersin."

Fakat sonunda Sai özrünü kabul etti, çünkü Gyan'ın aşkının merkezinde olmadığı gerçeğinden yüz çevirmek onu rahatlattı. Yanılmıştı: Her zamanki gibi, o ancak kendi kendinin merkezinde olabilir, bir başkasının hikâyesindeyse ona biçilen rolü oynayan küçük bir oyuncudan öteye geçemezdi.

Bu düşünceden Gyan'ın öpüşlerine döndü.

Gyan, "Sana karşı koyamıyorum, sorun bu..." dedi.

Baştan çıkarıcı Sai güldü.

Fakat insan doğası neyse odur. Öpücükler fazla suluydu. Biraz daha zaman ve Gyan'ın özrü samimiyetten samimiyetsizliğe dönüp, teslim olduğu için kendine kızdı.

*

Deli bir Kali dansı yapan günbatımında bara giderken Gyan bir kez daha saflığın heyecanını duydu. Aptal buseleri yetişkinliğine feda etmesi gerekecekti. Bir şahadet duygusu kapladı içini ve bir davaya baş koymanın saflığıyla kirlenme kaygısı daha da keskinleşti. Bu aşk macerası onu alçaltmış, Sai'nin böyle kolayca teslim olması güvenini sarsmıştı. Bu işler böyle olmamalıydı. Hiç hoş değildi.

Bizi tuzağa düşüren cehennemin bir simgesi olarak Budist hayat çarkındaki göbeğin nasıl şeytanın diş ve pençelerine kıstırıldığını hatırladı: horoz-yılan-domuz; şehvet-öfke-ahmaklık; her biri bir diğerini kovalıyor, yiyor, ondan besleniyor.

Ço Oyu'da da Sai arzu, hiddet ve aptallık üstüne düşünceye dalmıştı. Bastırmaya çalışsa da öfkesi yüze çıkıyordu; kendi duygularını uzlaştırmaya çalışıyor, ama onları yumuşatamıyordu.

Bir bahaneyle eğlenmenin nesi yanlıştı? Aynı mantı-

ğı yürütecek olursanız o zaman İngilizce konuşmaya da, Hazır Tatlar lokantasında köfte yemeye de itiraz edilebilirdi; ve Gyan bunların hiçbirinde kendini savunamazdı. Çatlakları iyice görebilmek için onunkilere karşı kendi düşüncelerini geliştirmeye biraz zaman ayırdı.

"Seni it herif," dedi boşluğa. "Benim gururum seninkini bine katlar."

O akşam aşçı, "Bu kadar erken nereye gitti?" diye sordu.

Sai, "Kim bilir?" dedi. "Ama balık ve Nepalliler konusunda haklıydın. Pek akıllı biri sayılmaz. Çalıştıkça sanki bilgisi azalıyor ve onun bilmemesi, benim de bunu anlamam onu deli ediyor."

Aşçı, oğlanın aptallığını zaten tahmin etmiş olarak, anlayışla, "Evet," dedi.

*

Thapa'nın Barı'nda Gyan, Biracı'yla Esrarcı'ya, Baykuş'la Marsıvan'a, para kazanmak için nasıl özel öğretmenlik yapmaya mecbur kaldığını anlattı. Düzgün bir iş bulup şu müşkülpesent ikiliyi, Sai'yi ve onun yapay İngiliz aksanı, koyu kahverengi üstüne pembe-beyaza pudralı yüzüyle büyükbabasını bıraksa ne mutlu olurdu. O aksanı taklit ederken bardaki herkes gülmüştü: "Şu günlerde hangi şairleri okuyorsun, genç adam?" Ve "Ha ha"larından cesaret alan Gyan, dili alkolle tatlı tatlı karıncalanmış ve kıvraklaşmış olarak, pürüzsüzce evi, duvardaki tüfekleri ve utanmadan sergiledikleri Cambridge diplomasını anlatmaya girişti.

*

Sai'ye neden ihanet etmeyecekmiş?

İngilizce ve İngilizce'den bozma Hintçe dışında dil bilmeyen, kendi küçük çevresi dışında kimseyle konuşmayan Sai'ye.

Elleriyle yiyemeyen, otobüs beklemek için butları

üstünde yere çömelemeyen, mimari merakı dışında hiç tapınağa gitmemiş, hiç *paan*[1] çiğnememiş ve *mithai* dükkânındaki çoğu tatlıyı onu öğürttüğü için tatmamış olan, bir Bollywood filminin çıkışında duygusal bitkinlikten perişan olarak eve hasta hasta dönüp kanepeye yığılan, saça yağ sürmenin ve kıçını kullanılmış kâğıtla silmenin görgüsüzlük olduğunu düşünen, sözde İngiliz sebzeleriyle, bezelye, çalı fasulyesi ve taze soğanla daha mutlu olup *loki, tinda, kathal, kaddu, patrel* ve pazardaki yöresel *saag*'dan[2] korkan –*korkan* – Sai'yi.

Birlikte yerken hep utanıyorlardı; Gyan onun titizliği ve gemlenmiş zevkinden rahatsız oluyor, o da Gyan'ın iştahı ve mercimeği parmaklarıyla işleyişinden, şapırtı şupurtularından iğreniyordu. Yargıç *çapati*'lerini, *puri* ve *paratha*'larını[3] bile çatal-bıçakla yiyordu. Üstelik yanındayken Sai'nin de aynısını yapması için üsteliyordu.

*

Fakat Gyan kızın kendi tutumuyla gurur duyduğundan kesinlikle emindi; yeterince Hintli olamayışından utanıyormuş gibi davranıyordu belki, ama yine de statüsünü belirleyen bir şeydi bu. Ah evet. Bu ona kendini küçük düşürerek, kendini kınayarak bunun tersi bir etki yaratmanın şu iç gıcıklayıcı zevkini, şu sapıkça lüksü yaşatıyordu – *düşmedin, esrarengiz bir şekilde yükseldin.*

Gyan yaşadığı anın heyecanı içinde böyle dedi kendine. Tüfekler ve iyice istiflenmiş mutfağın, camlı dolaptaki içkilerin, telefonun eksikliğinin ve yardıma çağıracak kimse olmayışının heyecanı içinde.

1. Fındığa benzer bir yemiş, kireç kaymağı ve değişik baharatlarla yapılan hazmettirici bir tatlı. Uyuşturucu özelliği olan bir yaprağa sarılarak yenir ve tütünlü muhtevası da olduğundan Hindistan'da tiryakileri çoktur. (Ç.N.)
2. (Hint.) Sırayla sukabağı, tropikal bir yemiş, balkabağı, tropikal bir meyve, gölevez yaprakları, yeşil sebzeler. (Ç.N.)
3. Mayasız yassı bir ekmek çeşidi. (Ç.N.)

Oysa ertesi sabah uyandığında kendini sil baştan yine suçlu hissetti. Bir önceki yıl bahçedeki karmaşanın içinde, tarihöncesi eğreltiotlarının arasından görünen örümceksi yıldızlara bürülü göğü yap-boza çevirmiş yüksek ağaçların altındaki kaba otlarda nasıl uzandığını düşündü.

Fakat aşk böyle akışkan bir şeydi işte. Onun kararsız bir nesne olduğunu, değişmez bir hakikat olmadığını yeni öğreniyordu. İhanete açık, neyin içine doldurulursa onun şeklini alan oynak bir şeydi. Kendini tutup onu değişik kaplara doldurmamak çok zordu. Çünkü türlü amaçlara hizmet edebiliyordu... Keşke onunla kendini zapt edebileceği bir şey olsaydı. Yoksa şu haliyle onu gerçekten korkutmaya başlamıştı.

30

Aşçı, çarşıda artan huzursuzluktan ve grevler yüzünden kesintiye uğrayan erzak akışından kaygılanarak, bulunması giderek zorlaşan manda etini Mutt'un çömleğine koyuyordu. Hayvanın böğrünü sarılı olduğu kana bulanmış gazete kâğıdından çıkarırken birdenbire oğlunun cesedinden öylece cansız iki kilo tuttuğu düşüncesiyle donakaldı.

Karısı yıllar önce, keçileri için ağaçtan yaprak toplarken düşüp öldüğünde köydeki herkes, ölümünün ani oluşu yüzünden, ruhunun Biju'yu yanında alıp götürmek istediğini söylemişti. Rahipler bu şekilde can veren ruhların hep öfkeli olduklarını ileri sürüyorlardı. Karısı ne kadar mülayim biri olsa da –hatta aşçı onun ağzını bile açtığını pek hatırlamıyordu– dediklerinde ısrar ediyor, Biju'nun annesini gece vakti ona tutunmaya çalışan saydam bir hayalet olarak gördüğünü söylüyorlardı. Aile tüm genişliğiyle en yakındaki kasabanın postanesine giden onca yolu yürümüş ve yargıcın adresine bir yaylım ateşi gibi telgraflar yollamışlardı. O günlerde telgraflar bir mızrak sallayarak köyden köye koşan posta ulaklarıyla ulaştırılırdı. Kadının öbür dünyaya çoktan göçtüğünü ne bilen, ne de umursayan bu ulaklar yüksek sesle, "Kraliçe Victoria adına bana yol verin," diye şakırdı.

"Rahip, *balli*'nin[1] *amavas*'ta, ayın en karanlık aysız gecesinde yapılması gerektiğini söyledi. Bir tavuk kurban etmeliymişsin."

Yargıç aşçının gitmesine izin vermedi. "Hurafe. Seni budala! O hayaletler burada niye yok? Köyünde varsa burada da olmaları gerekmez mi?"

Aşçı, "Çünkü burada elektrik var," dedi. "Elektrikten korkuyorlar, ama bizim köyde elektrik yok, o yüzden de..."

"Sen bu hayatı boşa mı yaşadın?" diye sordu yargıç. "Ömrünü burada benimle geçiriyorsun, adam gibi doktorlara gidiyorsun, biraz okuma yazmayı bile öğrendin, bazen gazete okuyorsun; hepsi boşuna mı? Rahipler seni hâlâ aptal yerine koyuyor, soyuyorlar."

Öbür hizmetçilerin hepsi koro halinde patronunu duymazdan gelip oğlunu kurtarmasını söylediler, çünkü hayaletler muhakkak vardı: "*Hota hai hota hai*, yapmazsan olmaz."

Aşçı köydeki kulübesinin son fırtınada yine damının uçtuğu yalanıyla yargıcın yanına vardı. Yargıç pes edince de köyüne gitti.

Şimdiyse kurbanın bunca yıl sonra işe yaramamış, yargıca söylediği yalanın onu hükümsüz bırakmış, karısının ruhunun gerçekte yatışmamış, adağın gerektiği şekilde kayda geçmemiş veya küçük kaçmış olabileceğinden endişelenmeye başlıyordu. Birer keçiyle tavuk kurban etmişti, ama ya ruh hâlâ Biju'nun açlığını çekiyorsa?

*

Aşçı oğlunu ilk olarak dört yıl önce, Kalimpong'da bir yolcu gemisi için garson, sebze doğrayıcısı, tuvalet temizlikçisi adaylarının -son gala yemeğinde hepsi de

1. (Hint.) Adak, kurban. (Ç.N.)

papyonlu takım elbiseyle boy gösterecek ve başlarında ananas ve meşaleli krepler, birbirlerinin omzu üstünde durarak buz pateni yapacak vasıfsız, sıkıcı, ağır işlerin çalışanları– başvurularını alan bir temsilci peydahlandığında, yurtdışına göndermeye çalışmıştı.

Yerel gazetelerde beliren ve şehrin türlü köşelerindeki duvarlara yapıştırılan ilanlarda, "ABD'de çalışma izni temin edilir!!!!" yazıyordu.

Adam, Sinclair Otel'deki odasını geçici bir yazıhaneye çevirdi.

Dışarıda oluşan kuyruk, oteli çepçevre dolaştıktan sonra bir de gerisin geri tersinden gidiyor ve tam bu noktada sıranın başıyla sonu birbirine karışıp birtakım kirli işler dönüyordu.

Beklediğinden daha çabuk girdiğine sevinenler arasında görüşme için evinden Kalimpong'a çağrılan Biju da vardı, üstelik yargıcın itirazlarına rağmen. Aşçı emekli olduğunda niçin onun yanında çalışmayı düşünmüyordu?

Biju dürüst bir aileden geldiğini kanıtlamak için aşçının düzmece tavsiye mektuplarından birkaçını, onun sağlam bir ahlaka sahip olduğunu söyleyen Peder Booty'nin ve tartışmasız olarak en iyi lanet rostoyu yaptığını söyleyen Potty Amca'nın mektubunu da görüşmeye götürdü; oysa Potty Amca onun yaptığı hiçbir şeyi yemediği gibi oğlanın kendisi de kendi yaptığı bir şeyi yemiş değildi, çünkü hayatında hiç yemek yapmamıştı. Yoksul bir köyün en yoksul ailelerinden biri olmalarına rağmen büyükannesi ömrü boyunca onu besleyip şımartmıştı.

Ona rağmen... görüşme başarılı geçti.

"İstediğiniz pudingi yapabilirim. Avrupalısını da, Hintlisini de."

"Fakat bu harika. Her akşam on yedi tatlı çeşidi olan bir büfemiz var."

Böyle olağanüstü bir anda kabul edilen Biju önüne sürülen formun noktalarla belirlenmiş yerine imzasını attı.

Aşçı ne kadar gururluydu: "Oğluma anlattığım onca pudingler sayesinde... Gemide her akşam koca bir büfeleri oluyormuş, gemi bir otel kadar, geçmişteki kulüpler gibi idare ediliyor. Görüşmeci ona ne yapabildiğini sormuş, o da, 'Ne isterseniz hepsini yapabilirim. Fırında Alaska, *floating island*, zencefilli bisküvi,' demiş."

MetalBox bekçisi, "Görüşmecinin yasal iş yaptığına emin misin?" diye sordu.

Aşçı, oğlunu bu kadar beğenen adamı savunarak, "Yüzde yüz eminim," dedi.

Ertesi akşam doldurdukları sağlık formu ve Katmandu'da yapılacak eğitim kampıyla öbür işlemlerin masrafı için sekiz bin rupilik bir çekle –çünkü bir işe girmek için ücret ödemek hepsinin aklına yatıyordu– tekrar otele gittiler. Görüşmeci çek için bir makbuz doldurdu; Biju'nun tansiyonunu olduğundan düşük, kilosunu olduğundan yüksek gösterecek ve aşılarını olması gereken tarihleriyle –ama olmamıştı, o başka– aşı sütununa girecek kadar iyi yürekli çarşı doktorunun karşılıksız doldurduğu sağlık formunu gözden geçirdi.

Doktor, "Eksiksiz görünmeli, yoksa elçiliktekiler sorun çıkarır; sonra ne yaparsın?" demişti. Birkaç yıl önce kendi oğlunu da aynı yolculuğa gönderdiğinden biliyordu bunu. İyiliğinin karşılığı olarak Biju ABD'ye bir paket kuru *çurbi* peyniri götürüp onu Ohio'da tıp ihtisası yapan oğluna –çünkü çocuk Darjeeling'de yatılı okurken ders çalıştığı sıralar ondan kemirme alışkanlığı edinmişti– göndermeye söz verdi.

İki hafta sonra Biju, temsilciliğin ana ofisinde yedi gün eğitim görmek üzere otobüsle Katmandu'ya doğru yola çıktı.

Katmandu hem toza-toprağa kök salan hem göğe

yükselen modern, paramparça bir beton karmaşaya sıkışmış oyma ahşap tapınak ve saraylardan bir şehirdi.

Dağları boşuna arandı; Everest neredeydi? Dümdüz anayolları baştan başa yürüyüp eski zamanların sesleriyle dolu düğüm düğüm ortaçağ geçitlerine, madenlerin işlendiği bir sokağa, balçık, saman ve kumu yalınayak kaynaştıran çömlekçilerin sokağına ulaştı; bir Ganeş[1] tapınağında sıçanlar tatlı yiyordu. Bir ara yıldızlar kazılı çarpık bir panjur açıldı ve bir masaldan çıkma bir baş, pisliğin içinde bir inci gibi, dışarı bakındı, ama Biju arkasını döndüğünde genç kız kaybolmuştu; yerini bir *puja* tepsisindeki adaklarıyla yoluna giden kırışık ihtiyar bir kocakanyla konuşacağı tutmuş kırışık başka bir ihtiyar kocakarı almıştı; derken yine beton binaların, küçük motosikletlerin ve otobüslerin arasına döndü. Bir reklam panosundaki iç çamaşırı reklamı iç çamaşırına açılmış büyük, şişkin cebi gösteriyor ve üstündeki siyah çapraz yazı, "Yankesicilere Geçit Yok" diye vurguluyordu. Kimi yabancılar önünde gülerek fotoğraflarını çektiriyorlardı. Dar bir sokağın aşağısından köşeyi dönünce, sinemanın arkasında, kapısının üstünü püsküllü bir saçak gibi bir sıra sarı tavukayağının süslediği küçük bir kasap dükkânı vardı. Önünde, ellerindeki et suyu kandan pas rengine dönmüş bir leğene damlayan bir adam duruyor ve kapının yanındaki numara Biju'nun cebindeki adrese uyuyordu: 223 A blok, zemin kat, Pun Sineması arkası.

Adam dükkânın içine doğru, "Biri daha!" diye bağırdı. İçerideki birkaç kişi, beraber otladığı hemcinsinin yerdeki kalbini görünce inadı tutan bir keçiyle boğuşuyordu.

Kasap, "Seni kandırmışlar," diye güldü. "ABD'ye gitmek isteyen bu kaçıncı kişi."

1. Tatlıları çok seven fil başlı bir Hindu tanrısı. (Ç.N.)

Adamlar keçiyi sıkıca bağladıktan sonra, hepsi de kanlı yeleklerle, sırıtarak dışarı çıktılar. "Seni budala. Tanımadığın birine böyle bir para teslim edilir mi? Sen nerede yaşıyorsun? Dünyanın nasıl insanlarla dolu olduğunu bilmiyor musun? Suçlularla! Suçlularla! Git de karakola dilekçe ver. Gerçi onların da bir şey yapacağından değil ya..."

Biju, keçinin gırtlağını kesmeden önce kasabın içindeki nefreti harekete geçirerek, *"Orospu, kancık, amcık, namussuz!"* diye bağırdığını ve ardından hayvanı kendine doğru çekip boğazladığını işitti.

Bir canlıyı yok etmek için ona küfretmek gerekir.

Biju sersemlemiş halde dışarıda dikilir, ne yapacağını düşünürken öbürleri keçinin derisini yüzdü ve kanının süzülmesi için baş aşağı astılar.

*

İkinci Amerika girişimi turist vizesi için yaptığı basit, doğrudan bir başvuruydu.

Köyünden bir adam on beş kez denemiş ve daha yakınlarda yaptığı on altıncısında vizeyi almıştı.

Köydeki çocuklara, "Asla vazgeçmeyin," diye öğütlüyordu, "gün gelir talihiniz döner."

Biju binanın heybetli, ürkütücü cephesi önündeki bekçiye, "Amriken elçiliği burası mı?" diye sordu.

"Amreeka nehi, bephkuph. Burası ABD elçiliği!"

Yürümeye devam etti: "Amriken elçiliği nerede?"

Adam arkada kalan aynı binayı gösterdi. "Orası."

"Ama orası ABD elçiliği."

Adam sabırsızca, "Aynı şey," dedi. "Uçağa binmeden önce öğrensen iyi olur, *bhai*."[1]

Görünüşe bakılırsa perişan bir kalabalık binanın

1. (Hint.) Kardeş/abi anlamında bir hitap şekli. (Ç.N.)

önünde ara vermeden günlerdir konaklıyordu. Uzak köylerden gelip çıkın yaptıkları yiyecekleri yanlarında getiren koca aileler; kimi ayakkabısız, kimi çatlamış lastik ayakkabılı insanlar; hepsi de sonu gelmez bir yolculuğun kadim teriyle şimdiden yoğrulmuştu bile. Girmeyi başardınız mı içeride klima vardı ve oturanlardan herhangi biri dizini yukarı aşağı sallamaya başladı mı boydan boya titreşen çanak biçimli sıra sıra turuncu koltuklarda bekleyebiliyordunuz.

•

Adı: Balwinder
Soyadı: Singh
Başka adı: ...
Onlar ne ola?

Biri, evde beslenen hayvanlarınki, deyince güvenle yazdılar: "Guddu, Tombik, Mombik, Kiraz, Kızıl, Pembe, Çiki, Miki, Viki, Diki, Sani, Bani, Bali, Laki..."

Biju biraz düşündükten sonra "Baba," diye yazdı.

Motorlu çekçek arabalarıyla geçen simsarlar, "Banka çeki? Banka çeki?" diyorlardı. "Pasaport foto *çahiye*?[1] Pasaport foto? Kampa Cola *çahiye*, Kampa Cola içen?"

Bazen başvuranların getirdiği her bir kâğıt sahte oluyordu: doğum belgeleri, doktorların aşı kayıtları, mali destek belirten yazılar. Gidebileceğiniz harika bir yer vardı, aklınıza gelebilecek her tür ihtiyaç için doğru yasal dille ve mühürlerle yardıma hazır, sayıları yüzleri bulan arzuhalcilerin bağdaş kurmuş olarak daktilolarının başında oturdukları bir yer...

"Onca parayı nereden buluyorsun?" Sıradaki biri banka hesabının cılızlığı yüzünden geri çevrileceğinden korkuyordu.

1. (Hint.) İsteyen / ihtiyacı olan? (Ç.N.)

Değer biçen bir samimiyetle omzunun üstünden bakan bir başkası, "*Oof*, bu kadar az gösteremezsin," diye güldü. "Nasıl yapacağını bilmiyor musun?"

"Nasıl?"

"Bütün akrabalarım," diye açıkladı, "Dubai-Yeni Zelanda-Singapur'dan, her yerden amcalarım-dayılarım, kuzenimin Tulsa'daki hesabına para havale ettiler, sonra banka hesabın dökümünü çıkardı, kuzenim noter tasdikli bir mali destek mektubu gönderdi, ardından da parayı geldiği yerlere geri yolladı. Yoksa onların gözünü doyuracak kadarını nereden bulacaksın?!"

Görünmez hoparlörden bir anons yapıldı: "Tüm vize müracaatçıları lütfen vize işlem numarası almak için yedi numaralı gişede sıraya girsinler."

"Efendim efendim, ne dedi?" Salonun yarısı gibi Biju da anlamamıştı, ama yapılacakları anlayanlara, kendilerine avantaj verilmesinden hoşnut olarak koşanlara baktı. Koku, tükürük, çığlık ve itiş-kakış; gişeye hücum ettiler, kazınıp çıkarılamayacakları bir şiddetle yapışmaları için camına atıldılar; genç erkekler dişi dökülmüş kocakarıları biçerdöver gibi yana ittiler, bebeleri ayaklarının altına aldılar. Efendiliğin sırası değildi – ve sıra böyle oluştu: kurt suratlı genç erkekler en önde, aile babası erkekler ikinci sırada, ardından tek başına duran kadınlarla Biju, en sonda da beli bükükler. En büyük itici ilk sıradaydı; ne kadar kendinden hoşnut ve sırıtkandı; üstündeki tozu silkerek bir kedinin kusursuz terbiyesiyle kendini takdim etti. Ben uygarım, beyim, ABD'ye hazırım, bayan. Biju, yabancılar karşısında canlanan o gözlerin kendi hemşerilerine döner dönmez bir perdeyle örtülüp donuklaştığını fark etti.

Kimileri kabul, kimileri reddedilecekti ve adil olmak gibi bir kaygı yoktu. Neydi belirleyici olan? Bir kapris; birinin yüzünden hoşlanmamak, dışarısının kırk

beş derece olması ve tüm Hintlilere karşı sabrın tükenmesi; veya belki sırf bir evet'in ardından sizin sıranızın gelmesi, o yüzden cevabınızın muhtemelen hayır olması. Biju bu insanları anlayış kıtlığına itebilecek nedenleri düşündükçe ürperdi. Gerçi herhalde sevecen ve rahat başlar, ama yalan ve düzmece hikâyeleriyle, geri döneceklerine dair ateşli yeminlerin altında gizlemeye zahmet bile etmedikleri yerleşme arzularıyla onca budala ve sinir bozucu insanı karşılarında bulunca mutlaka aynmsız bir yaylım ateşine başlarlardı: RET!RET!RET! RET!RET!

Oysa ön sıradakilerin şimdi aklına geliyordu ki, henüz dinç ve uyanıkken belki de belgeleri daha iyi inceleyip iddialarındaki açıkları bulacak... veya idman olsun diye işe onları huysuzca geri çevirmekle başlayacaklardı.

Şu büyük Amerikalıların akıl ve kalplerinin derinliklerine ulaşmanın imkânı yoktu; böylece Biju gişeleri dikkatle incelemeye, öğretici bir şablon yakalamaya koyuldu. Kimi memurlar öbürlerinden daha cana yakın, kimileri küçümser, kimileri işinin hakkını verir gibi görünürken herkesi eli boş gönderen kimileri de kesinlikle umutsuzdu.

Çok yakında o da kaderiyle yüzleşecekti. Orada dikilirken içinden, saklayacak hiçbir şeyin yokmuş gibi korkusuz görün, diyordu. Soruları cevaplarken açık ve kararlı ol, dürüst olduğunu göstermek için memurun doğruca gözlerinin içine bak. Fakat çıldırmanın eşiğindeyken, kaygı ve bastırılmış bir dehşetle dopdoluyken dürüst ve sakin görünmeyi ancak yalanla başarabilirdiniz. Dolayısıyla ister dürüst ister yalancı, isterse de dürüst kisvesinde bir yalancılıkla olsun, geleceğini bildiği, kusursuzca uydurulmuş karşılıklar bulmak zorunda olduğu soruların cevaplarını sonuna kadar prova ede ede kurşun geçirmez camın önünde dikilmesi gerekecekti.

"Ne kadar paranız var?"

"Orada kalmayacağınızı bize kanıtlayabilir misiniz?"

Biju öbürlerine karşı tam bir pervasızlıkla, sabit ve utanmaz gözlerle –böyle kaba sorular sormak tuhaftı– kullanılan sözcükleri izledi. Orada dikilir, ne kadar aşağılandığının inanılmaz boyutunu idrak ederken akıllı, ama bir o kadar da alçakgönüllü cevaplar vermek zorundaydı. Acemilik yapar, fazla çabalar, fazla mağrur görünür, kafası karışır, istediklerini hızla ve kolayca veremezse geri gönderilirdi. Tüm Hintlilerin ABD'ye gitmek için her tür aşağılanmaya razı oldukları, bu salondaki herkesçe kabul edilen bir gerçekti. Başlarından aşağı çöp boşaltsanız da sürüne sürüne alınmak için size yalvarırlardı...

•

"Peki ziyaretinizin amacı nedir?"

Sıradakiler, "Ne demeliyiz, ne demeliyiz?" diye tartışıyorlardı. "Bir *hubşi*'nin dükkâna girip yengemizi öldürdüğünü ve cenazesine gitmek zorunda olduğumuzu söyleyeceğiz."

"Sakın öyle demeyin." Kuzey Carolina Üniversitesi'nde okuyan ve vizesini yenilemek için orada olan bir mühendislik öğrencisi bunun kulağa doğru gelmeyeceğini biliyordu.

Fakat bağırış çağırışla onu basturdılar. Onu hiç sevmediler.

"Neden demeyecekmişiz?"

"Abartıyorsunuz. Çok basmakalıp. Şüphelenirler."

Fakat ısrar ettiler. Tüm insanlığın bildiği bir gerçekti: "Bunları yapanların hepsi siyah."

Sıradaki başkaları, "Evet, evet," diye onayladılar. "Evet, evet." Maymunlar gibi ağaçlarda yaşayan, bu kadar uygar olan bizlerden farklı olan siyahlar...

Derken, gişedeki kadının siyah bir Amerikalı olduğunu görüp şaşakaldılar. (Tanrım, Amerikalılar onları

kabul ediyorsa Hintlilere mutlaka kucak açmaları gerekmez mi? Bizi gördüklerine sevinmezler mi?!)

Gel gelelim... öndekilerden bazıları geri çevriliyorlardı. Bir üzüntü nöbetiyle cıyaklayıp kendini oradan oraya atmaya başlayan bir kadını görünce Biju hepten telaşlandı. "Bu insanlar beni bırakmıyorlar, kızım daha yeni doğurdu, bu insanlar beni bırakmıyorlar, torunumu görmeye bile gidemiyorum, bu insanlar... canımı bile veririm... torunumun yüzünü görmeye bile izin vermiyorlar..." Ve güvenlik görevlileri koşarak gelip mikrop kırıcılarla yıkanmış steril koridordan onu dışarı sürüklediler.

*

Hubşi'li cinayet hikâyesinin sahibi olan adam – onu *hubşi*'nin oturduğu gişeye aldılar. *Hubşi hubşi bandar bandar*, kafasındaki hikâye paramparça dağılarak hızla başka bir şey düşünmeye çalıştı – hayır, olamaz, Hint malı önyargılar burada işe yaramaz, çirkin ve münasebetsiz kaçar...

Birisi, "Meksikalı, Meksikalı de," diye fısıldadı.

"Meksikalı mı?"

Tehdit altında en terbiyeli tavrını takınarak camın önüne geldi. "Günaydın, baayan." (Bir *hubşi*'yi kızdırmamak en iyisi, *yaar* – A'nın BD'sine gitmeyi o kadar istiyordu ki, siyahlara karşı bile nazik olabiliyordu.) Onu bir pulkanatlılar uzmanının bakışıyla mıhlayan kadına, "Evet baayan, Meksikalı mı Teksikalı mı, tam bilmiyorum ama öyle bir şey," diye açıkladı. (Meksikalı-Teksikalı??) "Bilmiyorum, baayan," diye kıvranmalar, "ağabeyim öyle bir şey diyordu, ama çok üzgün olduğundan ona o kadar ayrıntıyı sormak istemedim."

"Olmaz, size vize veremeyiz."

"Ama niçin baayan, lütfen baayan, bileti almıştım bile baayan..."

Ferah evleri, rahat hayatları, kotları, İngilizceleri, onları ağaç gölgeli sokaklarına götürmek için dışarıda bekleyen şoförlü arabaları, öğle yemeğini (hafif bir şey – peynirli makama...) geç yedikleri için uykularını kaçıran aşçıları olanlar ise, vize sırasında başından beri şu dev, pejmürde kalabalıkla aralarına mesafe koymaya çalışıyorlardı. Tavırları, giysileri ve aksanlarıyla çatal-bıçak kullanımında mahir, yüksek sesle geğirmeyen, daha önce hiç öyle bir şey görmemiş birçok köylü kadının tam şu an yaptığı gibi çömelerek klozetin üstüne çıkmayan, kıçlarını yıkamak için yüksekten su döküp yerlere cılk bok parçaları bulaştırmayan baştan ayıklanmış, sayıca sınırlanmış, yurtdışı-gezileri-için-biçilmiş-kaftan bir topluluk oldukları izlenimini vermeye çalışıyorlardı.

"Daha önce de yurtdışına çıktım ve hep döndüm. Pasaportumdan bakabilirsiniz." İngiltere, İsviçre, Amerika. Hatta Yeni Zelanda. New York'ta son filmlere gitmek, pizza yemek, Kaliforniya şarabı içmek için sabırsızlanıyordu; Şili şarabı için de – bilir misiniz, çok iyidir, fiyatı da çok makul. Talih kuşu daha önce konduysa başınıza yine konardı.

Biju kendine gösterilen ve gözlüklü temiz bir genci çerçeveleyen pencereye gitti. Beyaz insanlar beyaz oldukları için temiz görünürler; ne kadar koyuysanız, diye düşünüyordu Biju, o kadar kirli görünürsünüz.

"Niçin gidiyorsunuz?"

"Turist olarak gitmek istiyorum."

"Döneceğinizi nereden bileceğiz?"

"Ailem, karım ve oğlum buradalar. Bir de dükkânım."

"Ne dükkânı?"

"Fotoğrafçı dükkânı." Adam buna sahiden inanır mıydı?

"Nerede kalacaksınız?"

"New York'ta arkadaşımın yanında. Adı Nandu ve görmek isterseniz adresi bu."

"Ne kadar süreyle?"

"İki hafta, sizce de münasipse." (Ah, lütfen, sadece bir gün, bir gün. O kadarı bile bana yeter...")

"Gezinizi karşılayacak mali durumunuz var mı?"

Aşçının iki şişe Black Label karşılığında yolsuz bir devlet bankası memurundan edindiği sahte bir hesap özetini gösterdi.

"Köşenin öbür yanındaki gişede ücretinizi ödeyin, öğleden sonra saat beşte vizenizi alabilirsiniz."

Nasıl olur?

Daha önce konuştuğu, sırada hâlâ arkasında olan bir adam tırmalayıcı bir tonla seslendi:

"Başardın mı, Biju? Biju, başardın mı? *Biju? Biju!*"

Biju o tutkulu tavus çığlığını çıkaran adamın onun uğruna ölmeye hazır olduğu duygusuna kapıldı, oysa çaresizliği kendi içindi elbet.

"Evet, başardım."

Adam: "Sen tüm dünyanın en kısmetli çocuğusun."

*

Tüm dünyanın en kısmetli çocuğu. Haberin tadını yalnız başına çıkarabilmek için bir parkta yürüdü. Sulamak için arıtılmamış lağımın kullanıldığı gür ve kokulu bir çimenlik günbatımında pırıltıyla gülümsüyordu. Biju karınları baştan başa siyah su bulaşığı olarak lağımdan çıkan bir sıra domuzu coşkuyla kovaladı. "Hup hup!" diye bağırdı. Domuzların sırtındaki kargalar aceleyle havalanmak zorunda olduklarına bozularak hiddetli kanat çırpışıyla kaçıştılar. Eşofmanlı bir koşucu durup bakakaldı, koşucuyu bekleyen ve bir yalancı tespih ağacının sürgünüyle dişlerini fırçalayan şoförü de durup baktı. Biju bir ineğin peşinden koştu. "Hup hup." Süs

bitkilerinin üstünden hoplayıp egzersiz aletlerine atladı, barfiks ve şınav çekmeye girişti.

•

"Tüm dünyanın en kısmetli çocuğu" ertesi gün babasına telgraf çekti; babası haber gelince dünyanın en kısmetli babası olacağını biliyordu. Bilmediği şey, elbette, Sai'nin de sevinçten havalara uçacağıydı. Biju Kalimpong'a, şu yolcu gemisi için başarısızlığa mahkûm görüşmeye gittiğinde, aşçının kendine ait bir ailesinin olduğu ve önce o aileyi düşündüğü gerçeğinin kalbini kırdığını fark etmişti Sai. Oğlu çevrede olursa aşçı ona ancak üstünkörü bir ilgi gösterirdi. Kendisi sadece bir yedekti, esas oğlan Biju yanında olmayınca aşçının sevgisini verdiği kişi.

Onun vizeyi aldığını duyunca, "Yippiii!" diye bağırmıştı. "Hip hip hureey!"

•

Gandhi Kafe'de tüm dünyanın en kısmetli çocuğu, vizeyi aldığı günden üç yılı biraz aşkın bir süre sonra, Harish-Harry'nin mutfağında çürümüş bir ıspanağa basıp bulaşık yeşil bir iz bırakarak öne doğru kaydı ve gürültülü bir patlama sesiyle düştü. Dizine bir şey olmuştu. Ayağa kalkamıyordu.

Saran'la Jeev sebzelerin arasındaki şilteye yatmasına yardım ettikten sonra Harish-Harry'ye, "Bir doktor çağırabilir misin?" diye sordu.

"Doktor mu?!! Bu ülkede tedavi masraflarından haberin var mı?!"

"Burada oldu. Sorumluluk sana ait."

"Sorumluluk bana aitmiş!" Harish-Harry küplere binerek Biju'nun başına dikildi. "Mutfakta *sen* düştün. Yolda düşecek olsaydın kimden hesap soracaktın, *hm?*" Bu çocukta yanlış bir izlenim bırakmıştı. Ona fazla iyi davranmıştı. Biju, patronunun bölünmüş ruhunu kuca-

ğında tuttuğu ve onu Harish-Harry'nin en sevdiği sarsılmaz doğrularla tekrar zamkladığı geceleri yanlış anlamıştı. "Seni bağrıma basıyorum. Hiçbir belgen olmadığı halde seni işe alıyor, oğlum gibi davranıyorum. Bunun karşılığını bana böyle mi ödüyorsun?! Burada kirasız yaşıyorsun. Hindistan'da olsan sana maaş öderler mi? Ne hakkın var? Yerleri bile silmemeniz benim hatam mı? Temizlik yapmadığınız, domuz gibi yaşadığınız için asıl SİZ BANA borçlusunuz. Domuz gibi yaşamanızı ben mi SİZE söylüyorum?"

Biju'nun zonklayan dizi ona cesaret vermiş, hayvansı bir dobralığa indirgemişti. Harish-Harry'ye ters ters baktı, yapmacıklık kaybolmuştu; öz duyguları şu anın bedensel acısıyla süzgeçten geçti.

"Domuz gibi yaşayan bizler olmasak," dedi, "hangi işi tutacaktın? Paranı böyle kazanıyorsun; bir şey yapamayacağımızı bildiğin için para ödemiyor, kaçak olduğumuz için gece gündüz çalıştırıyorsun. Yeşil kart alalım diye neden bize kefil olmuyorsun?"

Yanardağ patlaması.

"Sana nasıl kefil olayım? *Sana* kefil olursam *Rişi*'ye de kefil olmam gerek, *Rişi*'ye kefil olursam *Saran*'a da olmam gerek, ona, sonra da *Jeev*'e olursam o zaman *Bay Laklaka* gelip, ama ben en uzun zamandır buradayım, en ayrıcalıklısı benim, o yüzden ilk sırada benim olmam gerek, der. Sizi nasıl ayırayım? INS'ye gidip yaptığınız işi hiçbir Amerikalının yapamayacağını söylemem gerek. Bunu kanıtlamam gerek. İlan verdiğimi kanıtlamam gerek. Gelip restoranıma bakarlar. İnceleme yapıp soru sorarlar. Ve buradaki uygulamalara göre hapse giren, kaçak personel çalıştıran işletme sahibidir. Bundan memnun değilseniz hiç durmayın, gidin. Size kefil olacak birine gidin. Yerinize birini bulmanın ne kadar kolay olduğunu biliyor musun? *Ne kadar şanslı olduğunu biliyor*

musun?!! Bu şehirde iş arayan binlerce insan olmadığını mı sanıyorsun? Yerine anında birini bulabilirim," parmaklarını şaklattı, "parmaklarımı şaklatmamla daha saniyesinde yüzlerce adam üşüşür. *Yıkıl karşımdan!*"

Fakat Biju yürüyemediğinden Harish-Harry'nin gitmesi gerekti. Yukarı çıktı, ama ruh hali bir çırpıda değişiverdiği için tekrar geri döndü; hep böyleydi zaten, hızla gelip geçen bir bora gibi.

"Bak," dedi daha yumuşakça, "sana hiç kötü davrandığım oldu mu? Ben kötü biri değilim. Niçin bana saldırıyorsun? Senin için her şeyi yapıyorum, Biju, söyle bana, daha ne isteyebilirsin? O söylediğin şeyleri göze alamam." Cüzdanını çıkarıp elli dolar saydı. "Al. Biraz dinlen. Uzanırken sebzelerin doğranmasına yardım edebilirsin; ve eğer iyileşmezsen, evine dön. Hindistan'da doktorlar hem çok ucuz, hem de iyiler. Orada tedavinin en iyisini görür, sonra da istediğin zaman dönersin."

Mütevazı geometrili sabah ışığı mazgaldan süzülen küçük bir eşkenar dörtgen halinde yere vuruyordu. Harish-Harry parmağını bir şaka gibi salladı: "Seni gidi yaramaz çocuuk." Geometrik şekil ışık sızdırmaya başladı, oynaklaştı, duvardan yukarı sürünerek çekildi.

Dönmek.

Geri gelmek.

Biju'nun geçmişindeki mutfaklardan birinde, birisi şöyle demişti: "Daha zor olsaydı sizin gibilerden burada daha azı olurdu."

Ama ZORDU işte ve ona RAĞMEN burada onlardan hâlâ çok vardı. Çok, ama çok zordu. Milyonlarcası ölümü göze alıyor, aşağılanıyor, nefret ediliyor, ailelerini kaybediyordu – ona RAĞMEN burada onlardan hâlâ çok vardı.

Oysa Harish-Harry bunu biliyordu. Kolaycacık bir işmiş gibi nasıl "Dön-geri gel," derdi?

Biju'ya Queens'teki tapınaktan *prasad*[1] getirince, "Seni gidi yaramaz çocuuk..." dedi yine. "Ne kadar sıkıntıya, tasaya sebep oldun."

Ve Biju o *prasad*'dan başka bir şey beklememesi gerektiğini bildi. Bu bir yemdi, efendinin köleye oynadığı eski bir Hint oyunu, hayırsever büyük tarafından altındakilerin sadakatinin devşirilmesi; köle ücretleri önerip, arada bir savurganca bir armağan olarak, kutu kutu şekerleme dağıtılması...

Biju böylece şiltesinde yatıyor ve karşıdaki sıra sıra binaların mazgalından güneşin hareketlerini izliyordu. Şu ufuksuz şehre hangi açıdan bakarsanız bakın, ardı arkası kesilmeyen ışığa aç binaların cengeldeki sürüngen bitkiler gibi yükseldiğini, diplerinde pıhtılaşmış daimi bir alacakaranlık barındırdığını; günün labirentler arasından huzmeler halinde, belli ve kısacık saatlerde, belki 10'la 12 arasında, belki de 10'la 10.45 veya 2.30'la 3.45 arasında ziyarete gelen bakırlı bir dilim olarak kıymık kıymık dairelere yansıdığını görebiliyordunuz. Lüksün kiraya verildiği, paylaşıldığı ve komşudan komşuya aktarıldığı yoksul yerlerdeki gibi burada da onun geliş vakti kediler, bitkiler, dizlerinde onunla bir süre oturmayı uman yaşlı insanlarca kaydedilip bekleniyordu. Oysa bu ışık gerçek anlamda imdada yetişemeyecek kadar geçiciydi ve sahici bir şeyden ziyade güzel bir anının canlanmasına benziyordu.

•

Biju iki hafta sonra bir değneğin yardımıyla yürüyebilmeye başladı. İki hafta daha sonra acısı onu terk etti, ama temeldeki yeşil kart sorunu değil tabii. Onu hasta etmeyi sürdürüyordu o.

1. Manevi besin olarak tanrılara sunulduktan sonra cemaat arasında paylaşılan kutsanmış yiyecek. (Ç.N.)

Belgeler, belgeler. Yeşil kart, yeşil kart, yeşil bile olmayan *maçoot sala oloo ka pahta çaar sau bees*[1] yeşil kart. Beynine gece gündüz tüm ağırlığı, sakarlığı, kesiciliğiyle tünüyordu; aklı fikri oradaydı ve bazen klozete kapaklanıp kusuyor, kendi boğazını onun boğazına boşaltıyor, bir sarhoş gibi üstüne yatıyordu. Postadan başka baba mektupları geldi ve onları alırken ağladı. Sonra, onları okuyunca, büyük bir öfke kapladı içini.

"Lütfen Oni'ye yardım et... önceki mektubumda sana söylemiştim, ama cevap gelmedi... Elçiliğe gitmiş ve Amerikalılar ondan çok etkilenmişler. Bir aya kadar gelecek... Bir şey bulana kadar belki yanında kalır..." Biju kâbuslarının arasında dişlerini gıcırdatmaya başladı ve bir sabah boydan boya çatlamış bir dişle uyandı.

Jeev, "Çimento karıştırıcıları gibi ses çıkarıyorsun," diye yakındı. "Bir yandan senin gıcırtın, öbür yandan sıçanların koşturması, bir türlü uyuyamıyorum."

Bir gece Jeev uyandı ve bir sıçanı yiyecek arandığı madenî çöp kutusunda kıstırdı.

İçine yanıcı bir sıvı döküp hayvanı ateşe verdi.

Adamlar yukarıdan, "Kapa çeneni, seni lanet olası!" diye bağırdılar. "Bok kafalı. Ne sikim şey. Siktir. Götveren. Cehennem ol." Ortalıkta yağmur gibi bira şişeleri kırıldı.

*

"Manhattan'da istediğin ayakkabıyı sor, sana en ucuz nerede bulabileceğini söyleyeyim."

Yine Said Said. Nasıl oluyor da şehrin her köşesinden baş gösteriyordu?

"Hadi, sor."

"Bilmiyorum."

"Dikkatli olmalısın, dostum," dedi tatlı sert. "Artık

1. (Hint.) Orospu çocuğu kaltak piç hırsız. (Ç.N.)

buradasın, evde değil. Bir şey istiyorsan denersin ve yaparsın." Artık İngilizcesi yeterince iyi olduğundan iki kitap okuyordu: *Üzüntüyü Bırak Yaşamaya Bak* ile *Hayatını Başkasıyla Paylaşmanın Yolları*.

Halihazırda yirmi beş çift ayakkabısı vardı; bazıları uymasa da sırf güzellikleri için almıştı.

Biju'nun bacağı iyileşmişti.

Ya iyileşmeseydi?

Eh, iyileşmişti ya.

Ama belki, belki dönerdi. Neden olmasın? Kendine ve kaderine nispet yapmak, düşmanlarını, buradan gitmesini isteyenleri, döndüğünü görmekten şeytanca bir zevk alacak olanları sevindirmek için... belki de eve *dönerdi*.

Said ayakkabı koleksiyonu yapadursun, Biju da zavallılığını besliyordu. Ta Dehra Dun'dan gelen basmati çuvalındaki ölü bir böceğe bakarken, yaptığı yolculuğa hayretle –o da kendi yolculuğuna özleminden– efkâra kapılıp az daha ağlayacaktı. Hindistan'da neredeyse kimse bu pirinci alamıyordu; böyle şeyleri zengin olmaksızın gövdeye indirecek kadar ucuza bulabilmek için dünyayı dolaşmanız gerekir, yetiştiği yer olan evinize döndünüz mü de artık ona bütçeniz yetmezdi.

Aşçı, "Orada ne kadar kalabiliyorsan kal," demişti. "Kal. Para kazan. Buraya dönme."

31

Peder Booty, Potty Amca, Lola, Noni ve Sai mart ayında İsviçre Mandırası'nın cipine atlayıp, yamaçtaki kargaşalık çığrından çıkmadan, kütüphane kitaplarını değiştirmek için Darjeeling Gymkhanası'na gittiler.

Ço Oyu'daki silah soygunun üstünden birkaç hafta geçmişti ve Ghoom'da hazırlanan yeni eylem planında şöyle bir tehdit yer alıyordu:

Ekonomik faaliyetleri durma noktasına getirmek ve yamaçlardaki ağaçların, akarsu vadilerindeki kayaların ovalara taşınmasını önlemek üzere yollarda barikat kurulacaktır. Tüm araçlar durdurulacaktır.

13 Nisan'da korsan flaması günü.

Mayısta yetmiş iki saatlik grev.

Milli bayramlar kutlanmayacak. Cumhuriyet Günü yok, Bağımsızlık Günü yok, Gandhi'nin doğum günü de yok.

"Bize ait olmayan Batı Bengal eyaletinde yaşamayacağız" sloganıyla seçimler boykot edilecek.

Vergi ve krediler ödenmeyecek (çok akıllıca).

1950 Hint-Nepal Antlaşması yakılacak.

Nepalli olsun olmasın, herkesin maddi katkı yapması, takvim alması ve GNLF'nin Darjeeling'deki en yetkili ismi Gişing'le Kalimpong'daki en üst düzey adamı

Pradhan'ın konuşma kasetlerini alması öneriliyordu (şart koşuluyordu).

Her aileden –Bengalli, Lepça, Tibetli, Sikkimli, Biharlı, Marwarili, Nepalli veya çorbada kim varsa onlardan– her gösteriye bir erkek temsilci göndermesi, onların Hint-Nepal Antlaşması'nın yakılmasında da hazır bulunmaları isteniyordu (şart koşuluyordu).

Bunlara uymayanlar olursa, onlar tespit edilecek ve... eh, cümlenin gerisini bitirmelerini isteyen yoktu zaten.

*

Potty Amca, cipe binen Peder Booty'ye, "Kıçın nerede?" diye sordu.

Arkadaşını dikkatle süzdü. Bir grip nöbeti Peder Booty'yi öyle fena vurmuştu ki, giysileri bir içbükeyliğe asılı gibi görünüyordu. "Kıçın gitmiş!"

Dizelle çalışan ve birkaç iskelet demiri, metal yüzey ve bunlara iliştirilmiş basit bir motordan ibaret olup delik deşik yolların uçurduğu taşlar yüzünden ön camı örümcek ağı çatlaklarla dolu haşin cipte gitmekten kuru götü sızlayan rahip şişme bir yüzme simidine oturdu. Araba yirmi üç yaşındaydı, ama hâlâ çalıştığı gibi Peder Booty de piyasadaki hiçbir aracın eline su dökemeyeceğini iddia ediyordu.

Arkada şemsiyeler, kitaplar, hanımlar ve Peder Booty'nin Windamere Otel'e ve Loreto Kadınlar Manastırı'na teslim edeceği ve orada sabahları tost ekmeğinde kullandıkları birkaç tekerlek peynirle, Amul'dan vazgeçip kendi mallarını alması için ikna edebilirse diye Glenary's Restoran'a götürdüğü ilave bir peynir daha vardı, ama vazgeçmediler. Bu restoranın müdürü, bir ürün üstüne markası basılı fabrika ambalajında geliyorsa, ulusal reklam kampanyalarında boy gösteriyorsa, tabii ki kapı komşusu rençperin, sokağın aşağısında ne idü-

ğü belirsiz bir ineği olan ne idüğü belirsiz bir Nepalli'nin yaptığı şeyden daha iyi olacağına inanırdı.

Peder Booty, "Ama bunu yerel çiftçiler yaptı, onlara destek olmak istemez misiniz?" diye yalvarırdı.

"Kalite kontrol, peder," diye direnirdi müdür, "Hindistan çapında ün, marka bilinirliği, müşteri saygınlığı, uluslararası hijyen standartları."

Peder Booty yine de her çiçeğin, her yaratığın allanıp pullandığı, feromonlarını[1] saçtığı baharın umuduyla oradan oraya sekiyordu.

St. Joseph Manastırı öyle bir doğurganlıkla uğulduyordu ki, ciple geçerken Sai oradaki rahibelerin bundan rahatsız olup olmadıklarını merak etti. Ardına kadar kocaman açmış zambaklar dolup taşan başçıklarla yapış yapıştı; böcekler havada vızır vızır deli gibi birbirini kovalıyordu; salatalık yeşili biçimsiz kelebekler cipin pencereleri önünden paldır küldür derin mavi vadilere dalıyordu; sevgi ve cilveleşmenin narinliği küçücük canlılarda bile belirgindi.

*

Gyan ve Sai: Genç kız ikisinin beraberliğini, Noel yüzünden yaptıkları kavgayı düşündü; çirkindi ve geçmişle ne kadar kötü bir tezat oluşturuyordu. Yüzünü ensesine gömüşünü hatırladı, altlı üstlü kolları ve bacakları, bir orada bir burada olan göbekleri, parmakları – o kadar ki, bazen onu öpeyim derken kendini öpüyordu.

Teesta'ya doğru dalışa geçerken heyelana karşı yapılan istinat duvarındaki bir tabelada, "İsa geliyor," diyordu.

Altına da tebeşirle, "Hindu olmak için," diye eklemişti biri.

1. Bazı varlıkların aynı türdeki diğer canlılara veri ulaştıran ve onlarda belirli tepki doğuran dış salgıları. (Y.N.)

Peder Booty bunu çok komik buldu, ama bir ilan panosundaki Amul reklamını görünce gülmesi kesildi.

Yağına Kadar Leziz...

"Plastik be! Ona yağ demeye, peynir demeye dilleri nasıl varıyor? Alakası *yok. Olsa olsa su geçirmez malzeme diye kullanabilirler!"*

•

Lola'yla Noni cipin penceresinden dışarıya el sallıyorlardı. "Merhaba, Bayan Thondup." Tibetli aristokrat bir aileden gelen Bayan Thondup, üstlerinde Budizm'in sekiz hayırlı işareti özenle işlenmiş mücevher renkli *bakı*[1] ve beyaz ipekli bluzlar giymiş kızları Pem Pem ve Doma'yla, dışarıda oturuyordu. Loreto Manastırı'na giden bu kızlar Sai'yle sözüm ona arkadaş olacaklardı –büyükler uzun, uzun zaman önce bunun komplosunu kurmuşlardı– ama onu istemediler. Arkadaşları zaten vardı. Başkasına yer kalmamıştı. Tekillere yer yoktu.

Lola'yla Noni, onu her gördüklerinde, "Ne zarif kadın," diyor, çünkü köylüler kadar aristokratları da seviyorlardı; bunların arasında kalan, sonsuz bir etten duvar olarak ufku aşan orta sınıftı tatsız olan.

Nitekim postaneden çıkan Bayan Sen'e o yüzden el sallamadılar. Lola komşusunu, "Kızıma *n'olursun, lütfen* yeşil kart al diye durmadan yalvarıyorlar," diye taklit etti. Yalandan kim ölmüş...

Fakat çiçek açmış, iyi bir iç çamaşırının etkisi gibi bakire ama kışkırtıcı beyaz açalyalar arasında kamıştan sandalyelerinde oturan Afgan prenseslere el salladılar. Evlerinden şaşmaz bir tavuk kokusu yükseliyordu.

Şimdiden acıkan, burnu heyecanla titreşen Potty

1. Tibet'te ve Sikkim bölgesinde kadınların giydikleri uzun, belden kuşaklı bir giysi. (Ç.N.)

Amca, "Çorba mı?" diye bağırdı. Mutat omlet-içinde-artıklar kahvaltısını özlemişti.

"Çorba!"

Ardından Graham Okulu'nun bahçesindeki öksüzlere el salladılar – melekler misali ne güzel, ölmüş de cennete gitmiş gibi görünüyorlardı.

Üstleri başları cilveleşen kelebeklerle ve fena halde tutulmuş bir çiftleşme geometrisinde kenetli yusufçukların rengârenk tutamlarıyla –mavi, kırmızı, turuncu– kaplanmış askerler koşa koşa geliyorlardı. Neferler oflayıp pofluyor, kürdan bacakları gülünç derecede bol şortlarının altında sipsivri görünüyordu: Nathu-La'daki dağlara onca yakın Çinlilere karşı Hindistan'ı bunlar mı koruyacaklardı?

Ordu yemekhanelerinden giderek artan vejetaryenlik söylentileri yayılıyordu. Lola sık sık yalnızca vejetaryen değil, yeşilaycı da olan genç subaylarla karşılaşıyordu. Rütbeliler bile.

"Bence ordudaysan en azından balık yemelisin," dedi.

Sai, "Neden?" diye sordu.

"Öldürmek için etobur olman gerek, yoksa avlanan sen olursun. Doğaya bir bak; geyiklere, sığırlara. Sonuçta biz de hayvanız ve zafere ulaşmak için kanın tadını almalısın." Oysa ordu İngiliz tipi bir ordu olmaktan çıkarak gerçek bir Hint tipi orduya dönüşüyordu. Boya tercihinde bile. Gelin pembesine boyalı Atılgan Aslan Kulübü'nün yanından geçtiler.

Noni, "Demek her şeyin üstüne çaldıkları şu çamur renginden sıkılmışlar," dedi.

Ordu Güzelleştirme Programı kapsamındaki koca tabelada, "ÇİÇEKLER" yazıyordu, oysa dağdaki tek çiçeksiz alan orasıydı.

*

Tarikatlarının yeni aldığı bir konağın kapısına ulaşmak için karşıya geçen iki keşişe yol vermek için durdular.

Lola, "Hollywood parası," dedi. "Üstelik aynı keşişler onları kabul eden tek ülke olarak bir zamanlar Hintlilere minnet duyuyorlardı! Şimdi bizi adam yerine koymuyorlar. Onları Disneyland'a götürmeleri için Amerikalıları bekliyorlar. Çok beklerler!"

Potty Amca, "Allahım, çok yakışıklılar," dedi, "gitmelerini kim ister?"

Peder Booty'yle ilk karşılaştıkları zamanı hatırladı... çarşıda hayran gözlerle aynı keşişe bakıyorlardı... büyük bir dostluğun başlangıcı...

Lola, "Herkes zavallı Tibetliler, zavallı Tibetliler diyor," diye devam etti, "halbuki ne yabani insanlar, geriye bir tek Dalai Lama kalmış; hepsi vakitsizce ölmüş. Potala Sarayı mı? Dalai Lama orada değil de Hindistan'da olduğu için talihine şükretmeli; hem iklimi daha iyi hem de, dürüst olalım, yemekleri. Leziz dolgun koyun *momo*'su."

Noni: "Ama *o da* vejetaryen değil midir?"

"Bu keşişler değil. Tibet'te sebze mi yetişiyor? Hatta aslına bakarsan, Buda domuza aş ermekten telef olmuş."

"İşe bak," dedi Potty Amca. "Ordu vejetaryenken keşişler midelerine güp güp et indiriyor..."

•

Sal ağaçlarına ve *pani saaj*'lara[1] çarpa çarpa inerlerken teypte Kiri te Kanawa çalıyor, sesi süzülerek vadi seviyesinden Kançencunga'nın beş doruğuna kadar havalanıyordu.

Lola: "Ama Maria Callas'ı her gün dinleyebilirim. Eskiler gibisi yok. Caruso'nun yanında Pavarotti'nin lafı mı olur?"

1. (Hint.) Yöresel bir ağaç (*terminalia myriocarpa*). (Ç.N.)

Bir saate kalmadan ırmağın üstündeki koyu ve sıcak havanın tropik yoğunluğuna ve daha da kalabalık nüfuslu kelebek, kanatlı böcek ve yusufçukların arasına inmişlerdi. Sai yukarıdan kumlu kıyıları ve otların arasından sabırsız Teesta'yı gören manzaralı devlet dinlenme tesislerini işaret etti.

Sonra yine yükselip küçük yağmur kırpıntıları arasındaki çamların ve eter kokusunun arasına daldılar. "Meyveleri çiçeklendiren mevsim, *metok-çharp*," dedi Peder Booty. "Aynı anda hem yağmur hem güneş Tibet'te büyük nimettir." Kırık camların arkasından görünen güneşli tomurcuklara oturduğu simidin üstünden sevinçle baktı.

•

Yakın tarihte devlet, nüfus patlamasına yer açmak için, Darjeeling'deki her eve birer kat çıkma izni vermiş, zemine baskı yapan beton artışının ağırlığıyla yokuşu zaten dengesizce inen şehirde heyelanlar gemi azıya almıştı. Yaklaşınca havaya doğru şahlanırken aşağı doğru kayan bir çöp yığınını andırıyordu şehir; bir fotoğraf karesinde yakalanan düşüşün dondurulmuş bir anı gibi görünüyordu. Hanımlar hoşnutlukla, "Darjeeling sahiden de aşağı inmiş," dediler ve bununla sadece mecazi anlamını kastetmiyorlardı. "Eskiden ne kadar sevimli olduğunu hatırlıyor musunuz?"

Pazarın arkasında yarı yarıya kanalizasyonun içindeki bir park alanı bulana kadar bu konu ziyadesiyle doğrulanmış ve kendilerinden duydukları memnuniyet, iştahla meyve kabukları yiyen ineklerin ortasında arabadan inip sokaklardan aşağı akan iğrenç suların yanından, çarşı yolundaki trafik sıkışıklığının arasından geçerken, yerini bir tatsızlığa bırakmıştı. Bu karmaşa ve patırtının üstüne bir de yukarıdaki teneke çatılarda seken maymunlar gürültü çıkarıyordu. Fakat Darjeeling'in ruhunu

nasıl teslim ettiği üstüne Lola'nın bir yorum daha yapmasına vakit kalmadan, bulutlar birdenbire aralandı ve Kançencunga beliriverdi – sersemleticiydi; *tam orada*; yalayacak kadar yakın: 8586 metre yükseklikte. Uzakta, nazlı bir üçgen gibi Everest Dağı'nı görebiliyordunuz.

Turistin biri bir pop yıldızı yakalamış gibi bol keseden çığlık atmaya başladı.

*

Potty Amca ayrıldı. Darjeeling'e kitapların hatırına değil, ayaklanma süresince onu idare edecek kadar alkol tedarik etmeye gelmişti. Kalimpong'daki dükkânların rom stokunu tümüyle kapatmıştı ve buradan alacağı ilave birkaç koliyle sokağa çıkma yasağına da, grevler ve yol barikatları yüzünden içki arzında meydana gelecek kesintilere de hazırlıklı olacaktı.

Lola kınayarak, "Okumuyor," dedi.

Sai, "Çizgi romanlar hariç," diye düzeltti. Potty Amca *Asteriks* ve *Ten Ten*'in yanı sıra *İster İnan İster İnanma*'nın da hayran bir tuvalet tüketicisiydi ve Oxford'da dil okumuş olmasına rağmen kendini bu edebiyat türünün üstünde görmüyordu. Hanımlar ona aldığı eğitim kadar Lucknowlu bilinen bir aileden gelmesinin de hatırına katlanıyorlar ve ebeveynine Anası ve Babası diyorlardı. Anası vaktiyle öyle bir dilberdi ki, bir mango türüne onun adı verilmişti: Haseena. Lola, *sari*'sinin omzundan aşağı kaydığını ve dekoltesinin filan meydana çıktığını duyan birinden duyduğuna göre, "Pek işveli bir kadın diye bilinirmiş," dedi... Bulabildiği kadar eğlence depoladıktan sonra Alphonso (tabii o da seçkin bir mango) adında bir diplomatla evlenmiş. Haseena ve Alphonso evliliklerini iki yarış atı alarak –zamanında *Times of India*'nın kapağını süsleyen Cengiz Han ve Timurlenk– kutlamışlar. Hayvanlar Londra'da, Marble Arch'ın yakınındaki evle birlikte satılmış ve talihsizliğe, dönen devra-

na yenik düşen Anası'yla Babası sonunda Hindistan'a razı gelip fareler gibi *aşram*'a girmiş, ama dillere destan yaşam sevincinin bu hazin sonunu oğulları kabul etmeye yanaşmamış.

Lola'yla Noni, "Nasıl bir *aşram*?" diye sormuşlardı. "Öğretileri nedir?"

Potty Amca, "Ölümüne açlık, uykudan yoksunluk," diye kederlendi, "ardından da para bağışı. Nefsin adamakıllı kırılması, o kadar ki, seni kurtarması için Tanrı'ya uluyorsun." Sıkı –kanı ısıtacak sarmısak veya soğandan bile yoksun– bir vejetaryen çevre içinde yaşadığı sıralar sarmısak bahçesini delik deşik ederken yakalayıp vurduğu bir *jungli*[1] domuzunu kızartıp onlara nasıl birer porsiyon kaçırdığının hikâyesini anlatmayı severdi. Hayvanın eti, yediği son öğünün etkisiyle keskin kokuluymuş. "Hem anası hem babası son kırıntısına kadar hepsini yalayıp yuttular!"

Öğle yemeğinde buluşmayı kararlaştırdıktan sonra Potty Amca, aile servetinin tortusu cebinde, içki dükkânına yollanırken öbürleri kütüphaneye doğru yola devam ettiler.

*

Gymkhana Kütüphanesi her yerine ihtiyarlayan kitapların neredeyse dayanılmayacak kadar tatlı ve kuvvetli misk kokusu sinmiş, morgumsu loş bir odaydı. Kitapların başlıkları tokalı ciltlerinin içinde çoktan kaybolmuştu; bazısına elli yıldır dokunan olmadığından, alanın elinde dağılıyor, kitinli minik böcekler gibi bir yapışkan salıyordu. Sayfalar çoktan çözülüp dağılmış eğreltiotu koleksiyonlarıyla desenliydi ve akkarıncalarca delik deşik edilerek sıhhi tesisat haritalarına benzetilmişti. Belli belirsiz

1. (Hint.) Yaban. (Ç.N.)

asitli bir kıvamı olan sararmış kâğıtlar parmaklarla zor hissedilen mozaik kırıntılarına –sonsuzluğun ve tozun eşiğindeki güve kanatları– ayrılıveriyordu.

Vaktiyle Peder Booty'nin sığırlar üstüne bir şiirini yayımlamış olan "Tibet, Bhutan, Sikkim, Darjeeling çay bahçeleri ve Doğu Himalayalara ulaşan tek İngilizce haftalık gazete", *Himalayan Times*'la *Illustrated Weekly*'nin ciltli nüshaları burada bulunabilirdi.

Uzak Tepeler'le *Raj Dörtlemesi* de vardı elbette; fakat Lola da, Noni de, Sai de, Peder Booty de Hindistan hakkında yazan İngiliz yazarları sevmedikleri konusunda hemfikirdiler; midelerini bulandırıyordu; coşku ve heyecan her nasılsa tapınaklar ve yılanlarla, sapık aşklarla, kan dökmeyle, başarısızlıkla el ele gidiyordu; gerçeklere uymuyordu. İngiliz yazarlar İngiltere'yi yazdıklarında güzeldi: o yıl safranın erken olduğu yorumunu yapan P.G. Wodehouse'un, Agahta Christie'nin kırsal İngiltere'si ve hepsinden üstünde, malikâne romanları. Onları okurken kendinizi Lola'yla Noni'nin kızken sıkça götürüldükleri Kalküta'daki klimalı İngiliz kütüphanesinde şöyle filmleri seyrediyor gibi hissederdiniz: Akışkan keman müziği sizi süzüle süzüle garaj yolundan içeri götürüyor; malikânenin kapısı açılıp, elbette ki her zaman yağmur yağdığından, şemsiyeli baş uşak çıkıyor; ve malikânenin hanımına ait ilk görüntü onun açık kapıdan dışarı uğrayan pabuçları oluyor; ayağın görünüşünden onun burnu havada yüz ifadesini bile sevinçle tahmin edebiliyordunuz.

Hindistan gezileri hakkında tekrar tekrar, sonu gelmez anlatımlar olur ve her kitapta küçük bir *dak* evine geç saatte gelinen, aşçının kararmış mutfakta yemek pişirdiği bir sahne mutlaka bulunurdu; böyle olunca Sai kendinin de Kalimpong'a bırakılışının ilginç bir şey değil, aynı tekdüzeliğin basit bir devamı olduğunu anladı.

Bu tekrarlar onun kaderini belirlemiş, gelişini hazırlamış, onu lanetlemiş ve tüm bunları uzun zaman önce atılan belli adımlar doğurmuştu: Sai, yargıç, Mutt, aşçı, hatta patates püresinden araba.

Raflarda göz gezdirirken yalnız kendi yerini tespit etmekle kalmamış, bölgede ilk yaşayan halk hakkında hiçbir şey bilmediğini ona anlatan *Yok Olan Kabilem*'i de okumuştu. Lepçalar, yani Rong pa, yani Bon'un takipçisi olan ve ilk Lepçaların –Fodongthing ve Nuzongnyue'nin[1]– kutsal Kançencunga karlarından yaratıldığına inanan koyak halkı.

Bir de komik baytar James Herriot, Gerald Durrell, Domuz Sam'le Domuz Ann, Ayı Paddington ve elma ağacında yaprak gibi yaşayan Scratchkin Patchkin vardı.

Ayrıca:

> Hintli centilmenler, kendilerine duydukları saygının bir eseri olarak ve tıpkı hanımlara ayrılmış bir vagona girmemesi lazım geldiği gibi, Avrupalılara tahsis edilmiş bir kompartımana da girmemelidirler. Her ne kadar Avrupalıların itiyat ve âdetlerini edinmiş, Hintli olmaktan hicap duymadığınızı gösterecek cesarete sahip olsanız ve buna benzer halleri gösterseniz dahi, kendinizi ait olduğunuz ırkla aynı kefeye koyunuz.
>
> H. HARDLESS,
> Hintli Centilmenin Adabımuaşeret Kılavuzu

Sai, içinde kabaran öfkeye kendi de şaşırdı. Eski kitapları okumak akıl kârı değildi; tutuşturdukları hiddet eski değildi; yeniydi. H. Hardless olacak şu kendini beğenmiş osuruktan tayyarenin kendini bulamasa da soyu-

1. Sırayla, ilk Lepça erkeği ve ilk Lepça kadını. (Ç.N.)

nu sopunu çıkarıp canlarına okumak isterdi. Fakat sonra kendi kendine mantık yürütmeye çalışıp, babanın suçundan çocukların sorumlu tutulmaması gerektiğini düşündü. Peki ama bu, babanın haram kazancının sefasını sürebilecekleri anlamına mı gelirdi?

*

Sai bunları bırakıp, *Suç ve Ceza* hakkında kütüphaneciyle konuşan Noni'ye kulak kabarttı: "İtiraf ve bağışlama hakkındaki şu Hıristiyanca fikirlere," diyordu Noni, "bir yandan hayran kaldım, öbür yandan hayret ettim; suçun günahı kurbana yükleniyor! Yapılan yanlışı hiçbir şey düzeltemeyecekse günah neden bağışlansın?"

Doğrusu, bütün düzen haklıya karşı suçluyu kayırıyordu. Kötülük yapıp özür dileyebilir ve böylece hem fazladan eğlenmiş olur hem de hiçbir şey yapmamış olduğu halde şimdi bir de, üstelik hiç ödülsüz olarak suçun ıstırabını ve bağışlamanın zorluğunu çekmek zorunda kalan kimseyle aynı konuma gelmeye hak kazanırdınız. Ayrıca böyle bir güvenlik ağının varlığından haberliyseniz, doğal olarak, günah işlemek için kendinizi her zamankinden daha özgür hissederdiniz: Özür dilerim, özür dilerim, çok çok özür dilerim.

Havada uçan yumuşacık kuşlar gibi kelimeleri özgür bırakabilirdiniz.

Kalimpong'da hepsinin gittiği doktorun yengesi olan kütüphaneci, "Biz Hinduların düzeni daha iyi," dedi. "Hak ettiğini alıyor ve yaptıklarından kurtulamıyorsun. En azından tanrılarımız tanrıya benziyor, ha? Raja Rani gibi. Dilenci kılıklı Buda ve İsa gibi değil."

Noni: "Ama biz de kıvırtmışız! Bu hayatta değil, belki öbürlerinde, diyoruz..."

Sai ekledi: "En kötüsü de yaşadıkları sorunlar geçmiş hayatlarındaki fenalıklara yüklendiği için yoksulların aç kalmalarının müstahak olduğunu düşünenler..."

Ne yapsanız eliniz boş kalıyordu. Eşyanın adaletsizliğini giderecek bir düzen yoktu; adalette denge yoktu; tavuk çalanın yakasına yapışılır, ama büyük ve kaçamaklı suçların peşi bırakılırdı; çünkü bunlar teşhis konulup ağa takılacak olursa uygarlık denen koca yapının tümü çökerdi. Milletler arasındaki canavarca anlaşmalarda işlenen suçlar, kuytu yerlerdeki iki kişi arasında tanıksız gerçekleşen suçlar, suçluların asla hesap vermedikleri suçlar. Azabı dindirecek hiçbir din, hiçbir devlet yoktu.

*

Sohbetleri bir an sokaktaki bir gösterinin gürültüsüne boğuldu. Noni, "Ne diyorlar?" diye sordu. "Nepalce bir şeyler bağırıyorlar."

Pencereden elleri pankartlı bir delikanlılar topluluğunun geçişini izlediler.

"Yine şu Gurka tayfası olmalı."

"İyi de ne diyorlar?"

"Sanki anlaşılmaları çok dertlerinde. Kuru gürültü, *tamaşa*," dedi Lola.

Kütüphaneci, "Ha, evet, bir yukarı bir aşağı gidip duruyorlar, bir öyle bir böyle..." dedi. "Birkaç yoldan çıkmışa bakıyor; cahilleri başlarına topluyorlar, boşta gezen bütün serserileri..."

*

Rom stokunu cipe bırakan Potty Amca onlara katılmış, Peder Booty de mistisizm raflarının arasından çıkmıştı.

"Burada mı yiyelim?"

Yemek salonuna gittiler, ama içerisi boş görünüyor, masalardaki ters tabak ve bardaklar işletmenin açık olmadığını belli ediyordu.

Müdür perişan halde odasından çıktı.

"Çok üzgünüm, hanımlar. Nakit akışında sıkıntı ya-

şadığımızdan yemek salonunu kapatmak zorunda kaldık. İşleri yürütmek giderek zorlaşıyor."

Durup bazı yabancılara el salladı. "Gezmeye gidin. Tamam mı? Vaktiyle tüm racalar Darjeeling'e gelirmiş; Cooç Behar raca, Burdwan racası, Purnia raca... Ghoom Manastırı'nı kaçırmayın..."

"Bu turistlerden para alıyor olmalısınız?"

Gymkhana Kulübü ayakta kalabilmek için oda vermeye başlamıştı.

"Hah! Ne parası? Paraları var diye kazıklanmaktan o kadar korkuyorlar ki, odaları en ucuza kapatmak için canla başla pazarlık ediyorlar... Ama şuna bir bakın." Çiftin postaya verilmesi için resepsiyona bıraktığı bir kartpostalı gösterdi: "4.50 dolara nefis bir akşam yemeği yedik. Bu ülkenin bu kadar ucuz olduğuna inanamıyoruz!!! Çok eğlensek de, dürüst olalım (üzgünüz, kartpostal insanı hiç olmadık!), deodoranın her yerde bulunabildiği evimize döndüğümüzde mutlu olacağız..."

"Ve bunlar son turistler. Burada oldukları için şanslıyız. Şu siyasi sorunlar onları da kaçıracak."

32

İşte bu Gymkhana'nın yemek salonunda, geyik boynuzları ve güve yeniği postların asılı olduğu bir köşede, yargıçla onun yegâne arkadaşı Bose'un son konuşmasının hayaleti dolaşıyordu.

Son buluşmalarıydı. Yargıcın arabasını Ço Oyu'nun kapılarından çıkardığı son sefer.

Otuz üç yıldır birbirlerini görmemişlerdi.

*

Bose kadehini kaldırdı. "Eski zamanlara," dedi ve içti. "Ahhh. Anne sütü."

Paylaşmak için bir şişe Talisker getirmiş ve tahmin edileceği üzere, buluşmaya o önayak olmuştu. Sai'nin Kalimpong'a gelmesinden bir ay önceydi. Bose, yargıca, bir ay Gymkhana'da kalacağını yazmıştı. Yargıç niye gitmişti? Anılarını uykuya daldırmanın boş umudundan mı? Meraktan mı? Kendine, Gymkhana'ya gitmezse Bose kalkar Ço Oyu'ya gelir diye gittiğini söylüyordu.

*

Bose, "Dünyadaki en güzel dağların bizde olduğunu kabul etmelisin," dedi. "Sandak Fu'ya yürüdün mü hiç? Şu salak gitmişti... hatırladın mı? Şapşal herif? Yeni ayakkabılar giymişti de kampa varana kadar ayakları öyle su toplamıştı ki, göt üstü oturmak zorunda kalmıştı; ka-

nsı Mithu'ysa –onu hatırladın mı? Hayat dolu? Harika kız?– Hawaii *çappal*'larıyla[1] ta zirveye kadar koşarak gitmişti.

"Dickie'yi hatırlıyor musun, hani İngiliz lordu havalanna girip tüvit ceketi ve kiraz ağacından piposuyla, 'Hele şu ak... mı... ak... kış... ışığına... bir bakın...' diyen? Zekâ özürlü bir çocuğu vardı ve kabullenemeyip... intihar etmişti.

"Subramanium'u hatırlıyor musun? Karısı, bodur kadın, bir buçuğa bir buçuk? Kendini İngiliz sekreteriyle eğlendiriyordu, ama o karısı yok mu, onu evden attı da bütün parasına kondu... ve para gidince İngiliz de gitti. Başka bir herif buldu..."

Bose gülmek için başını geriye atınca takma dişleri gıcırtıyla düştü. Alelacele başını indirip onları yine yutuverdi. Yargıç daha akşam başlamadan önce bile kendi görüntülerinden hüzün duymuştu – kulübün köşesinde iki ak saçlı pinpon, su izinden geçilmeyen *durri*'ler,[2] aşağı doğru kayıp dolgusunun yarısı boşalmış ayının çarpık suratı. Yaratığın dişlerinde eşekarıları, kürkünde güveler yaşıyordu ve kimi keneler de buna kanıp, kan bulacaklarından emin, içeri gömülmüş ve açlıktan ölmüştü. İngiltere kral ve kraliçesini taç giyme kıyafetleriyle gösteren bir portrenin bir zamanlar asılı olduğu şöminenin üstünde şimdi kaburgaları görünen bir deri bir kemik Gandhi'ninki duruyordu. Yargıç, bir kulüpte iştah ve konfora ne kadar ters, diye düşündü.

Yine de bir zamanlar neye benzemiş olması gerektiğini hayal etmek mümkündü: domates çorbası içmek için frak kuyruklarını ceplerine tutturarak siste kilometrelerce at binen bembeyaz kolalı gömlekleriyle büyük

1. (Hint.) Sandalet. (Ç.N.)
2. (Hint.) Pamuklu halı. (Ç.N.)

çiftlik sahipleri. Karşıtlık onları heyecanlandırmış mıydı – çatal-bıçaklarla çalınan küçük nağmeler, av sporlarını ve vahşeti kutlayan bir fona karşı dans etmeler? Kütüphanede saklanan ciltler dolusu konuk kayıt defterinde kıyımlar kadınsı incelik ve kusursuz dengeye sahip bir el yazısıyla işlenerek güya hassasiyet ve iyi niyeti yansıtıyordu. Teesta Irmağı'na yapılan balık avlama seferlerinden, daha kırk yıl önce, ellişer kilo *mahaseer*'le[1] dönülüyordu. Twain Kalküta'yla Darjeeling arasında on üç kaplan vurmuştu. Oysa farelerin vurularak soyu tüketilmemişti ve iki adam konuşurlarken onlar hasırları kemiriyor, ortalıkta cirit atıyorlardı.

"Londra'da seni şu paltoyu almaya nasıl götürdüğümü hatırlıyor musun? Aldığın o müthiş şeyi hatırlıyor musun? Gerçek bir *gow wallah*[2] gibi görünüyordun? *Jili*'yi nasıl *Giggli* diye telaffuz ettiğini hatırlıyor musun? Hatırladın mı? Ha ha."

Yargıcın yüreği ağılı bir duygunun hücumuna uğradı: bu adam ne *cüretle!* Yolculuğa bu yüzden mi, kendini yüceltip yargıcı alçaltmak için, şimdiki zamanda kendine saygı duyabilsin diye geçmişteki üstünlüğünü kesinleştirmek için mi çıkmıştı?

"Granchester'ı hatırlıyor musun? *Çay için hâlâ bal var mı?*"

Bose'la o kayıkta, sürtünüp esmer tenleriyle birbirlerini rahatsız etmesinler diye araya mesafe koyarken.

Yargıç garsonu arandı. Yemek siparişini vermeli, şu badireyi atlatmalı, geceyi erken bitirmeliydiler. Onu bekleyen Mutt'u düşündü.

Kuyruğu bacaklarının arasında, bedeni beklemekten

1. (Hint.) Bir tür sazan. (Ç.N.)
2. (Hintçe'den bozma) Köylü. (Ç.N.)

gergin, kaşları kırışmış, gözlerini kapıya dikmiş olarak pencerede olmalıydı şimdi.

Döndüğünde bir dal bulacaktı.

"Fırlatayım mı? Yakalayacak mısın? Fırlatayım mı?" diye soracaktı.

Daha bir saniye bile dayanamayan bir beklentiyle, evet evet evet evet, diye hoplayıp zıplayacaktı Mutt da.

*

Bose'u böylece duymazdan gelmeye çalıştı, fakat Bose bir kere başlamıştı ve çığrından çıkmış gibi saldırganlığının hızını ve şiddetini artırdı.

Yargıç onun Hindistan Devlet Teşkilatı'ndaki beyazların maaşına eşit maaş alabilmek için dava açan Teşkilat mensuplarından biri olduğunu biliyordu; tabii ki kaybetmişlerdi ve Bose'un bundan sonra her nasılsa feri sönmüştü.

Olivetti daktilosunda yazılmış peş peşe mektuplara rağmen yargıç bu işe bulaşmaya yanaşmamıştı. Artık kendi kinizmini anlamış bulunuyor ve Bose'un saflığını nasıl diri tuttuğunu biliyordu – tek kelimeyle mucize gibiydi. İşin daha da garibi, aynı saflık Bose'un oğluna da geçmiş olmalıydı ki, yıllar sonra kendi işvereni Shell Petrol'e karşı o da dava açmış ve yine kaybetmişti. Oğul farklı çağın farklı kuralları olduğu mantığını yürütmüştü, ama meğerse aynı eski düzen küçük bir yorum farkıyla hâlâ sürüyormuş.

"Hindistan'da hayat daha ucuz," diye cevap verdiler.

Peki Fransa'da tatil yapmak isterlerse? Gümrük mağazasından bir şişe içki almak isterlerse? Bir çocuklarını Amerika'da üniversiteye göndermek isterlerse? Bunu nasıl karşılayacaklardı? Daha az maaş alırlarsa Hindistan

yoksul kalmaktan nasıl sıyrılacaktı? Hintliler dünyayı nasıl gezecek, Batılılar gibi dünyada nasıl yaşayacaklardı? Bose bu ayrımlara dayanamıyordu.

Fakat kazanç, ancak milletler arasındaki uçurumlardan, birbiri aleyhine çalışarak devşirilebiliyordu. Üçüncü Dünya'yı Üçüncü Dünya olmaya mahkûm ediyorlardı. Bose'u ve oğlunu alt mevkilere zorluyorlardı –buraya kadar, ötesi yok– ve Bose buna katlanamıyordu. Özellikle de onların dostu olduğuna inandıktan sonra. İngiliz devleti ve onun memurlarının *topi*'lerini[1] denize atarak ülkeden nasıl ayrıldıklarını, onların yollarını öğrenmek için özvarlıklarına ihanet ettikten sonra şimdi mahzun kalan şu gülünç Hintlileri geride bırakarak nasıl yelken açtıklarını düşündü.

Adalet sistemine olan sarsılmaz inançlarıyla yine mahkemeye gittiler ve yine gideceklerdi. Yine kaybettiler. Yine kaybedeceklerdi.

Kıvırcık beyaz perukalı, pudra kaplı esmer yüzlü adam hâlâ sömürgeci olan bir dünyada daima yerliye karşı indirecekti çekicini.

*

İngiltere'de şüphesiz çok güldüler, ama Hindistan'da da Bose gibilerin aldandığının sevinciyle herkes onlara gülüyordu. Üstün olduklarını sanarak pozlar takınmışlardı, ama bak, öbürlerinden hiç farkları yoktu – değil mi?

Yargıcın ağzı kapandıkça Bose'un konuşmayı kırılma noktasına gelene kadar sürdürme kararlılığı sanki artıyordu.

"Hayatımın en güzel günleriydi," dedi. "Hatırlıyor musun? King's'in orada, Trinity'de iskambil oynardık, ne

1. (Hint.) Güneş ve sıcaktan koruyan yumuşak dokulu bir başlık. (Ç.N.)

manzaraydı, Tanrım, sonra neresi? Ha evet, Corpus Christi... Yok, yanlış söyledim, değil mi? Önce Trinity, sonra St. John's. Hayır. önce Clare, sonra Trinity, sonra şu kadın şey, Primrose... Primrose mu?"

Yargıç, bir yeniyetme gibi alınmış, acı yaralı bir ses tonuyla ağzından, "Hayır, alakası yok," sözlerinin döküldüğünü duydu. "Önce Trinity, sonra Clare'di."

"Hayır, hayır, sen ne diyorsun? King's, Corpus Christi, Clare, sonra St. John. Hafıza gidiyor, yaşlı dostum..."

"Bence hafızası iflas eden *biri* varsa o da *sensin!*"

Bose bir karşılık alabileceği şeylerin –ortak bir anının, hiç olmazsa iki kişinin kararıyla saptanan bir doğrunun– çaresizliğiyle birbiri ardınca sodalı viskileri sıralıyordu.

"Hayır, hayır. King's! Trinity!" diye bardağını masaya vurdu. "Tanrım! Clare! Gonville! Sonra da çay için Granchester!"

Yargıç artık dayanamadı; elini havaya kaldırıp parmaklarıyla saydı:

1. St. John's!
2. Trinity!
3. Clare!
4. King's!

Bose sustu. Bu tepki onu rahatlatmışa benziyordu.

Yargıç, "Yemek ısmarlayalım mı?" diye sordu.

*

Fakat Bose hızla başka bir konuya atladı –öyle de olsa, böyle de olsa tatmin bulurdu–, yine derinliksiz, yine kararsız. Onun için hâlâ soru işaretiydi: Geçmişi mahkûm mu etmeli, yoksa onda bir anlam mı bulmalı? Sarhoş, gözleri yaşlar içinde yüzerek acı bir nefretle, "Alçaklar!" dedi. Kendini inandırmaya çalışmak ister gibi sesini yük-

selterek, "Ne alçak heriflerdi! *Gora*'lar;[1] hepsi yanlarına kâr kaldı, değil mi? *Aşağılık beyazlar.* Yüzyılın tüm suçlarından onlar sorumlu!"

Sessizlik.

Kınayan sessizliğe, onunla uzlaşmaya çalışarak, "Eh," dedi sonra, "bir şansımız varsa, *baap re*, Tanrı'ya şükür kalmamış olmaları. En azından gittiler..."

Yargıçtan hâlâ ses çıkmıyordu.

"Afrika gibi değil... orayı hâlâ karıştırıyorlar..."

Sessizlik.

"Gerçi artık galiba pek bir şey fark etmiyor... artık pis işlerini uzaktan yapabiliyorlar..."

Dişler sıkıldı gevşedi eller yumruk oldu gevşedi yumruk oldu.

"Ama herhalde hepsi de kötü değildi... hepsi değil..."

Dişler sıkıldı gevşedi eller yumruk oldu gevşedi yumruk oldu gevşedi....

Derken yargıç kendine rağmen patladı:

"EVET! EVET! EVET! EVET! Kötüydüler. Kötülüğün bir parçasıydılar. Ve biz nasıl çözümün bir parçası olduğumuzu iddia edebiliyorsak, aynı şekilde sorunun da bir parçasıydık, Bose."

Ve:

"Garson!

"Garson!

"Garson?

"Garson!!

"GARSON!!!" diye bağırdı tam bir çaresizlik içinde.

1. (Hint.) Beyazlar. (Ç.N.)

Bose zayıf bir sesle, "Tavukları yakalamaya gitmişlerdir," dedi. "Kimseyi beklediklerini sanmıyorum."

•

Yargıç mutfağa gidip "En İyi Patates Fuarı 1933" yazılı ahşap bir tezgâhın üstündeki teneke bardakta gülünç duran iki yeşil biber buldu.

O kadar.

Resepsiyona gitti. "Mutfakta kimse yok."

Resepsiyon memuru yarı uykudaydı. "Çok geç oldu, efendim. Yandaki Glenary's'e gidin. Orada tam teşekküllü restoran ve bar var."

"Biz akşam yemeğine buraya geldik. Sizi illa idareye şikâyet mi etmem gerekiyor?" Adam içerleyerek arkaya dolaştı ve sonunda bir garson gönülsüzce masalarına geldi; mavi ceketinde yara kabuğu gibi kurumuş mercimeklerden lekeler vardı. Boş bir odada şekerleme yapıyordu – tam komünist bir işçi gibi iş gören, paralı insanlara nazikçe hizmet etmek gibi korkunç kapitalist fikirlerden uzak bir varoluş süren her yerde bulunabilecek eski moda garsonlardan.

Yargıç buyurganca, "Fırında nane soslu koyun. Eti yumuşak mı?" diye sordu.

Garson hâlâ pervasızdı. "Yumuşak koyun etini kim kaybetmiş de biz bulalım?" dedi küçümser gibi.

"Domates çorbası?"

Bu seçeneği tarttı, ama tartma işleminden kurtulacak takati bulamadı. Birkaç kararsız dakikanın ardından büyüyü, *"Etli börek?"* diye soran Bose bozdu. Akşamı bu kurtarabilirdi.

Garson başını sallayıp küstahça gülümseyerek, "İmkânı yok," dedi. "Yok, işte *onu* yiyemezsiniz."

"Neyiniz var madem?"

"Körilikoyunetikoyunetlipilavkörilisebzesebzelipilav...."

"Ama koyun etinin yumuşak olmadığını söylediniz."

"Evet, söyledim, hatırlamıyor musunuz?"

*

Yemek geldi. Bose yiğitçe bir çabayla geri adım atıp sil baştan yaptı: "Kendime yeni bir aşçı buldum," dedi. "Bizim Şeru otuz dokuz yıl hizmet ettikten sonra nalları dikti. Şimdiki eğitimsiz, ama bu sayede ucuza geldi. Ben yemek tarifi kitaplarını çıkarıp sesli okurken o da hepsini Bengalce not aldı. 'Bak,' dedim ona, 'basit tut, abartma. Kahverengi soslardan da, beyaz soslardan da birer tane öğren; lanet beyaz sosu balığa, lanet kahverengi sosu da koyun etine kullan.'"

Fakat böyle de devam edemedi.

Artık yargıca doğrudan yalvarıyordu: "Arkadaşız, değil mi? Değil miyiz? Arkadaş değil miyiz?"

Sıkışan, utanca kapılan yargıç, "Zaman geçer, bazı şeyler değişir," dedi.

"Ama geçmişte olan değişmeden kalır, değil mi?"

"Galiba o da değişir. Bugün, dünü değiştiriyor. Arkana baktığında geride bıraktığın şeyleri eski haliyle göremiyorsun, Bose."

Yargıç bir daha Bose'la hiç görüşmeyeceğini biliyordu. Ne eskiden İngilizlerin dostu olduğu gibi bir numara yapmak (şu acınası Hintlilerin, sonradan üçüncü [beyaz] taraflarca var olmadığı ilan edilen bir dostluğu göklere çıkarmaları yok muydu?) ne de kendisini pisliğin içinde sürüklemelerine göz yummak istiyordu. Sessizliğini kusursuzca korurken Bose'un bunu bozmasına izin vermeyecekti. Ömrünün sonuna gelmişken gururunu tepetakla bir melodrama çevirmeyecekti; itirafların tehlikesini biliyordu: Tüm saygınlık umutları temelli yok olurdu. İnsanlar acemi bir yürekle onlara verdiğinizin üstüne atılır ve onu çiğ çiğ yerlerdi.

Yargıç hesabı bir kere, iki kere sordu, ama garson

için bunun bile önemi yoktu. Yine mutfağa gitmek zorunda kaldı.

Bose'la terden sırılsıklam tokalaştılar ve bu da bittikten sonra yargıç ellerini pantolonuna sildi, ama Bose'un gözleri yapış yapış hâlâ üstündeydi.

"İyi geceler. Güle güle. Elveda." – Hintçe değil, İngilizce cümleler. Yeni bir lisan öğrendikleri için belki en başta bu yüzden o kadar mutlu olmuşlardı: Bunun utancı, çabası, grameri adamı yüceltiyordu; yeni bir dil araya mesafe koyuyor ve kalbi koruyordu.

*

Darjeeling'den çıkarken sis yolun iki yanındaki çay ağaçlarına sıkıca yapışmıştı ve yargıç güçlükle görüyordu. Ağır ağır ilerliyordu, etrafta hiçbir şey, başka hiç araba yoktu, sonra, kahretsin...

Bir anı...

Altı küçük oğlan bir otobüs durağında.

"Çinliler niçin sarı? Rüzgâra karşı işedikleri için, HA HA. Hintliler niçin kahverengiler? Baş aşağı sıçtıkları için, HA HA HA."

Yolda ona sataşanlar, taş atanlar, maymun gibi surat yapanlar, onunla alay edenler. Ne tuhaftı: Çocuklardan ödü kopmuştu, yarısı kadar olan o insanlardan korkmuştu.

Sonra daha fena bir olay aklına geldi. Başka bir Hintli, tanımadığı bir çocuk, ama şüphesiz tıpkı onun gibi veya Bose gibi olan biri, köşedeki barın arkasında tekme tokat dayak yiyordu. Eğlenen kırmızı suratlı adam kalabalığıyla çevrili saldırganlardan biri fermuarını açıp üstüne işiyordu. Ve yargıç, akşam yemeği için domuzlu turtayla eve dönerken, yanından geçip gidiyordu – ne yapmıştı? Bir şey dememişti. Bir şey yapmamıştı. Yardım çağırmamıştı. Dönüp kaçmış, kiralık odasına koşmuş ve orada oturmuştu.

*

Yargıç arabayı yamacın kenarından aşağı sürmeden, Ço Oyu yolunun ezbere bilinen hareketlerini, tanıdık dönüşlerini hiç düşünmeden yapıyor.

Eve yakın yerde farları kapalı olduğu halde yolun kenarına park etmiş bir askerî cipe neredeyse bindiriyordu. Aşçıyla birkaç asker içki kasalarını çalıların arasına saklıyorlardı. Yargıç küfrü basıp yoluna devam etti. Aşçının yan gelir olarak yaptığı işi biliyor, ama bilmezden geliyordu. Efendi olmak onun için, uşak olmak da aşçı için artık bir huy olmasına rağmen uşağı da efendiyi de güven yanılsamasında bırakan düzendeki ilişkilerinde bir şeyler değişmişti.

Mutt bahçe kapısında bekliyordu, onu görünce yargıcın ifadesi yumuşadı: Gelişini bildirmek için kornaya bastı. Bir saniye içinde dünyanın en mutsuz köpeği olmaktan çıkıp en mutlusu olmuş ve Jemubhai'nin yüreği bunun hazzıyla gençleşivermişti.

Aşçı kapıyı açtı, Mutt yargıcın yanındaki koltuğa zıpladı ve birlikte kapıdan garaja kadar gittiler; onun ödülüydü bu, yargıç arabayla bir yere çıkmaktan vazgeçse de hayvanı eğlendirmek için onu bahçede gezdiriyordu. İçeri atlar atlamaz Mutt soylu bir havaya bürünerek ifadesini düzeltiyor ve zarafetle sağa sola gülümsüyordu.

Yargıç içeri girdikten sonra masada onu bekleyen telgrafı buldu. "St. Augustine'den Yargıç Patel'e: torununuz Sai Mistry hakkında."

Manastırın talebini, Bose'un ziyaretini takip eden ve varlığını ayakta tutmak için kimi yapaylıklara müsamaha göstermiş olduğu gerçeğiyle yüzleşmeye zorlandığı zayıf bir anında değerlendirmişti. Yalanlara dayandığınızda güçlü ve sağlam olurdunuz. Sizi felakete sürükleyenler doğrulardı. Geçmiş –dolayısıyla da şimdi– yerle bir olmasın diye yalanlara dokunamıyordu. Fakat artık

geçmişten sağ kalan, dönmüş olan bir şeyi kabulleniyordu, çok da üstünde durmadığı halde onu kurtarabilecek bir şeyi...

*

Mutt'a Sai bakabilirdi. Aşçı çöküyordu. Evde, geçen yıllar içinde işlere yardım edecek birinin olması iyiydi. Sai gelince içinde uyuyan bir nefreti tahrik edeceğinden, ondan kurtulmayı isteyeceğinden veya annesine, anneannesine davrandığı gibi davranacağından korkmuştu. Oysa Sai ona hayal edebileceğinden de akrabaydı. Onda aşina bir şey vardı; aynı aksan ve tavra sahipti. İngiliz rahibelerinin yetiştirdiği Batılılaşmış bir Hintliydi, Hindistan'da yaşayan yabancılaşmış bir Hintli. O kadar zaman önce başladığı yolculuk şimdi soyundan gelen biriyle sürüyordu. Belki de kızını reddetmekle hata yapmıştı... onu tanımaya kalmadan mahkûm etmişti. Bilinçaltının dümen suyunda, yaptıklarındaki bir dengesizliğin kendi kendine dengelendiğini, kendine rağmen, hissetti.

Nefret etmediği şu torun belki de kaderin yoluna çıkardığı tek mucizeydi.

33

Gymkhana Kulübü; Sai, Lola, Noni, Potty Amca ve Peder Booty'nin oraya yaptıkları kütüphane gezisinden altı ay sonra, personelin zaten ayaklar altına aldığı kulübün itibarından geriye kalan ne varsa onu da alaya alırcasına balo salonuyla buz pateni pistinde kamp kuran Gurka Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin eline geçti.

Silahlı adamlar bayanlar tuvaletinde, borularında karadut rengi harflerle hâlâ BARHEAD SCOTLAND, PATENTEES yazan sıhhi tesisatın tadını çıkararak dinleniyor, şehrin çoğu sakini gibi onların da kendilerini tepeden tırnağa görme imkânı pek olmadığından, boy aynasının karşısında uzun uzun oyalanıyorlardı.

Yemek salonu, gül biçimindeki çinileri hâlâ yerinde duran şöminedeki ateşin önünde, bir ayaklarını doldurulmuş bir leopar başının üstüne koyup ellerinde viskiyle resim çektirmek için poz veren, hakili adamlarla kaynıyordu. Koca barı içip bitirdiler ve soğuk gecelerde duvarlardaki postları alıp küflü kıvrımlarında uyudular.

Sonradan ele geçirilen kanıtlardan bu adamların silah yığınağı yaptıkları, haritalar çizdikleri, köprüleri havaya uçurmayı tasarladıkları ve çiftlik yöneticileri Gmykhana'yı kuşatan Singalila Dağları'nda dalga dalga yayılmış büyük çay çiftliklerinden, Mutluluk Vadisi, Ma-

kalbari, Çonglu ve Perşok'tan kaçtıkça cüretkârlıkları artan komplolar kurdukları anlaşılacaktı.

Her şey bittikten ve bir barış antlaşması imzalayıp çekildikten sonra aynı adamlar –Gymkhana Kulübü'nün tam burasında, yan yana sıralanmış bu yemek masalarının üstünde– halka açık bir törenle silahlarını teslim etme gösterisi sahnelemişlerdi.

2 Ekim 1988'de, yani Gandhi Jayanti Günü, yedi bin adam sayıca beş bini aşan ev yapımı tüfeklerle altıpatlarlarını, tabancalarını, tek ve çift namlulularını, sten makineli tabancalarını teslim ettiler. Haddi hesabı olmayan miktarda mühimmat, üç bin beş yüz bomba, patlayıcı yapımında kullanılan jelatin çubukları, fünye ve kara mayını, kilolarca patlayıcı, havan mermisi ve top bıraktılar. Sadece Ghising'in adamlarından yirmi dört bini aşkın malzeme çıktı. Stokların içinde yargıcın çay saatinden sonra Bonda çevresindeki kırları arşınladığı BSA pompalısı, Springfield tüfeği ve Holland & Holland çiftesi de vardı.

*

Fakat Lola, Noni, Peder Booty, Potty Amca ve Sai, Gymkhana'nın yemek salonundan geri çevrildikleri zaman kulübün bu hallere düşeceğini hiç tahmin etmemişlerdi. Oradaki kasveti, müdür gibi, yemek salonunu bekleyen akıbete değil, mevcut sorunlara yormuşlardı.

Şimdi nerede öğle yemeği yiyeceklerdi?

Peder Booty, "Yeni açılan şu Let's B Veg olur mu?" diye sordu.

Potty Amca kararlılıkla, "*Ghas phoos*[1] çekemem, dal-yaprak çekemem!" dedi. Mümkünse asla yeşillik yemezdi.

1. (Hinc.) Sözlük anlamıyla ot ve saman. (Ç.N.)

"Lung Fung?" Kılıçtan geçirilmişe benzer ejderhaların tavandan sarktığı perişan bir Çin lokantasıydı burası.

"Pek oturulacak gibi değil."

"Windamere?"

"Çok pahalı, ancak yabancılara. Zaten sadece çayları iyi; yemekleri yatılı misyoner okullarınınkine benziyor... *thunda khitçri*...[1] yağlı mı yağlı koyun gerdanı... tuzla biber, o da şanslıysan..."

Sonunda yine Glenary'ye gidildi.

"En azından bir sürü seçenek var, herkes istediğini yiyebilir."

Topluca karşıya geçtiler. Köşedeki bir masada Peder Peter Lingdamoo, Peder Pius Marcus ve Peder Bonniface D'Souza oturmuş, elmalı turta yiyorlardı. Kendilerine verdikleri Avrupai bir esintiyle, "İyi günler, monsenyör," dediler Peder Booty'ye. Ne zarafet: *monsenyör*...

İçerisi her zamanki gibi – Darjeeling'in çay dışındaki en büyük ekonomik değerlerinden biri yatılı okullar olduğu için, dışarıda yemek yemenin sevinciyle yerinde duramayan okul çocuklarıyla doluydu. Nezaretsiz olarak kendi başlarına doğum günü kutlayan büyük öğrenciler; Kalküta'dan, hatta Bhutan ve Sikkim'den, Bangladeş, Nepal veya çevredeki çay çiftliklerinden ziyarete gelen ailelerinin eşliğindeki küçük öğrenciler vardı. Cömertlikleri tutmuş aile reisleri çocuklara derslerini soruyor, ama bir yandan tabakları üst üste koyarken öbür yandan çocuklarının başını okşayan, tıkıştırabildikleri kadarını tıkıştırmaya çalışan çocuklarının yemeğe bakması gibi onlara bakan anneler, "Bir kere rahat ver, *baba*," diye itiraz ediyorlardı.

Glenary's'de yılların özel yemeklerinden dolayı mö-

1. (Hint.) Mercimekli soğuk pilav. (Ç.N.)

nüyü ezbere biliyorlardı. Hint, Kıta Avrupası ve Çin; sıcaklar, tavuk ve tatlı mısır çorbası, sıcak çikolata soslu dondurma. Büyüklerin eriyen gözlerinden –neredeyse veda vakti– süratle istifade ederek sıcak çikolata soslu bir dondurma daha mı? "Lütfen, anne, lütfen *Ammi*, lütfen annecim," annenin gözleri dönüyordu babaya, "Şirincim, hayır, bu kadarı çok bile, onu şımartmayalım şimdi," ama sonra anne, *Ammi* veya annecimin çiftliğe, havaalanına veya tren istasyonuna olan onca ıssız yolu ağlayacağını bilerek razı geliyordu baba. Kendi annesi de böyle miydi? Ve babası? Sai bir anda bir yoksunluğa kapıldı ve bu çocukları kıskandı. Gök renkli *baku*'su ve yerinden çıkmış şeritleri şen renkli olup insanı hemen yuvasında ve seviliyor hissettiren önlüğü içinde olağanüstü şirin görünen Tibetli bir kadın vardı. Bütün aile, "Ah, şu yanakların tadına bak, tadına," deyip bebeği yiyormuş gibi yaparak, her nasılsa sevecenlik ve yumuşaklıkla gülüyor, bebekse hepsinden daha çok gülüyordu. Neden o ailenin bir parçası olamıyordu? Bir başkasının hayatında bir oda kiralayamıyordu?

Hanımlar kâğıt peçeteleriyle çatal-bıçaklarını parlatıyor, tabak ve bardaklarını siliyor, hâlâ bulanık görünenleri iade edivorlardı.

Potty Amca, "Az içkiye ne dersiniz, hanımlar?" diye sordu.

"Ah Potty, bu kadar erken."

"Nasıl isterseniz. Cin tonik," diye ısmarladı ve galetasını doğruca tereyağına daldırdı. Altın renkli şen bir buzdağıyla çıktı. "Galetamda biraz tereyağı olması hoşuma gider," diye duyurdu.

Irmak balıklarını galeta kırıntısından altın bir üniforma içinde hayal eden Peder Booty bir umut sıçramasıyla, "Burada tartar soslu güzel balık-patates yapıyorlar," dedi.

Lola, "Balık taze mi?" diye öğrenmek istedi garsondan. "Teesta'dan mı?"

Garson, "Neden olmasın?" dedi.

"Neden olmasın mı???!! Ne bileyim?! DEĞİLSE sen bileceksin NEDENİNİ!!!"

"İyisi mi şansa bırakmayın. Peynir soslu tavuğa ne dersiniz?"

Peder Booty, "Ne peyniri?" diye sordu.

Herkes dondu... buz gibi bir sessizlik.

Hakaretin yolda olduğunu biliyorlardı...

Yağına Kadar Leziz... Hindistan'ın Tartışmasız Peynir Şampiyonu...

"AMUL!!"

Peder Booty, "KAYIŞ MÜBAREK!!" diye feryat etti.

Her zamanki gibi seçenekleri tarttılar ve Çin'de karar kıldılar.

"Tabii gerçek Çin yemeği değil bunlar," diyen Lola, merhum kocası Joydeep'in vaktiyle Çin'e gidip oradaki Çin yemeklerinin bambaşka olduğu haberiyle dönüşünü hatırlattı. Doğrusu, çok daha kötü anlamda bambaşka. Yüz-günlük-yumurtanın (dediğine göre bazen iki-yüz-günlük oluyordu) gömüldükten sonra aranan bir lezzet olarak çıkarıldığını söyleyince herkes hayretle inlemişti. Döndüğünde kokteyl partilerinde büyük sükse yapmıştı. "Dış görünüşlerine hiç özen göstermiyorlar," demişti, "*çapta*[1] yüz hatları. Hint kadınları, Hint ihtiyarları, Hint müziği, Hint Çinlileri... çok daha iyiler."

Ve Kalküta Çinlileri tüm Hindistan'dakinden daha iyilerdi! Ta Fa Çun'u hatırlar mısınız? Alışverişe çıkan kadınların acılı-ekşili çorba için buluşup acılı-ekşili dedikodu yaptıkları yeri...

1. (Hint.) Görünüşü çok kötü olan. (Ç.N.)

Bütün galetaları bitiren Potty Amca, "Ee, ne alıyoruz?" diye sordu.

"Tavuk mu domuz mu?"

"Cık cık. Domuz etine güven olmaz; tenyalardan geçilmiyorlar. Hangi domuzdan geldiğini nereden bileceksin?"

"O zaman kırmızıbiberli tavuk?"

Dışarıdan yine gösteri yapan oğlanların gürültüsü geliyordu.

"Tanrım, ne tantana. Şu ya-hep-ya-hiç saçmalıkları yok mu?"

Kırmızıbiberli tavuğu getiren garson onu masalarına bıraktıktan sonra perdeye burnunu sildi. Lola, "Şuna bir bakar mısınız?" dedi. "Biz Hintlilerin geri kalmasına şaşmamalı." Yemeye başladılar. "Ama yemekleri güzel." Hapır hupur.

*

Restorandan çıkarlarken, yedikleri ve kütüphanede oldukları sırada onları rahatsız eden aynı gösteri alayı, bütün Darjeeling'i dolaştıktan sonra, yoldan geri geliyordu.

"Gurkalara Gurkaland."

"Gurkalara Gurkaland."

Geriye çekilip geçmelerine izin verdiler, ama Sai'nin ayağına az daha kim basıyordu...?

Gyan!!!

Üstünde domates kırmızısı kazağı, Sai'nin tanıyamayacağı bir halde, var gücüyle bağırıyordu.

Darjeeling'de ne işi vardı?! Nepal kökenli Hintlilerin bağımsızlığı için yapılan bir GNLF gösterisine niye katılsın idi?

Seslenmek için tam ağzını açarken Gyan da onu

fark etti ve yüzündeki dehşetin peşinden, yaklaşmaması için onu uyaran hafif vahşi bir baş işareti ve soğuk, kısık bir bakış geldi. Sai bir balık gibi ağzını kapadı, şaşkınlık solungaçlarından taştı.

Bu arada Gyan da geçmişti.

Noni, "Senin matematik öğretmenin değil miydi o?" diye sordu.

Gururunu kurtarmaya, mantık aranmaya çalışan Sai, "Sanmıyorum," dedi. "Sadece ona benziyordu, başta ben de o sandım, ama değildi..."

*

Teesta'ya dik inen dönüş yolunda Sai'nin yeşile dönmüş olduğunu fark ettiler.

Peder Booty, "İyi misin?" diye sordu.

"Araba tuttu."

"Ufka bak, her zaman faydası olur."

Gözlerini Himalayaların en yüksek sırtlarına, kımıltısız durağanlığına dikti. Ama bir şey değişmedi. Beyni fırıl fırıl dönüyor ve gözlerinin gördüğü şeyi algılayamıyordu. Sonunda boğazından keskin bir safra yükselerek içini cızırdattı, ağzını yaktı, dişlerini kemirdi – kırmızı biberli tavuğun dirilip saldırıya geçmesiyle dişlerinin kirece kestiğini hissedebiliyordu.

Lola, "Arabayı durdur, arabayı durdur," dedi. "Dışarı çıksın."

Sai otların üstüne doğru öğürmeye başlayarak etli, baharatlı bir çorba çıkardı ve öğle yemeğinin perişan haline talihsiz bir bakış attı. Noni ona uzay-çağı gümüş kapsüllü termosundan buz gibi bir bardak su doldurduktan sonra harikulade şeffaf Teesta'nın yanındaki bir kayada güneşlenerek dinlendi. "Derin nefes al, canım; yemek çok yağlıydı, iyice kötüleşmişler –pis mutfak– ah, o garsonun görüntüsü bile bizi uyandırmaya yetmeliydi."

Köprünün karşısındaki kontrol noktasında muhafız-

lar yoldan geçen kimi araçları teftiş ediyorlardı. Şu sorunlu zamanlarda dikkat etmek gerektiğinden, bir otobüsteki herkesin denklerini, bavullarını açmış ve eşyaların altını üstüne getirmişlerdi. Yolcular içeride tepkisizce bekliyorlardı; zavallı insanların cama yapışık suratlarındaki yüzlerce çift göz, ecele giden hayvanlar gibi, yolculuktan canları çıkmış gibi, yarı ölü. Otobüsün dışı rüzgârın savurduğu kocaman kahverengi bir bayrak gibi kusmuktan alevler içindeydi. Arkada başka araçlar yolu kapatan madenî bir direğin engellemesiyle aynı muamele için sırada bekliyordu.

Öğle sonrası güneşi yoğun, altın bir renkle ağaçları örtmüştü ve ışık bu kadar parlak olduğundan, arabanın oradaki ve çim yapraklarıyla kayaların arasındaki yeşilliğin gölgeleri gece gibi kapkara görünüyordu. Vadide hava sıcaktı, ama Sai elini ırmağa daldırınca gördü ki, su damarlarını uyuşturacak kadar soğuktu.

"Acele etme, Sai, zaten uzun süre bekleyeceğiz, arabalar sıraya girmiş."

Peder Booty de indi ve sızlayan poposunu dinlendirebildiğinden hoşnut, bacaklarını açarak yukarı aşağı yürürken şahane bir kelebeği fark etti.

Teesta Vadisi kelebekleriyle ünlüydü ve onları resmedip kayda geçirmek için buraya dünyanın dört yanından uzmanlar gelirdi. Kütüphanedeki *Kuzeydoğu Himalayaların Harikulade Kelebekleri* adlı kitapta tasvir edilen nadide ve görkemli yaratıklar gözlerinin önünde uçuşuyordu. Sai on iki yaşındayken, bir yaz, onlara isimler uydurmuş ve o isimleri "Kelebek Koleksiyonum" adını verdiği bir deftere yazıp her birinin yanına resimler kondurmuştu.

Peder Booty, "Hayret," dedi. "Şuna bir baksanıza." Tavuskuşu mavisi ve zümrüt rengi uzun serpantin kuyruk. "Aman Allahım, ya şu." – beyaz benekli siyahın kal-

binde pembe bir yalaz... "Aa, fotoğraf makinem... Potty, torpido gözüne bir bakıversene."

Potty Amca *Asteriks* okuyordu: *Ave Galyalı! Tutatis adına!!!!#@***!!*, ama kendini kaldırıp camdan Leica'yı uzattı yine de.

Kelebek köprünün halatında akıl çelercesine kanat çırparken Peder Booty deklanşöre bastı. "Tüh, galiba makineyi sarstım, şimdi resim flu çıkar."

Tam yeniden deneyecekken muhafızlar bağırmaya başladı ve biri koşarak geldi. "Köprüde fotoğraf çekmek kesinlikle yasak." Bilmiyor muydu?

Hay Allah, bilmez miydi, bilmez miydi, bir hata olmuştu, heyecana kapılıp unutmuştu. "Affedersiniz, memur bey." Biliyordu, biliyordu. Bu köprü çok önemliydi; Hindistan'ın kuzeyle, bir gün yine Çinlilerle savaşmak zorunda kalabilecekleri sınırla olan bağlantısıydı ve bunun üstüne bir de tabii Gurka isyanı çıkmıştı.

Yabancı olması fayda etmedi.

Makinesini alıp cipi aramaya başladılar.

Rahatsız edici bir koku.

"Bu koku ne?"

"Peynir."

Meerutlu bir arkadaş, *"Kya* peyniir?"[1] dedi.

Peyniri daha önce hiç duymamışlardı. İkna olmuşa benzemiyorlardı. Koku fazla şüpheliydi ve biri bunun bomba yapımında kullanılan bir malzemenin kokusu olabileceğini haber verdi. Meerutlu oğlan, "Gaz *maar raha hai*," dedi.

Peder Booty, "Ne dedi?" diye sordu.

"Bir şey gaz *atıyor*. Bir şey gaz *ateşliyor*."

"At şunu," dediler Peder Booty'ye. "Bozulmuş."

1. (Hint.) Peynir ne? (Ç.N.)

"Hayır, bozulmadı."

"Evet, bozulmuş, bütün araba kokuyor."

Kontrol noktasındaki muhafızlar bu sefer de yığın halindeki kitapları incelemeye alıp, Glenary's'e gitmesi gereken bahtsız peynir gibi, onları burun kıvırarak süzdüler.

"Bu nedir?" Milli menfaatlere aykırı ve kışkırtıcı nitelikte bir şey umuyorlardı.

Talihlerinin dönmesinden heyecana kapılıp canlanan Lola sevinçle, "Trollope," dedi. Havai bir tavırla öbürlerine döndü: "Trollope'u bunaklığıma saklayacağımı hep söylerdim; yapacak fazla bir şeyim kalmadığında bunun sefasını kusursuzca ve ağır ağır süreceğimi biliyordum, bakın, işte oldu. Ben eski moda kitapları seviyorum. Yeni şeyler de neyin nesi? Ne başı var, ne ortası, ne sonu; sadece başıboş yüzen... akışkan bir olaylar dizisi..."

"İngiliz yazar," dedi muhafıza.

Muhafız hızlıca baktı: *Barset'in Son Vakayinamesi: Başdiyakoz Framley'e Gidiyor, Bayan Dobbs Broughton Odun Demetlerini İstifliyor.*

Lola öbürlerine, "Onun posta kutusunu da icat ettiğini biliyor muydunuz?" diye sordu.

"Niçin okuyorsunuz?"

"Kafamı bütün bunlarla bozmamak için." Durumun geneline ve muhafızın kendisine belli belirsiz, kaba bir hareket yaptı. Muhafızsa gururluydu. Kendini bir şey sanıyordu. Annesinin onu bir şey sandığını biliyordu. Kadının kendini bu inançla, oğlunu da burnunu minik bir heyecana sürükleyen limonlu-fışırtılı leziz gazoz eşliğinde *puri aloo*'yla[1] beslemesinin üstünden daha bir saat bile geçmemişti.

Lola'nın küstahlığına kızan ve suratı gazozun kö-

1. (Hint.) Patatesli aloo ekmeği. (Ç.N.)

pürtüsüyle hâlâ tazeliğini koruyan muhafız kitabın polis cipine konması emrini verdi.

Lola, "O kitap kütüphaneye ait," dedi, "alamazsın, seni küçük budala. Başımı Gymkhana'yla derde mi sokacaksın? Yerine yenisini almak için parasını sen mi vereceksin?"

"Ya bu?" Muhafız başka bir kitabı inceliyordu.

Noni, polisin Naksalit hareketine karşı uyguladığı vahşet hakkında Mahashveta Devi'nin kaleme aldığı ve –geçenlerde *Indian Express*'te ilgiyle okuduğuna göre, *sari* ve postal gardırobuyla son modaya uyan– Spivak'ın çevirdiği hüzünlü bir incelemeyi almıştı. Ondan başka, Amit Chaudhuri'nin Kalküta'daki enerji sorunlarını anlatan ve elektrik kesintilerini özleterek Hindistan'ın her yerinde toplu bir nostaljiye yol açan bir kitabını da seçmişti. Onu daha önce okumuştu, ama oradaki güzelim imgeleri özümsemek ve onlara gark olmak için arada bir tekrar döndüğü oluyordu. Peder Booty Lhasa'daki efsanevi manastır üniversitelerinin birinden bir bilginin yazdığı Budist batınîliği üstüne bir kitapçıkla Agatha Christie'nin *Beş Küçük Domuz*'unu almıştı. Sai'nin çantasında da *Uğultulu Tepeler* vardı.

"İnceleme için bunları merkeze götürmek zorundayız."

Nona onları ikna etmek için, "Neden? Lütfen, efendim," diye başladı, "bizim özellikle gitmemizin... Ne okuruz... Evde kapalı kalıyoruz... Sokağa çıkma yasağının olduğu uzun saatler..."

Peder Booty, "Fakat memur bey, vakit kaybettiğinizi anlamanız için bize bir göz atmanız yeter," dedi. "Ortalıkta onca *goonda*[1] varken..."

1. (İng-Hint.) Eşkıya. (Ç.N.)

Fakat adamlar kitap kurtlarına anlayış göstermeyince Lola, "Hırsız, siz polisler hırsızsınız işte!" diye bağırmaya başladı. "Herkes biliyor. *Goonda*'larla el ele veriyorsunuz. Binbaşıya gideceğim, bölge yargıcına gideceğim. Bu ne rezalet; halka zorbalık etmek, sefil halinize bakmadan kabadayılık taslamak. Eğer umduğunuz buysa, size rüşvet vermeyeceğim... aklınızdan bile geçirmeyin." Sonra azametle, "Hadi gidelim," dedi öbürlerine.

Potty Amca, *"Çalo yaar,"*[1] diyerek gözünü şişelere kaydırdı, hani olur da EĞER bir iki tane alırlarsa...

Fakat adam, "Sorun büyük," dedi. "Beş şişe bile yetmez." Kalimpong'un niye rağbet gördüğü anlaşılıyordu.

Polis memuru, Lola'nın damarına daha da basarcasına, "Sakin olun, bayan," dedi. "Kitaplarınızda bir şey yoksa onları iade ederiz."

Dumanı tüten kütüphane kitapları böylece özenle götürüldü. Peder Booty'nin fotoğraf makinesine de el konup komiserin masasına bırakıldı; onun durumu ayrıca değerlendirilecekti.

*

Sai, aklı hâlâ onu görmezden gelen Gyan'da olduğundan, pek bir şeyin farkında değildi ve kitapların gitmesine de aldırmıyordu.

Gyan'ın orada ne işi vardı? Neden onu tanımazdan gelmişti? Oysa daha öncesinde, "Sana karşı koyamıyorum... Sana dönmekten başka çarem yok..." demişti.

Evde aşçı bekliyordu, ama Sai yemek yemeden yatağa gitti ve durumu bir restoranda lüks şeyler yedikten sonra evdeki ikramlara burun kıvırmak olarak algılayan aşçı buna fena bozuldu.

Onun kıskançlığına hassasiyet gösteren Sai eve ge-

1. (Hint.) Hadi ama dostum. (Ç.N.)

lince genelde, "Baharatlar iyi öğütülmemişti... bir karabiber tanesi yüzünden az daha dişimi kırıyordum; üstelik o kadar sertti ki, hepsini bardaklarca su içerek koca parçalar halinde çiğnemeden yutmak zorunda kaldım," diye yakınırdı. Aşçı buna katıla katıla gülerdi. "Ha ha, evet, artık kimse eti doğru düzgün temizleyip terbiye etme, baharatları öğütüp kavurma zahmetine girmiyor..." Sonra birden ciddileşerek, bir meseleye dikkat çekmek isteyen siyasetçiler gibi parmağını kaldırıp şöyle derdi: "Bir de o kadar para alıyorlar!" Dünyanın dehşetine aşina olmanın bilgeliğiyle evet der gibi başını hararetle sallardı. Şimdiyse morali bozulmuş bir halde tabakları çarpıyordu.

Yargıç, "Neler oluyor!" diye bağırdı. Soru değil, susarak karşılık verilmesi gereken bir ifade.

Dünya umurunda olmayan aşçı, "Hiç," dedi, "ne olabilir ki? *Bebekji* yatmaya gitti. Otelde yemiş."

34

Kütüphane gezisinden bir hafta sonra, kitaplar zararsız olduğu bildirilerek iade edilmekle beraber yetkililer, siyah, beyaz ve pembe kanatlı akıl çelici kelebeği, köprüdeki nöbet yerini ve Teesta Köprüsü'nü gösteren fotoğraf için aynı şeyi düşünmüyorlardı. Hatta resmin kelebeğe değil, köprüye odaklandığı dikkatlerinden kaçmamıştı.

Peder Booty, "Acelem vardı," dedi, "düzgün odaklamayı unutmuşum ve tam tekrar çekecekken bana engel oldular."

Fakat polis oralı olmadı ve aynı akşam onu evinde ziyaret edip her şeyin altını üstüne getirdiler; alarmlı saatini, radyosunu, birkaç fazla pili, sığırlara yaptığı küçük ahırın işini bitirmek için daha önce aldığı bir kutu çiviyi ve Sikkim'den gelen kaçak Black Cat romunu aldılar. Hiçbirini bırakmadılar.

"Belgeleriniz nerede?"

Şimdi de Hindistan'da kaçak kaldığı anlaşılıyordu. Hay Allah, yetkililerle bir teması olacağını hesap etmemişti; yenileme işi tam bir bürokratik azap olduğundan, oturma izninin küflü bir çekmecenin dibinde dolmasına göz yummuş ve Hindistan'dan ne ayrılmayı ne de ülkeye tekrar girmeyi hiçbir zaman düşünmemişti... Burada ya-

bancı olduğunu bilse de *Hintli* bir yabancı olmadığı gerçeğini çoktan unutmuştu...

Kalimpong'dan ayrılmak için iki haftası vardı.

"Ama kırk beş yıldır burada yaşıyorum."

"Fark etmez. Burada kalmanız bir ayrıcalıktı, ama bu ayrıcalığın suiistimal edilmesini hoş göremeyiz."

Sonra haberci yumuşadı; oğlunun bir Cizvit okuluna gittiğini ve onu İngiltere veya Amerika'ya göndermeyi umduğunu hatırladı. Aslında İsviçre bile olabilirdi...

"Affedersiniz, peder," dedi, "ama bugünlerde... işimi kaybederim. Başka zaman olsa sizi es geçebilirdim belki, ama böyle bir zamanda... lütfen bir an önce Kar Aslanı Seyahat Acentesi'ne gidip biletinizi ayırtın. Devlete ait bir ciple Siliguri'ye geçiş yapmanızı sağlayacağız. Bunu bir tatil olarak düşünün peder ve bağlantıyı koparmayın. Kargaşalık bittiğinde gerekli belgelere başvurup dönersiniz. Hiç sorun olmaz." Bu sözleri söylemek ne kadar kolaydı. Böyle uygar ve nazik olabildiğine giderek daha çok seviniyordu.

Dönersiniz. Sorun olmaz. Dinlenin. Tatil yapın.

Peder Booty yardım edebileceğini düşündüğü herkese koşarak gitti: tatlı lor için mandıraya düzenli olarak gelen polis şefiyle bölge yargıcına, yaptığı çikolatalı puroları seven askerî bölgeden Binbaşı Aloo'ya, mevsimi gelince bahçesinde yetiştirsin diye ona istiridye mantarının tohumunu veren orman müdürlüğündeki memurlara. Arazisindeki hintkamışı öbeğinin açtığı ve yöredeki bütün arıların uğultuyla onun beyaz çiçeklerine çöktüğü bir yıl, orman müdürlüğü, değerli olduğu için ondan tohum satın almıştı: Hintkamışları yüz yılda bir açardı. Bitki öbeği bu savurganca gayret sonucunda ölünce de ona ekmesi için saç örgüsüne benzer uçlarıyla genç mızraklar gibi olan yeni bir hintkamışı vermişlerdi.

Gel gelelim, iyi günde onun arkadaşlığından zevk

alan ve lor, mantar ve hintkamışı gibi şeyler hakkında onunla sohbet eden herkes şimdi ya çok meşguldü ya da yardım etmeye korkuyordu.

"Milli güvenliğe yönelmiş bir tehdide göz yumamayız."

"Ya evim ne olacak? Mandıram, sığırlarım?"

Fakat onlar da kendi gibi kaçaktı.

"Yabancı uyrukluların mülk sahibi olamayacaklarını siz de biliyorsunuz, peder. Ne demeye bunları aldınız?"

Mandıra aslında Potty Amca'nın üstüneydi, çünkü bu küçük nazik sorunun baş gösterdiği uzun zaman önce arkadaşı adına o imzalamıştı belgeleri...

Ne var ki, Kalimpong nicedir "çok hassas bölge" olarak belirlendiğinden ve yasalara göre ordu iskân edilmeyen toprakları kendine tahsis edebildiğinden, araziyi boş tutmak büyük bir risk taşıyordu. Adamlar taban fiyattan kira ödüyor, etrafa gelişigüzel beton saçıyor ve el koydukları evlere geçici olarak –dünya umurunda olmayıp ortalığı harabeye çeviren– insanlar yerleştiriyorlardı.

Sığırlarının tanklar yüzünden kapı dışarı edileceği düşüncesiyle yüreği sızlayan Peder Booty dağın yamacındaki sarp arazi parçasına bakındı: havaya türlü çeşniler katan menekşe renkli hintkamışı orkideleriyle solgunca kızıl zambaklar; şu an hiç rengi olmayan, Brahmaputra Irmağı'na giden yolda parıltılı karanlık bir ışıktan ibaret çok aşağılardaki Teesta'nın azıcık görüntüsü. Yabaniliğin böylesi ılımlı bir sevgi uyandıramazdı; burasını vahşice, şiddetle seviyordu.

Fakat iki gün sonra Peder Booty'ye başka bir ziyaretçi, burada özel bir bakımevi açmak isteyen Nepalli bir doktor geldi ve buyur edilmemesine rağmen bahçe kapısından içeri girip, daha önce Peder Booty'nin süzerek göz zevkini okşadığı aynı manzaraya baktı. Pederin *Sukhtara* –Mutluluk Yıldızı– adını verdiği evin sağlam yapısı-

nı inceledi. Sahiplerin onaylayan edasıyla parmak eklemlerini küçük ahırlara vurdu. Yirmi beş zengin hasta... Ve ardından İsviçre mandırasını neredeyse yok pahasına almayı teklif etti.

"Evden geçtim, ahırın maliyetini bile karşılamaz bu."

"Başka teklif almayacaksınız."

"Neden?"

"Bunun gereğini yaptım, başka seçeneğiniz yok. Size verdiğimi aldığınız için şanslısınız. Bu ülkede kaçak olarak kalıyorsunuz ve her şeyi satmak ya da kaybetmekten başka çareniz yok."

*

Arkadaşı Potty Amca, "İneklere ben bakarım, Booty," dedi. "Hiç dert etme. Kargaşalık bittiğinde de döner, kaldığın yerden devam edersin."

Peder Booty, Potty Amca ve Sai birlikte oturuyorlardı. Fonda bir Abida Parveen kaseti çalıyordu. *"Allah hû, Allah hû Allah hû..."* Boğuk ses aşkı yitirmenin aldırmazlığıyla Tanrı'nın el değmemiş doğa ve boşluk olduğunu söylüyordu. Sizi tüm tahammülünüzün sınırına kadar götürüyor ve sonra – sizi salıveriyor, salıveriyor... *"Mujhe jaaaane do..."* Arzu edilecek tek şey özgürlüktü. Fakat Potty Amca'nın güven verici telkinleri Peder Booty'yi rahatlatmamıştı, çünkü kabul edilmeli ki, arkadaşı alkolik ve güvenilmez biriydi. Sarhoş oldu mu her şeye eyvallah der, her satıra imzasını atardı; ama hata Peder Booty'nin kendisindeydi: Neden Hindistan pasaportuna başvurmamıştı? Amerikan veya İsviçre pasaportuna BAŞVURMAMAK kadar aptalca olduğundan mı? Kendinde bir eksiklik olduğu duygusuna kapıldı, dünya hakkındaki görüşlere, katılmamasına rağmen, uyduğu için kendine sövüp saydı.

Yalnızca hareketinin ele verdiği, akşam rengini almış bir gelincik suda yürür gibi çimleri aştı.

Sai'nin yüreği öfkeyle sıkıştı. Gyan da işte böyle yapıyordu. O da, onun gibi insanlar da hak ve eğitim adına, Nepallilere hastane ve idari mevkiler istemek adına bunu yapıyorlardı. Ve sonunda kurban edilmesi gereken Peder Booty oluyordu; tepelerin kalkınması için, açıkçası, yerlilerden çok daha fazla çalışmış, üstelik bunu ne bağırarak ne de kukri bıçaklarını sallayarak yapmış olan sevgili Peder Booty.

Vadilere gece çökmüştü bile; yosunlu, kıvamlı, killi arazide yanan lambalar taze kokulu karanlık yapraklarını açarak yayılıyordu. Üçü birlikte Old Monk romu içerek siyahlığın ayakuçlarına kadar gelip dizlerine çıkmasını; lahana yapraklı gölgelerin uzanıp yanaklarına, burunlarına dokunmasını, yüzlerini sarmasını izlediler. Siyahlık başlarının üstünden tırmanıp Kançencunga'nın arsız, pornografik pembe kızartısını söndürmeye girişti... Bunun gibi kaç akşam geçirdiklerini ayrı ayrı hatırladılar... bu kadar çabuk sona erecek olmasını akılları almıyordu. Müzik, alkol ve dostluğun bir arada büyük bir uygarlık yaratabileceğini Sai burada öğrenmişti. "Böyle tatlı bir şey yok, sevgili dostlar," – Potty Amca içmeden önce kadehini kaldırırken böyle derdi.

Avrupa'da Peder Booty'nin çok yakında döneceği konser salonları vardı, müziğin koca dinleyici topluluklarını tek bir acılı veya sevinçli yürek halinde yoğurduğu ve alkışların bir sağanak şeklinde çınladığı opera binaları...

Fakat burada hissettiklerini hissedebilirler miydi? Kalpler güzelliğin, şimdiye ait masumiyetin özlemiyle dağın üstünden sarkar; sevilenlere, şu koca dünyaya veya bunun ötesindeki dünyalara tutkuyla kâh dolup kâh boşalırken...

Sai, Ço Oyu'daki ilk günlerinde tam olarak neyi özlediğini bilememesini, sızlayan ruhunda yalnızca özle-

min kendisinin yankı bulmasını düşündü. Artık o özlemin kalmadığını düşünüyordu; sızı da şimdi özünü bulmuş gibiydi.

Aklı Ço Oyu'da silah soygununun olduğu güne döndü, her şeyin yoldan çıkmaya başladığı zamana.

35

O tüfeklerin, fark edilip üstünde düşünülmeyecek kadar sık görülen, tarihe emanet şu emekli nesnelerin duvarda asılı bırakılması ne büyük aptallıktı. Onları indirip inceleyen son kişi Gyan olmuştu; oğlanlar o tür şeyleri severlerdi. Sai'nin okuduğuna göre Dalai Lama'nın bile savaş oyunu ve oyuncak asker koleksiyonu varmış. Onların diriltilip kullanıma sokulabileceği hiç aklına gelmemişti. Noktalar birleştirilerek izi kapılarının eşiğine kadar sürülecek suçlar işlenir miydi?

*

Sai, Gyan'ı etkilemeye çalışarak, "Dedem eskiden avlanırdı," diye anlatmıştı anlatmasına, ama bu gurur nedendi? Utanması gerekirken?

Aşçı ona hikâyelerini anlatmıştı:

"Büyük bir *şikari*'ydi,[1] Saibebek. Çok yakışıklıydı ve at üstünde çok cesur ve zarif görünürdü. Etrafta insan yiyen canavarlar olduğunda köylüler ona haber verirlerdi."

"Çok olur muydu onlardan?" Tüy ürpertisi.

"Ohoo, sürekli. Testerenin ağacı kesmesi gibi, *rrrr-*

1. (Hint.) Avcı. (Ç.N.)

rrrr diye onları duyardın. Geceleri uyanıp kulak verdiğimi hâlâ hatırlarım. Sabah olunca ırmak kıyısında, hatta bazen çadırların çevresinde izlerini görebilirdin."

Aşçı önüne geçemediği bir keyifle anlatırdı bunları ve uydurduklarını yineledikçe onlar gerçeklerden de gerçek bir hal alırdı.

•

Polis suçu soruşturmak için gelmiş ve aşçının fakirhanesinde Biju'nun mektupları havada uçuşmuştu...

Aşçı, "Mecburdular," demişti. "Ciddi bir mesele bu."

Peder Booty'nin sürgün haberini almasının üstünden çok geçmeden, bölge yargıcının Ço·Oyu'ya gelmesiyle bu ciddiyet daha iyi anlaşıldı.

Tüfekli ve *lathi*'li[1] üç polisle çevrili bölge yargıcı, "Saldırganlar hâlâ yakalanmadı," dedi, "ama lütfen endişelenmeyin, efendim. Yılanın başını küçükken ezeceğiz. Yıkıcı unsurların tepesine çökeceğiz.

"Biliyorsunuz, babam büyük bir *şikari*'ydi," diye sözünü sürdürdü çay içerken. "'Biraz daha hünersiz olsaydın bize de bir şey kalırdı!' derdim ona. Öyle değil mi? Ha ha," diye güldü, fakat gülmesi turnusol kâğıdında pespembe bir iz bırakacak cinstendi. "Yargıç Sahip, siz *şikari*'ler fazla iyiydiniz, aslanlar, leoparlar... Şimdi ormana gidip her nasılsa elinizden kurtulan bir tavuk görsek talihliyiz demektir, ne dersiniz?"

Sessizlik. Çok mu ileri gitmişti?

"Fakat endişeye mahal yok, suçluları yakalayacağız. Burada sorun çıkarmak için Bhutan'la, Assam'la ilgili sıkıntıları bahane ediyorlar. Şu ülkemiz eskiden beri bölük pörçük; ve milli duygularla yetişmiş olan bizim gibi insanları üzse de özgürlük mücadelesi vermiş olan sizler

1. (Hint.) Uzunca bir cop. (Ç.N.)

için, efendim, bu daha da fena... Bu milliyetçilik düşmanlarının hiçbir şeye, hiç kimseye saygıları yok, kendilerine bile... Bütün ekonomi tehdit altında."

Sai'ye dönerek, "Biliyor musunuz," dedi, "Darjeeling bölgesinin üç büyüğü nedir? Bana söyleyebilir misiniz?" Sai başını salladı. Ondan duyduğu hayal kırıklığı, kendinden duyduğu gururla vurguladı:

"Çay!

"Kereste!

"Turizm!"

Çıkarken çiçeklenmiş sürüngen bir bitkinin başında durdu. "Nefis bir çiçek, Yargıç Sahip. Şuna bakınca bir Tanrı'nın var olduğunu anlıyorsunuz." Her baharı sadece bir gün süren, mor beyaz çizgili dokunaçlarıyla yarı deniz anemonunu, yarı çiçeği andıran çarkıfelek fevkalade tuhaf bir şeydi; iman etmek için kendi başına yeterince kanıt sunuyordu.

Bölge yargıcı, "Kalimpong'a geldiğimden beri ben de bahçıvanlığa merak sardım," dedi. "Bitkilerime tam bir bebek gibi bakıyorum. Eh, bir sorun yaşayacak olursanız bana bildirin. Herhalde olmaz, ama siz de takdir edersiniz ki, son derece hassas bir dönemden geçiyoruz." Şalını bir milliyetçi gibi kuşandı. Savur! Dola! İş güç var! Kaybedecek zaman yok! Görev çağırıyor! Ve cipine atladı. Sürücü bahçe kapısından geri geri çıktı ve gürültüyle uzaklaştı.

Aşçı, "Bakalım neler yapacak," dedi.

Yargıç, "Kimseyi bulacakları yok," dedi.

Gyan'ın ondan kaçtığını düşünmekten kendini alamayan Sai sesini çıkarmadı.

*

Birkaç gün sonra polis suçlu diye sersefil bir ayyaşı buldu. Çarşı yolunun kenarındaki hendekte dünyadan habersiz yatan adam herkese tanıdıktı. Gelen geçenler-

den biri onu çekip kaldırır, yanaklarına bir iki tokat şaplatır ve üstünde başında çimen izleri, gözlerinde yıldızlar olduğu halde sendeleye sendeleye evine yollardı.

Oysa bu sefer onu karakola nakledip, elleri ayakları bağlı, yere oturttular. Etrafta bezgin görünen polisler vardı. Fakat ne olduysa birdenbire uyuşukluklarından silkinip ayağa kalktılar ve adamı dövmeye başladılar.

Adam bağırdıkça daha da fena dövdüler: Pelteye çevirdiler, yüzünden kanlar akana kadar başına vurdular, dişlerini döktüler, kaburgalarını kırana kadar tekmelediler...

Yakarış ve bağırtılarını yamacın yukarısından aşağısından işitebilirdiniz. Polisler tiksintiyle izliyorlardı. Adam masum olduğunu savunuyordu: "Ben kimsenin tüfeğini çalmadım, kimsenin evine gitmedim, hiç, hiçbir şey yapmadım, bir yanlışlık olmalı..."

Onunki ilk çığlıklardı ve yamaçta normal hayatın sona erdiğini haber veriyordu.

"Ben bir şey yapmadım, ama özür dilerim." Çaresiz cıyaklamalar saatlerce boşluğu yırttı: "Özür dilerim, özür dilerim, özür dilerim..."

Oysa polis sadece işkence yöntemlerini deniyor, olacaklara hazırlanıyordu. Adam dizleri üstünde sürünerek çıktığında gözleri söndürülmüştü. İyileştiklerinde de artık herkesi korku ve nefretle irkilten ufuksuz, boş kıyılara açılacaklardı.

Tek tesellisi, öbürlerinin irkilmesini görmeyecek ve ona hep avuntu olan alkole büsbütün gömülüp yitecek olmasıydı.

36

India Abroad gazetesini sallayarak, sıradan bir şey söylercesine, "Sen Darjeeling tarafındansın, değil mi? Çok karıştı oralar..." diyen gazete bayii Bay Iype'tı.

"Ne oldu ki?"

"Nepalliler sorun çıkartıyorlar... çok belalı insanlar..."

"Grev mi?"

"Çok daha kötü, *bhai*, sadece grev değil, bütün yamacın dışarıyla bağlantısı kesilmiş."

"Sahi mi?"

"Aylardır böyle. Hiç duymadın mı?"

"Hayır. Sadece aylardır mektup almıyorum."

"Neden sanıyorsun?"

Biju babasından haber gelmeyişini her zamanki aksamalara –kötü havalara, imkânsızlıklara– vermişti.

Bay Iype, "O piçlerin kıçına tekmeyi basıp Nepal'e göndermeliler," diye devam etti. "Bangladeşlileri Bangladeş'e, Afganları Afganistan'a, bütün Müslümanları Pakistan'a; Tibetliler, Bhutanlılar, onların bizim ülkemizde ne işi var?"

"Bizim burada ne işimiz var?"

Adam pişkince, "Burası başka," dedi. "Biz olmasak ne yaparlar?"

Biju işine geri döndü.

Gün boyunca içinde ağır ağır kurduklarıyla babasının öldüğüne kanaat getirdi. Yargıç aramaya kalksa bile onu nasıl bulacağını bilemezdi. Huzursuzluğu giderek şiddetlendi.

•

Ertesi gün artık yerinde duramıyordu; mutfaktan sıvıştı ve telefon kulübelerinin çevresinde dolanarak insanların şifrelerine kulak kabartıp onları kafasına yazarak bedava telefon etmeyi öğrenmeye özel yeteneği olan bir otlakçıdan yirmi beş dolarlık bir numara aldı. Bu otlakçı Bay Onopolous adında dünyadan habersiz biri platin kredi kartıyla telefon açarken arkasında biraz vakit geçirmişti...

Biju'ya, "Ama çok uzatma," dedi. "Numaradan emin değilim, şimdiye kadar birkaç kişi bunu kullandı bile..."

Yaşattığı son muhabbetin etkisiyle hâlâ nemli ve sıcak olan ahize ciğerden gelir gibi yoğun bir çıtırtıyla nefesini Biju'ya verdi. Ço Oyu'da telefon olmadığından Biju, Ringkingpong Yolu'ndaki MetalBox pansiyonunun numarasını çevirdi.

"Babamı bulabilir misin? İki saat içinde tekrar arayacağım."

•

Böylece telefon hatlarının kesilmesinden, yollarla köprülerin havaya uçurulup oradakilerin tam bir deliliğe gömülmesinden birkaç hafta önce, bir akşam, MetalBox bekçisi çıkagelip Ço Oyu'nun kapısını tıkırdattı. Aşçının ocakta kemikli ve taze soğanlı et suyu çorbası vardı...

"La! Telefon! La! Telefon! Oğlundan telefon var. La! Amerika'dan. Bir saat içinde yine arayacak. Acele gel!"

Aşçı hemen çıkarak, üstünde yeşil taneciklerin oynaştığı takırdayan kemikleri Sai'nin gözetimine bıraktı – "*Bebekji!*"

Gyan'ın yokluğunu düşünerek Mutt'un patilerindeki dikenleri ayıklayan Sai, "Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Fakat aşçı cevap vermedi. Çoktan kapıdan çıkmış, koşuyordu.

*

Hırsız hizmetçiler arama yapmasın, yalnızca gelen telefonlara baksınlar diye kilit ve zincire vurulan telefon pansiyonun oturma odasında kurulmuş, oturuyordu. Tekrar çaldığında bekçi, "Telefon, la! Telefon! *La mai!*" diyerek üstüne atılırken bütün aile dışarıdaki kulübelerinden koşarak geldi. Her çaldığında sarsılmaz bir sadakatle koşarlardı. Çağdaş yeniliklerin bekçileri olarak onun sıradanlığa düşmesine göz yummazlardı, *yummazlardı*.

"ALO?"

"ALO? ALO?"

Aşçının çevresinde toplanarak tatlı bir beklentiyle kıkırdadılar.

"ALO?"

"ALO? *PİTAJİ?*"

"BİJU?" Aralarındaki mesafeyi kapatmak için doğal bir mantıkla yükselttiği sesini ta Amerika'ya yolluyordu.

Bekçinin ailesi koro halinde, "Biju, Biju," dediler birbirlerine, "Biju bu." Aşçıya, "Ah, oğlun," dediler. Birbirlerine, "Bu oğlu," dediler. Aşçının yüz ifadesinin değişmesini, öbür tarafta ne dendiğinin ipuçlarını beklediler, kendilerini konuşmanın içine gömmeyi, hatta konuşmanın *kendisi olmayı* dilediler.

"ALO ALO????"

"???? EFENDİM? DUYAMIYORUM. SESİN ÇOK UZAKTAN GELİYOR."

"DUYAMIYORUM. SEN DUYABİLİYOR MUSUN?"

"Duyamıyor."

"NE?"

Aşçıya, *"Hâlâ duyamıyor musun?"* diye sordular.

Kalimpong'un havası ta New York'a uzanarak Biju'ya ulaştı; telefon hattında koyuldukça koyuldu ve ormanın nabzını, rutubetli havanın kokusunu, koyu yeşilin gürlüğünü iliklerinde hissettirdi; tüm çeşitliliğiyle türlü dokularını, muzların süslü kuşamını, kaktüslerin sade mızraklarını, eğreltiotlarının ince hareketlerini Biju'nun kafasında canlandırdı; artık kurbağaların ıspanakların arasında *trrrr vonk, minii minii kıç-kıç kıç-kıç* diyen vıraklamalarını, onların giderek yükselerek akşama belli belirsiz ulanan seslerini işitebiliyordu...

"ALO? ALO?"

Bekçinin ailesi, *"Gürültü var, gürültü var,"* dedi, *"duyamıyor mu?"*

Aşçı elini sallayarak, *"Şışşş-şışşş,"* diye onları öfkeyle susturdu, ama oğluyla olan çok kıymetli bir saniyenin bile ziyanından daha o an dehşete kapıldı. Arkasından onları hâlâ savuşturarak, hareketlerinin şiddetinden neredeyse eli çıkacak gibi ahizeye döndü.

Bir an geri çekildiler, ama aşçının el hareketine alışıp korkuları geçince yine geri döndüler.

"ALO?"

"KYA?"

"KYA?"

Sözlerinin gölgesi kendisinden daha büyüktü. Kendi seslerinin yankısı dünyanın öbür yanından gelen cevabı yutuyordu.

"ÇOK FAZLA GÜRÜLTÜ VAR."

Bekçinin karısı dışarı çıkıp nazik hattı, yarları ve dağları aşan, bir yanardağ veya puro gibi tütmüş Kançencunga'yı aşan kırılgan bağlantıyı kontrol etti: Bir kuş konmuş olabilir, bir çobanaldatan onun kararsız sinyalin-

den geçmiş olabilir, gök kubbedeki bir uydunun radarında bir nesne belirmiş olabilirdi...

Bekçinin karısı, "Çok rüzgâr var, rüzgâr" –elini dalgalandırarak– "hattı böyle böyle, böyle böyle sallandırıyor," dedi.

Çocuklar ağaca tırmanıp hattı sabit tutmaya çalıştılar.

Bir parazit borası babayla oğlun arasına ceza gibi çöktü.

"NE OLDU?" –daha da yüksek sesle cıyaklayarak– "HER ŞEY YOLUNDA MI?!"

"NE DEDİN?"

Bekçinin karısı çocukları ağaçtan toplayarak, "Bırakın," dedi, "iyice berbat ediyorsunuz."

"NELER OLUYOR? AYAKLANMA MI VAR? GREVLER Mİ?"

"ARTIK SORUN KALMADI." (En iyisi onu telaşlandırmamak.) "ŞU AN YOK!!"

Bekçi, "Geliyor muymuş?" diye sordu.

Biju New York'un sokağından, "İYİ MİSİN?" diye cıyakladı.

"BENİ MERAK ETME. BURADA MERAK EDECEK HİÇBİR ŞEY YOK. OTELDE KARNINI DOYURABİLİYOR MUSUN? RESTORAN SANA KALACAK YER VERİYOR MU? ORADA UTTAR PRADEŞLİ BAŞKALARI DA VAR MI?"

Biju, "Kalacak yer var. Yemek bedava. HER ŞEY YOLUNDA. AMA SEN İYİ MİSİN?" diye yine sordu.

"ARTIK HER ŞEY SAKİN."

"SAĞLIĞIN İYİ Mİ?"

"EVET. HER ŞEY YOLUNDA."

Herkes başıyla onaylayarak, "Ahh, her şey yolunda," dedi. "Yolunda mı? Yolunda."

Derken, duygusallık olmasına rağmen bir sohbet

olmadığından, geriye söyleyecek bir şey kalmayıverdi; biri sevinmişti, öbürü değil; ve böylece ansızın boşluğa düştüler.

Bekçi, "Ne zaman geliyormuş?" diye hatırlattı.

"NE ZAMAN GELİYORSUN?"

"BİLMİYORUM. ELİMDEN GELENİ..."

Biju ağlamak istiyordu.

"İZİN ALAMIYOR MUSUN?"

Arada bir tatil yapma hakkı gibi insanca bir nimete bile kavuşamamıştı henüz. Eve, babasını görmeye gelemezdi.

"NE ZAMAN İZİN ALACAKSIN?"

"BİLMİYORUM..."

"ALO?"

"La ma ma ma ma ma, izin alamıyormuş? Niye alamıyor? Bilmiyorum, orada zor olmalı, çok para kazanıyorlar, ama kesin olan şu ki, bunun için çok çalışmaları gerekiyor... Bedavadan kazanmak yok... dünyanın hiçbir yerinde..."

"ALO? ALO?"

"*PİTAJİ*, BENİ DUYABİLİYOR MUSUN?"

Tekrar geri çekildiler...

Bip bip dat dat trr kıç-kıç, telefon kapandı ve aralarındaki uzaklıkta mahsur kaldılar.

"ALO? ALO?" – ahizenin ağız aralığına.

"Alo? Alo? Alo? Alo?" diye kendilerine yankılandılar.

Aşçı titreyerek telefonu bıraktı.

Bekçi, "Yine arar," dedi.

Ama telefon suskundu.

Dışarıda kurbağalar çevir sesini yutmuş gibi *dıt dıt* sesi çıkarıyordu.

Aşçı hiç olmazsa bildik veda sözlerini söylemeyi dileyerek aleti sarsıp canlandırmaya çalıştı. Sonuçta basmakalıp laflarla bile gerçek duyguları verebilirdiniz.

"Hatta bir sorun olmalı."

"Evet, evet, evet."

Her zamanki gibi hatta sorun.

Aşçıyı rahatlatmak isteyen bekçinin yengesi, "Toplamıştır. Duyduğuma göre hepsi kilo alıp geliyor," dedi.

*

Görüşme bitmiş, ama Biju'nun gidermeyi umduğu boşluk daha da derinleşmişti.

Babasıyla konuşamıyordu; acil durum cümleleri, bir muharebenin ortasındaymış gibi kesik telgraf satırları hariç aralarında hiçbir şey kalmamıştı. Günün birinde anlamlı *olacakları* umudundan başka, artık birbirlerinin hayatı için anlamlı değildiler. Duvarlarına sertleşmiş sakız parçalarının mıhlanmış olduğu ve insan kalbinin marazlı tatlı çürümeye yüz tutmuş koruyucu örtüsü olan aşırı yumuşak, aşırı öfkeli, aşırı sapkın gür grafitti bahçesinde birbirine karışmış bildik *SikBokYarakTaşakAmAşkSavaş* sözcükleriyle, gamalı haçlarla, ok geçmiş kalplerle ağzına kadar dolu telefon kulübesinin içinde, hâlâ dikiliyordu Biju.

New York'taki hayatına devam ederse *pitaji*'sini bir daha hiç görmeyebilirdi. Hep öyle olurdu zaten; on yıl, on beş yıl geçer, telgraf veya telefon gelirdi: Anne veya baba göçmüş, evlat yetişememiştir. Ya da geri döner ve ebeveynleri fotoğraf negatiflerine dönmüş olarak, ömürlerinin bir çeyreğini kaçırdıklarını fark ederlerdi. Üstelik trajedi bununla da kalmıyordu. İlk heyecan geçtikten sonra çoğu zaman sevginin kalmadığı anlaşılıyordu; çünkü muhabbet sonuçta bir alışkanlıktı ve insanlar onu ya unutuyor veya yokluğuna alışıyorlardı. Dönüp sadece bir dış kabukla karşılaşıyorlardı; içi boşalmış, termitlerin Ço Oyu'ya yaptığı gibi içeriden kemirilmiş oluyordu.

*

Orada hepsi kilo alıyor...

Aşçı biliyordu orada hepsinin kilo aldığını. Herkesin bildiği şeylerdendi bu:

Olağan içerikten saptığı uzun zaman önce, "Amerika'daki herkes gibi kilo alıyor musun, *beta?*" diye yazmıştı.

Biju cevabında, "Evet, kilo alıyorum," demişti, "beni bir dahaki görüşünde kendimin on katı olacağım." O satırları yazarken güldüğü gibi aşçı da okurken katıla katıla gülmüş; arkaya devrilip hamamböceği gibi ayaklarını havada savurmuştu.

"Evet," demişti Biju, "kilo alıyorum – kendimin on katı," ama doksan dokuz kuruşluk mallar mağazasına gidip tişörtlerini çocuk reyonundan almak zorunda olduğunu görünce neye uğradığını şaşırdı. Ortadaki yüksek bir seyyar merdivenin tepesinde oturup kimsenin bir şey çalmamasını sağlamak için izlemede olan Lahorlu dükkân sahibi, girer girmez gözlerini ona kilitleyerek, Biju'nun bir kabahat duygusuyla içini yaktı. Oysa hiçbir şey yapmamıştı. Gel gelelim, kim baksa yaptı sanırdı; suçlu görünüşü o kadar aşikârdı.

Said'i özlüyordu. Ülkeye onun gözünün şen merceğinden, kısacık bile olsa, bir kere daha bakmak istiyordu.

•

Biju yokluğunun fark edilmediği Gandhi Kafe'ye döndü.

"Hepiniz kriket maçını seyretmeye geliyorsunuz, tamam mı?" Harish-Harry kaparosunu henüz verdiği New Jersey'nin bir sitesindeki dairesinin resimlerini personeline göstermek için yanında fotoğraf albümünü getirmişti. Sitedeki seçkin topluluğun yönetimi, gizli bir kulak gibi bir kenara görünmeden kurulmasında ısrar etmesine rağmen, ön bahçenin tam göbeğine koca bir uydu çanağını şak diye kondurmuştu bile; bu girişimin-

deki başarıyı, "Irkçılık bu! Irkçılık! Hint kanallarını iyi alamıyorum," diye kurnazca feryat etmesine borçluydu.

Böylece bir tek kızının derdi kalmıştı. Arkadaşı ve rakibi olan Bay Şah'ın karısı Galawati kebapları yapıp onları Fed-Ex kargoyla günaşırı ta Oklahoma'ya göndererek bir güvey bağlamıştı. Harish-Harry karısına, "Mısır tarlalarının ortasındaki bir *dehati*[1] ailesi işte," diye anlattı. "Göstere göstere dolaştırdıkları çocuğu bir görsen – tam bir *lutoo*.[2] Amerikan beden – kapıları kırmak için kullanılan şeylere benziyor."

Kızına da şöyle dedi: "Güzel huylu olmak eskiden kızlar için bir gurur meselesiydi. Sen şimdi böyle aptal gibi davranırsan daha sonra ömrün boyunca buna pişman olursun... Sonra ağlayarak bize gelme, tamam mı?"

1. (Hint.) Köylü. (Ç.N.)
2. (Hint.) Budala. (Ç.N.)

37

Bölge yargıcı durumun düzeleceğini söylemişti, ama her yerde rasgele buldukları insanlara işkence etmeye başlamalarına rağmen hiçbir şey düzelmedi.

Peş peşe gelen grevlerle işyerleri kapalı kaldı.

Bir günlük bir grev.

Üç günlük bir grev.

Sonra yedi günlük bir tane daha.

Lark Market bir sabah kısa süreliğine açılınca Lola son kalan kavanozlarla kutular için Afgan prenseslere karşı muzaffer bir mücadele verdi. Prensesler ayın devamında reçelden başka bir şey düşünemez oldular ve alınan canların, yakılan mülklerin ortasında bundan deliye döndüler: "Kadın katıksız bir pislik!"

Bitmesin diye Druk marka marmeladı ekmeğine incecik süren Lola her gün oh olsun diyordu.

On üç günlük bir grev.

Yirmi bir günlük bir grev.

Grev olan günler olmayanları geçti.

Havada havadan çok nem vardı. Nefes almak zorlaşıyordu ve her şeyden çok ferahlık veren bu yerde bile bir sıkışma duygusu hakimdi.

Sonunda dükkânlarla işyerleri hepten açılmaz oldu: Kar Aslanı Seyahat Acentesi'yle şehirlerarası telefon ku-

lübesi, şalcı, sağır terziler, Kanshi Nath&Mahdumları Gazete Bayii; hepsi tehditle kepenklerini kapalı tutuyor ve pencereden burunlarını bile uzatmıyorlardı. Kapanan yollar trafik akışını durdurdu, kereste ve taş kamyonlarının kalkmasını engelledi, çay nakliyatını kesti. Yollara mıhlar saçıldı, her yere Mobil Oil döküldü. GNLF'li gençler, o da eğer yol verirlerse, yüklü geçiş paraları alıyor ve insanları GNLF demeçlerinin olduğu kasetleri ve Gurkaland takvimlerini almaya zorluyorlardı.

Tindharia ve Mahanadi'den kamyonlarla adamlar gelip karakolun önünde toplandı ve tuğlalarla şişeler attılar. Ne göz yaşartıcı gazlar ne de *lathi* hücumları onları dağıtabildi.

Lola karamsarca, "Ee, ne kadar toprak istiyorlar?" diye sordu.

Noni: "Darjeeling, Kalimpong ve Kurseong illeriyle Bengal'den Assam'a doğru dağ eteklerinden uzanarak Jalpaiguri ve Cooç Behar bölgelerinin bazı yerleri."

"Kötülerle barış yok," diyen Bayan Sen, sıkıntılarını hafifletsin diye elinde şişlerle başbakana kazak örüyordu. Delhi'de bile hava soğuyabilirdi... hele ki üst düzey devlet yetkililerini barındırdıkları şu cereyanlı bungalovlarda. Fakat Bayan Sen örgüde pek mahir değildi. Çok ağırdı. Bir yandan film seyrederken öbür yandan koca bir bebek battaniyesi örebilen annesinin aksine.

Lola, "Kim kötü?" dedi. "Biz değiliz. Kötü olan onlar. Ama huzuru kaçanlar bizleriz. Olan *kötü olmayanlara* oluyor."

Ülke dediğiniz, bir kavramdan başka nedir? Lola Hindistan'ı bir kavram, bir umut veya bir arzu olarak düşünüyordu. Onu çökertmek için ne sıklıkla saldırmak gerekirdi? Bir şeyi yıkmak tecrübe isterdi; karanlık bir sanattı bu ve onlar da bunda ustalaşıyorlardı. Her sav bir sonrakini kolaylaştırır, zorlayıcı bir eyleme dönüşür ve bir

evliliğin dağılması gibi ondan kurtuluş olmazdı; yara sizin olsa bile kabuğunu koparmaktan kendinizi alamazdınız.

•

Kütüphaneden aldıkları kitapların işi bitmiş olsa da onları iade etmek söz konusu değildi elbet. Gymkhana Kulübü'nü işleten yakışıklı binbaşı bir sabah gelip, kütüphaneci ve resepsiyon görevlilerini kovan GNLF'lilerin hayatta bilmedikleri bir ferahlığın ve mahremiyetin sefasını sürdüklerini, kitap raflarının arasında uyuduklarını, daha kısa zaman önce Lola'nın ponponuna üfleyerek hassasiyetle burnunu pudraladığı bayanlar tuvaletinde hoplayıp zıpladıklarını gördü.

Antarktika'ya hazırlanır gibi kat kat giyinerek şehri naftalin toplarının yakıcı kokusuyla dokuyan turistler gelmiyordu Kalküta'dan. Midilli turu yapacağız diye zengin şehirli yağlarıyla yaraları kabuk bağlamış yaşlı hayvanlara yük olan ziyaretçiler yoktu. Bu sene midilliler izinliydi.

Kimse, broşürlerde belirtildiği gibi, "Eski Zamanlara Yabansı Bir Dönüş Yaşamak", çömlekte et yemeği sipariş edip Kalimpong'un sıska keçilerini kemir kemir kemirmek üzere Himalaya Oteli'ne gelip Roerich'in çarşafa sarılı bir hortlağa benzeyen, ay ışığının aydınlattığı dağ tablosunun altında oturmuyordu.

Şirket misafirhaneleri kapandı. Yılın bu zamanı hep kışın kaçak kaldıkları ana binalardan kuytudaki kulübelerine geçmek, vakur yüz ifadelerini *"Ji huzoor"* diyen bir uşaklığa çevirmek, televizyon ve Japon malı elektrikli ısıtıcıları gün yüzüne çıkarmak için aldıkları dolap kilitlerini yerine iade etmek zorunda kalan bekçiler... bu sene onların rahatı hiç bozulmadı.

Onlar yerlerinde kaladursun, açtıkları gazetelerde yörenin sağlıklı dağ ikliminin ayrılıkçı asiler ve gerilla yöntemlerince bozulduğunu dehşet içinde okuyan aile-

ler, çocuklarını birer birer yatılı okullardan aldılar. St. Xavier'de kalan son erkek öğrencilerin kepazeliğinden de belki her yerde gitgide tırmanan bu telaş hali sorumluydu. Akşam yemeğinin hazırlanmasına yardım etmeleri istenen oğlanlar (aşçılar sise karışarak ortadan kaybolmuşlardı) bir tavuğu kafasından etmenin en kolay yolunun onu büküp mantar gibi çekmek olduğunu keşfettiler; böylesi, kör bıçakla testere gibi kesmeye çalışmaktan çok daha iyiydi. Bunu ortalığın kan ve tüy gölüne dönmesi, gıdaklamalı büyük bir curcuna ve bağırsaklarıyla boklarını saçan başsız kuşların ortalıkta koşturması izledi. Gülmeleri hıçkırıklara karışıp boğulan, hıçkırıkları gülmelerle kaynayıp kabaran oğlanların bağırtısı rezil kahkahalı feryatlara dönüştü. Sorumlu öğretmen soğuk suyla akıllarını başa getirmek için hortumu açacak oldu, fakat tabii artık depolarda su ne gezer.

*

Ne benzin ne de gazyağı. Hepsi odun ateşinde yemek pişirmeye dönmüştü.

Su yoktu.

Lola, Noni'ye, "Yağmur suyuyla dolsun diye kovaları bahçede bıraktım," dedi. "Artık tuvaletin sifonunu kullanmasak iyi olur. Kokuyu bastırması için biraz Sunny Fresh eklesek yeter. Hiç olmazsa küçük aptesler için."

Elektrik yoktu, çünkü yol kapama eylemlerinde tutuklananları protesto etmek için elektrik idaresi yakılmıştı.

Buzdolabı sarsıntıyla sustuğunda kız kardeşler bozulacak yiyeceklerin hepsini aynı anda pişirmek zorunda kaldılar. Üstelik Kesang o gün izindeydi.

Dışarıda yağmur yağıyordu ve sokağa çıkma yasağı başlamak üzereydi; kendilerine sığınacak yer ararken oradan geçen GNLF'li gençler koyun etinin keskin kokusuna kapılarak mutfak penceresinden içeri daldılar.

"Ön kapınız neden kapalı, teyze?"

Daha çok içinde kıymetli eşyaların olduğu madeni sandıklarda kullanılan dev kilitler ek önlem olarak ön ve arka kapılara takılmıştı. Başlarının üstünde, tavan arasındaki kimi değerli şeyler savunmasız kalmıştı. Tanrıtanımazlık öncesi günlerine ait aileden kalma *puja* gümüşleri; bir zamanlar kendi balık ağızlarına Farex bebe mamalarını aktaran mala biçimli kaşıklarıyla Bond Caddesi'nden alınma bebek bardakları; Alman yapımı bir teleskop; büyük büyükannelerinin incili hızması; altmışlardan kalma yarasa biçimli bir gözlük; gümüş ilik kaşıkları (ilik yemeye son derece düşkün büyük bir aile olmuşlardır hep); üçgen salatalık sandviçlerini sarmak için birer cep dikilmiş damasko peçeteler – "pikniğe çıkmadan önce bezi nemlendirmek için bir fiske su sıçratmayı unutma..." Toplumlar kahrolası bir kokuşmuşlukla birbirine saldırıp dururken saygınlığını koruyacak kadar güçlü kalan, Batı'nın romantik, Doğu'nun da hülyalı birer yorumundan azar azar derlenmiş ıvır zıvır şeyler.

Lola, "Ne istiyorsunuz?" diye sordu oğlanlara, ama yüzü saklayacak bir şeyleri olduğunu belli ediyordu.

"Takvim satıyoruz, teyze, bir de hareketin kasetlerini."

"Ne takvimi, ne kaseti?"

Zorla içeri girmelerini ve kamuflaj desenli asi giyimlerini dengelercesine şaşkın bir nezaket gösterdiler.

Kasetlerde en gözde kanlı-*kukri*'lerimizi-Teesta'nın-anaç-sularında-yıkama konuşması vardı.

Kendini bayılacakmış gibi hisseden Lola, anlamayacaklarını düşünerek, İngilizce, "Sakın onlara bir şey vereyim deme," dedi. "Bir kere başlarsan sonra hep gelirler."

Fakat anladılar. Onun İngilizcesini anladılar, ama o onların Nepalcesini anlamıyordu.

"Gurkaland davasına yapacağınız her katkı makbuldür."

"Sizin için makbul, ama bizim için değil."

Noni, "Şışş," diye kardeşini susturmaya çalıştı. Soluğunu tutarak, "Bu kadar da pervasız olma," dedi.

Gözleri tezgâhtaki yiyeceklere –bağırsak manzaralı Essex Çiftliği sosislerine, buzdan dikenleri erimeye yüz tutan donmuş salamlara– takılan oğlanlar, "Fatura keseriz," dediler.

Lola, "Kimin umurunda," dedi.

Noni yine, "Şışş," dedi. "Bir takvim verin madem."

"Yalnızca bir mi, teyze?"

"Pekâlâ, iki olsun."

"Ama bilseniz ne kadar paraya ihtiyacımız var..."

Üç takvimle iki kaset aldılar. Fakat oğlanların hâlâ gideceği yoktu.

"Yerde yatabilir miyiz? Polis hayatta bizi burada aramaz."

Lola, "Hayır," dedi.

Noni, "Öyle olsun, ama lütfen gürültü veya sorun çıkarmayın," diye razı geldi.

Oğlanlar yatmadan önce bütün yemekleri bitirdiler.

•

Lola'yla Noni şifoniyeri olabildiğince sessiz bir şekilde sürerek yatak odalarının kapısına barikat kurdular. Oğlanlar bunu işitip kahkahayla güldüler: "Merak etmeyin. Bizim için fazla yaşlısınız."

Kız kardeşlerin gece karanlığına karşı ağrıyan gözlerine uyku girmedi. Mustafa Noni'nin kollarında kaskatı oturuyor, poposunun deliği bir ünlem işaretinin öfkeden sıkılmış noktacığı, kuyruğu da onun üstünde dümdüz ve ödünsüz bir çizgi şeklinde, saygınlığının çiğnendiğini hissediyordu.

Ya bekçileri Budhoo?

Tüfeğiyle gelip oğlanları kaçırmasını beklediler, ama Budhoo gelmedi.

Lola incitici bir fısıltıyla, "Sana söylemiştim..." dedi. "Şu Nepalliler! Al birini vur ötekine..."

Noni, "Belki oğlanlar onu tehdit etmiştir," diye tısladı.

"Hadi oradan. Oğlanlardan birinin amcasıdır kesin! Onlara gitmelerini söyleyecektik, ama sen şimdi kapıyı açtın ya, Noni, artık durmadan gelirler."

"Başka seçeneğimiz mi vardı? Hayır deseydik bunu bize ödetirlerdi. O kadar saf olma."

"Saf olan sensin: 'Hakları var, hakları vaaarrr, tamamen olmasa bile üç dört konuda,' deyip durdun, gördün olanları... *aptal kadın!*"

*

Ertesi sabah içlerinden biri pis pis sırıtarak, "Bize yataklık ettiğiniz için polisin sizi yakalayacağından mı korkuyorsunuz?" diye sordu. "Bundan mı çekiniyorsunuz? Polis siz zenginlere değil, bizim gibilere dokunur, ama olur da konuşursanız size karşı harekete geçmek zorunda kalırız."

"Ne hareketi?"

"Onu anlarsınız, teyze."

Kusursuz hürmete devam.

Pirinçle sabunu, yağı ve bahçenin yıllık ürünü olan beş kavanozluk domates *çatni*'sini alıp basamakları inerken, gelişlerinin karanlığında göremedikleri bir şeyi –arazinin çimenlik bir bahçe şeklinde ne güzel uzandığını, derken taraça taraça alçaldığını– fark ettiler. Yan yana bir sıra kulübeyi barındırmaya yeter de artardı bile. Ağaçların arasında uzanıp başlarının üstünden geçen tellerdeki cereyana tutulmuş ve amansızca meşine dönmüş gafil yarasalar barış zamanında güçlü bir elektrik arzı olduğu-

nu gösteriyordu. Çarşı yakındı; hemen önden nefis asfaltlı bir yol geçiyordu; yani değişik yönlerden buraya doğru iki üç saat yürümektense yirmi dakikada dükkânlara, okula varabilirlerdi...

Bir ay geçmemişti ki, kız kardeşler bir sabah uyandıklarında, Mon Ami bostanının dibinde taze yaraya benzer bir parsel açılmış ve mantar gibi bir kulübe bitmiş olduğunu gördüler. İki oğlanın soğukkanlılıkla arazilerindeki davul tokmağı gibi düz ve uzun bir hintkamışını –esneklik ve inatçılığın çelişkisiyle onca hoyratlıktan hâlâ dalgalı ve titrek, pek-de-mütevazı-olmayan boyutlarda bir evi baştan başa kat edecek kadar serpilmiş– kesip gözlerinin önünde götürmelerini izlediler.

"Burası bizim arazimiz!" diye dışarı fırladılar.

Oğlanlar duygusuzca, kabalıkla, "Sizin araziniz değil. Burası açık arazi," diye karşılık verdiler.

"Bizim arazimiz!"

"Burası boş arazi."

"Polisi arayacağız."

Omuz silkip arkalarını dönerek işlerine devam ettiler.

38

Lola bile bunun durduk yerde olmadığını, tersine, Kalimpong'dan söküp atılamayan eski bir öfke duygusundan geldiğini biliyordu. Her nefeste vardı bu. Onlara yaklaşırken bekleyip size ilişen, geçip giderken de arkanıza binen gözlerde, o sırada yakalayamadığınız mırıltılı bir sözde vardı; Thapa'nın Barı'nda, Gompu'da, yol kenarında yumurtayla kibrit satılan her kulübede toplananların dudak büküşlerinde vardı.

Bu insanlar onların adını koyabiliyor, onları –üç beş zengini– tanıyabiliyorlarken, Lola'yla Noni yoksul kalabalığı oluşturan bireyleri ayırt edebilmekten uzaktılar.

Kız kardeşler ayırt etmeleri gerekmediği yollu basit bir nedenle önceleri dikkat etmemişlerdi. Haset uyandırmalarının doğal olduğunu zannettikleri gibi, olasılık yasaları da mırıltılı yorumlar dışında herhangi bir tatsızlıkla karşılaşmadan hayatlarını geçirmelerinden yana ağır basıyordu; gel gelelim, arada bir, en yanlış zamanda en yanlış yerde olmanın berbat piyangosu birilerine vuruyordu; o zaman da birkaç kuşağa yetecek belanın tümü onlara çatıyordu. Tam Lola geçen yılki koşulların yüz yıl aynen süreceğini –Trollope, BBC, Noel'de bir şenlik patlaması– düşünürken, masum, eğlenceli, komik, önemsiz olduğunu ileri sürdükleri her şeyde birdenbire yanıldıkları ortaya çıktı.

Pirinç ve mercimek ülkesinde jambon konservesi alabilmek *önemli* idi; büyük bir evde yaşayıp akşamları, kıvılcım saçıp çarpsa da, bir ısıtıcının başında oturmak *önemli* idi; Londra'ya uçup vişne likörlü çikolatalarla dönmek *önemli* idi; başkalarının bunu yapamaması önemliydi. Değilmiş gibi, kendileriyle bir ilgisi yokmuş gibi yaşamışlardı, ama bir anda çok ilgili oluvermişti. Bir battaniye gibi koruyan servet onları savunmasız bırakan şeyin ta kendisi olup çıkmıştı. Aşırı yoksulluğun ortasında onlar açık ve seçik olarak daha zengindiler ve bu farklılığın istatistikleri hoparlörlerden duyuruluyor, duvarlara bangır bangır yazılıyordu. Öfke, sloganlar ve silahlar halinde billurlaşmış ve kayrılmayacak talihsizlerin, kuşaklar boyunca paylaşılması gerekenlerin borcunu ödeyeceklerin onlar, *onlar*, yani Lola'yla Noni oldukları anlaşılmıştı.

*

Lola, Mon Ami arazisinde kaçak kulübe yapanları şikâyet etmek üzere, GNLF'nin Kalimpong kanadının gösterişli reisi Pradhan'ı ziyarete gitti.

Pradhan, "Ama adamlarıma yer bulmak zorundayım," diyordu. Adam kocaman sakalı, başına sardığı bandanası ve altın küpeleriyle haydut kılığında bir oyuncak ayıya benziyordu. Lola, gazetelerde ona "Kalimpong'un parti disiplinine uymayan isyankârı" dendiği, dönekliği, çabuk kızdığı, sağı solu belli olmadığı, uzlaşmacı değil bozguncu olduğu, GNLF'nin ona ait kanadını kendi krallığıymış gibi yönettiği, adamlarının soyguncu olduğu dışında pek bir şey bilmiyordu. İnsanlar onun, GNLF'nin Darjeeling kanadının başı olan ve daha iyi bir siyasetçi olup adamları halen Gymkhana Kulübü'nü işgal altında tutan Ghising'den daha yabani, daha öfkeli biri olduğunu söylüyorlardı. *Indian Express* gazetesinin kapanan yollardan son olarak geçebilen sayısında Ghising'in öz-

geçmişi yer almıştı: "Manju çay çiftliğinde doğdu; eğitim, Singbuli çay çiftliği; eski Sekizinci Gurka Piyade Alayı mensubuyken Nagaland'da silahlı çatışma; oyunlarda aktörlük; düzyazı ve şiir yazarı [elli iki kitap – mümkün müydü?]; filiz sıklette boksör; sendikacı."

Pradhan'ın arkasında, kundağı ahşap tüfeğini odanın içine doğrultmuş bir asker dikiliyordu. Lola'ya Budhoo'nun silahını almış Budhoo'nun kardeşi gibi geldi.

"Yol kenarı, benim toprak." Joydeep öldüğünde elektrikli krematoryuma gittiği dulluk *sari*'sini giyen Lola, Nepalce'yi hiç öğrenmediği gerçeğini belli etmektense İngilizce'yi yeterince konuşamadığı numarası yapmayı tercih ederek, kırık bir İngilizce'yle böyle geveledi.

Pradhan'ın evi, Kalimpong'un hiç gitmediği bir yerindeydi. Dış duvarlarda boylamasına ikiye ayrılmış hintkamışı sapları toprakla doldurulup içlerine meyve-sebze ekilmişti. Teneke çatılı küçük dikdörtgen eve çıkan basamaklarda sıralanmış Dalda bitkisel yağ kutuları ve plastik torbalarda oklukirpi ve kaktüsler yetişiyordu. Oda, bir muayenehanenin bekleme salonuymuş gibi, kimi ayakta dikilen kimi de katlanır sandalyelerde oturan dik bakışlı adamlarla doluydu. Lola ondan bir illet gibi kurtulmak için yanıp tutuştuklarını hissedebiliyordu. Lola'nın önünde, armağan getirmiş bir adam, kapalı yollardan bir dua kandili siparişi geçirmeye çalışan Marwarili bir tüccar vardı. Tibet ibadet malzemelerinin –kandillerle kuşaklar, yıldırımlar,[1] keşişlerin mor cüppe ve zerdeçal fanilaları, her biri nilüfer kabartmalı pirinç düğmeler– alım-satım işi tuhaf şekilde Marwarililerin denetimindeydi.

Pradhan'ın önünde yer gösterildiğinde adam öyle bir eğilip bükülüp kıvranmaya başladı ki, gözlerini bile

1. Sanskritçe'de bu anlamı taşıyan ve Budizm'le Hinduizm'de önemli bir simge ve törensel eşya olan Vajra kastediliyor. (Ç.N.)

kaldırayım demedi. Süslü tazim ifadeleri püskürdü: "Saygıdeğer Efendim ve *Huzoor* ve Haşmetmeap ve Sizin Dileğiniz Benim İçin Zevktir, Lütfen İhsan Edin, Sizin Rızanızla, Zat-ı Âliniz, Büyük Hayırsever, Tanrının Rızası Size ve Sizinkilere Yağmur Olup Yağsın, Zat-ı Âlinize Muvaffakiyetler Olsun ve Hürmetkâr Bendenize Siz de Muvaffakiyetler İhsan Edin..." Bereketle dolup taşan bir çiçek bahçesi gibi konuştu, ama beyhude; ve sonunda geri geri çıkarken bile hâlâ güllerle ricalar, hayır dualar ve Tanrı rızaları saçıyordu.

Pradhan, "Kimseye ayrıcalık yok," diyerek onu gönderdi.

Sonra sıra Lola'ya geldi.

"Efendim, mülk tecavüze uğradı."

"Mülkün adı nedir?"

"Mon Ami."

"Nasıl bir isim bu?"

"Fransızca."

"Fransa'da yaşadığımızı bilmiyordum. Orada mı yaşıyoruz? Söylesene, öyleyse ben neden Fransızca konuşmuyorum?"

Lola'nın açmaya kalkıştığı arsanın ölçülerini gösterir kadastro planıyla tapu belgelerini savurarak ondan kurtulmaya çalıştı.

Pradhan, "Adamlarıma kalacak yer lazım," dedi.

"Ama arazimiz..."

"Tüm yolların kenarı bir yere kadar devlet arazisidir, biz de oraları alıyoruz."

Bir gecede bitiveren kulübeler kadınlar, erkekler, çocuklar, domuzlar, keçiler, köpekler, tavuklar, kediler ve ineklerle doluvermişti. Lola bir sene içinde bunların çamur ve hintkamışından çıkıp beton ve fayansa döneceğini görebiliyordu.

"Ama arazi bizim..."

"Kullanıyor musun?"

"Sebze için."

"Onları başka yerde de yetiştirebilirsin. Evin yan tarafına dik."

"Tepe kazıldı, toprak zayıf, heyelan olabilir," diye geveledi Lola. "Adamlarınıza büyük tehlike. Yolda heyelanlar..." Kendi kendine öfkeden olduğunu telkin etse de, kapıldığı dehşetten kedi bıyığı gibi titriyordu.

"Heyelan mı? Onlar sizinki gibi koca evler değil, teyze, alt tarafı kamıştan kulübeler. Hatta heyelana sebep senin evin bile olabilir. Fazla ağır olmasın? Fazla büyük? Duvarları çok geniş? Taş mı, beton mu? Zengin bir kadınsın? Ev-bahçe-hizmetçi!"

Burada gülümsemeye başladı.

"Doğrusunu istersen, senin de gördüğün gibi," diyerek eliyle çevresini gösterdi, "Kalimpong'un racası benim. Racaların birçok kraliçesi olması gerekir." Başını perdeli kapıdan gelen mutfaktaki seslere doğru silkti. "Halihazırda dört var," diyerek Lola'yı baştan ayağa süzdü, başına komik bir açı, yüzüne mahcupça yaramaz bir ifade verip sandalyesini geriye doğru yatırdı, "sevgili teyze, beşinci olmak istemez miydin?"

İçerideki adamlar, "Ha ha ha," diye katıla katıla güldüler. Onların sadakatini kazanmıştı. Gücü güzellikle elde etmek için ona sahipmiş gibi davranmak gerektiğini biliyordu – ki ününe yakışır bir şekilde gelişip serpilsin. Nefret edilen, gülünç duruma düşen, şehrin yanlış yerine gelen Lola hayatında pek az tattığı bir şekilde alay konusu oldu.

"Ve bu yaşta bana erkek çocuk veremeyeceğine göre senden yüklü bir drahoma bekleyeceğimi bilmelisin. Üstelik bakılacak fazla bir yanın da yok; ne üstte" –haki gömleğinin üstüne hafifçe vurdu– "ne de altta," –sandalyeden sarkan kıçına hafifçe vurdu...

"Bende bile onlardan daha çok var!"

Lola oradan çıkarken hâlâ güldüklerini duyabiliyordu.

Ayakları onu nasıl taşımıştı? Onlara ömrü boyunca minnet duyacaktı.

Merdiveni inerken birinin, "Ah, budala!" dediğini duydu.

Kadınlar mutfak penceresinden ona gülüyorlardı. İçlerinden biri, "Baksanıza suratının haline," diyordu.

İlmik ilmik ipeksi saçları ve kırışık burunlarındaki hızmalarıyla çok güzel kızlardı...

*

Lola, bahçe kapısındaki kafes işinin altından geçerken, Mon Ami gagasında güllerden bir çelenk olan doğaüstü mavi beyaz bir güvercin gibiydi, diye düşünüyordu.

Noni, "Ne oldu, ne dediler? Onu gördün mü?" diye sordu.

Fakat Lola kardeşinin yolunu gözleyen Noni'yle konuşamadı.

Tuvalete gidip titreyerek kapalı klozet kapağının üstüne oturdu.

Nicedir ölü kocasına sessizce, *"Joydeep,"* diye feryat etti, *"kahrolası budala, şu yaptığına bir bak!!!"*

Dudakları ileri doğru uzandı ve utancının büyüklüğüyle ağzı devasa bir şekle büründü.

"Beni ne hale koyduğuna bir bak! Neler çektiğimi biliyor musun, hiç fikrin var mı??? Neredesin?! Sen ve senin şu küçük, değersiz hayatın; bir bak, nelerle uğraşmak zorunda kaldığıma bir bak. İnsanlıktan çıktım."

Alay konusu olan ihtiyar kadın göğüslerini tutup salladı. O ve ablası şimdi bu evden nasıl çıkarlardı? Çıksalar ordu yerleşirdi. Veya işgalciler, işgalci haklarını savunan bir çığırtkanlıkla dava açarlardı. Karıkocanın

emeklilik, ıtırşahi ve sis, kedi ve kitaplarla ilgili boş hayallerle satın aldıkları evi kaybederlerdi.

*

Sessizlik borularda yankılandı, dayanılmaz bir tizliğe ulaştı, dindi, yükseldi. Lola musluğu sertçe çevirerek açtı –bir damla bile gelmedi–, ardından musluğu boğazlar gibi hışımla bükerek kapattı.

Aşağılık herif! Güveninde, duruşunda hiç falso yoktu. Ama Kalküta'dan ev alacak akıl da yoktu – yok. Yok. Taşra hayatı hakkındaki romantik fikirleri; çizmeleri, dürbünü ve kuş gözlemciliği kitabı; Yeats'i, Rilke'si (Almanca), Mandelstam'ı (Rusça); erguvani Kalimpong dağlarında (golf+füme somon+gezilen içki fabrikasıyla İskoçya tatilinden yadigâr) lanet Talisker viskisi ve Burberry çoraplarıyla Joydeep. Eski moda centilmen cazibesiyle Joydeep. Daima ayakları yere sapasağlam basıyor gibi yürür ve bundan şüphe etmenin ıstırabını asla yaşamazdı. Tam bir karikatürdü. Lola, *"Sen bir budalaydın!"* diye bağırdı ona.

Derken,
bir anda,
apansızın,
zayıf düştü.
"Gözlerin hoş, kara ve derin."

Dosyaları üstünde çalışmaya giderken o parıltılı küreleri öperdi.
"Fakat tutmam gereken sözler var,"
Önce bir gözünü, sonra öbürünü...
"Ve uyumadan önce millerce yolum..."
"Ve uyumadan önce millerce yolun?"
Diye Lola düet yapar...
"Ve uyumadan önce millerce yolum."
Diye tekrarlardı o.
Daha çocuk sayılabilecekleri bir yaştayken Lola'nın

sevgisini tutuşturan şu nüktedanlığı sonuna, hatta onun da ötesine kadar tekrar canlandırabilmişti. Düğün davetlerinde, "Yalnızca gözlerinle bana kadehini kaldır" şarkısını okumuş, sonra da Avrupa'da balayına gitmişlerdi.

*

Noni kapıya geldi: "İyi misin?"

Lola yüksek sesle, "Hayır, hiç iyi değilim. Git şuradan," dedi.

"Neden kapıyı açmıyorsun?"

"Sana git dedim, hep savunageldiğin sokaktaki şu çocuklara katıl."

"Lola, kapıyı aç."

"Hayır."

"Aç."

"Siktir git!" dedi Lola.

"Lola?" dedi Noni. "Sana *nimboo*'lu[1] rom hazırladım."

Lola, "Ben de sana siktir dedim," dedi.

"Canım ablam, böyle durumlarda canavarlıklar hep haklı bir davanın görüntüsü altında işlenir..."

"Zırva."

"Ama söyledikleri şeylerde bir haklılık payı olduğunu unutursak sorunlar hiç bitmez. Gurkalar kullanıldı..."

Lola, "Palavra," diye kestirip attı. "Gurkalar iyi insanlar değil. Onlar paralı asker, o kadar. Parayı ödedikten sonra kim olursa ona sadakat gösterirler. Bir ilkeleri yok, Noni. Hem şu GUrka da ne demek? Başından beri GOrka'ydı. AYRICA burada kaç Gorka var? – biraz var tabii, biraz da Hong Kong'da emekli olup gelenler var, ama onun dışında sadece Şerpalar, hamallar..."

"O İngilizce okunuşu. Onları değiştiriyorlar..."

1. (Hint.) Limon. (Ç.N.)

"Kıçımın kenarı! Okullarında Nepalce öğretilmesini istiyorlarsa niçin İngilizce yazıyorlar? Bu adamlar eşşeğin teki, gerçek bu, Noni; ve sen de bunu biliyorsun, hepimiz biliyoruz."

"Ben öyle bir şey bilmiyorum."

"Öyleyse söylediğim gibi git, onlara katıl. Evini, kitaplarını, Ovaltin'ini ve paçalı donunu bırak. HA! Git de göreyim, *yalancı, sahtekâr.*"

"Giderim."

"Hadi o zaman. Sonra o işi de bitirdiğinde, cehenneme git!"

Banyonun dışından kapıyı vuran Noni, *"Cehennem mi?"* dedi. *"Ama neden cehennem?"*

Lola tiz bir sesle, *"Çünkü SUÇ işlemiş olacaksın da ondan!"* diye haykırdı.

•

Noni dönüp kanepenin ejderhalı minderlerinde oturdu. Ah, ne kadar yanılmışlardı. Gerçeği gözden kaçırmışlardı. Sırf şu tablodan çıkmış gibi şirin evde oturmakla, kütüphanedeki eski gezi kitaplarıyla kendilerini ayartmakla, romantizme kapılmak için açısı belli bir ışığı yakalamaya çalışmakla, (Himalayaların uzak krallıklarına –ama neye göre uzak? kime göre egzotik?– yaptığı keşif gezisinden dönen yazarın bu keşiften ötürü kendisine verilen rulo halindeki yaldızlı şeref belgesi ve şeri eşliğinde konuşma yapmaya geldiği) Kraliyet Coğrafya Derneği'nde üyelere bir masal olarak anlatmak üzere tasarladığı şeyleri aramakla ikisi de heyecan verici bir şey yaptıklarını sanmış, ama budalalık etmişlerdi. Burası iki kardeşin hayatlarının merkezi olmasına rağmen, hiç de öyle davranmamışlardı.

İkiliğe düşmeyen veya kendini önemsemeyenler –Budhoo, Kesang– birbirinin kopyası hayatlar sürerken Lola'yla Noni, ışıkla kovalamaca oynayan yeşilin ayyuka

çıktığı bu yerde uygarlığı ayakta tutmanın güya her gün savaşını veriyorlardı. Kamp malzemelerini, el fenerlerini, cibinliklerini, yağmurluklarını, termoslarını, brendiyi, radyoyu, ilkyardım takımını, İsviçre çakısını, zehirli yılanlar kitabını hazırda tutuyorlardı. Bunlar gerçekliği başka bir şeye dönüştürme görevi aşılanmış efsunlu eşyalar, onları cesaretle eşitleyen bir dünyanın imal ettiği gereçlerdi. Oysa kız kardeşler bu halleriyle olsa olsa ödlekliğe eşdeğer olabilirlerdi.

Noni kendini toplamaya çalıştı. Belki de hayatın ve duyguların insanın kendi öneminden öte bir derinliği olduğunu anlayan herkes belli bir noktadan sonra böyle hislere kapılıyordu.

39

Sai'yle Gyan'ın sonunda ustalaştıkları şey ilk dokunuş olmuştu – öyle sonsuzcasına yumuşak ki, o kadar olur; sanki kırılacaklarmış gibi birbirlerine dokunmuşlardı ve Sai bunu unutamıyordu.

Gyan'ın Darjeeling'deki o yırtıcı, ondan uzak durmasını söyleyen bakışı hatırlıyordu.

Gyan, Sai'yi tanımazdan geldikten sonra Ço Oyu'ya son bir kez daha geldi. Zincire vurulmuş gibi masada oturmuştu.

Daha birkaç ay önce hararetle kovalarken şimdi Sai onu tuzağa düşürüp kafeslemiş gibi kuyruğunu kıstırmış haldeydi.

Sai, nasıl bir adam bu, diye düşündü. Bu kadar aşağılık birini sevmiş olduğuna inanamıyordu. Busesi onu bir prense çevirmemiş, lanet bir kurbağaya dönüştürmüştü.

"Sen nasıl bir adamsın?" diye sordu. "Böyle mi davranman gerekirdi?"

Gyan sonunda isteksizce, "Kafam karışık," dedi. "Ben de insanım ve bazen zayıflığım tutuyor. Üzgünüm."

Şu "Üzgünüm" lafıyla öfke kesilmiş bir dişi iblis zincirinden boşanıverdi: "Kimin zararına zayıf ve insansın! Böyle bir mazeret olacağını düşünüyorsan," diye bağırdı

Sai, "hayatta bir yere varamazsın, arkadaşım. Bunu bir katil söylese yakasını sıyırıp elini kolunu sallaya sallaya gidebileceğini mi sanıyorsun?"

Kavgalarında her zaman olan şeyin tıpatıp aynısı yine oldu. Gyan sinirlenmeye başladı; sahi, bu kız kim oluyordu da ona nutuk atıyordu? "Gurkalara Gurkaland. Bizler kurtuluş ordusuyuz." O bir şehit adayıydı, bir erkekti; hatta bir tutku ve ilke adamı.

Sai tam hızını almışken, "Bunları dinlemek zorunda değilim," deyip yerinden fırladı ve hışımla çıktı.

Ve Sai ağladı, çünkü adaletsiz de olsa doğruydu.

*

Sokağa çıkma yasağında kendini terk edilmiş hisseden, Gyan'dan dolayı ve arzulanma arzusundan dolayı üzülen Sai hâlâ onun dönmesini umuyordu. Yalnız kalabilme becerisi neredeydi?

Bekledi, *Uğultulu Tepeler*'i, yazının kudretiyle her seferinde bağırsakları hayvani bir duyguyla dolarak, baştan sona iki kere okudu –ve son sayfaları iki kere daha–, ama Gyan gene de gelmedi.

*

Küçük bir dal kadar iri, sopamsı bir böcek basamakları çıktı.

Münasebetsiz kırmızı kıçlı bir kınkanatlı.

Karıncaların parçalara ayırdığı ölü bir akrep: Önce bir sıra hamal karıncalarca taşınan Temel Reis kolu geçti, sonra iğnesi, derken, ayrı olarak, gözü.

Fakat Gyan yoktu.

Sai, Potty Amca'yı görmeye gitti. Gemi güvertesine benzer verandasından, "Hu," diye bağırdı Potty Amca.

Fakat Sai'nin nezaketen gülümsediğini fark edince, bir başka sevda yüzünden birbirini yitiren arkadaşların –özellikle de dostluğun yeterli, daha istikrarlı, daha sağlıklı, kalbe yük getirmeyen; hep artıran ve asla alıp gö-

türmeyen bir şey olduğunu anlamış olanların– hissettiklerine benzer şekilde, içine bir kıskançlık saplandı.

Onu moralsiz görüp korkarak şarkı söylemeye başladı:

Sen bir tanesin
Al-TIN bir brendi gibisin,
Sen bir tanesin
Ma-HAT-ma Gandi gibisin!

Fakat gülüşü onun hatırı için ağza çalınan bir parmak bal, eskisi gibi arkadaş olduklarının zoraki bir iması gibiydi.

Bunu tahmin etmiş ve Sai'nin aşka nasıl bakması gerektiğini çok önceden anlatmaya çalışmıştı; sevda bir süs ve sanattı; onun üzüntüsü de, yitmesi de aklın bir parçası olmalıydı; o zaman hazin bir aşk bile tüm basit, sığırca mutluluklardan üstün olurdu. Yıllar önce Oxford'da öğrenciyken kendini aşka âşık görürdü. Kütüphane katalogundan sözcüğe bakmış ve oradan kucak dolusu kitapla çıkmıştı; ucu açık purolar, porto ve Madeira şarapları içer, psikolojiden bilime, pornografiye ve şiire, Mısır aşk mektuplarına, dokuzuncu yüzyıl Tamil erotizmine... her şeyi okurdu. Kovalamayla kaçmanın sevinci vardı; ve saha araştırmalarına çıktığında saf aşkı en pis yerlerde, polisin girmeye cesaret edemediği şehir köşelerinde bulmuştu; uyuşturucu satıcıları ve orospuların yanından yengeç gibi yan yan geçmek zorunda olduğunuz tünele benzer ortaçağ sokaklarında, hiç görmediği adamların geceleyin dillerini ağzına daldırdıkları yerlerde. Louis'yle André, Guillermo, Resul, Johan'la Yoshi diye birileri vardı ve Göller Yöresi'nde zarif bir aşk macerası namına bir dağın tepesinden bir zamanlar "Humberto Santamaria" diye haykırmıştı. Kimileri ona sevdalıyken o onları sev-

memişti; kimilerine de delice, yürekten sevdalanmış, onlar da onu hiç sevmemişlerdi. Gel gelelim, Sai onun bakış açısını göremeyecek kadar yakındaydı.

Potty Amca ölü deriyi atmak için ayaklarını kaşıdı: "Bir kere başladın mı, canım, duramıyorsun..."

•

Sai bundan sonra Mon Ami'ye gittiğinde, o kadar derdin ortasında biraz eğlence bulabildiklerine sevinerek, ona gülüp tahmin yürütmüşlerdi: "Kimmiş bu şanslı çocuk? Boylu boslu, sarışın ve yakışıklı mı?"

Noni, "Ve zengin mi?" diye sordu. "Dileyelim ki zengin olsun."

•

Neyse ki Sai'nin başına küçük bir talih kuşu konup kırılan gururunu biraz olsun gizledi. Onu sıradan bir soğuk algınlığı kurtardı. Kahramanca yetişip, göz açıp kapayana kadar, onu sıradan kederinde yakaladı, sel gibi akan gözleriyle acıyan boğazının kaynağını bulandırdı, görkemli aşkın cambaz ipinden utanç verici bir şekilde düşüşüyle virüslerin belirtilerini birbirine karıştırdı. Aşikâr bir teşhisten böylece yakasını sıyıran Sai bir erkek mendilinin katmerli katlarına yüzünü gömdü. "Grip olmuşum!" Sümkür sümkür. Bir sıradan soğuk algınlığına karşı dokuz sıradan keder. Lola ve Noni sıcak suya bal, limon ve rom karıştırıp verdiler.

"Sai, berbat görünüyorsun, berbat."

Tahriş olup kızaran gözleri yaşla dolup taşıyordu. Gestapo postalı gibi bir basınç beyninden aşağı vuruyordu.

Ço Oyu'ya geri dönünce aşçı Coldrin hapı ve Vicks merhemi için ilaç çekmecesini karıştırdı. Boğazı için de bir ipek eşarp bulunca, Sai, okaliptüs rayihalı kutup rüzgârlarından örselenmiş olarak, beklemenin ve dayanaksız ayakta kalmaya çalışan umudun içini kemiren te-

laşı ve şiddetine tutularak, Vicks'in sıcaklı soğuklu karmaşasında asılı kaldı. Bu umut nereden beslenecekti? Delirecekti.

Gyan'a olan sevgisi kuru bir alışkanlık mıydı? Birini bu kadar çok nasıl düşünebilirdi Allah aşkına?

Düşündükçe düşünüyor, düşündükçe düşünüyordu.

Gücünü toplayıp doğruca kalbine seslendi: "Niçin böyle kötü olmak zorundasın?"

Fakat kalbi duruşundan taviz vermiyordu.

Ona unutmakta ve vazgeçmekte hayır olduğunu hatırlattı; aksi çocukça olurdu; hayatta kusurlar ve kayıpların olduğunu herkesin kabul etmesi gerekirdi.

Dev mürekkepbalığı, son dodo kuşu.

Soğuk algınlığının geçmeye yüz tuttuğu bir sabah mazeretinin artık tutmayacağını anladı. Sokağa çıkma yasağı kalktı ve gururunu kurtarmak için Gyan'ı aramanın gurur kırıcı görevine çıktı.

40

Gyan ne çarşının herhangi bir yerindeydi, ne de yorgun Bruce Lee ve Jackie Chan filmlerinin kiralandığı Rinzy'yle Ten Ten Dorji'nin müzik ve video dükkânında.

Chin Li Restoran'ın mutfağında, pişen lahananın buharından başını çıkaran Dawa Bhutia, "Hayır, görmedim," dedi.

Kar Aslanı'nda, turist yokluğundan işinin seyahat ayağını kapatıp bilardo masası getiren Tashi, "Henüz gelmedi," dedi. Duvarlarda afişler hâlâ asılıydı: "Eski Hindistan'ın ihtişamını siz de yaşayın; iki yüzü aşkın manastırıyla Sikkim'e gelin." Zengin gezginlere satmak için hâlâ çıkardığı hazineleri arkada kilitliydi: dharma öğretisini Çin'e yaymak için büyülü deniz canavarları üstünde yolculuk yapan lamaları gösterir nadir bir *tangka*; bir soylunun küpesi; bir Tibet manastırından kaçırılan ve ışık vurduğunda yeşil siyahlı fırtına bulutları gösterecek kadar saydam olan yeşim bir kupa. Turistler, "Tibet'te olanlara yazık," der, ama bu ganimet karşısında gözleri parlardı. "Sadece yirmi beş dolar!"

Oysa Tashi şimdi yerel paraya güvenmek zorundaydı. Zekâ özürlü kuzeni Gompu'yla bilardo masası arasında habire şişe taşıyordu ki, adamlar oynayıp direniş

hareketini konuşurken içmeye devam edebilsinler. Kusmuk köpüğü her yerdeydi.

Sai, Kalimpong Üniversitesi'nin ıssız derslikleri önünden geçti; kirağı bağlamış pencerelerde böcek ölüleri birikmiş, arılar örümcek ağlarına dolanmış, karatahtadaki simge ve hesaplar olduğu gibi kalmıştı. Gyan burada, kloroformla uyutulmuş bu ortamda okumuştu. Yaşadığı yere, Relli Irmağı'yla Bong Busti'yi yukarıdan gören dağın öbür yanına doğru yürüdü. Kalimpong'un ona basbayağı yabancı, yoksul bir ucunda olan evi yokuş aşağı iki saat uzaktaydı.

Gyan cesur dedelerinin ordudaki maceralarını anlatmasına rağmen burada olan şimdiki ailesinden niye hiç söz etmemişti? Sai içten içe evde kalması gerektiğini biliyor, ama kendine engel olamıyordu.

Bazı kiliselerin önünden geçti: Yehova Şahitleri, Adventistler, Ahir Zaman Azizleri, Baptistler, Mormonlar, Pentekostalistler. Eski İngiliz kilisesi şehrin göbeğinde, Amerikalılarınkiler kenardaydı, ama yenilerin daha fazla parası ve daha büyük hevesleri olduğundan onlar da hızla yetişiyorlardı. Ayrıca ağacın-arkasına-saklan-ve-fırla teknikleri ve *salwar kameez*[1] tebdili kıyafetleriyle (seni hemen yiyiversek ne güzel, canım...) de kaçabilecek olanları şaşırtmakta kusursuz tecrübe sahibiydiler; ve ola ki, dil dersleri üstüne zararsız bir sohbete katıldıysanız (İncil'i çevirmek ne güzel, canım...), işiniz bitmiş demektir – bir amip kadar zor kurtulurdunuz onlardan.

Fakat Sai tacize uğramadan yürüyüp geçti. Kiliseler karanlıktı; tehlikeli zamanlarda misyonerler daima evlerine dönüp parça çikolatalı kurabiyelerin tadını çıkarır ve paralarını çoğaltır, yine ortalığa çıkacak kadar sakinle-

1. Hindistan ve yöresinde erkek ve kadınların giydiği, şalvarın üstüne bir tunikten ibaret giysi. (Ç.N.)

şince de her şey, yenilenmiş ve berkitilmiş olarak, zayıf düşen çaresiz halkın üstüne hücumlarını başlatırlardı.

Tarlaların ve küçük ev topluluklarının yanından geçti, tepeleri zikzak şeklinde kat eden kılcal patika ağlarından aklı karıştı; sürüngen bitkiler gibi diklemesine gidiyordu bu patikalar, gür hintkamışlarının arasında kaş kadar incecik çıkıntılara tünemiş kulübelere doğru daha da bölünüp tükeniyordu. Teneke çatılar tetanos vaat ediyor, dışkılar vadiye düşsün diye dışarıdaki helalar boşluğa uzanıyordu. İkiye ayrılmış kamış sapları mısırla kabak yetiştirilen evleklere su taşıyor, pompalara iliştirilen solucansı borular bir dereden barakalara uzanıyordu. Güneşte şirin görünüyordu şu barakalar, şu küçük yuvalar; *susu* ve kakalarını yapabilsinler diye arkası kesik donlarından popoları kızarmış bebeler emekliyordu ortalıkta. Fuşya ve güller: Çünkü Kalimpong'da çiçekleri herkes sever ve şu bitki bolluğunda bile ona bir şeyler eklerdi. Fakat Sai gün bitti mi yoksulluğun görmezden gelinemeyeceğini biliyordu; bu evlerin daracık ve rutubetli olduğu, dumanın insanı boğacak kadar yoğun tüttüğü, sakinlerin görmeye yetmeyen mum ışığında azıcık yedikleri, kirişlerdeki sıçanlarla yılanların böcek ve kuş yumurtaları için kavga ettikleri o zaman ortaya çıkardı. Yağmurun altta birikip evin toprak zeminini çamura çevirdiğini, bütün erkeklerin çok içtiklerini, gerçekliğin kâbuslara, arbedelere ve dayağa dönüştüğünü bilirdiniz.

Bebeği kucağında bir kadın geçti yanından. Kadın toprak ve duman kokarken, bebekten haşlanmış mısır gibi, tatlı mı tatlı bir koku geliyordu.

"Gyan'ın nerede yaşadığını biliyor musunuz?" diye sordu.

Kadın hemen ilerideki evi işaret etti; evi karşısında görünce Sai bir an sarsıldığını hissetti.

Küçük, dışı vıcık vıcık bir kutucuktu; delinmiş bir çu-

valdan uğrar gibi çiçekbozuğu lekelerine bakılırsa duvarlar kumu fazla gelen bir çimentoyla sıvanmış olmalıydı.

Köşelerinden karga yuvası gibi elektrik kabloları sarkıyor, telleri ince cezaevi parmaklıklarıyla örülmüş pencerelerde kayboluyordu. Sai'nin aldığı açık lağım kokusu, ağır aksak su tesisatının basitliğine rağmen her gün giderek bozulduğunu ele veriyordu. Lağım kabaca dizilmiş taşların altından geçerek dikenli telle belirtilen bir araziye boşalıyor ve bu telin altından, arzudan deliye dönmüş bir horozun kovaladığı pürtelaş bir tavuk haremi çıkıyordu.

Evin üst katı herhalde para çıkışmadığından yarım kalmış ve inşaata devam edecek kadar malzeme birikmesini beklerken harap hale gelmişti: ne duvar ne de çatı, sadece bittiğinde neye benzeyeceğinin basit bir taslağını verircesine tepesinden demir çubukların filizlendiği birkaç kolon. Uçlarına gazoz şişeleri geçirilerek paslanmaları önlemek istenmiş, ama demirlerin parlak bir turuncuya dönüşmesi engellenememişti.

Her şeye rağmen sahipleri için değerli olduğu anlaşılıyordu. Veranda kadifeçiçekleri ve zinyalarla çevriliydi; aralık duran, ağaç kaplaması çatlak sokak kapısından içeri bakınca, karşıdaki küflü duvarda yaldızlı bir saatle altın saçlı bir çocuğun posterini görebiliyordu – tam Lola'yla Noni'nin acımasızca dalga geçtiği şeylerden biri.

Orta sınıfın kıyısına kadar –ama ancak çaresizce tutunmaya çalıştıkları kıyısına kadar– gelmek için canını dişine takanlar arasında yaygın olan bu evlerden tabii her yerde vardı; ama o insanlar da anbean geri düşüyor ve evleri çözülmeye yüz tutarak, turistlerin fotoğraflamayı sevdikleri şu pitoresk yoksulluğa değil, gerçek bir kasvete dönüşüyordu – buyurun size bir gün yepyeni, öbür gün harap olan modernliğin en bayağı hali.

*

Ev Gyan'ın ne konuşmasına, ne de İngilizcesine, giysilerine veya eğitimine uyuyordu. İstikbaline uymuyordu. Ailesinin sahip olduğu her şey ona gidiyor ve böyle saçları taralı, eğitimli bir oğlanı ortaya çıkarmak için onunun birden bu şekilde yaşaması gerekiyordu. Ablaların evlilikleri, küçük kardeşlerin okulları, büyükannelerin dişleri... hepsi o gidene, didinene, geriye bir şeyler gönderene kadar erteleniyor, susturuluyordu.

Sai onun için utandı. Sessizliğinin soyluluk yerine konmasını şiddetle ummuş olmalıydı. Elbette onu uzak tutacaktı. Elbette babasından söz etmeyecekti. Şu evin içinde yaşıyor olması gereken ikilem ve gerilimler... onları nasıl dışa vurabilirdi? Derken Sai kendinden iğrendi. Bilgisi veya onayı olmadan nasıl bulaşırdı böyle bir şeye?

Ne yapacağını bilemez halde tavuklara bakakaldı.

*

Gelire küçük bir katkı olsun diye alınmış tavuklar, tavuklar, tavuklar. Bu kuşlar ilk kez ona bu kadar açık görünüyordu; acayip bir ekip, meşrulaşmış tecavüz ve şiddet, ırza geçen horozdan kaçma girişimiyle çığlık atıp kanat çırpan, hırpalanıp gagalanan tavuklar.

Birkaç dakika geçti. Gitmeli mi, kalmalı mı?

Kapı daha da açıldı ve on yaşlarında bir kız, dışarıdaki muslukta çamur ve çakılla ovalayacağı tencere elinde, dışarı çıktı.

Sai kendine engel olamayarak, "Gyan burada mı yaşıyor?" diye sordu.

Kızın yüzü şüpheyle gölgelendi. Gizli güdülerin eski, tanıdık kesinliği komik görünüyordu çocuklarda.

"Matematik öğretmenim."

Hâlâ Sai gibi birinin ancak bela getirebileceğine inanıyormuş gibi görünen kız tencereyi bırakıp içeri girdi ve horoz, tavuklara nefes aldırarak, dibine yapışmış tahıl tanelerini gagalamaya koşup kabın içine dalıverdi.

Tam o an dışarı çıkan Gyan, Sai'nin gizlemeye fırsat bulamadığı iğrenen yüz ifadesini yakalayınca büyük bir öfkeye kapıldı. Aramaya çıkıp da gördüğünü beğenmemek ne küstahlık! Uzun süreli sessizliğinden suçluluğa kapılmış ve onu görmek için geri dönmeye niyetlenmişti, ama artık haklı olduğunu biliyordu. Horoz tencereden çıkıp kasıla kasıla yürümeye başladı. Tacıyla, mahmuzuyla, sömürgeciler gibi bağırtısıyla buraların en büyüğü oydu.

*

"Ne istiyorsun?"

Sai, Gyan'ın aklından geçenlerin gözlerine ve ağzına yerleştiğini fark etti, onun onu terk ettiğini hatırladı ve fena halde kızdı.

Pis ikiyüzlü.

Öyle görünüp böyle yaşamak. Baştan aşağı yalan.

Biraz ötede dört hintkamışı sapından yapılma bir helayla korkutucu bir dışkı yığınının üstündeki tel tel olmuş çuval bezini görebiliyordu.

Belki de onları kandırarak Ço Oyu'ya kapağı atabileceğini ummuştu; kâğıtlarını doğru oynasaydı belki ailece oraya taşınabilir, her biri kendi evleri kadar büyük olan şu ferah banyoları kullanabilirlerdi. Ço Oyu giderek harabeye dönüyor olsa da bir zamanlar alabildiğine heybetliydi; geleceği olmasa da geçmişi vardı ve o bile yetebilirdi – *To the Manor Born* dizisindeki gibi, tepesinde yosunlu top gülleleri olan etkileyici taş sütunlara yazılı adıyla dantel gibi işlenmiş siyah bahçe kapısı başka nerede vardı?

Küçük kız onlara merakla bakıyordu.

Gyan'ın dondurucu sesi, "Ne istiyorsun?" diye yineledi.

Ona *momo*, gamzeli hamura sarılı koyun kıymasından leziz lokma demeye geldiğini, kucağına çıkmaya, Noel kavgasının öncesinde olduğu gibi onu yine niye ba-

ğışlamadığını sormaya geldiğini düşündü Sai, ama savunmasızlığını göstererek ona bu zevki tattırmayacaktı.

Onun yerine Peder Booty ile ilgili olarak geldiğini söyledi.

*

Arkadaşına yapılan haksızlığa duyduğu öfke Sai'nin içinde kabarıverdi. Anıları dışında her şeyini kaybederek Siliguri Havaalanı'na gidecek cipe binmeye zorlanan sevgili Peder Booty: Kalimpong'da mandıralarla küçük çaplı bir İsviçre ekonomisinin nasıl yaratılabileceği üstüne konferans verdiği ve ayakta coşkuyla alkışlandığı zamanlar; *Illustrated Weekly*'deki inek şiiri; ve müziğin baldan uzun uzadıya bir nağmeyle sona erdiği, ayın da –bir bütündü– bir simya harikası olarak aydınlık bir peynir tekerleği gibi göğe yelken açtığı Potty Amca'nın verandasındaki "Böyle tatlı bir şey yok, sevgili dostlar" akşamları. Dünya ne hızlı dönüyordu! Hepsi geride kalmıştı.

Devletin maddi destek verdiği yaşlı insan kalıbına kırpılıp sokulacağından ve güya her yanları onunla ortak olan öbür ihtiyarlarla çok temiz bir kutuya paketlenip konacağından korktuğu bir yerde nasıl yaşayacaktı?

Arkadaşı Potty Amca'yı yasta, kendini içkiye vermiş bir halde bırakmıştı; sandalye bir yana, masayla ocak öbür yana devrilerek, koca mutfak bir ileri bir geri sallanarak dünyası dalga dalga başına yıkılmıştı.

*

"Şu yaptıklarınıza bir bak," diye Gyan'ı suçladı.

"Ne yapmışım? Benim Peder Booty'yle ne ilgim var?"

"Çok ilgin var."

"Eh, bedeli bu olacaksa, varsın olsun. Polis Peder Booty'yi atmaya bahane bulamasın diye Nepalliler iki yüz yıl daha mı mutsuz mutsuz oturmalıydılar?" Bahçe kapısından çıkıp Sai'yi evinden uzağa sürdü.

Sai, "Evet," dedi. "Peder Booty'nin gitmesindense senin gitmen daha iyiydi. Kendini harika biri sanıyorsun... ama biliyor musun? *Değilsin işte!* O bu yamaçtaki insanlar için senin hayatında yapamayacağın kadar çok şey yaptı."

Gyan cidden kızmaya başlıyordu.

"Aslını istersen onu atmaları iyi olmuş," dedi, "burada İsviçrelileri kim ister? Biz kaç bin yıldır kendi sütümüzü yapmıyor muyuz?"

"Öyleyse ne duruyorsunuz? Neden peynir yapmıyorsunuz?"

"Çok teşekkür ederim, ama Hindistan'da yaşıyoruz. Peynir istemediğimiz gibi puro biçiminde çikolatalara da ihtiyacımız yok."

"Ah, yine mi aynı terane?" Üstünü başını tırmalamak istiyordu. Gözlerini oymak, eşek sudan gelinceye kadar onu tekmelemek istiyordu. Kanın tuzlu, karanlık tadı – neredeyse dilinin ucundaydı. "Uygarlık önemlidir," dedi.

"Uygarlık bu değil, aptal. Okul ve hastane. Uygarlık bu."

Aptal – ne hakla!

"Ama bir ölçü koymak zorundasın. Yoksa her şey senin ve ailenin olduğu seviyeye iner."

Söylediği sözlerden kendi de dehşete düşmüştü, ama şu an Gyan'ın karşısında duran her şeye inanmaya hazırdı.

"Demek ölçüyü İsviçre'nin lüksü koyuyor, çikolatalarla saatler koyuyor... Suçlu vicdanını böyle rahatlat bakalım, küçük budala; ve dua et de sırf *aptal* olduğun için biri tutup evini yakmasın."

Yine *aptal* diyordu...

"Düşündüğün buysa, o peyniri midene indireceğine boykot etseydin ya. Şimdi mi ona saldıracağın tuttu? *İki-*

yüzlü! Ama fırsatın varken yemek güzeldi, değil mi? Onca peynirli tostu? Yüzlerce peynirli tost yemiş olmalısın. Puro çikolatalarını hiç saymıyorum bile... Ne kadar açgözlüsün, koca bir domuz gibi yedin hepsini. Tonbalıklı kızarmış ekmekle fıstık ezmeli çörekler de cabası!"

Konuşmanın bozulmaya yüz tutmasıyla mizah anlayışı yerine gelen Gyan kıkırdamaya başladı, gözleri yumuşadı ve Sai bu ifade değişikliğini gördü. Birbirlerine aşina oldukları hale, ortak zemine, kirli griliğe dönüyorlardı. İnceliksiz, çelişkilerden ve kolay ilkelerden oluşan, yarım yamalak inandıkları, hatta hiç inanmadıkları şeyleri tartışan, konfor kadar kaba sadeliği de, sahicilik kadar rol yapmayı da, aile sıcaklığı kadar onu temelli terk etmeyi de arzulayan, haşlanmış yumurta kıvamındaki donuk ışıkta sıradan insan olmaya. Peynirle çikolatayı istedikleri kadar, o kahrolası yabancı şeylerin hepsini dışarı atmayı da istiyorlardı. Onları bisikletle gökyüzüne çıkaracak deli cesaretli aşk kadar günlük heyecansız hisler bağışlanan mercimekli pilav aşkını da, babanın en iyi arkadaşının kızı veya oğluyla evlenmek ve patates fiyatlarına, soğan fiyatlarına homurdanmak gibi, basbayağı tanıdık şeylerin güvenlik ağına sarmalanmış sürprizleri de istiyorlardı. Tarih veya fırsatların onlara sunabileceği her çelişkiyi, vâris oldukları her çelişkiyi tek tek arzuluyorlardı. Ama tabii ancak saflığı ve çelişkisizliği arzuladıkları kadar.

*

Sai de biraz gülmeye başlar gibi oldu.

Yalvaran bir ses tonuna geçerek, "*Momo?*" dedi.

Derken, çark ediverdiği bir saniye içinde Gyan yine kızdı. Bunun gülerek bitirmek istemediği bir konuşma olduğunu hatırladı. Bu çocukça adlandırmalar, gözlerinin sevecen dokunuşu... bunlar tepesini attırıyordu. Onu özür diletmeye yeltenmesi, havasız bırakmaya çalışması, kundağa sarması, bu vıcık vıcık lapanın, yapış

yapış bebek tatlılığının içine sürükleyip onu boğmak istemesi... *ayyyy*...

Erkek olması gerekiyordu. Dik durup sert olması gerekiyordu. Yavanlık, mesafe, düzgün ve kararlı hareketler. Bu bıcır bıcır, bu pırpır haller, bu şekerliliğin içinde yılışmalar değil...

•

Ah evet, çok güçlü olması gerekiyordu...

Çünkü doğrusunu söylemek gerekirse, haftalar geçtikçe Gyan korkmaya başlamıştı... düne kadar baskıya karşı zafer haykırışlarından daha güzel bir şey olmadığını düşünen, otoriteye karşı yumruğunu kaldıran, üniversite arkadaşlarının ateşini arındırıcı bulan, bizimdir diye yamaca sahip çıkan, Mon Ami'deki şu sahte İngiliz aksanlı kız kardeşlerin benzinin atıp tir tir titredikleri düşüncesi hoşuna giden Gyan – anavatanın kahramanlığına soyunan Gyan...

Gompu'daki sohbetlerin harareti arttıkça içinde büyüyen bir endişeyle dinliyordu. Bağırıp grev yapmak ne zaman işe yaramış, diyorlar ve trafoyu ateşe vermekten, benzin istasyonunu soymaktan konuşuyorlardı.

Biracı ve Esrarcı, Baykuş ve Marsıvan'la beraber cipe atladıklarında ve benzincide depoyu doldurup para ödemeden gaza bastıklarında, Gyan, camın öbür yanındaki işletmeci kadar titremiş, kalp kasları denetimsiz spazmlar geçirmişti.

Böyle bir heyecandan cesaret bulanlar varsa da Gyan onlardan biri olmadığını öğreniyordu. Ailesinin ona engel olmadığına, onu evde tutmadığına kızıyordu. Hüzünlü babasından, daha küçücük bir çocukken bile, sırf erkek olduğundan, onu yönlendirmesi için ağzına bakan annesinden nefret ediyordu. Yüksek sesle söylediklerinin gereğini yapamayacak diye geceleri gözüne uyku girmiyordu.

Öte yandan, bir şeye tam olarak inanmadığını bile bile insan kendine nasıl saygı duyabilirdi? Uğruna bir şeyden vazgeçmeden kendine ait olanı nasıl benimserdi? Anlamlı ve iftihar edilebilecek bir hayatı nasıl var ederdi?

•

Evet, Sai'yi reddetmesine çok şey borçluydu.

Sai'nin başka bir dünyaya daracık bir çatlaktan sunduğu bakış, duruşunu belli etmeye yetecek kadar alan tanımıştı ona; pamuksu bir tarzda da olsa, Sai'ye karşı duruşuyla yönünü bulabilir, hayatında başından beri sezdiği çelişkileri tanımlayabilirdi. Onu kendinden uzaklaştırmakla bir enerji doğuyor, bir amaç yontuluyordu. Hayır, tatlılıkla uzlaşmayacaktı.

Sai, onun aklından geçenleri okurcasına, "Benden nefret ediyorsun," dedi, "ama benimle hiç ilgisi olmayan büyük gerekçelerle. Haksızlık ediyorsun."

"*Hak nedir? Hak nedir?* Dünyadan hiç *haberin* var mı? Zahmet edip de *bakıyor* musun? Adaletin nasıl işlediğini, daha doğrusu, İŞLEMEDİĞİNİ *anlıyor* musun? Artık bebek değilsin, bunu sen de biliyorsun..."

"Ya sen çok mu yetişkinsin?! Derse bile gelmiyorsun, çünkü adice davrandığını biliyorsun ve bunu itiraf edemeyecek kadar da ödleksin! Seni evlendirmesi için de herhalde oturup anneciğini bekliyorsundur. Kültürsüz, görücü usulü evlenen alt sınıf aileler... tam evermeye uygun aptal bir budala görecekler seni ve sen de öyle bir süs eşyasına sahip olduğun için ömrünce mutlu olacaksın. Neden kabul etmiyorsun, Gyan??"

Ödlek mi? Ne cüretle? Onunla kimse evlenir miydi bakalım?!

"Senin verandanda oturunca mı ödlek olmayacağım? Orada *peynirli tost* yiyerek mi ömrümü geçireyim?"

"Bunu ben istemedim. Kendi hür iradenle yaptın ve düşündüğün buysa, bedelini de ödettin." Sai saldırmanın

yeni bir yolunu bulmuştu ve ağzından saçılan zehirden giderek dehşete düşmesine rağmen onun izini sürmeye devam etti; sahnede olmak gibi bir şeydi bu, rolü ondan daha baskın çıkmıştı.

"Bedava bulunca yemek... tam sizin gibi insanların harcı; isteyip alır, sonra da verilene tükürürsünüz. Hiçbir yere varamayacağınızın sadece bir sebebi var...

"*Çünkü hak etmiyorsunuz.* Madem sana layık değildi, neden yedin?"

"Bana *layık* olmadığından değil. Benimle bir ilgisi YOK bunun, APTAL..."

"Bana APTAL deme. Konuşmamızın başından beri söyleyip duruyorsun, APTAL, APTAL..."

Şu basit tavukların tavırlarından öğrendikleriyle, el ve tırnak, ona atılarak kollarını kırmızı şeritler halinde tırmaladı ve... *"Tüfekleri onlara sen söyledin, değil mi?"* diye birdenbire bağırmaya başladı. *"Ço Oyu'ya gelmelerini sen söyledin. Sen söyledin, değil mi, DEĞİL Mİ?"*

Buna ihtimal vermemesine rağmen bir anda patlayıvermişti. Kızgınlığı, Gyan'ın gelmeyişi, Darjeeling'de onu görmezden gelişi... hepsi üst üste bindi.

Gyan'ın gözlerinde gafil avlanmış bir suçluluk duygusu belirginleşti, kayboldu, bir daha belirdi. Balık gibi kıvranıp silkinerek ondan kurtulmaya çalıştı. *"Sen delirmişsin."*

Sai, "Benden kaçmaz," diyerek yine saldırdı. Gerçeği onun gözlerinden okumak için atıldı. Ama Sai uzanamadan Gyan onu yakaladı ve ağaçminelerinin içine doğru savurup bir sopayla ona vurmaya girişti.

•

Sai güçlükle kalkmaya çalışırken kız kardeşin çekingen sesi geldi: "Gyan *bhaiya?"*

İkisi de dehşet içinde döndüler. Hepsini görmüştü.

Gyan sopayı bırakıp, "Burada ne işin var? Çabuk içeri gir. Yoksa canına okurum!" diye çıkıştı.

Sai'ye de, "Bir daha sakın geleyim deme!" diye haykırdı. Ah, her şey ailesinin kulağına gidecekti.

Sai kardeşe, "İyi ki gördün, iyi ki duydun!" diye bağırdı. "Git de annenle babana ağabeyinin ne haltlar yediğini anlat, beni sevdiğini söyleyip, bana sözler verip sonra da evimize hırsızları gönderdiğini anlat. Polise gideyim de ailene neler oluyor, gör. Gyan'ın gözünü oysun, kafasını koparsınlar da bakalım ağlayarak hepiniz nasıl geliyorsunuz yalvarmaya... *Hah!*"

Kardeşi kulak vermeye çalışıyordu, ama Gyan onu örgülerinden tutmuş, sürüklüyordu bile. Sai onu aldatmış, onun da başkalarını, kendi halkını, ailesini aldatmasına neden olmuştu. Onu tatlı sözlerle kandırmış, sinsice ona yaklaşmış, onu gözetlemiş, mahvetmiş, kötü davranması için kışkırtmıştı. Annesinin ona gelin adayının fotoğrafını göstereceği gün için sabırsızlanıyor, onun iki Simla elması gibi yanakları olan, aklının atık su oluklarında ve gri alanlarda dolaşmasına izin vermemiş büyüleyici bir kız olmasını umuyordu; mucizevi yanları için tapacaktı ona.

Sai öyle mucizevi değildi; hayal gücünü harekete geçirmeyen biriydi o, çevresindeki tüm çelişkileri yansıtan, huzur bulamayacağı kadar berrak bir şekilde Gyan'a kendini gösteren bir aynaydı.

•

Sai ağabeyle kardeşin peşinden gidecek oldu, ama durdu. Utancından yerin dibine geçti. Ne yapmıştı? Aşkına karşılık bulamadığı için bunca yolu tepen aciz kız olarak güleceklerdi ona. Gyan'ın sırtına vuracak, başarısı için onu kutlayacaklardı. Sai aşağılanacaktı. "Arzu edilen erkek" olarak onu kahramana dönüştüren yüzyılların numarasını çekmişti Gyan. Onu arkasından horladıkça –"Ah, şu

deli kız peşimi bırakmıyor..."– erkekler daha da neşelenecek, Thapa'nın Barı'ndaki itibarı daha da artacak, Sai gıyabında daha da kaçık bir kıza dönüşecek, Gyan gururla daha da kasılacaktı...

Sai, Gyan'la kardeşinin gidişini uzaktan izlerken haysiyetinin de onlarla beraber kendini terk ettiğini hissediyordu. Ve evin içinde kaybolmalarıyla onun da son kırıntısı yitti.

*

Sai eve ağır ağır, keyifsiz keyifsiz yürüdü. Akşama ve neme dumanın katılmasıyla sis koyuluyordu. Yol boyundaki *busti*[1] evlerinden pişen patatesin kokuları geliyordu, dünyanın her yerinde mutlaka insanların aklına rahatlığı getiren, ama onu rahatlatamayan bir koku. Biraz önce bu görüntüleri düşünürken hissettiği acımadan eser yoktu; sevgi ve mutluluğa rençperler bile sahip olabilirlerdi, ama o değil, o değil...

*

Eve varınca verandada iki kişinin yargıç ve aşçıyla konuştuklarını fark etti.

Bir kadın yalvarıyordu: "Yoksulsanız kime gidersiniz? Bizim gibi insanların acı çekmekten başka çaresi yoktur. Bütün *goonda*'lar ortaya çıkar, polis de onlarla el ele verir."

"Siz kimsiniz?"

Polisin silah hırsızlığıyla ilgili olarak yakalayıp sorgulayarak yeni işkence stratejisini uyguladığı ayyaşın merhamet dileyen karısıydı. Ço Oyu'dakiler bu adamı unutmuşlardı, ama karısı bağlantıların izini sürmüş ve kayınpederiyle Relli Irmağı'nın öbür yakasındaki bir köyden yarım gün yürüyerek yargıcı görmeye gelmişti.

"Şimdi biz ne yapacağız?" diye yalvarıyordu. "Nepalli bile değiliz, Lepça'yız... Kocam masum olduğu

1. (Hint.) Gecekonudu gibi evlerden oluşan köy veya yerleşim. (Ç.N.)

halde polis onu kör etti. Hakkınızda hiçbir şey bilmezdi, çoğu zaman olduğu gibi yine çarşıdaydı, herkes biliyor," diye hıçkırarak kayınpederine baktı.

Bir kadının itirazları, feryatları neye yarar?

Fakat kayınpederi çok korkuyordu. Hiçbir şey demeden öylece dikiliyordu; kırışıklıklarından yüz ifadesi anlaşılmıyordu. Oğlu içmezken bölge yollarının yeniden yapımında çalışmış, Teesta'nın yatağındaki taşları müteahhit kamyonlarına doldurup inşaat alanlarında onları boşaltmış, aşağı doğru akan ırmağınki gibi sonsuz bir devinimle tekrar tekrar kopan heyelanları açmıştı. Oğlunun karısı da yollarda çalışmıştı, ama GNLF yolları kestiğinden beri iş yoktu.

Telaştan dili çözülen yargıç, "Neden bana geldiniz ki? Polise gidin. Kocanızı onlar yakaladı, ben değil. Benim suçum yok bunda," dedi. "Buradan gitseniz iyi olur."

Aşçı, "Bu kadını polise gönderemezsiniz," dedi, "ona da saldırırlar."

Kadın zaten ırzına geçilip dayak yemiş gibi görünüyordu. Üstü başı toz toprak içindeydi, kimi dökülmüş, kimi kararmış dişleri çürümüş mısır tanelerini andırıyordu ve taş taşımaktan beli bükülmüş haldeydi – bu kadınlar tepelerdeki sık rastlanan manzaralardandı. Hatta kimi yabancılar dehşetin kanıtı olarak onu fotoğraflamışlardı bile...

Gördüklerinden donakalan bir kadın, elinde makinesi olan kocasına, *"George...! George!"* demişti.

Ve George arabasından dışarı eğilmişti: Çıkırt! "Tamamdır, bebeğim...!"

Kadın, "Bize yardım edin," diye yalvarıyordu.

Yargıç bir anda kişiliğini hatırlar gibi oldu, kaskatı kesildi ve bir maskeninkiymiş gibi ağzını kilitleyip sustu, sağa sola bakmadan satrancına geri döndü.

Bu hayatta, diye yine hatırladı, tek parça kalmak is-

tiyorsan düşüncelerini durdurmalısın, yoksa suçluluk ve acıma duyguları senden her şeyini alır, seni bile. Bir süre önce nasıl aşağılandığına, ona masa örtüsünü nasıl serdirttiklerine, ördek mevsimi geldiğinde hızla oynatılan bir ölüm balesi yaşatamamış tüfeklerin soyulmasına bir kez daha dikkatlerin çekilmesinden utandı.

Düzensizlik içinden çıkılmaz bir hal almıştı.

Bu yüzden emekliye ayrılmıştı. Hindistan adaletin olamayacağı kadar karışık bir yerdi; bu da ancak yetki sahibinin aşağılanmasıyla sonuçlanıyordu. Her yurttaşın sorunları polise bildirme ödevi ölçüsünce o da görevini yerine getirmiş ve artık bir sorumluluğu kalmamıştı. Bu insanlara biraz verdiniz mi bütün ailesini temelli geçindirirken bulabilirdiniz kendinizi – üstelik sürekli olarak çoğaldığı su götürmeyen bir aile, çünkü ne kadar yiyecekleri olmasa, kör kocanın bacakları kırık, karısı kansız ve beli bükük olsa da her dokuz ayda bir, bir çocuk peydahlayıverirlerdi. Bu insanlara elinizi verdiniz mi değil kolunuzu, hiçbir şeyinizi kurtaramazdınız – aileler bir yanda suçluluk duygusu, öbür yanda da başkalarına yamanma konusunda dipsiz bir açgözlülük ve kabiliyetle birbirlerine bağlanmışlardı – ve bir zaafınız olduğunu anladılar mı hepsi sizinkini büyütmek için kendi suçluluklarını elden ele devrederlerdi: eski suçluluk, yeni suçluluk, aktarılagelen hangi suçluluk olursa.

*

Aşçı adamla kadına bakıp iç geçirdi.

Onlar Sai'ye baktılar. Kadın, *"Didi..."*[1] dedi. Gözleri içine bakılamayacak kadar yıkıktı.

Sai arkasını dönüp içinden hiç umursamadığını söyledi.

1. (Hint.) Kız kardeş. (Ç.N.)

Sevecenlik gösterecek halde değildi. Tanrılar ondan yana olsaydı, belki, ama şu an, hayır; şu an, eğer ona bunu yaparlarsa, şeytani tanrılara layık kusursuzca şeytani bir öğrenci olarak dünyayı kendi suretlerindeki kötülükle kasıp kavuracağını gösterirdi.

Kadınla kayınpederin gitmeleri biraz zaman aldı. Çıkıp bahçe kapısının öbür yanında oturunca aşçı onları sığırlar gibi kovalamak zorunda kaldı; öyleyken bile uzun süre butlarının üstüne çömelip kımıldamadan, umut ve inisiyatifleri tamamen tükenmiş gibi, duygusuzca boş boş baktılar.

Yargıcın Mutt'u yürüyüşe çıkarıp beslemesini izlediler. Yargıç onların izlemesinden kızıp utanıyordu. Neden GİTMİYORLARDI?

Aşçıya, "Onlara gitmelerini, yoksa polis çağıracağımızı söyle," dedi.

Aşçı, *"Jao jao,"*[1] dedi bahçe kapısından, *"jao jao,"* fakat öbürleri sadece yamaca doğru çekilip, yüzlerinde aynı ifadesiz bakışlarla çalıların arkasına kuruldular.

Sai odasına çıkıp kapısını hışımla kapattı ve aynadaki yansımasına kollarını savurdu.

Ne olacak halim?!

Gyan yetişkinlik ve saflığını bir anavatan arayışında bulurken o sonsuza kadar yeniyetme kalacak, utanç verici bir tiyatro oyununun kapanına kısılacaktı. Onu bu hikâye yaşatıyordu: asla umursamayan aile, unutan sevgili...

Gözyaşlarını serbest bırakarak bir süre ağladı, ama ne yapsa yalvaran kadının görüntüsü geri geldi. Aşağı inip aşçıya, "Onlara bir şey verdin mi?" diye sordu.

Kendi de mutsuz olan aşçı, "Hayır," dedi. İfadesizce, soru sormuyor da cevap veriyormuş gibi: "Ne yaparsın."

1. (Hint.) Git. (Ç.N.)

Sonra bir torba pirinçle yine çıktı. *"Hıss sss hısss?"* diye ıslık sesi çıkardı.

Fakat ikili artık kaybolmuştu.

41

Manhattan göğü karmakarışıktı; içinde bir sürü şeyler, dallarla güvercinler, acayip bir sarı ışıkla aydınlatılmış parça parça bulutlar. Rüzgâr sert esiyor ve Riverside Parkı'ndaki kiraz ağaçlarının pembe ponponları bu huzursuz karmaşa içinde hışırdayıp duruyordu.

Biju'nun Kalimpong'u aramasını izleyen tedirginlik artık boğazında yumru olmaktan öte, *o onun boğazında yumru olmuştu*.

Ertesi gün ve ondan sonraki gün yine telefon etmeye çalışmıştı, ama hatlar artık tamamen kopuktu.

Bay Iype, "Sorunlar arttı," dedi. "Bir süre böyle gidecek. Çok vahşi insanlar. Ordulu tipler falan..."

Hudson Irmağı'nın suları iri dalgalar halinde yarılıp ileri atılıyor, rüzgârın çekici ani esintilerle akarsudan yukarı doğru vuruyordu.

Parmaklıklarda dikilirken yanında duran biri, "Şuna bak. Sanki *kahrolası kıyamet* kopuyor," dedi. *"Vay lanet şey. Neden? Neden?"*

Biju parmaklıklardan aşağı doğru kaydı, ama adam peşi sıra geldi.

"Irmağın *gerçek* adını bilir misin?" McDonald's'lardan şişmiş suratı ve seyrek saçlarıyla bu şehirdeki birçokları gibi Barnes&Noble kitapçısında karargâh kuran deli akıl-

lılardan biriydi. Fırtınanın alıp uzağa fırlattığı sözleri Biju'nun kulaklarına tuhaf bir kırpıntı olarak geldi. Adam yelin sohbetlerini bu şekilde doğramasını önlemek için yüzünü Biju'ya döndü. "Muhheakunnuk, *Muhheakunnuk – iki* yöne akan ırmak," dedi ve önemseyen kaşlarla, *"iki yöne. Kahrolası isim* diye buna derim," diye ekledi. Cümleler ağzından sulu salyalar halinde taşıyordu. Gülümsüyor ve bildiklerini aynı anda hem yiyip hem saçarak tükürüyordu.

Peki o zaman gerçek olmayan adı neydi? Biju için şu kara suyun hiç adı yoktu. Bu onun tarihi değildi.

Sonra *kahrolası Moby Dick* geldi. Irmak *kahrolası balina ölüleriyle* doldu. *Kahrolası leşleri* ırmaktan çıkarılıp fabrikalarda *lanet bir toz* haline getirildi.

Şiddetli bir iç hüsranıyla, *"Yağ*, bilirsin," dedi. "Zaten *hep kahrolası yağ* içindir. Bir de *iç çamaşırı*."

Kaşlar ve salya serpintisi.

"Korseler!!" dedi bir anda.

Biju ellerini ağzında boru gibi birleştirip, "Konuşmuyor İngilizce," diyerek hızlı hızlı uzaklaştı.

*

Bu şehirde onunla konuşmaya çalışan zırdelilere, huysuz alıngan başıboşlara ve kelepir mağazasından alınma süslü takım elbise ve şapkalarıyla sokak köşelerinde bekleyip, ahlaki ve bedensel egzersizlerini kâfirleri kovalayarak yapan Kutsal Kitap tayfasına hep, "Konuşmuyor İngilizce," diyordu. İsa Kilisesi'nin, Kutsal Siyon Kilisesi'nin bendeleri, tazelenmiş bir imanla şeytanın son marifetleri hakkında milyon dolarlık güncel haber içerikli broşürler dağıtanlar. Manşetleri, "İBLİS SİZİ DİRİ DİRİ YAKMAK İÇİN PUSUDA BEKLİYOR," diye çığırıyordu. "KAYBEDECEK BİR SANİYENİZ BİLE YOK."

Bir keresinde Vrindavan ve Vilnius üstünden New York yapmış Litvanyalı bir Hare Krişna yaklaşarak, sabık

sığır eti aşçısına sitemli bir vejetaryen bakış eşliğinde bir broşür vermişti. Biju ona bakmış ve müstehcen bir sahne görmüş gibi gözlerini çevirmek zorunda kalmıştı. Fahişe gibi bir şeydi; fazla teşhirciydi. Elindeki kitabın kapağı parlak renkli kıyafetlerle savaş meydanındaki Krişna'yı aynen film afişlerindeki şekliyle gösteriyordu.

Bu insanların gözünde Hindistan acaba neydi? Kaç insan kendi ülkelerinin, başka insanların ülkelerinin sahte imgeleri içinde yaşıyordu? Onların da hayatları onlara, kendi hayatının kendine geldiği gibi, gerçekdışı geliyor muydu?

Ne yapıyordu böyle ve *neden?*

Gelmezden önce böyle bir soru yoktu bile. *Gidebiliyorsan* elbette *giderdin*. Ve *gittiysen*, elinden geliyorsa tabii, *kalırdın*...

Biju sidik kokulu taş basamaklardan sokağa çıkarken parktaki lambalar artık yanmaya başlamıştı ve ışıkların akşam karartısında eriyordu; onlara kim baksa ağladıklarını sanırdı. Şehrin sahne dekoruna benzeyen gece ışıklarının önünde, evsiz adamın takma bacakları varmış gibi kaskatı yürüyerek fırtınayı geçireceği plastik iglosuna doğru çerçöp dolu alışveriş arabasıyla ilerlediğini gördü.

Biju içinin tamamen boşaldığı hissiyle Gandhi Kafe'ye geri döndü. Yıllar geçmiş, ama hayatında hâlâ bir arpa boyu yol alamamıştı; ailesinin, arkadaşlarının da olması gerektiği bir âlemde tek başına yer işgal ediyordu. Yine de büyüyen, genişleyen bir yanı vardı: kendi halini çok düşünmesi, kendine acıması – ah, nasıl bezmişti bundan. Amerika'da beceriksizdi, devasa bir cüce, battal porsiyon bir küçük... Kendi önemini kırpabileceği, kendi kaderi üstündeki şu abartılı denetimden vazgeçip, belki de onun belirleyiciliğinden tamamen sıyrılabileceği bir hayata dönmeli değil miydi? Hatta, kim bilir, kendini hiç fark etmemenin şu olağanüstü lüksünü bile yaşayabilirdi.

Ya burada devam ederse? Ne olurdu? Harish-Harry gibi kendinin sahte bir benzerini üretip, ipucu olarak yarattıklarını kullanarak, kendini geriye dönük olarak mı yorumlayacaktı? Hayat onun için yaşamakla ilgili bir şey değildi artık; ölüme gelince... onun bile anlamı neydi ki? Ölümün kendisiyle ilgisi olmayan bir şey.

•

Gandhi Kafe'yle aynı bloktaki yeni açılan Şangri-La Seyahat Acentesi'nin sahibi her öğlen bir "*nonveg*"[1] spesiyal sipariş ediyordu: körili kuzu, mercimek, sebzeli pilav ve *kheer*.[2] Adı Bay Kakkar'dı.

"*Arre*, Biju," diyerek onu selamladı; ona siparişini götürme işi biraz önce Biju'ya verilmişti. "Karımın yemeklerinden yine kurtardın beni, ha ha. Onunkileri tuvalete boşaltalım!"

Evsiz adama yardım etmeye çalışırken onu horlamayı da ihmal etmeyen Biju, "Neden şu kirli serseriye vermiyorsunuz?" dedi.

"Olmaz," dedi öbürü, "cadalozdur bizimki, sürpriz ziyaret diye aşağıdan yürüyerek gelir de onu yerken yakalar; böyle tesadüfler ona hep olur ve bu da sizin yemeklerinizin sonu demektir."

Bir dakika sonra kaygıyla, gözleri dışarıya uğrayarak, "Dönmek istediğine emin misin?" diye sordu. "Büyük bir hata yapıyorsun. Bu ülkede otuz yıldır, cadalozu saymıyorum tabii, keyfim yerinde ve hiç dönmedim. Sırf şu tesisatları bile buna değer," diyerek arkasındaki gurultdayan tuvaleti işaret etti. "Bizde çıkrığın olduğu gibi onlar da bayraklarına tesisatlarını koymalılar – bu ülkedeki en büyük nimetlerden biri.

"Geri dönmek mi?" diye devam etti, "Sen iyice aklı-

1. (İng.) Vejetaryen olmayan anlamında kısaltma. (Y.N.)
2. (Hint.) Sütlaç. (Ç.N.)

nı kaçırmışsın – para isteyen onca akraba varken mi? Tanımadıkların bile para istiyor – bilirsin, belki sırf tutar diye, belki dolar sıçtığını sanıyorlar. Sana söyleyeyim, arkadaşım, bırakmazlar; onlar bıraksa hırsızlar bırakmaz; hırsızlar değilse bir hastalık; hastalık değilse sıcak; sıcak değilse sen daha varmadan uçağını düşürecek şu manyak *Sardarji*'ler."[1]

Biju Amerika'dayken Sihler anavatanları adına İndira Gandhi'ye suikast düzenlemişlerdi; yerine Rajiv Gandhi gelmişti...

*

Bay Kakkar, "An meselesi. Birileri onu da haklayacaktır," dedi.

Fakat Biju, "Gitmem gerek. Babam..." dedi.

"Ah, yufka yürekli, bu kafayla hiçbir yere varamazsın sen. Babam yaşadığı sürece bana hep, 'Güzel, orada kal, sakın bu boklu yere dönme,' derdi."

Bay Kakkar, tepesi uçak maketli tükenmez kaleminin yardımıyla diyet kolasından kaldırdığı buzları dişleriyle gıcırdattı.

Yine de Biju'ya Gulf Air Havayolları'ndan bir bilet sattı: New York-Londra-Frankfurt-Abu Dabi-Dubai-Bahreyn-Karaçi-Delhi-Kalküta. Bulabildiklerinin en ucuzu. Hava otobüsü gibi.

"Demedi deme sonra."

Sonra düşünceli düşünceli, "Biliyor musun," dedi. "Amerika dünyayı toptan satın almaya başladı. Git de bak, işler onların elinde. İster orada ister burada, bir gün Amerikalı bir şirkete çalışıyor olacaksın. Çocuklarını düşün. Burada kalırsan oğlun yüz bin dolar kazanacağı halde, belki de aynı şirkette çalışarak, Hindistan'da bin do-

1. Hintçe'de Sih erkeklerini ifade eder. (Ç.N.)

lar kazanacak. O zaman çocuklarını en iyi uluslararası kolejlere nasıl göndereceksin? Büyük bir hata işliyorsun. Dünya hâlâ kimilerinin uşaklığa çalışırken kimilerinin krallar gibi yaşadığı bir yer, arkadaşım. Oğlunun hangi taraftan olmasını istiyorsun?

"Ah," dedi kalemini sallayarak, "oraya vardığın an, Biju, nasıl kurtulacağını düşünmeye başlayacaksın."

*

Fakat Biju, Jackson Heights'a gidip hangar gibi bir mağazadan alışveriş yaptı: videolu televizyon, fotoğraf makinesi, güneş gözlüğü, "NYC", "Yankees" ve "I Like My Beer Cold and My Women Hot"[1] yazan beysbol şapkaları, iki ayrı zamanı gösteren radyo-kasetçalarlı dijital saat, su geçirmez kol saatleri, hesap makineleri, elektrikli tıraş makinesi, tost makinesi, kışlık ceket, naylon kazaklar, polyester-pamuk karışımlı gömlekler, poliüretan bir battaniye, yağmurluk, katlanır şemsiye, süet ayakkabılar, deri cüzdan, Japon malı ısıtıcı, keskin bir bıçak takımı, termos, Fixodent protez yapıştırıcısı, safran, kaju fıstığı ve kuru üzüm, tıraş losyonu, pırıltılı taşlarla "I love NY" ve "Born in the USA"[2] yazan tişörtler, viski ve bir anlık bir duraksamanın ardından, Windsong marka bir parfüm aldı... kimeydi bu? Henüz yüzünü görmemişti kızın.

*

Alışveriş yaparken, çocukluğunda beraber deli gibi oynayıp yorgunluktan bitmiş halde eve döndükleri oğlan tayfası aklına geldi. Ağaçlardan *ber* ve *jamun*[3] indirmek için taş ve terlik atar, kuyrukları düşene kadar kertenkeleleri kovalayıp sallanan parçaları kızlara fırlatır, dükkândan keçi bokuna benzeyen, ama şu azıcık kumlu,

1. (İng.) "Biramı soğuk, kadınları sıcak severim." (Ç.N.)
2. (İng.) "New York'u seviyorum" ve "Doğum yeri ABD." (Ç.N.)
3. (Hint.) Sırayla, meyve ve erik. (Ç.N.)

çıtır haliyle çok, çok leziz olan *çooran*[1] topları çalarlardı. Irmakta çimerken nehrin serin ve sağlam kütlesinin vücuduna nasıl yaslandığını, bir kayaya oturup ayakları suda olduğu halde bir şekerkamışını kemirerek, çenesini ne kadar acıtsa da, büyük bir dalgınlıkla o tatlılığı çıkartmaya çalıştığını hatırladı. Kriket kriket kriket oynardı. Köyün trafosu yandığından araba aküsüyle çalışan bir televizyonda bütün köyün Avustralya'ya karşı Hindistan'ın maç kazanmasını nasıl izlediğinin anısıyla gülümsediğini fark etti. Koca memlekette ürünler tarlalarda çürümeye bırakılmış, ülkedeki bütün erkeklerin gözleri ekrana mıhlanmış olduğu için yurdun fahişeleri işsizlikten yakınmışlardı. Tepside bir kap dolusu *çatni*'yle gelen *samosa*'nın hayalini kurdu. Fotoğraflarda asla tek başına olamayacağı yer.

Tabii köy okulu ve ebeveynler cebine bir şey bırakmadıkça çocukları sınıfta bırakan müdür hakkındaki anılarının üstünden geçmedi. Her muson mevsiminde uçan damı veya artık sadece annesinin değil, büyükannesinin de hayatta olmadığı gerçeğini düşünmedi. Ona daha başta ülkesini terk ettiren şeylerin hiçbirini aklına getirmedi.

1. (Hint.) Başta kurutulmuş nar çekirdeği olmak üzere değişik baharat ve malzemelerle yapılan ve yemeklerden sonra hazmettirici olarak yenen karışım. (Ç.N.)

42

Sai'yle kavgasına tanık olduktan sonra rüşvetin tadına boyun eğen küçük kız kardeş, ağabeyi evden çıkar çıkmaz, dayanılmaz bir dürtüyle taraf değiştirip dedikoduculuğun safına geçince, eve dönen Gyan, hane halkının olanları dramatik boyutlara varan bir ölçüde öğrendiğini gördü. Tüfekler hakkında konuşulanlar babaannesini uyuşukluk halinden çıkarmak gibi şaşırtıcı bir etki göstermişti (doğrusu, canlanan savaşların kokusu yamaçtaki tüm yaşlıları yeniden diriltiyordu) ve kadın dürülmüş bir gazeteyle ağır ağır yaklaştı. Ona doğru geldiğini gören Gyan ne yaptığını merak etti. Derken kadın uzanarak var gücüyle başına vurdu. "Kendine hâkim ol. Aptal gibi ortalıkta dolanacağına derslerine çalış! Böyle nereye varacağını sanıyorsun? Hapse; başka neresi olacak?" Gyan seğirterek yanından geçmeye çalışırken bu sefer şamarı poposuna yedi. Akıllansın diye gazeteyi yine indiren kadın, "Beladan uzak dur, anlıyor musun?" dedi, "Yoksa seni bebek gibi ağlatırlar."

Annesi, "Belki bir şey yapmamıştır," diye başladı.

"Madem öyle, o kız onca yolu niye tepsin? İş olsun diye mi?" Gyan'a dönen babaanne, "Onlardan uzak dur," diye hırladı. "Başını belaya sokacaksın... biz fakir bir aileyiz... onların insafına kalırız... Baban bizi bırakıp an-

nen de seni dizginlemeyince zıvanadan çıktın." Bahanesini bulmaktan hoşnut olarak gelinine dik dik baktı. Sonra da kilidi, anahtarı alıp Gyan'ı kilitledi.

O gün arkadaşları gelince babaanne cipin sesini alıp güçlükle kapıya çıkarak sulu gözlerle etrafı süzdü.

Delikanlılığı tutan Gyan, "Hiç olmazsa hasta olduğumu söyle. Beni rezil etme!" diye feryat etti.

Babaannesi, "Hastalandı," dedi. "Çok hasta. Sizinle gelemez."

"Ne oldu?"

"*Tatti*'sini yapmak için durmadan tuvalete taşınıyor." Gyan'sa içeride inliyordu. "Bozuk bir şey yemiş olmalı. Musluğu bozulmuş gibi habire kaçırıyor."

"Yürüyüşlerimize her aileden bir erkeğin katılması gerekiyor."

Ertesi gün Mela Meydanı'nda yapılacak olan büyük yürüyüşü kastediyorlardı.

"Yarın Hint-Nepal Antlaşması yakılacak."

"Yürüyüşünüzün *tatti*'ye bulanmasını istiyorsanız..."

Delikanlılar gidip, ertesi günkü gösteriye her evden bir kişinin temsilen katılması emrini hatırlatmak için yamaçtaki tüm evleri ziyaret ettiler ve birçokları sindirim sorunları ve kalp rahatsızlıkları olduğunu, ayak bileklerini burktuğunu, sırtlarının ağrıdığını... bahane edip raporlarla –"Bay Çatterci tansiyon hastası olduğundan stresten uzak kalması ve sinirlenmemesi gerekmektedir"– affını istedi.

Ama affedilmediler: "Öyleyse başka birini yollayın. Ailedeki herkes hasta değil ya?"

•

Başta itiraz eden Gyan sırtından büyük bir yükün kalkmasıyla tatlı bir huzura kavuştuğunu fark etti ve ne kadar hayal kırıklığına uğramış rolü yapsa da çocukluğa döndürülmüş olması onu müthiş rahatlattı. Daha gençti,

kalıcı bir hasar yoktu. Dışarıda dünya bir süre daha kendi halinde dönebilirdi; sonra, ortalık yatışınca, Sai'yi görmeye gidebilir ve onu tatlı dille kandırıp yine arkadaş olabilirlerdi. Kötü biri değildi o. Kavga istemiyordu. Büyük meselelerin bir parçası, siyasetin ve tarihin bir parçası olmaya çalışmış, ama beceremeyişti. Mutluluk daha küçük yerlerdeydi, ama tabii uluorta söylenecek şey değildi bu; kaç kişi ayağa kalkıp, "Aslında ben bir korkağım," diye ilan edebilirdi? Oysa alçakgönüllü sınırlar arasında bir yere konumlandırılmış gayet sıradan bir varoluşla ödlekliğini pekâlâ gizleyebilirdi. Sai'ye olan canavarca tutumu sayesinde küçük düşmekten kurtulduğu gibi, babaannesine saygı gösterme iddiasıyla mucizevi bir şekilde bir başka utançtan sıyrılıyordu. Hayatının ilkesi olacaksa, ödlekliğin de öbür şeyler gibi bir vitrine, bir mantığa ihtiyacı vardı. Gönül rahatlığı kolay değildi. Onu yerine hünerle koymak, kamufle etmek gerekirdi ki, başka bir şeymiş gibi göstermek mümkün olsun.

Düşünecek çok zamanı vardı; ve geçen saatlerde, kör bir kurşunkalemle göbek deliğindeki tortuyu, kulaklarındaki kiri kazıyıp radyo dinledi ve başını bir sağa, bir sola yaslayarak deliklerin temizliğini müzikle sınadı: *"Çaandni rate, pyaar ki baate..."*[1] Sonra, söylemesi ayıp, ama burnundan birkaç sümük topağı çıkarıp masayla duvar arasındaki ağında kurulan kaplan çizgili dev bir örümceğe ikram etti. İyi talihine inanamayan örümcek ileri atılıp yavaş yavaş yemeye başladı. Gyan sırtüstü uzanıp bacaklarıyla aylakça bisiklet egzersizi yapmaya başladı.

Dünyada zevkler vardı; insanda bir ferahlık duygusu yaratan küçük, ama yoğun zevkler.

Fakat sonra tüm şiddetiyle suçluluk duygusu çöktü:

1. (Hint.) "Mehtap geceleri, aşk sözcükleri" – eski bir filmin şarkı sözlerinden. (Ç.N.)

Çocuklara tüfeklerden nasıl söz etmişti? Sai'yi böyle bir tehlikeye nasıl atmıştı? Tüyleri ürperdi, teni yanmaya başladı. Yatakta yatamaz oldu. Ayağa kalkıp yukarı aşağı adımlamaya koyuldu. Şu yaptığından sonra mutlu ve masum kalabilecek miydi?

•

Velhasıl, odasında haksızlığa uğramanın azabını çeken Sai de, önce sade bir hayatın çarklarını döndürmenin sevinci üstünde düşünüp, sonra başkalarına verdiği zararla yüreği sızlayan Gyan da, 1950 Hint-Nepal Antlaşması'nın yakılacağı ve geçmişin ateşe verilip yok edileceği şu önemli protesto gösterisini, anlaşmazlığın şu belirleyici anını kaçırdılar.

Oğlanlar gösteriye katılımla ilgili taleplerini iletmek üzere Ço Oyu'ya geldikten sonra aşçı, "Birinin gitmesi gerek..." dedi yargıca.

Yargıç, "Öyleyse sen git," dedi.

43

27 Temmuz 1986

Gece yağmur yağdı ve aşçı gitmek zorunda kalmaması için dua etti; ama sabah olup yağmur dinince ve hatta muson mevsiminin gelgeç kasvetinden sonra düzmece ve çocukça görünen küçük bir mavilik de belirince, aşçı içi kıyılarak, havanın tekrar kapamasını umarak, yatakta kalabildiğince kaldı. Artık daha fazla gecikemeyeceği noktaya gelince de kalktı, terliklerini giydi ve dışarıdaki helaya çıktı.

Yolda MetalBox bekçisi olan arkadaşıyla karşılaştı ve birlikte Mela Meydanı'na yürüyüp Hindistan'ın bağımsızlığı anısına üstünde Gandhi'nin heykeli olan giriş kapısından geçtiler. Heykelin altında Hintçe, "Birlik Sevgi Hizmet" yazıyordu. Sadece Kalimpong'dan değil, tüm civardaki köy ve kasabalardan, Mirik'ten, Pasumbang'dan, Soureni Vadisi'nden, Aloobari'den, Labong Vadisi'nden, Kurseong'la Peshok'tan, Mungpootista anayolundan ve daha birçok başka yerden binlerce insan geliyordu. Herkes toplandıktan sonra belgelerin ateşe verileceği karakola doğru yürüyüşe geçeceklerdi.

Aşçı, "GNLF'nin örgütleme becerileri iyiymiş," dedi; Kalimpong'da böyle bir düzen görmek zor olduğundan onları takdir etmemek elde değildi.

Dikilip beklerken saatler geçti. Sonunda, yakıcı gü-

neş iyice yükselip de gölgesi kalmadığında, birisi bir düdük çalarak harekete geçmeleri talimatını verdi.

Orak biçimli ağzını havada ışıldatarak *kukri*'lerini sallayan adamlar, "*Jai* Gurka," diye bağırdılar. "*Jai* Gurkaland! Gurkalara Gurkaland!"

MetalBox bekçisi umutla, "Bir saat sonra işimiz bitmiş olur," dedi.

•

Her şey tasarlandığı gibi gidiyordu ve halihazırda acıkmış olduklarından yemeğin hayalini kurmaya başlamışlardı; gelgelelim, kavşağa vardıklarında hiç beklenmedik bir hadise oldu. Aşçının Biju'dan gelecek mektupları beklediği ve kapatılıp kepenklerinin indirildiğini esefle fark ettiği postanenin arkasından bir kaya ve taş yağmuru kopup geliyordu.

Taşlar, ÇAT ÇAT ÇAT ÇAT, çatılara çarptıktan sonra daha büyük bir hızla uçup aşağı sektiler ve gerisin geri dönmeye başlayan insanlardan bazılarını yaraladılar.

Kan. Revan.

Suçluların kim olduğu, bunu kimin planladığı hiçbir zaman açıklığa kavuşmayacaktı...

Göstericiler, polisin tuttuğu adamlar, dediler; böylece uğradıkları saldırıya karşılık verip taşları geri atacaklar, polisin de müdahale etmek için bir bahanesi olacaktı.

Polis, yalan, dedi. Onlara göre taşları kanun ve nizama atmak için bizzat isyancılar yanlarında getirmişlerdi.

Fakat tüm tarafların kabul ettiği şey, bu saldırıdan öfkelenen kalabalığın, taşları, hepsi de çevik kuvvet zırhları ve coplarla donanmış olan *jawan*'lara atmaya başladığı. Taşlar karakolun damına isabet etti, pencereleri indirdi.

Polisler taşları alıp geri fırlattı. Kalabalığın karşısında onlar mı manevi büyüklük taslayacaklardı?

Sonra, BAM BABAM, taşlar, şişeler, tuğla parçaları, çığlıklar havada uçmaya başladı. Kalabalık taş toplamaya

koyuldu ve daha fazlasını bulmak için bir binayı talan etti; polis kalabalığı kovalamaya başladı; bu arada taşlar yağmaya devam ediyordu; insanlar, polisler, herkes isabet aldı; coplarla vurarak, taşlarla ezerek birbirlerinin üstüne atıldılar; *kukri* bıçaklarıyla doğramaya başladılar: el, yüz, burun, kulak.

Göstericiler arasında silahlıların olduğu söylentisi yayıldı... Belki doğruydu. Belki değildi.

Fakat onlar inat ettikçe, karşı koydukça, dağılmaya direndikçe polisler silahlı olduklarına daha da kanaat getirdi. Silahla desteklenmedikçe böyle bir direniş mümkün olamazdı. Yani şüpheleri bu yöndeydi.

Polisler şüphe içinde kalmanın gerilimine dayanamayıp sonunda ateş açtılar.

En öndeki göstericiler dağılarak sağa sola kaçıştılar...

Kançan Sineması'nın gerisinden doğru gelip daha da arkadakilerin itmesiyle öne sürülenler kurşunlarla yere serildiler.

Hızlı çekimli hengâmede on üç yerli oğlan can verdi.

Tarih böyle işliyordu; ağır ağır birikiyor, çabucak tutuşuyor ve bir tutarsızlık içinde, hem ileri hem geri atılarak, gençleri eski nefretlere kurban veriyordu. Hayatla ölüm arasındaki boşluk sonunda ölçülemeyecek kadar küçülüyordu.

Bu noktada, kaçanlardan bazıları dönüp, intikam bağırışlarıyla polislerin üstüne atıldılar. Silahlarını ellerinden aldılar ve bir anda kendilerinden büyük bir kalabalığın tam anlamıyla insafına kaldıklarını gören polisler yalvarıp sızlanmaya başladı. *Jawan*'lardan biri bıçak darbeleriyle öldürüldü, biri kolundan oldu, bir üçüncüsü daha bıçaklandı ve polis kelleleri, barış zamanlarında altındaki sırada şehir sakinlerinin dinlendiği, aşçının da

bazen mektuplarını okuduğu erik ağacının karşısındaki karakolun önünde, kazığa oturtuldu. Kellesi uçurulmuş bir ceset, boynundan kanlar fışkırarak, sokaktan aşağı kısacık koşuverince herkes canlı mahlûklar hakkındaki gerçeği gördü: Ölümü izleyen son bir rezalet olarak vücut kendi üstüne sıçıyor.

Polisler geri sarılan bir film gibi karakola doğru koşmaya başladı, ama meslektaşlarından bazıları onlardan önce girip kapıları kilitlemiş, dehşet içinde yerde yatıyor ve ne kadar tepinip yalvarsalar da öbürlerini içeri almıyorlardı. İzdihamın peşine düştüğü ve kendi adamlarınca ortada bırakılan polisler insanların evlerine sığınmaya başladılar.

Bir önceki gece GNLF'li gençlere yine yataklık yapmış olan Lola'yla Noni gördüler ki, üç polis Mon Ami'nin arka kapısını yumrukluyor. Hanımlar evin perdelerini örterken adamlar oturma odasında tir tir titreyerek oturdular.

Lola, "İçler acısı," dedi. "Siz mi polis olacaksınız?!" Çünkü bu sefer onlar onun insafına kalmıştı, o onlarınkine değil. "Bize bunca zamandır yardım etmediniz, ama bakın, şimdi *siz* bizim elimize bakıyorsunuz!"

"Ana," dediler ona, "ana, lütfen bizi kovma, istediğin her şeyi yaparız. Biz oğulların sayılırız."

"Sevsinler! Bana şimdi mi ana diyorsunuz?! Ne hoş, ne komik. Bir hafta önce böyle demiyordunuz ama..."

Çarşıda isyan sürüyordu. Cipler derenin uçurumuna itiliyor, otobüsler ateşe veriliyor, yangının parlaklığı çöken akşam pusunda görkemle yansıyor, hatta hintkamışı ormanlarına sıçrıyordu. İçi boş saplardaki hava genleşince kamışlar patlıyor ve silah atışlarından daha güçlü, tekrar eden seslerle yanıyordu.

•

Gönülsüz katılımcılar, suçlular ve dayak yiyen polis-

ler, herkes kaçıyordu. Bong Busti'ye ve Teesta Pazarı'na giden yan yollara dağıldılar. Aşçı kalabalıktan koparılıp başka yöne çekilmiş olan MetalBox bekçisini kaybettiği için tek başına kaçtı. Ciğeri ve bacakları elverdiğince hızlı koşuyor, kalbi göğsünde, kulaklarında ve boğazında acıyla küt küt atıyor, her nefesi zehir gibi yakıyordu. Ringkingpong Yolu'na kestirme giden dik yokuşta biraz ilerlemeyi başardıktan sonra tir tir titreyen bacaklarının onu artık çekemez olup çöktüğünü hissetti. Pazarın yukarısında, okyanusun çağlardır yıkadığı deniz kabuklarındaki izler gibi üstündeki yazıları silinen beyaz dua bayraklı hintkamışından direklerin arasına oturdu. Suç Soruşturma Dairesi'nin Victoria üslubundaki kulesiyle şimdi hepsi de şirket misafirhanesi olan İngilizlerden kalma Galingka, Tashiding ve Morgan konaklarının karanlık kütleleri arkasındaydı. Hâlâ Bayan Morgan'ın İngiltere'den getirdiği bitkilerin ekili olduğu Morgan konağının bahçesinde bir bahçıvan çömelmiş oturuyordu. Olan bitenden habersiz bir hali vardı; sanki bu hayatı geçirtecek niteliklerden azade bir nitelik geliştirmiş olarak, bir merak veya tutku olmadan, kaygısızca bakınıyordu.

Aşçı aşağıdaki yangınları ve çil yavrusu gibi dağılan insanları görebiliyordu. Alevlerin buharından geçtikçe bir serap gibi dalgalanıp kabarıyorlardı. Üstte, insanlara yüzyıllarca özgürlük veren ve koyulmuş yürekleri incelterek sevince boğan manzarasıyla sapasağlam, olağanüstü Kançencunga yükseliyordu. Fakat aşçı bunu idrak edecek halde değildi elbet ve dağın manzarasını bir daha aynı gözle görüp göremeyeceğini de bilmiyordu. Telaş, yüreğinin kapısını kemirgen bir yaratıkmışçasına eşeleyip aşındırıyordu.

Artık her şey nasıl aynı kalabilirdi? Çarşı yolunda yapışkan birikintiler halinde kan kırmızısı, içinde de herhalde gösterinin ardından piknik yapılır diye birinin ge-

tirdiği sarı dal ezmesi[1] saçılıydı; o birikintilerde sinekler de vardı, geride teki kalmış terlikler, kırık bir gözlük, hatta bir diş. Filmdeki güvenlik uyarıları gibiydi: Önce bisikletiyle işe giden bir adamın, yoksul ama sevecen ve öğle yemeğini bir sefertasıyla yanına veren karısı olan bir adamın imgesi görünüyor; derken borular ötüp hafif, umarsız bir bisiklet tıngırtısı geliyor ve o bulaşık fluluk netleşerek kana karışan dağılmış yemeğin sessiz, donuk bir resmine dönüşüyor. Bu uyumsuz renkler; evcimenliğe karışan ölümün, beklenmeyene toslayan güvenin, sevecenliğin yerini alan şiddetin görüntüleri aşçıyı hep gözyaşlarıyla karışık kusturacak gibi olurdu.

Nitekim, askerî bölgeden şehre akan tanklar yanından geçedursun, aşçı titreyerek ve ağlayarak, çalılarda saklanarak emekleye emekleye Ço Oyu'ya döndüğü şu an da bunu yapıyordu. Tanklarsa yabancı düşmanlar yerine, hazırlandıkları, nefretlerini biriktirdikleri Çinliler yerine şimdi kendi insanlarına karşı savaşmak zorundaydı...

Kendinden hoşnut olarak patatesin pazarlığını yaptığı ve manava mutlu bir ayrıcalıkla hakaret, evet *hakaret* ettiği, bozuk mahsulü hakkında ağzından çıkan kaba sözcüklerin tadını çıkardığı bu yer, bu çarşı; sağır terzilere, beceriksiz tesisatçıya, boynuz biçimli kremalı kurabiyeleri yapan eli ağır fırıncıya karşı tam bir güven duygusuyla kendini kaybettiği bu yer; *esas olarak* herkesin bir yerinin olduğu, medeni bir yer olduğu bilgisiyle güven içinde yaşadığı bu yer; asabiyetin *tatlılığı* içinde varlığını sürdürdüğü bu yer – ona şimdi yanıldığını söylüyordu. Kalimpong'da istenmiyordu, buraya ait değildi.

O an, oğlunu bir daha hiç görememenin korkusu sardı içini...

1. Herhangi bir baklagil ürününü suda ıslatıp baharat, yeşillik, yağ, soğanla karıştırarak elde edilen koyu kıvamlı ezmeden oluşan bir Hint yemeği. (Y.N.)

Onca yıldır gelen mektuplar, kendi umudunun ona yazmasından başka bir şey değildi. Biju sadece bir düşünce alışkanlığıydı. Yoktu öyle biri. Yoksa olabilir miydi?

44

Değişen mevsimler boyunca, kış ve çiçekli bahar, yaz, sonra yağmur ve yine kış boyunca korkunç olaylar büyüyerek devam etti. Yollar kapalıydı, her gece sokağa çıkma yasağı vardı ve Kalimpong kendi çılgınlığına hapsoldu. Yamaçlardan ayrılamıyordunuz; hatta mümkünse kimse evinden çıkmıyor, barikat kurup kendini içeri kilitliyordu.

Eylemlere katılmaya isteksiz bir Nepalliyseniz işiniz zordu. MetalBox bekçisi dayak yemiş, "*Jai* Gurka," demeye zorlanmış ve davaya bağlılık yemini için Mahakala Tapınağı'na sürüklenmişti.

Fakat Nepalli değilseniz işiniz daha da zordu.

Bengalliyseniz ömrünüz boyunca tanıdığınız insanlar sokakta sizi görmezden geliyordu.

Bihariler, Tibetliler, Lepçalar ve Sikkimliler bile sizi görmezden geliyorlardı. Bir azınlığın önemsiz kalabalığı olan, iki tarafın da ağına takılabilecek küçük ve güçsüz sayılardan ibaret olan onlar, Bengallileri tartışmanın karşı tarafına yerleştirerek düşman yerine koymak istiyorlardı.

Lola, "Bunca yıldır," dedi, "yolun aşağısındaki Tshering'in dükkânından yumurta alırım. Geçen gün gözümün içine baka baka kalmadığını söyledi. 'Tam şurada

bir sepet dolusu görüyorum, nasıl kalmadığını söylersin?' deyince, 'Onlar satıldı,' demesin mi?"

Çıkışta arkadaşı Bayan Thondup'un kızının girdiğini görünce, "Pem Pem," diye seslendi. Lola'yla Noni daha birkaç ay önce, hintkamışı sürgünlü bıldırcın yumurtaları, ayaklarının altındaki tüylü Tibet halılarıyla onun başka bir yerdeki başka bir hayata dikkat çeken evinde kibarca hoşbeş etmişlerdi.

"Pem Pem??"

Pem Pem, Lola'ya utanmış, yalvaran bir bakış atıp aceleyle yanından geçti.

Lola, "Demek bir anda yanlış tarafa düştük, öyle mi?" dedi. "Kimseye güven kalmamış."

Kız kardeşler Mon Ami'nin aşağısındaki kayalık çıkıntıda, kaçak kulübe sırasının arasında kırmızı ve altın bayraklı küçük bir tapınağın dikildiğini fark ettiler. Artık sonsuza kadar hiçbir yetkili –ne polis, ne devlet, kimse– buradaki toprak gaspının meşruiyetini sorgulayamazdı. Burasına bizzat tanrılar rıza vermişlerdi. Kalimpong'da belediyenin yasakladığı yapıların yanında, emlak işgalcisi dehanın bir eseri olarak, mantar gibi küçük ibadethaneler bitiyordu. Ve işgalciler yumak halindeki kaçak bağlantılarla telefon hatlarına, su borularına, elektrik hatlarına giriyorlardı. Lola'yla Noni'ye illallah dedirtecek kadar armut veren ağaçlar –"Her Allahın günü kremalı armut tatlısı, her Allahın günü!"– bir gecede talan ediliyordu. Brokoli bostanı artık yoktu; bahçe kapısının oradaki alan tuvalet olarak kullanılıyordu. Lola'yla Noni geçerken küçük çocuklar onlara tükürmek için sıraya giriyorlardı ve işgalcilerden birinin köpeği hizmetçi Kesang'ı ısırdı. Kesang, "Bakın, köpeğiniz beni ısırdı, mikroptan ölmemem için şimdi yarama yağ ve zerdeçal sürmeniz gerek," dedi.

Fakat onlar gülmekle yetindiler.

•

GNLF'li gençler ırmağın orada, Peder Booty'nin benekli kelebeği fotoğrafladığı köprünün öbür yanındaki devlet dinlenme tesislerini yakmışlardı. Aslında, verandalarında Hindistan Devlet Teşkilatı üyelerinin kuşaklar boyu dikilerek oranın sükûnetine, dağlardaki gündoğumu ve günbatımlarının havada asılı kalan semavi huzuruna hayran kaldıkları orman teftiş bungalovları ilin dört bir yanında yanıyordu.

Trafo yakılmıştı, başbakanın yeğeninin evi de. Müzakerelerden sonuç alınamazken fünyelerle toprak patlatılıp kaydırılıyordu. Kalimpong bir hayalet şehre dönüşmüştü, rüzgâr melankolik sokaklarda yuvarlanıyor, çöpler engelsizce uçuşuyordu. GNLF'nin başlangıçta haklı olduğu yanlar vardıysa bile, artık işler fena halde çığrından çıkmıştı; o günlerde bir kişinin kızgınlığı bile bütün yamacı ateşe vermeye yeterdi.

•

Kadınlar sokaklarda aceleyle gidiyorlardı. Erkekler, GNLF onları polis muhbiri, polis de militan diye suçlayacak, sudan bir sebeple evlerinden alıp işkence edecek korkusuyla tir tir titriyorlardı. Bilenler için bile araba kullanmak tehlikeliydi, çünkü tuzaktan başka bir şey değildi onlar; araçlar çevrilip çalınıyordu; yaya olarak çok daha hızlı hareket edilebiliyor, belanın sesi geldiğinde ormanda saklanabiliyor, *jhora*'ların sularında yürüyerek patikalardan evlere ulaşılabiliyordu. Zaten GNLF'li gençler son kalanı da hortumladıklarından, bir süre sonra yakıt kalmadı ve benzinciler kapandı.

•

Aşçı, "Her şey yoluna girecek, kötü bir zamandan geçiyoruz, dünya hali bir devrandır, kötü şeyler olur, ge-

çer, işler yine düzelir..." diye kendine telkin ederek sakinleşmeye çalışıyordu. Oysa sesinde inançtan çok yakarış, bilgiden çok umut vardı.

Olanlardan sonra –tüfek hırsızlığı ve gösteriden sonra, Nepalli olmayan biri olarak buradaki hayatının kırılganlığını gördükten sonra– kendini doğru dürüst teskin edemez hale geldi; kimse yoktu, hiçbir şey – netameli bir durumun gölgesi dışında. Ama daha da büyük bir fenalığın eli kulağında olduğundan emindi. Biju neredeydi, neredeydi? Her gölge onu irkiltiyordu.

Dolayısıyla kepenklerini indirmiş çarşıya genelde Sai gidiyor ve el altından hızlı iş çevirmenin işaretini veren yarı açık arka kapısıyla bir dükkânın veya camına dayalı karton levhasıyla bir avuç fıstık veya birkaç yumurta satan bir kulübenin arayışına çıkıyordu.

Sai'nin yaptığı bu cılız alışverişler sayılmazsa neredeyse bütünüyle bahçeden besleniyorlardı. Ço Oyu'dakiler ilk kez yamacın gerçek yemeklerini yiyorlardı. Pembe çiçekli, düz yapraklı *saag dalda*;[1] aşçının kulübesi çevresinde bol miktarda yetişen *bhutiya dhaniya*;[2] taze kabak veya balkabağı filizleri; orman patikalarında çalıların arkasından beliren kadınların sattıkları kıvırcık *ningro* eğreltiotu filizleri, eğreltiotlarına sarılı *çurbi* peynirleri ve su kovalarındaki sarı dilimli hintkamışı sürgünleri. Yağmurun ardından tavuk kadar leziz ve yelpaze gibi açılan tepeleriyle Kançencunga kadar görkemli kocaman mantarlar göveriyordu. İnsanlar Peder Booty'nin metruk bahçesinden istiridye mantarı topluyorlardı. Mantarın pişerken çıkardığı kokular şehre bir süre refah ve konforun şaşırtıcı havasını yaydı.

1. (Hint.) Bitkisel yağda ıspanak kavurması. (Ç.N.)
2. (Hint.) Bhutan kişnişi. (Ç.N.)

Sai bir kilo yaş *atta* ve biraz patatesle eve geldiği bir gün verandada aşçı ve yargıca ricacı olan, daha öncesinden bir vesileyle hatırladığı iki kişiyi gördü.

"Ne olur, sahip..." İşkence gören adamın karısıyla babasıydı yine.

Aşçı onları gördüğünde, dehşetle, "Hayır, olamaz," demişti, "hayır, olamaz, *baap re*, buraya ne diye geliyorsunuz?" Oysa biliyordu.

En yoksul kesimdi onlar, var olup olmadığı bile sorgulanabilecek kadar ince bir çizgide yürüyen, asilerle kanun, soyulmakla (polise gitseler kim dinlerdi onları?) başkalarının işlediği suçların günah keçileri olarak polisçe avlanmak arasındaki hayali çizgide yürüyenler.

En aç olanlar onlardı.

•

Aşçı, "Neden gelip burada sorun çıkartıyorsunuz? Polisin kocanı almasıyla bir ilgimiz olmadığını söylemiştik size. Onu suçlayan veya döven biz değiliz... Bize söyleselerdi daha o an gidip adamın o olmadığını anlatırdık... bize haber verilmedi... Size ne borcumuz var?" dedi. Fakat bir yandan da Sai'nin getirdiği *atta*'dan veriyordu ki... yargıç, "Onlara bir şey verme!" diye bağırdı ve satrancına döndü.

Ellerini kavuşturup başlarını eğerek, "Lütfen, sahip," diye yalvardılar. "Bize yardım edecek kimimiz var? Hiç yemeden nasıl yaşarız? Sonsuza kadar hizmetkârınız oluruz... Tanrı size karşılığını verir... Tanrı sizi ödüllendirir..."

Fakat yargıç nuh diyor, peygamber demiyordu.

Yine dışarı güdülerek kapının dışında oturmaya başladılar.

Yargıç, aşçıya, "Onlara gitmelerini söyle," dedi.

Aşçı, *"Jao jao,"* dedi, ama köylerine dönmek için ormanda beş altı saat yürümeden önce dinlenmeye ihtiyaçları olabileceği ihtimalinden korkuyordu.

Yine kalkıp, rahatsızlık vermemek için, biraz daha yukarıda bir yere kuruldular. Yine Mutt'u gördüler. Dünyadan habersiz, en sevdiği esintili yere burnundan bağlanmıştı. Bir anda yüzü aydınlanan kadın, adama, "Öyle bir köpeği satsak dünya kadar para kazanırız..." dedi. Mutt kokudan uzun, ama uzun bir süre başını kaldırmadı. Yargıç orada olmasa uzanıp... onu alıvereceklerdi.

•

Ço Oyu'dakilerin bu önemsiz ama sinir bozucu insanları unuttukları birkaç gün sonra yine geldiler.

Bu sefer kapıda değillerdi; *jhora* çukurunun hemen altına saklanıp, koku eksperi Mutt'un günlük arazi turu için meydana çıkmasını beklediler. Kokuları tekrar tekrar keşfedip geliştirmek, ucu bucağı olmayan bir sanat dalıydı. Zamanla daha da ustalaştığı ve kişiliğinin belli yön ve derinliklerini açığa çıkartan eski bir gözdesiyle meşguldü Mutt. Tam anlamıyla işine dalmışken, farkına varmadığı davetsiz misafirler sinsice yaklaşıp üstüne atıldılar.

Neye uğradığını şaşırarak acıyla havlamaya çalıştı, ama berikiler ırgatlıktan güçlü elleriyle derhal ağzını mengeneye aldılar.

Yargıç küvette banyo yapıyor, aşçı yayıkta tereyağı yapıyor, Sai yatağında zehir zemberek bir fısıltıyla, "Gyan, seni aşağılık, arkandan ağlayacağımı mı sanıyorsun?" diye söyleniyordu. Ne bir şey gördüler, ne de duydular.

Saldırganlar Mutt'u kaldırıp bağladılar ve bir çuvala koydular. Adam çuvalı omzunun üstüne attı ve dikkat çekmeden kasabayı geçtiler. Dağın yamacı boyunca yürüdükten sonra onca yolu inip, Relli'den karşıya geçip,

mavi yeşil bir deniz gibi kabaran üç sırtı aşıp, asfalt döşeli hiçbir yola yakın olmayan küçük mezralarına ulaştılar.

Baba, "Bizi bulmazlar mı sence?" diye sordu gelinine.

"O kadar yürüyemezler, arabayla da gelemezler. İsmimizi bilmiyorlar, köyümüzü bilmiyorlar, bize soru sormadılar."

Haklıydı.

Polis bile dövüp kör ettikleri adamın adını öğrenme zahmetine girmemişti. Bir de köpek mi aramaya çıkacaklardı?

Çuvalın üstünden mıncıkladıkları Mutt'un sağlıklı bir hali vardı; etli butluydu ve onlara biraz para kazandırmaya hazırdı. "Belki onu doğurtup yavrularını satabiliriz..." (Yamaçtaki kaba saba serserilerin, yaltaklanıcı sahipsizlerin, işbirlikçi beyzade köpeklerinin dikkatini çekmeye başladığı uzun zaman önce gezici bir veterinerin onun icabına baktığını bilmiyorlardı tabii.)

"Çuvaldan çıkaralım mı?"

"İyisi mi kalsın. Yoksa havlar durur..."

45

Gulf Air uçağı, havada tekleyerek güç bela giden bir otobüs misali kendini zor bela götürüyor gibi görünse de yolcuların çoğu bu mecalsizliğe hemen uyum sağladılar. Evet, dizleri iki büklüm, tavan başlarının hizasında, terden vıcık vıcık, kaderlerine teslim olsalar da mutlu olarak eve gidiyorlardı.

İlk durak Heathrow'du ve yolcular havaalanının küreselleşen yeni çağa uygun olarak düzeltilmektense eski sömürge çağında geri bırakılan uzak bir köşesinde neredeyse emekleyerek dışarı çıktılar.

Üçüncü Dünya seferlerinin hepsi buraya demir atar, aileler aktarmalarını beklemek için koca bakteri öbekleri gibi günlerce yere çökerdi; ayak uzatacak alanı daha geniş ve özel TV'si olup şu çevik ve mantıklı seferleri yapan, sıçıp işeyen kanlı canlı insanlar olduklarına inanılmasını güçleştirircesine tek bir toplantı için vızır vızır uçan Avrupalı-Kuzey Amerikalı yolcuların gelip gittiği yerse uzun bir yürüyüş mesafesindeydi. İpek ve kaşmir, beyaz dişler, Prozac, dizüstü bilgisayar ve öğle yemeği için yedikleri Milano adındaki sandviçler.

Frankfurt. Bir uçak dolusu insan geceyi benzer bir karantinaya alınmış bölgede geçirdiler: bir morgu işgal

edercesine, vızıldayan ışıklardan korunmak için yüzlerini bile örterek yere serilmiş binlerce can.

Bir otobüs gibi New York-Londra-Frankfurt-Abu Dabi-Dubai-Bahreyn-Karaçi-Delhi-Kalküta yapan uçak, Körfez ülkeli insanların zor zahmet binmesi için yine durdu. Yarış eder gibi gelip –Çabuk! Çabuk!... Çabuk!!– viski için el bagajlarının fermuarını açıp doğruca şişeden içmeye başladılar. Uçağın penceresinde küçük eğri büğrü buz kristalleri oluştu. İçerisi sıcaktı. Biju kendi tepsisinden körili tavuğunu, pirinçli ıspanağını, çilekli dondurmasını yiyip ağzını dondurmanın boş kupasına çalkaladı, ardından bir akşam yemeği daha almaya çalıştı. Sarhoş erkeklerin yuhaladıkları, geçerken çimdikledikleri, "Sheila! Raveena! Kusum! Nandita!" diye adlarıyla çağırdıkları hostesler, "Maalesef yemeğimiz sınırlı," dediler.

Ter kokusunun üstüne şimdi bir de yemekle sigaranın ağır kokusu, koca uçağın geri dönüşümlü soluğu, tuvaletin büyüyen ufuneti binmişti.

Aynı tuvaletin aynasında Biju kendini selamladı. İşte, Amerikan başkanının adını veya başka bir şeyini bilmeden, kıyısında oyalandığı ırmağın adını öğrenmeden, turistik yerlerin –ne Özgürlük Anıtı, ne Macy's, ne Küçük İtalya, ne Brooklyn Köprüsü, ne Göçmen Müzesi– bile hiçbiri hakkında bir şey işitmeden; Barney Greengrass'ta *bialy*[1] böreğini, Jimmy's Shanghai'da yuvalamayı, Harlem turunda gospel kiliselerini görüp tatmadan evine dönüyordu. Issız okyanus üstünden dönüyor ve böyle bir manzaranın insanı ancak kederlendirebileceğini düşünüyordu. Artık, diye söz verdi kendine, bu bakış açısını unutacaktı. Bir taksi alacaktı. Tasarrufları azdı; bunca yıldır

1. Musevilerin yaptığı soğanlı bir tür hamur işi. (Y.N.)

ayakkabısının, çorabının, iç çamaşırının içinde biriktirmişti, ama yapabileceğini düşünüyordu. Pazarın kurulduğu günler, gösterge panelinin üstünde altın şeritleri ve tanrılarıyla, *PAVpumPOM pav* veya *Tii-di-dii DİI-TİI-di-dii* diye öten komik kornasıyla yamaçta yukarı aşağı sefer yapacaktı. Ve duvarları sağlam olan, çatısı her muson mevsimi uçmayan bir ev inşa edecekti. Babasıyla buluşacağı sahneyi bir film gibi kafasında tekrar tekrar oynattı, böyle bir mutluluğun ve duygusallığın düşüncesiyle biraz ağladı. Akşamları dışarıda oturup *çhang* içecek, sarhoş adamların birbirlerine naklederken işittiği türden fıkralar anlatacaktı:

Bir gün Santa Singh'le Banta Singh bir şey yapmadan vakit geçiriyor, gökyüzüne bakıyorlarmış, sonra birdenbire bir savaş uçağı geçmiş, içinden paraşütle adamlar atlamış, tarlalarda onları bekleyen askerî ciplere binip evlerine gitmişler. Santa, Banta'ya, *"Arre, sala,*[1] hayat işte," demiş, "paralarını nasıl kazandıklarına bak." İş bulma kurumuna gitmişler ve birkaç ay sonra uçakta gidiyorlarmış. Santa, *"Wahe Guruji Ka Khalsa, Wahe Guruji Ki Fateh,"*[2] demiş ve atlamış. Banta da, *"Wahe Guruji Ka Khalsa, Wahe Guruji Ki Fateh,"* demiş ve o da atlamış.

Bir saniye kadar sonra, Santa, *"Arre*, Banta," demiş, "bu *sala* paraşüt açılmıyor."

Banta, "Doğru söylersin Santa," demiş, "benimki de açılmıyor. Devletin *intizam*'ından bu kadar, hele yere indiğimizde şu *bhençoot* cipler orada olmasın da, sen o zaman gör."

1. (Hint.) Yakın arkadaşlar arasında "ahbap" gibi bir hitap şekli, fakat yakın olmayanlar arasında hakaret anlamı taşır. (Ç.N.)
2. (Hint.) Sihlerin selam ve savaş çığlığı: "Saf insan Tanrı'ya aittir, zafer Tanrı'ya aittir." (Ç.N)

46

Sai pencereden dışarı baktı, ama gürültünün ne olduğunu anlayamadı.

Yargıç, "Mutt, Mutt!" diye bağırıyordu. Yemek saati gelmişti ve aşçı ona kabaklı ve Maggi bulyonlu Nutrinugget soya maması pişirmişti. Böyle şeyler yemesi yargıcı endişelendiriyordu, ama etin sonunu zaten ona vermişlerdi; yargıç kendiyle Sai'yi men etmiş, aşçıya gelince, et yemek gibi bir lükse o zaten hiçbir zaman sahip olamamıştı. Neyse ki Mutt'un *çapati*'leri için hâlâ biraz fıstık ezmesiyle süttozu vardı.

Gel gelelim, Mutt cevap vermiyordu.

"Mutty, Mutt, yemek..." Yargıç bahçeyi dolaştı, kapının dışına çıkıp yolda bir yukarı bir aşağı yürüdü.

"Yemek yemek...

"Mutty Mutt? MUTT?" Sesi kaygılanıyordu.

İkindi akşama döndü, sis bastı, ama Mutt gelmedi.

Yargıç tüfekler için gelen gerilla kılıklı gençleri hatırladı. Mutt havlayınca oğlanlar okul kızları gibi bağrışarak basamaklardan inip çalıların arkasına sinmişlerdi. Oysa Mutt da korkmuştu; sandıkları gibi yürekli bir köpek değildi o.

"MUTT-MUTT MUTTY-MUTTMUTTYMUTT MUTT?!"

Karanlık çöktüğünde hâlâ gelen giden yoktu.

Yargıç, Kalimpong'da gece basarken iktidarın el değiştirdiğini her zamankinden daha bir şiddetle hissediyordu. Böyle kudretli, böyle muazzam, katıksız bir karanlığa karşı koyamazdınız. Ellerindeki en büyük el feneriyle çıktı, ormana beyhude tuttu; çakallara kulak verdi; bütün gece verandada bekledi; sarhoşların düşen fenerleri kayan yıldızlar gibi inişe geçerken karşıdaki görünmez dağ yamaçlarını gözledi. Şafak sökerken artık deliye dönmüştü. Onu gören var mı diye sormak için *busti* evlerine kadar gitmeyi göze aldı; sütçüye ve Mutt'un o kadar sevdiği *khari* çöreklerini ve sütlü gevrekleri koyduğu yamru yumru kalaylı kutusuyla evinde oturan fırıncıya sordu.

"Hayır, *kutti*'yi[1] görmedik."

Yargıç *kutti* dendiğini duydukça kızıyor, ama şu an yardımlarına ihtiyaç duyabileceği insanlara bağırmayı göze alamadığı için kendini tutuyordu.

Tesisatçıya, elektrikçiye sordu. Mutt'a battaniyeden göbeği tokalı kışlık bir ceket yapan sağır terzilere işaret dili kullandı, faydasız.

İfadesiz suratlarla, kimi kızgın gülüşlerle karşılaştı. *"Saala Maçoot..."*[2] ne sanıyor? Köpeğini aramaya çıkacağımızı mı?" İnsanlar hakarete uğramış gibi hissediyorlardı. "Böyle bir zamanda. Yiyecek bile bulamıyoruz!"

Bayan Thondup'un, Lola'yla Noni'nin, kendi için olmasa bile Mutt'un hatırı veya meslek, mevki veya dinlerinin hatırı için ilgi gösterebilecek herkesin kapısını çaldı. (Misyonerleri özlüyordu; onlar onu anlar ve görev gereği yardıma gelirlerdi.) Kime başvurduysa onu yakın

1. (Hint.) Kancık. (Ç.N.)
2. (Hint.) Namussuz orospu çocuğu. (Ç.N.)

bir facianın beklentisiyle karşıladı. Umutlu bir zamandalar mıydı ki? Mutt'un kör talihini çoktan kabullenmişlerdi ve konuştukça yargıcın onları boğası geliyordu.

Bayan Thondup: "Pahalı mıydı?"

Yargıç onu hiç öyle düşünmemişti, ama evet, Kalküta'daki İrlanda seterlerinde uzmanlaşan bir merkezden pahalıya almıştı onu. Yanında şeceresiyle: "Baba: Cecil. Anne: Ophelia."

"*La ma ma ma ma*, çalmış olmalılar, yargıç," dedi Bayan Thondup. "Bizim köpeklerimiz Ping'le Ting'i de ta Lhasa'dan getirmiştik, ama buraya geldikten sonra Ping ortadan kayboldu. Hırsız yavrulaması için götürmüş, onu çiftleştirdikçe çiftleştirmiş. Sizce de iyi bir gelir kaynağı değil mi? Şuradan yirmi kilometre aşağı inin, her yerde Ping'in sulandırılmış türevlerini görürsünüz. Sonunda kaçıp kurtuldu, ama kişiliği tamamen değişmişti." İhtiyar ağzından salyalar akıtarak yargıca dik dik bakan kurbanı gösterdi.

Potty Amca: "Biri seni soymayı aklına koymuş olmalı, yargıç sahip... engelleri ortadan kaldırmış olmalı. Şu Gobbo yok mu? Yıllar önce benim Kutta Sahip'imi zehirlemişti."

"Ama daha yeni soyulduk."

"Bir başkası daha niyetlenmiş olmalı..."

Afgan prensesler: "Köpeğimiz –bilirsiniz, Afgan tazısı– babamızla seyahat ederken bir gün kayboldu. Onu Nagalar yemiş, evet, onlar köpek yiyorlar – Frisky'yi yemişler. Kölelerimiz bile –evet, kölelerimiz vardı– onları canlarıyla tehdit etmemize rağmen vaktinde yetişip onu kurtaramadılar."

Lola: "Biz Hintlilerin derdi hayvan sevgimizin olmaması. Köpekler, kediler sanki sadece tekmelemeye var. Engel olamıyoruz; dövüyor, taş atıyor, işkence edi-

yor, hayvan ölene kadar rahat etmiyor, ancak o zaman mutlu oluyoruz –güzel! Burnu sürttü! Ortadan kalktı! Gitti bitti!– böylesi daha hoşumuza gidiyor."

•

Ne yapmıştı? Ona haksızlık etmişti. Mutt'u hayatta kalma şansının olmadığı bir yere, yabani, kaçık bir yere getirmişti. Bhutia dağ köpekleri –şiddetin izleriyle çarpıklaşmış sırıtışları, kanaya kanaya sertleşmiş kulaklarıyla savaş yaralı mastılar– onu parça parça ederlerdi. Her dere çukurunda, çiçekleri taze sulu ve papanın cüppesi gibi bembeyaz, ama sanrılatıcı itüzümleri yetişirdi; onun özsuyundan içmiş olabilirdi. Ço Oyu'nun arkasındaki dere kıyısında karıkoca yaşayan bisküvi kutusu kalınlığındaki kobralar onu ısırmış olabilirdi. Sanrılayan, kudurduklarından içemeyen, yutkunamayan çakallar susuz, çok susuz olarak ormandan inmiş olabilirdi. Daha iki yıl önce şehre kuduz salgını bulaştırdıklarında çoğu insanın güç yetiremediği aşıyı Mutt'a yaptırmıştı. Onu kurtarmıştı, ama öbür yandan sokak köpekleri kamyon kamyon toplanıp (ömürlerindeki tek yolculuğun lüks bir hayata doğru olduğunu sanarak gülümseyip kuyruk sallıyorlardı) itlaf ediliyor, üç bin rupiyi ödeyemeyecek kadar meteliksiz koca aileler ölüyordu; isyan korkusundan, hastane çalışanlarına ilaçlarının olmadığını söylemeleri talimatı verilmişti. Kuduzluğun çıldırma nöbetleri arasında sağduyu anları da oluyor, kurbanlar kendilerine ne olduğunu adamakıllı, delirmenin neye benzediğini, nasıl bir his olduğunu adamakıllı öğreniyorlardı...

Yargıç gösterdiği bu özenin köpeğini her tür zarardan koruyacağını sanıyordu.

Oysa kibrinin bedeli büyük olmuştu.

Silah hırsızlığının üstüne Ço Oyu'ya gelen bölge yargıcını görmeye gitti, fakat sorunlar onun da iyi huylu-

luğunu almış götürmüştü. Yargıcın çarkıfelek çiçeklerine iltifat eden bahçe heveslisinin yerinde yeller esiyordu.

"Saygıdeğer beyim," dedi yargıca, "ben de hayvanları seviyorum, fakat böyle bir zamanda... göze alamayacağımız bir israf olur bu..."

Zaten vişneli özel tütününden de vazgeçmişti; bu devirde utanç verici olurdu. Ulusun bütünlüğü tehlikeye girince insan tekrar tekrar hep Gandhi usulü bir sadeliğe, mercimekli pirinçli *dal*'a, *namak*'lı[1] *roti*'ye dönme ihtiyacı hissediyordu.

Yargıç, "Fakat bir şey yapamaz mısınız..." diye üsteledi ve ellerini kaldırıp çaresizlikle iki yana açtı. "Bir köpek! Yargıç, ağzınızdan çıkanı kulağınız duyuyor mu? İnsanlar öldürülüyor. Ne yapabilirim? Bu konulara büyük saygım var... kayırmacılıkla suçlanacağımdan çekinmeme rağmen bunlara zamanımı ayırdığım oldu... fakat ortada bir acil durum var. Kalküta'da, Delhi'de kanun ve düzenin bu kadar bozulmasından büyük endişe duyuluyor ve bizim en nihayetinde düşünmemiz gereken de bu, öyle değil mi? Bu ülke bizim. Gerektiğinde bunun sıkıntısına katlanabilmeliyiz ve sizin gibi tecrübeli birine bunu açıklamaya ihtiyaç olmadığını biliyorum..." Bölge yargıcı kasten kabalık ettiğini anlatan yapışkan bir bakışla gözlerini yargıca mıhladı.

Yargıç karakola gitti; arka odadaki bir adamı sanki onu sindirmek, ondan rüşvet koparmak için kasten bağırtıyorlardı.

Karşısındaki polis memurlarına baktı. Onlar da küstahça ona baktılar.

İçerideki adama unutamayacağı son bir ders vermek için hepsi sabırla girişteki odada bekliyordu. Kıs kıs gül-

1. (Hint.) Tuz. (Ç.N.)

meye başladılar. "Ha, ha, ha. Köpeği için gelmiş! Köpek mi? Ha, ha ha ha ha... *Çatlak!*" Alay ederken sinirlenmeye başladılar. "Vaktimizi boşa harcamayın," dediler. "Gidin."

Acaba tüfek hırsızlığının üstüne içeri aldıkları adamın adını biliyorlar mıydı? Yargıç ısrarla sordu. Aklına düşmüştü işte, merak ediyordu, sorumlusu o olabilir miydi?

Hangi adam?

Tüfeklerini çalmakla suçladıkları adam... polisi itham ettiğinden değil, ama karısıyla babası onu ziyarete gelmişlerdi ve zor durumda görünüyorlardı... Öyle biri olmadığını söylediler, neden söz ediyordu? Artık vakitlerini boşa harcamaktan vazgeçip *gider* miydi? Arka odadaki kurbanın bağırtısı, yargıca çok da üstü kapalı olmayan bir mesaj vermek istercesine, şiddetlendi.

•

İnsanlığın hak ettiği cezanın ne kadar büyük olması gerektiğini düşünemiyordu bile. İnsan hayvana eşit değildi, tırnağı bile olamazdı. İnsan hayatı rezilken, kokuşmuşken, kimseye bir zarar vermeden kibarca yaşayıp giden harikulade canlılar vardı yeryüzünde. Yargıç, "Ölen *biz* olmalıyız," diye neredeyse ağlıyordu.

•

Dünya Mutt'un değerini bilememişti. Güzelliğin değerini bilememişti; zarafetin değerini bilememişti. Fakat bu dünyayı terk edeyim, kendimi ondan çekeyim derken bunun acısını Mutt çekmek zorunda kalacaktı.

Yargıç nüfuzunu yitirmişti... Görüntüyü kurtarmak için biraz "efendim sahip *huzoor*", ama bunlar artık cilanın son tortularıydı; hakkında gerçekten ne düşündüklerini biliyordu.

Birdenbire niçin İngiltere'ye gidip Hindistan Devlet Teşkilatı'na katıldığını hatırladı; artık her zamankinden

daha berraktı; gel gelelim, o iktidar makamı artık yoktu, yıllar yılı süren insanlardan kaçışın ve sinikliğin içinde parça parça erimişti.

"Çörek, kuçu kuçu, din din, sütlüm, khana, ishtoo, lapacım, dalia, çalo, arabam, pom-pom, du-du, volki..."

Mutt'la onun arasındaki tüm dilleri bağırdı, kreşten çıkma sevgi sözcüklerini Himalayaların üstünden aşırdı, tıkırtısını duyduğunda yaylı sırıktaymış gibi dört ayak birden zıpladığı –hoop!– tasma kayışını salladı.

"Volki, baba, bıdık...

"Mutt, kuzum, küçük pirzolam..." diye feryat etti, ardından, "beni bağışla, küçük köpeğim... Her kimseniz lütfen onu serbest bırakın..."

Mutt'un anısını, güneşte şekerleme yaparken dört ayağı havada göbeğini nasıl ısıttığının görüntüsünü canlı tutuyordu. Geçenlerde şu uyduruk kabak yemeğini, sanki sebze değil de bir böcekmiş gibi, nasıl da vızıltıyla bahçede dolaştırmış, sonra bir parçasını hayretten-açık-ağzına bırakmış, Mutt da hayranlıkla alelacele yutuvermişti.

Hayalinde ikisini yatakta sımsıcak canlandırdı: iyi geceler, günaydın.

*

Günbatımında ordu, sokağa çıkma yasağına uyulup uyulmadığını sıkı sıkıya kontrol etmek için meydana çıktı.

Bir asker, "Eve dönmelisiniz, efendim," dedi.

Askeri geriletmek için, İngiliz aksanıyla, "Çekil yolumdan," dedi yargıç, ama asker, yargıç acelesi yokmuş gibi öfkeyle eve dönene kadar güvenli bir mesafeden takibe devam etti.

"Ne olur, eve dön, canım, sevgili kızım,
Prensesim, Düşesim, Kraliçem,

Can-can, pon-pon, guguk kuşum, cicim simsim,
Yaramaz kızım,
Çiki-çiki, yemek zamanı,
Elmasım Pırlantam,
Çay saati! Bisküvi!
Hayatım! Bıldırcınım!
Kemiği yakala!"

Sözleri işitecek bir köpek olmayınca ne kadar gülünç geliyordu.

Yargıcın ağzından çıkanlara şaşıran asker uysalca peşinden geliyordu.

Evli olanlara ayrılan ve doğayı çirkinleştiren beton bloklardaki karısına, bu işte bir yanlışlık olduğunu anlatacaktı.

Densizce şeyler oluyordu.

Modern tesisat ve ev gereçlerine tek kelimeyle bayılan yeni evli karısı, "Ne?" dedi.

"Bu bunak insanlara ve onların hayvanlarına neler olduğunu Tanrı bilir," dedi, "garip garip şeyler..."

Sonra konuştuklarını unuttular, çünkü ordu hâlâ iyi besleniyordu ve karısı, askere, onlara tahsis edilen onca tereyağını yasalara aykırı olmasına rağmen geniş aileleriyle paylaşabileceklerini ve bir piliç genelde altı ilâ sekiz yüz gram çekerken onlara dağıtılanın neredeyse iki katı olduğunu haber veriyordu: Ordunun tavuk tedarikçisi kuşlara su mu basıyordu ne?

47

Bu arada, gösteri sonrasında takviye edilen polis kuvvetleri GNLF'li delikanlıları avlıyor, uzak mezraları tarıyor, Gurkaland yandaşlarını Marksistlerden, Kongre Partisi'ni destekleyenlerden, hiçbir şey umurunda olmayanlardan ayıklamaya çalışıyordu. Kapanan çay bahçelerine baskın yapıyor; işletmeciler Assam'daki büyük çiftlik sahiplerine ayaklanmacıların nasıl saldırdıklarını hatırlayarak özel uçaklarıyla Kalküta'ya uçuyorlardı.

Aranan kanun kaçakları polisle köşe kapmaca oynuyor, şehrin zenginlerinin evlerinde yatıyorlardı: Lola'yla Noni, doktor, Afgan prensesler, emekli devlet görevlileri, Bengalliler, yabancılar, evleri aranmayacak kim varsa.

*

Nepal ve Sikkim sınırından geçişler olduğu, hareketi yöneten emekli ordu mensuplarının bomba düzeneği kurmak, polisi pusuya düşürmek, köprüleri havaya uçurmak üzere hızlı eğitimler verdikleri hakkında haberler geliyordu. Halbuki kim baksa bu gençlerin daha çocuk olduklarını, tarzlarını Rambo'dan aldıklarını, kafalarının kung fu ve karate hareketleriyle dolu olduğunu, çalıntı motosikletler, çalıntı ciplerle kakara kikiri ortalıkta dolaşıp harika vakit geçirdiklerini görebilirdi. Ceplerinde para ve silah vardı. Filmlerde yaşıyorlardı. İşlerini bitir-

diklerinde taklit ettikleri şeylerin üstesinden gelecek, yeni filmler artık onlardan ilham alacaktı...

Geceleri maskelerle dolaşıyor, bahçe kapılarının üstünden tırmanıyor, evleri yağmalıyorlardı. Şala sarınarak yürüyen bir kadın gördüklerinde o şalı açtırıyor ve altında saklanan pirinçle azıcık şekere el koyuyorlardı.

Çarşı yolundaki ağaçlardan düşmanların kolları, bacakları sarkıyordu... ama hangi taraf ve kimin düşmanları? Hoşlanmadıklarınızı kaybetmenin ve eski kan davalarının öcünü almanın tam zamanıydı. Karakoldan hâlâ çığlıklar yükseliyor, ama bir şişe Black Label hayatınızı kurtarabiliyordu. Dökülen bağırsakları bozulmasın diye tavuk derisine sarılı yaralılar hintkamışı saplarından sedyelerde dikiş atılmak üzere doktora yetiştiriliyorlardı; lağım çukurunda bulunan bir adamın vücudu baştan aşağı bıçak kesiği içindeydi ve gözleri oyulmuştu...

Fakat yöre sakinleri bu şiddetten dehşete düşseler de olan bitenlerin sıradanlığına şaşırmadan edemiyorlardı. Yapacak bir şeyleri olmadan evlerinde oturup yüreğin sapıklığı nerelere kadar kaldırabildiğini keşfederken, havsalanın almayacağı kötülüğün leş kokusuyla karşı karşıya kalınsa bile, bir insan olarak can sıkıntısının, esnemenin, kayıp bir çorabı veya sinir bozucu komşuları dert etmenin, açlık küçük bir fare gibi mideye sızınca ne yemek gerektiği meselesi üstünde bir kez daha düşünmenin de mümkün olduğunu öğreniyorlardı... işte; onların en sıradan olanları, hayatın büyük sorunlarıyla arası hiç olmayanlar bile geçmişle şimdi, adaletle adaletsizlik arasındaki efsanevi savaşların içine çekilmişlerdi; en sıradanlar sıra dışı nefretlere kapılmışlardı, çünkü sıra dışı nefretler de sonuçta sıradandı.

48

Gulf Air, Delhi'den sonra Kalküta Dum Dum Havaalanı'na indi. Biju tekrar kokladı; sersefil olmakla beraber aşırı derecede sinir bozucu olabilme yeteneğine de sahip bir kadın tarafından fenille dezenfekte edilen zeminin bariz kokusu. Gözleri aşağıda, yalınayaklara kirli bir paçavrayla vuran kadın kimi ziyaretçileri güçlü bir cana yakınlık ve güçlü bir kızdırıcılığın şu etkili karışımıyla ilk kez tanıştırıyordu.

Birkaç uçak birden indiğinden, bagaj bantlarının başında azman bir kalabalık toplanmıştı. Yurtdışındaki elverişli boşluklarda ölçülü bir evrimin ardından ortak sepete dönen Hintlilerin çeşitliliği, Gulf Air vitrininde sergilenenlerden daha da büyüktü. Şarap dersleri almış genç bir yönetici vardı, kültürlerini hâlâ koruyan ve Bern'de veya her neresiyse orada tapınağa gidenler. Küpesi ve şalvar pantolonuyla Bhangra dansçıları gibi cafcaflı bir oğlan. Sıkıcı bir göçmen olmaktan kurtulabileceği ve Hindu-mantra-Tantra-Toprak-Ana-yerli-halklar-tekil-enerji-organik-*Shakti*-ganja-kristal-şaman-sezgi gibi türlü nesneler zırvalayarak batikliler arasındaki bir Hintli olarak nefis vakit geçirebileceği gerçeği kafasına dank eden bir hippi. Milyonlar kazanabilecek bilgisayarcı oğlanlar vardı. Taksiciler, tuvalet temizleyicileri ve ar-

kadaşlarını, "Cayır cayır köri, dostum, ne kadar acıya dayanabilirsin?" diye yemeğe çağırarak havalı olmaya çalışan titiz, genç işadamları.

Yurtdışında yaşayan Hintliler, yurtdışında geziye çıkan Hintliler, en zenginlerle en yoksullar, yeşil karta sahip gel-gitçiler. Parlak bir sarışınla gelip, her bir hücresi gerim gerim gerildiği ve çekindiği halde, iş değilmiş gibi rahat bir eda takınıp, "Hadi ama, *yaar*, aşkın rengi yoktur..." diyen bir Hintli öğrenci. *Basmakalıbın gözüne basmıştı* oğlan; gerçek anlamda *klişenin özünü bulmuştu...*

Arkasında bir iki Hintli kız kusacak gibi surat yapıyorlardı.

"Uçaktan iner inmez onu yeşil karta kavuşturacak Amerikalı bir dam peşinde koşturdu herhalde ve kızın ata benzeyip benzemediğine aldırmadı. *Ama benziyor!!!*"

Bir adam, belki gururları incinmiştir diye, Hintli kızlara samimiyetle, "Bizim hanımlarımız dünyanın en güzelleri," dedi, oysa daha çok kendini avutmaya çalışan bir hali vardı.

Bir başka kadın, "Evet, bizim kadınlarımız dünyanın en iyileri," dedi, "ve şu koca dünyada bizim erkeklerimizden daha rezil *gadha*'lar[1] yok."

Herkes, "Dadi *Amma*!" diye bağırıyordu. "Dadi *Amma*!" Harekete hazır olarak *sari*'sini yukarı çekmiş, topuklarını çarptıra çarptıra, ten rengi çorap ve kıllı bacaklarını göstere göstere bagaj arabasıyla ortalıkta koşturan, bagaj bandına güç bela tırmanan bir ihtiyar.

Air France uçağından yüzlerinde tiksintiyle inen iki adam tepeden bakarak birbirlerini yoklamışlardı: "Neredensin, dostum?"

1. (Hint.) Eşek. (Ç.N.)

"Ohio'dan."

"Columbus mu?"

"Hayır, biraz dışından."

"Neresi?"

"Küçük bir kasaba, bilmezsin."

"?"

Biraz savunmaya geçerek, "Paris, Ohio," dedi. "Ya sen?"

"Güney Dakota."

Berikinin yüzü aydınlandı. Çevreyi gösterip ikisini de rahatlatırcasına, "Şuna bak," dedi, "her döndüğünde bir şey değişmiş olmalı diye düşünüyorsun, ama hep aynı."

Öbürü, "Haklısın," dedi. "Bunu söylemek insanın hoşuna gitmiyor, ama söylemezsen de olmuyor. Bazı ülkeler ilerleyemiyorsa bir sebebi var..."

Bavullarını bekliyorlardı, ama bir türlü gelmiyordu.

Gelmeyen birçok bagaj vardı ve Biju, yolcuların kayıp eşya formu doldurmak zorunda kaldığı Air France gişesinde bir kavgaya kulak misafiri oldu:

"Sadece yurtdışında yaşayan Hintlilerle yabancılara tazminat ödüyorlar, Hindistan vatandaşlarına değil, NEDEN?" Hindistan vatandaşları hep bir ağızdan, "Haksızlık haksızlık HAKSIZLIK HAKSIZLIK!" diye bağırıyorlardı.

Onları sakinleştirmeye çalışan görevli, "Efendim, Air France Havayolları'nın uygulaması böyle," dedi. "Yabancıların otel/diş fırçası vesaire için paraya ihtiyaçları oluyor."

"Ee, bizim de ailemiz Jalpaiguri'de, yolculuğumuz bitmedi ki," dedi bir kadın, "şimdi de bavullarımızı beklemek için geceyi burada geçirmemiz gerekiyor... Sizinki nasıl bir mantık? Biz yabancılarla aynı para ödeyelim, ama onlar daha fazla, Hintliler daha az alsın. Zengin ülkenin insanlarına iyi, fakir ülkenin insanlarına kötü dav-

ranıyorsunuz. Rezalet. Kendi insanlarınıza niye böyle ikiyüzlülük yapıyorsunuz?"

Adam, "Bu Air France'ın uygulaması, madam," diye yineledi. Sanki *Paris* veya *Avrupa* sözcüklerini ortaya atmak anında sindirmeye, bir haksızlık olmadığına ikna etmeye ve itirazları bastırmaya yarayacaktı.

Aynı hanım, "Şimdi ta Jalpaiguri'ye kirli iç çamaşırlarıyla mı gideceğim? Leş gibi kokuyorum, şu halimle insanların yanına varmaya utanıyorum," diyerek, kendi kendine bile dayanamıyormuş gibi mustarip bir ifadeyle burnunu tuttu.

•

Yeşil kartlı ve yabancı pasaportlu tüm Hintliler hallerinden memnun ve medeni görünüyorlardı. Bu işler böyle değil miydi zaten? Talih, iyi talihi çekiyordu. Onların parası daha çoktu ve paraları daha çok olduğu için daha fazla para alacaklardı. Sırada dikilmek onlar için daha kolaydı, artık kavga etmek zorunda olmadıklarını göstere göstere sabırla duruyorlardı; terbiyeli hallerinden onlara ne kadar iyi bakıldığı belliydi. Nitekim alışveriş yapmayı da iple bekliyorlardı: "Alışveriş *ke liye jaenge, bhel puri khaenge...* dolar *me kamaenge, pum pum pum.*"[1] Muzaffer bir edayla her bir şeyi Amerikan dolarına çevirerek, "Terziye sadece sekiz rupi, topu topu yirmi bir sent!" diyorlardı; ve alışverişler dolara çevrilirken hizmetçi bahşişleri yerel para biriminde hesaplanıyordu: "Bin beş yüz rupi mi, delirmiş mi bu? Yüz ver, o bile fazla."

Chicagolu bir rahibenin yanındaki "dolarlarının karşılığını bolca alan" Kalkütalı bir rahibe, aileleri zamanla onulmaz bir şekilde içten yıkan cüzamlı, sınır tanımaz bir nefretin ilk mikrobunu keşfediyordu.

1. (Hint.) Alışverişe gideceğiz, *bhel puri* (sevilen baharatlı bir atıştırmalık) yiyeceğiz, paramızı dolarla kazanacağız, oh oh oh. (Ç.N.)

•

Amerikan, İngiliz ve Hint pasaportlarının hepsi lacivert olduğundan yabancı uyruklu Hintliler, havayolu görevlilerinin ülke adını görüp kime saygı göstereceklerini bilmeleri için defterlerini doğru yerden açmaya özen gösteriyorlardı.

Ama yine de bir aksilik vardı; çünkü Air France görevlileri farklı emir almış olsalar da, –göçmen bürosu, bagaj kontrolü, güvenlik kontrolü gibi– işlemler sırasında, herhangi bir bahaneyle işi yavaşlatıp size işkence edecek birileri çıkardı. Gelenler, "Ah kıskançlık, kıskançlık," diyerek gezi boyunca eleştiriyle karşılaşmamak için baştan önlem alıyorlardı, "ah kıskanıyorlar, dolarlarımızı kıskanıyorlar."

•

Formlarını doldurduktan sonra, bir, Air France parasını almanın, iki, her şeyi tekrar doğrulatmanın çifte mutluluğunu yaşayan –"Ah ha ha, Hindistan'ın hali bu işte, başka türlüsünü bekleme zaten, *tipik, tipik!!*"– Ohiolu adam, Güney Dakotalı adama, "Umarım dönüş yolculuğun da iyi geçer, dostum," dedi.

Sonunda gelen, üstelik tek parça gelen bagajını kontrol eden Biju'nun yanından geçtiler.

Oradakilerden biri, "Ama sorun *Fransa'dan* kaynaklanıyor," dedi, "buradan değil. Bagajlar *oradan* yüklenmedi."

Fakat iki adam öbürlerini duyamayacak kadar hallerinden hoşnuttular.

Birbirlerinin sırtına şaplak atarak, "İyi şanslar," dediler ve Ohiolu, kayıp bagaj hikâyesiyle desteklenmekten memnun, ayrıldı. Babasına karşı mühimmat olacaktı bu, çünkü babasının onunla gurur duymadığını biliyordu. Halbuki nasıl olmazdı? Ama değildi işte.

Onun ne düşündüğünü biliyordu: çoğu zaman kah-

ramanca bir eylem olarak takdim edilen şu göçmenlik meselesinin pekâlâ tersi de olabildiğini; Amerika'ya gidenlerin çoğunun bunu yüreksizlikten yaptıklarını; yolculuklarının cesaretle değil, korkuyla tanımlanabileceğini; bunun gerçek anlamda hiç yoksulluk görmeyeceğiniz, vicdanınızın hiçbir şeye sızlamasının gerekmeyeceği bir yere firar etme yollu hamamböceklerine yakışır bir arzu olduğunu; orada hizmetçilerin, dilencilerin, müflis akrabaların isteklerini asla duymayacağınızı ve cömertliğinizin hiçbir zaman açıkça sorgulanmayacağını; karınızaçocuğunuza-köpeğinize-bahçenize bakmakla kendinizi erdemli hissedebileceğinizi. Yerliler için bilinmedik bir yabancı gibi olmanın rahatlığını yaşayıp yolculuğun bağışladığı bakış açısını gizleyebileceğinizi. Ohio onun sevdiği ilk yerdi; sonunda orada belli bir duruş takınabilmişti...

Fakat *kurta* pijamasıyla oturup kürdanla dişlerini kurcalayan babası ona bakmış ve bunu küçük bir yere yerleşmekten ileri gelen bir güven duygusu olarak düşündüğünü oğlu anlamıştı. Ve o oğul öfkesine hâkim olamayacaktı: Kendi oğluna karşı bile kıskanç, kıskanç, diye düşünecekti, Üçüncü Dünya'nın omzuna yük olan kıskançlık...

Bir keresinde babası ABD'ye gelmişti ve evin boyutundan bile etkilenmemişti:

"Ne anlamı var? Boş boş duran onca alan, su israfı, elektrik israfı, yakıt israfı, klima, pek akıl kârı değil gibi. Üstelik çarşıya gitmek için yarım saat araba kullanman gerekiyor! Gelişmiş ülke diye buna mı diyorlar??? *Ekdum bekaar!*"[1]

Baba sosisli yerken: "Sosis berbat, sandviç berbat,

1. (Hint.) Kesinlikle saçma. (Ç.N.)

ketçap berbat, hardal bile berbat. Bir de Amerika'nın milli yiyeceği olacak! Kalküta'da bundan daha iyi sosis bulursun!"

Ama şimdi oğlun kayıp bagaj hikâyesi vardı.

*

Biju havaalanından Kalküta'nın memeliler kadar sıcak gecesine çıktı. Ayakları harman savrulmuş tozun yumuşaklığına batınca, annesinin koynunda uyuyakalan bir bebeğin anısı gibi hem mahzun hem içli, hem eski hem tatlı cinsten dayanılmaz bir duyguya kapıldı. Saat neredeyse on bir olmasına rağmen binlerce insan sokaklardaydı. Bir çekçek arabasında boğazlanmaya giden iki zarif, sakallı keçi gördü. Zarif keçi suratlı ihtiyar adamların toplanarak sarma sigara tüttürdüklerini. Önünden siyah çarşafları altında şıngırdayan halhallarıyla acele acele yürüyen bir grup kadının geçtiği, gecenin karanlığında büyülü bir yeşille aydınlatılan bir cami ve minareleriyle bir tatlıcı dükkânının kocaman çıldırmış renkler karmaşası. *Roti*'ler bir hokkabazlık gösterisiymişçesine havada uçuşuyor, "İyi bir kafa için iyi bir yemek" sloganı yazılı bir lokantanın üstündeki hava boşluğunu beneklendiriyordu. Biju o tozlu aldırışsız yumuşak *sari* gecesinde öylece dikildi. Evin donuk tatlılığı: Çevresindeki her şey hareketlenerek tıkırtıyla yerine oturuyor, yabancı olmanın müthiş sıkıntısının –göçmen olmanın dayanılmaz kibri ve utancının– yatışıp kendinin yavaşça ufalarak eski bedenine döndüğünü hissediyordu. Burada kimse ona dikkat etmiyordu; ve bir şey deseler bile sözler rahat, kaygısız oluyordu. Çevresine bakındı ve Tanrı bilir ne zamandır ilk kez gözünden perdenin kalktığını ve açık seçik görebildiğini fark etti.

49

Yargıç dizleri üstüne çöktü ve Tanrı'ya dua etti – o, ailesinin dualarından kurtulmak için uzun, çetin bir yolculuk yapmış olan; yıllar önce *SS Strathnaver*'ın güvertesinde, yolculuğunun hayırlı olması için hindistancevizini suya atmayı reddeden agnostik Jemubhai Popatlal.

"Mutt'u geri verirsen seni herkesin içinde kabul edeceğim, *seni bir daha asla inkâr etmeyeceğim*, sana –evet sana– inandığımı bütün dünyaya anlatacağım, eğer Mutt'u geri verirsen..."

Sonra kalktı. Aldığı eğitimi boşa çıkartıyor, pazarlık eden, adak adayan, kaderle kumar oynayan, tavlayan, her önüne gelenden medet uman hurafeciye dönüş yapıyordu.

Varsan bana kendini göster!

Yoksa senin bir hiç olduğunu anlayacağım.

Bir hiç olduğunu! Bir hiç olduğunu! – sataşarak.

Fakat gece olunca düşüncesi yine aklına yine girdi...

Yüz çevirdiği bu inanç ona yaptıklarının bedelini mi ödetiyordu?

Çünkü dünyada hiçbir mahkemenin hesap soramayacağı günahlar işlemişti. Oysa bu gerçeğin, günahların

kefedeki ağırlığını hafifletmediğini, onları ortadan kaldırmadığını biliyordu... Fakat bunu ona ödeten kim olabilirdi? Öfkeli bir tanrısallığa, kefelerin dengelenmesine inanmıyordu. Tabii ki inanmıyordu. Evren adalet işine bulaşmazdı. Yargıç buna insanca aldanmıştı, ama eskiden olmuştu bu – işin aslını öğrenene kadar.

Yine de terk ettiği ailesini düşünmeden edemedi.

Gücünden, umudundan ve sevgisinden beslendiği ve sonunda dönüp yüzüne tükürdüğü babasını düşündü. Ardından evine iade ettiği karısı Nimi'yi. İnce oyma işçiliğine sahip *haveli*'siyle Bomanbhai Patel ölmüş ve tahtını bir amca gasp etmişti; Bomanbhai'nin, lanetini kendi varoluşunun da ötesine taşıyan bir talihsizliği varsa, o da buydu: Kız çok, oğlan yok.

•

Yargıcın aklı karısını tam olarak neden baba evine yolladığına döndü. Aslında hepsi tek bir olaya dayanıyordu.

Bonda'da bir sabah erken saatte bir araba durmuş ve içinden, direksiyonda ateşli Kongre Partisi yanlısı Bayan Mohan olduğu halde, çiçek gibi koca bir kadın topluluğu çıkmıştı. Bayan Mohan, Jemubhai'nin evinin kapısında Nimi'yi fark etti: "Aa, Bayan Patel, bizimle gelsenize – neden hep hayır? Bu sefer hayır cevabını kabul etmiyorum! Hadi gidip biraz eğlenelim. Ara sıra siz de evden çıkmalısınız."

Yarı sevinçli, yarı korkmuş halde, Nimi kendini arabadaki bir yabancının geniş kucağında buldu. İstasyona kadar gitmiş ve arabayı uzağa park etmek zorunda kalmışlardı, çünkü "İngiliz yönetimi *murdabad!*"[1] diye bağırıp gösteri yapmak için binlerce insan toplanmıştı. Bir

1. Yani, İngiliz yönetimine ölüm veya son. (Ç.N.)

süre beklediler, ardından bir eve kadar bir araç konvoyunun peşine düştüler.

Nimi'ye kızarmış ekmek ve sahanda yumurtayla dolu bir tabak verdiler, ama çok fazla curcuna, hepsi de bağırıp çağıran çok fazla insan olduğundan yiyemedi. Bir bebeğe gülümsemeye çalıştı, ama bebek, kaslarını çalıştırmayı epey sonra hatırladı ve ona gülümsediğinde artık çok geçti.

Sonunda bir ses, "Acele edin, tren kalkmak üzere, istasyona yetişelim," deyince kalabalığın büyük kısmı evden tekrar dışarı uğradı. Geride kalanlardan biri Nimi'yi evine bıraktı ve o oldu.

"Tarihin yazılışına şahit oluyoruz, Bayan Patel. Bugün Hindistan'daki en büyük insanlardan birini gördünüz."

Hangisiydi o? Bilemiyordu.

*

Yargıç turneden döndüğünde –av güncesindeki kayıtlarda beş keklik, iki bıldırcın, bir geyik yazıyordu– bölge müdürünce çağrılmış ve karısının Askerî Bölge Demiryolu İstasyonu'nda Nehru'yu karşılayan komitede yer aldığı şeklindeki hayret verici haberle karşılanmıştı. Kongre Partisi'nin en üst düzey mensuplarıyla sahanda yumurta ve kızarmış ekmeğe ortaklık etmişti.

Bölge müdürünü kaygılandıran, Jemubhai'nin alnına vurulan ve terfisini engelleyecek kara leke değil, kendisinin ve, "Lanet bir ünü var!" dediği koca teşkilatın düştüğü utanç verici durumdu.

"Bu doğru olamaz, efendim. Karım geleneklerine son derece bağlıdır. Kulübe bile katılmayacak kadar çekingendir o. Hatta evden bile çıkmaz."

"Bu sefer çıkacağı tutmuş, evet, çıkmış. Asıl geleneksel tiplere dikkat etmelisiniz, Bay Patel. Düşünmekten hoşlandığınız kadar utangaç değildir onlar; kılıfları bu. Bu

yolculuğu inkâr etmenin imkânsızlığını sizin de göreceğinizi sanıyorum, çünkü haberi doğrulayan birden fazla kişi var. Ailenizden kimsenin," diyerek durakladı, "meslek hayatınızı tehlikeye atacak bir şey yapmayacağına güveniyorum. Sizi, Patel, bir dost olarak uyarıyorum."

Dostane olmayan bir surat. Bay Singh, Jemubhai'den de Guceratlılardan da nefret ediyordu, bilhassa çakallar gibi hep kendi çıkarlarını kollayan Patellerden.

Jemubhai arabasıyla kanal yolundan eve döndü. Teşkilatın kullandığı casusların işinin ehli olduklarını bilse de çenesi bir kilitlenip bir açılıyordu: Nasıl olur?

Bayan Mohan, Jemubhai onu karşısına alınca, "Onu insani duygularla davet ettim," dedi.

Jemubhai, "Şeytanca sinsiliğinizden," diye köpürdü.

Siyaseten cin fikirli karısını kutlamak için ağzına bir *mithai* koyan Bay Mohan, "Afacanlığından," dedi.

Ya Nimi ne diyecekti?

•

Karısı odaya girdiğinde Jemubhai'nin arkası dönüktü. Kendine ağır ağır içki hazırlarken viskiden acımasız bir pırıltı döküyor, pençe biçimli gümüş maşasıyla buz alıp onları kadehine bırakıyordu. Buz çatlayıp tüttü.

Yüzünde bir dava görüyor da titiz, mantıklı bir süreci takip etmeye hazırlanıyormuş gibi bir ifadeyle, buz parçalarını sallayıp çevirerek, "Nedir?" diye sordu.

Yutkununca viski yemek borusunu yarı felç etti. Ve uyuşukluk, keyifli bir ısı yayılmasıyla dağıldı.

Boşta kalan elinin parmaklarıyla saymaya başladı.

1. "Küçük bir taşra hödüğü müsün?"

Durakladı.

2. "Yalancı mısın?"

Durakladı.

3. "Aptalca kadın oyunları mı oynuyorsun?"

Durakladı.

4. "Beni mahsus kızdırmaya mı çalışıyorsun?"

Uzun uzun durakladı.

Sonra zehir tükürür gibi bir cümle:

5. "Yoksa sadece inanılmaz derecede salak mısın?"

Nimi bir şey demeyince bekledi.

"Yukarıdakilerden hangisi? Sen cevap vermedikçe bu konuşma bitmeyecek."

Daha uzun bir bekleyiş.

"Hangisi? Kahrolası bir salak mısın, sana soruyorum?!"

Sessizlik.

"O halde hepsi birden olduğu sonucuna ulaşmak zorundaydım. Yukarıdakilerin hepsi mi??"

Nimi, kelimeler ağzından çıktıkça büyüyen bir korkuyla, pudra ponponu akşamındaki cesaretin aynısını toplayarak kocasına kafa tuttu. Jemubhai'nin kulaklarını şaşırtır, kendininkileri de dehşete düşürürcesine, ölümden önceki bir berraklık anında uyanır gibi, *"Salak sensin,"* dedi.

Jemubhai daha önce de istemiş ve bir süre bu dürtüyle mücadele etmiş olmasına rağmen, ilk kez Nimi'ye vurdu. Kadehini başından aşağı boşalttı, artık güzel bulmadığı yüzüne bir sürahi suyu savurdu, kulaklarını seke seke akan maden suyuyla doldurdu. Sonra, hıncını çıkaramayıp, yumruklarını bir çekiç gibi indirdi, elleri yorgunluktan bitene ve omuzları odun kesmiş gibi ertesi gün gerilip yanana kadar ritmik olarak kollarını kaldıra kaldıra o yumrukları tekrar tekrar Nimi'nin üstüne saldı. Bacakları onu tekmelemekten acıdığı için biraz topallıyordu bile.

"Adi kaltak, salak orospu!" Küfrettikçe daha sert vurabildiğini görüyordu.

Ertesi sabah halinden memnun uygarlığın –yumurtalıklarda yumurtalar, çaydanlıkta sıcak sıcak çay, gazete– manzarasına zıt, lekeli morartılar peyda olmuştu.

Morluklar haftalarca geçmedi. Siyaha çalan on mavi parmak izi kolunu mengeneye almış, kocasının onu duvara ittiği yanından kara bir fırtına bulutu –öyle hesaplanmış sert bir itişe göre şaşırtıcı derecede dağınık bir bulut– yükselmişti.

Öfke, lambadan kurtulan cin gibi, bir kez serbest kaldı mı bir daha gem vurulamazdı. O sustukça öbürü daha çok bağırıyordu, karşı çıkmasıysa daha da beterdi. Bir şey yapsa da yapmasa da sonucun aşağı yukarı aynı olduğunu çok geçmeden anladı. Jemubhai'nin nefreti kendi eseriydi; kendi keyfince harlanıp sönüyor, sonra tekrar ortaya çıkıyor ve tek mazeretini, mükemmelleşmesini Nimi'de buluyordu. Jemubhai en saf anlarında karısını öldürdüğünü hayal edebiliyordu.

Kontrolden çıkıp son bir şiddet eylemiyle meslek hayatını tehlikeye atmasının aslında işten bile olmadığını anlayarak rahatsız olduğu bu noktada, hayatının tüm öteki yanlarıyla ilgili olarak –işi, banyosu, saçını tarayışı– daha dikkatli, daha titiz olmaya başladı.

*

Bahar Bonda'ya sütle yıkanmış renklerle geldi ve yeni doğan tırtıllar, kertenkeleler ve kurbağalar sevimli mi sevimli bebek boyutlarıyla ortalıkta hoplayıp emeklemeye başladılar. Jemubhai karısının suratını daha çekemedi, biletini aldı ve onu Gucerat'a geri gönderdi.

Uyuşukluğundan uyanan Nimi, "Gidemem," dedi. Kendi için çekebilirdi bunu –hatta ona acısını dindirecek bir ilaç, saklanabileceği karanlık bir kuytu gibi gelirdi– ama ailesi için... eh, onun adına yaşayacakları utanç katlanılır gibi olmazdı.

Jemubhai o an ona, neredeyse sevecen bir sesle, "Seni geri göndermezsem," dedi, "öldüreceğim. Ve böyle bir suçun cezasını çekmek istemiyorum; o yüzden gitmek zorundasın."

Altı ay sonra Bonda'ya gelen bir telgrafla bir bebeğin doğduğu haber veriliyordu.

Jemubhai o akşam sarhoş oldu ve bunun sebebi sevinç değildi. Çocuğunu görmediği halde neye benzediğinden emindi: su toplamış bir kabarcık kadar kırmızı, bir düdüklü çaydanlık kadar gürültücü, sıvılar saçan, dalga dalga sıcak ve öfke yayan bir yaratık.

Çok uzakta, Nimi kızını süzüyordu. Kız hemencecik uykuya dalıyor ve hayatının o ilk aylarında huzurlu bir tabiat içinde kök salmışa benziyordu.

*

Haveli'deki amca, iyimserce, "Karın dönmeye hazır. Artık dinlendi," diye yazdı. Nimi'nin gelişini yanlış anlamış ve bunu Jemubhai'nin onun sağlığı için duyduğu kaygıya vermişti; ne de olsa ilk çocuğun doğumu için bir kızın evine dönmesi adaba uygundu. Bebeğin gelişiyle babanın da kendi insanlarının arasına dönmesini umuyorlardı. Artık nüfuzlu biriydi; hepsine birden yardım edebilirdi.

*

Jemu mektupla para yolladı. "Uygun olmaz," diye cevap verdi. "İşim elvermiyor. Okul yok. Sürekli seyahat..."

Amca, yeğenini kapıdan çevirdi. "Senden kocan sorumlu," dedi kızarak. "Geri dön. Evlendiğinde baban sana çeyizini verdi; payını aldıktan sonra kızların başka hak iddia etmeleri uygun düşmez. Kocanı kızdırdıysan git, af dile."

Lütfen eve gel, canım, sevgili kızım.

Nimi ömrünün kalanını onun kadar başarılı, onun kadar yüksek mevkili bir evlilik yapmamış olan kız kardeşinin yanında geçirdi. Enişte ağzına giren her lokmaya içerledi. Kendi cömert gözetiminde kilo alıp almadığının belirtilerini araştırdı.

*

Jemubhai'nin babası rica etmeye geldi.

"Ailemizin şerefi kalmadı. Talihimiz varmış, Allahtan Bomanbhai yaşamıyor. Şehirde dile düştük."

Babasına, "Neden böyle konuşuyorsun?" dedi. "Köylü bir geri zekâlının kutsal dediği şeyi bana tekrarlıyorsun. O benim karım olmaya uygun değil."

"Seni göndermemiz hataymış. Bize yabancı biri olup çıktın."

"Beni sen gönderdiğin halde şimdi gelip bunun hata olduğunu mu söylüyorsun? Aman ne güzel." Hemşerilerine çağ atlatabilmek üzere seçilmiş, ama modernliği ancak kendi için, o da öbürleriyle bağını tamamen koparark başarabilmişti, yoksa sitemle başına üşüşüp nasıl bir yalancı olduğunu yüzüne vururlardı.

*

Babası sadece iki gece kaldı. İlk söyleşmenin ardından fazla konuşmadılar; Jemubhai, dalga geçmek gibi olacağını anladığı için Piphit'teki kimseyi sormadı. Fakat babası ayrılırken acemice el değiştirtmeye çalışarak ona para vermek istedi. Babası almadı, yüzünü çevirdi ve arabaya bindi. Yargıç onu geri çağırması gerektiğini hissetti, çağıracak oldu, sözler boğazından yükselecek oldu... ama sonra vazgeçti ve şoför onu, Nimi'nin uzak olmayan bir geçmişte bilmeden Nehru'yu gördüğü istasyona geri götürdü.

*

Avrupa'da ve Hindistan'da savaş çıktı, köylerde bile; ülkenin dağıldığı haberi gazeteleri doldurdu; neredeyse bir milyon insan isyanlarda, üç dört milyon da Bengal kıtlığında öldü, on üç milyon insan evlerinden kovuldu; ulus doğdu doğacaktı. Şartlar elverişli görünüyordu.

Yargıç her zamankinden çok çalışıyordu. İngilizlerin gitmesi öyle bir iktidar boşluğu bırakmıştı ki, Hindistan Devlet Teşkilatı'nın tüm Hintli üyeleri, bağımsızlık hareketinde hangi tarafı tutmuş olurlarsa olsunlar, yetenek

ve uzmanlıkları ne olursa olsun, en tepeye kadar yükseldiler.

O karartılı yılların seyri içinde ikinci bir telgraf daha geldi – Sai'nin yakında gelişini haber verenden bir önceki telgraf.

Bir kadın ocaktan alev alarak yanmıştı.

İnsanlar her zamanki cümleleri kurabildiklerinden hoşnut, ah, bu ülkede, diye söylendiler, insan hayatı ucuzdu, standartlar bayağıydı, ocaklar kötü yapılıyordu ve ucuz *sari*'ler...

... ölmesini isteyeceğiniz veya...

... eh, kendini öldürmek isteyen bir kadın kadar kolay alev alıyordu...

... bir tanık, bir dava olmadan...

... basitçe, tek bir el hareketiyle...

... ve polis için de yine tek bir el hareketiyle halledilebilen, ne kadar basit bir dava...

... rupiler avuç içlerinde yağlı bir hareketle yer değiştirdi...

Bir polis, "Ah, teşekkür ederim, efendim," dedi.

Enişte, "Asıl ben teşekkür ederim," dedi.

Ve göz açıp kapayana kadar bütün olayı kaçırabilirdiniz.

Yargıç bir kaza olduğuna inanmayı tercih etti.

Küllerin ağırlığı yoktur, sır söylemezler, suçluluk duygusu karşısında fazla hafifçe yükselirler; yerçekimi karşısında fazla hafifçe yukarı doğru süzülür ve çok şükür, yokluğa karışırlar.

O yıllar birçokları için bulanıktı; ve insanlar tükenmiş olarak o yılları geride bıraktıklarında bütün dünya değişmişti, gözden ırak tutulan her şeyde boşluklar vardı –aile içinde yaşananlar, başka yerlerde yaşananlar, artık adsız mezarlarla dolu olan bir dünyayı salgın bir hastalık gibi saran pislikler–, çünkü geçmişi deşmeyi göze alamı-

yorlardı. Ellerine de ne varsa, hepsiyle geleceğe sarılmak zorundaydılar.

Jemubhai'nin öğrendiği tek şey: İnsanın dönüşemeyeceği şey yoktu. Unutmak mümkün ve bazen elzemdi.

•

Jemubhai şimdi karısını boş idealler uğruna mı öldürdüğünü merak ediyordu. Haysiyetini çalmış, kendi ailesini, onun ailesini utandırmış, onu onların uğradığı hakaretin somutlaşmış haline çevirmişti. O saatten sonra onlar bile Nimi'yi kabul edemezlerdi ve Nimi'nin hayatı bundan sonra ancak fuzuli, kızı da ancak fuzuli ve saçma olabilirdi. Kızını yatılı manastır okullarına mahkûm etmiş, o da yetimhanede büyümüş bir adamla kaçarak fuzuli ve saçma oluşunu yeni bir boyuta taşıyınca rahatlamıştı. Artık akrabalar bile ondan bir kızı olduğunu hatırlamasını beklemiyorlardı...

Karısını sevmemişti, ama bu mazeret olamazdı, öyle değil mi?

Sonra ondan sahiden hoşlandığı çok eski bir anı hatırladı. Kendisi yirmi, o on dört yaşındaydı. Yer Piphit'ti ve bisiklet üstünde, inek dışkılarının arasından yokuş aşağı görkemle iniyorlardı.

•

Sai uzun yıllar sonra gelmişti ve bu gerçeği kendine doğru dürüst hiç itiraf etmemiş olmasına rağmen, kaynağı belirsiz bir adaletin borçlarını silmeye başlamasını umduğunu biliyordu.

•

Sesi çatlayarak, "Mutt," dedi. "Komik aşkım. Yaramaz aşkım. Komik yaramaz aşkım." Dağları aşarak aramaya çıktı.

... Sai ve aşçının eşliğinde.

•

Mutt kaybolunca, Gyan'ı yitirmenin üzüntüsünü

önce soğuk algınlığında, sonra yamacın çılgınlığında saklayan Sai, kendine öyle mükemmel bir kamuflaj buldu ki, mutsuzluğunun gerçek nedenini kendi bile şaşırmaya başladı. Hayatında kendi mutsuzluğunu açıkça ilan edemeyeceği bir şekilde, çığrından çıkmış gibi, "Mutt Mutty Kuzu Pirzolam," diye çığırdı. Şu coğrafyanın büyüklüğüne minnet duydu, ufka ulaşmak istercesine yürümeyi sürdürdü –çünkü geniş bir manzara vaat eden bir aşkın sonunda ona kalanın boşluk olduğunu hissediyordu–, ama yoktu öyle bir şey. Keder öyle klostrofobikti ki.

Aşçı da, oğlu için duyduğu endişeyi Mutt'un kaybolışunun kılıfına alarak, "MUTTY," diye bağırarak dolaşıyordu, "MUTTY." Kendi kaderiyle konuşuyordu – elini uzatmış, avucunu açmış, mektup, mektup gelmemişti.

50

"Kalimpong'a otobüs yok."

"Neden?"

Nedeni gazetelerde vardı, değil mi? Siliguri otogarındaki adam Biju'nun cahilliğine şaşırmıştı. Televizyonlarda? Bütün konuşmalarda? Havada?

Öyleyse sorunlar devam mı ediyordu?

Daha beteri. Nasıl bilmezdi? Nereden gelmişti?

Amerika'dan. Gazete yoktu, telefon yok...

Öyle olunca adam anlayışla başını salladı.

Fakat: "Kalimpong'a araç yok. Her şey bıçak sırtında, *bhai*. Silahlar patladı. Herkes çıldırdı," dedi.

Biju üstelemeye başladı: "Gitmem gerek. Babam orada..."

"Gidemezsin. Hiç yolu yok. Olağanüstü hal var ve yollara barikatlar kurdular, bütün sokaklara Mobil yağıyla çiviler saçtılar – yollar tamamen kapalı."

Biju, adam sonunda ona acıyana kadar otogarda eşyalarının üstünde oturdu.

Adam, "Dinle," dedi, "Panitunk'a git, orada bir araç bulabilirsin, ama çok tehlikeli. GNLF'li adamlara yalvarman gerekecek."

Biju, GNLF'nin bir cipi kalkana kadar orada dört gün bekledi. Boş koltukları fahiş paralara satıyorlardı.

Adamlar, "Yer yok," dediler.

Yeni cüzdanındaki dolarları açtı.

Ödemeyi yaptı. Abraham Lincoln, Tanrı'ya inanırız... Daha önce hiç Amerikan parası görmeyen adamlar banknotları aralarında dolaştırıp incelediler.

"Ama bu kadar yükü götüremezsin."

Biju biraz daha para çıkardı ve adamlar eşyalarını arabanın üstüne yükleyip halatla bağladılar, sonra hareket edip su basmış tarlaların üstündeki dar yoldan, sıcaktan akkora dönüşmüş genç çeltiklerin ve muzların arasından, ağaçlara çakılmış devasa boyuttaki, "VAHŞİ HAYVANLARI RAHATSIZ ETMEYİN" tabelalarıyla bir doğa koruma alanından geçtiler. Dönmek Biju'yu o kadar hafifletmişti ki, bu adamlarla çıktığı yolculuk bile huzurunu kaçırmamıştı. Camdan başını çıkartıp eşyalarının düzgünce bağlı olup olmadığına baktı.

Her saniye bir ileri bir geri atılan deli bir su olduğunu hatırladığı Teesta'nın üstünde cılız bir çıkıntıdan ibaret yol yan yatıyordu. Biju, kenarı dik dere çukurlarıyla azmakların arasından ve kayaların üstünden kıvrıla kıvrıla giden cipin madenî iskeletine tutundu; yolda yoldan çok çukur vardı ve karaciğerinden iliklerine kadar her şey bir güzel çalkalanıyordu. Uçurumdan aşağı baktı ve bakmasıyla gözlerini yolun oyuklu düzlüğüne geri çevirdi. Ölüm, insanın daima yanı başındaki bu son durak, ne kadar yakındı – Amerika'daki ebedi varoluşunda bunu unutmuştu.

Aracın madenî çeperine tutunarak döne dolaşa tepelerden yukarı sardılar. Bin bir türlü kelebek vardı ve bu kelebekler biraz yağmur gördü mü kayboluyordu. Yağmur durunca dönüyor, kısa bir döküntü daha, ve yok oluyorlardı. Bulutlar cipin içinden esip geçiyor, adamları tekrar tekrar gözden siliyordu. Ve bu arada kurbağaların hevesli şarkıları hiç dinmiyordu. Siliguri'yle Kalimpong

arasında hiç yoksa bir düzine heyelana rastladılar; yolun açılmasını beklerken yanlarına işportacılar geliyor, kovalarla *momo*, üçgen dilimler halinde kesilmiş hindistancevizleri satmaya çalışıyorlardı. Burası babasının yaşadığı ve ziyarete geldiğinde onu Amerika'ya gönderme planını yaptıkları, babasının saflıkla söylediğini onun saflıkla yerine getirdiği yerdi. Ama adamcağız nereden bilecekti? Çalışmak için aileyi bu şekilde geride bırakma hevesi yüzünden nice kuşakların yürekleri başka yerlerin, akılları başka yerlerdeki insanların hep özlemini çekmeye mahkûm olmuştu; aynı anda tek bir varoluş halinde yaşayamıyorlardı. Ve şimdi işlerin tersine dönmesi ne kadar harikaydı.

51

Beklemekten bitkin düşüp uyuyakalan yargıç rüyasında Mutt'un öldüğünü gördü – köpek bir an komadan çıktı, yargıca tanıdık bir bakış attı ve kahramanca bir çabayla kuyruğunu sallayarak ertesi saniye ruhu gözlerinin gerisine çekilip gitti.

Bir ışıltı arayışıyla ona doğru eğilen yargıç, "Mutt?" dedi.

Yargıcın rüyasındaki aşçı, "Hayır," dedi, "ölmüş. Bakın." Kesin bilen bir edayla Mutt'un bir bacağını kaldırıp bıraktı. Bacak küt diye düşmedi. Yavaş yavaş indi. Aşçı katılaşan cesede tırnaklarıyla bir fiske vurdu, ama Mutt bana mısın demedi.

Yargıç yüksek sesle, "Sakın ona dokunma! Seni öldürürüm!" diye bağırdı ve rüyasının mantığına ikna olmuş halde uyandı.

*

Ertesi gün bir başka verimsiz arayıştan dönerken aynı sözleri kullandı. Aşçıya cırlayarak, "Onu HEMEN bulmazsan," dedi, "SENİ ÖLDÜRÜRÜM. O kadar. Yetti artık. Senin yüzünden oldu. Ben banyo yaparken ona bakmak senin görevindi."

Aradaki farka gelince: Aşçı Mutt'u severdi. Onu yürüyüşlere çıkarır, kışları kahvaltıda ona yumurtalı tost

yapar, ona sıcak yemek yapar, ona "Mutty, İshtu, İshtoo," diye seslenirdi; ama sonuçta bir hayvan olduğundan hiçbir zaman şüphe duymamıştı.

Yargıçla aşçı, kimseyle olmadığı kadar uzun bir süreyle beraber yaşamışlardı, üstelik bilfiil aynı odada, başka hiçbir insanla olmadığı kadar birbirine yakın – ama anlayış yoktu, sıfırdı.

Mutt kaybolalı çok olmuştu. Yılan soktuysa bu zamana kadar dayanamazdı, kaybolduysa veya uzakta bir yerde yaralandıysa açlıktan ölmüş olmalıydı.

"Ama BUL ONU," diyordu yargıç aşçıya. "BUL ONU. HEMEN."

Aşçı da, "Ama nasıl, nasıl bulabilirim, sahip?" diye yalvarıyordu... "Uğraşıyorum, didiniyorum..."

"BUL ONU. Senin yüzünden oldu. Mutt senin gözetimindeydi! SENİ ÖLDÜRÜRÜM. Bekle de gör. Yapman gerekeni yapmadın. Ona bakmadın. Senin görevindi ve onu çalmalarına göz yumdun. Ne cüretle? Ne *cüretle??*"

Aşçı sahiden de yanlış bir şey yapıp yapmadığını düşünerek suçluluk duymaya başladı. Sahiden de ihmalkâr mı davranmıştı? Görevini yerine getirmemiş olabilir miydi? *Olabilirdi.* Yeterince aramamıştı. Saygı göstermemişti. Kaybolduğu gün onu gözünün önünden ayırmamalıydı...

Hiç kimseye, hiçbir şeye bakmadan ağlaya ağlaya ormanda kayboldu.

Tökezleye tökezleye giderken, korkunç bir şey yapmış olduğu için kaderin ona bunu ödeteceği ve başına büyük bir felaket geleceği fikrine takıldı.

Sai bu sefer de aşçıyı bulmak için patikadan yukarı aşağı yürüyüp ağaçlara sesleniyordu: "Eve gel, her şey yolunda, öyle demek istemedi, üzüntüden aklı başında değil, ne dediğini bilmiyor..."

Yargıç verandada içip pişman olmadığını, aşçıya söylediklerinde yüzde yüz haklı olduğunu kendine telkin ediyordu... Elbette haklıydı! Seni öldürürüm!

Sai, "Neredesin?" diye seslenerek Samanyolu'nun altında yürüyordu. *Yok Olan Kabilem*'de okumuştu; Lepçalar Samanyolu'na Zo-lungming diyorlardı, yani "pirinç âlemi".

Potty Amca seslendi... "Köpeği buldunuz mu?"

"Hayır, üstüne bir de aşçı kayboldu."

"Merak etme, döner. Benimle bir kadehe ne dersin?"

Ama Sai yoluna devam etti.

Aşçı onu duymuyordu, çünkü yolu paralarının tortularını içerek bitiren adamlarla dolu Thapa'nın Barı'na düşmüştü. Olanları anlatınca adamlar gülmeye başladılar; şu korkutucu günlerde biraz mizah iyiydi. Köpek öldü! Neşe oldu. Gülmekten kendilerini alamıyorlardı. Burada insanlar kimsenin umurunda olmadan ölürlerdi. Veremden, sarılıktan, cüzamdan, basit bir ateş yüzünden... İş güç yokken, yiyecek hiçbir şey yokken bir köpek için koparılan yaygaraya bak! Ha ha ha ha ha ha.

Aşçı, "Hiç komik değil," dedi, ama durumun belli ki mizahi bir yanı olmasından rahatlayarak o da biraz güldü, fakat sonra kendini kötü, iki kez suçlu hissetti ve miyavlar gibi iniltisine döndü. Görevini ihmal etmişti... Neden şu *kutti*'ye göz kulak olmamıştı...?

Thapa'nın Barı'nın bir köşesinde evden çıkmasına izin verilen Gyan da oturuyordu. Gülmüyordu. Ah, keşke o gün çocuklara yargıcın silahlarından söz etmez olsaydı. Sai ona ne yapmıştı ki? Hiç. Suçluluk duygusu yine baskın çıktı ve başı döndü, midesi bulandı. Aşçı çıkınca o da peşinden gitti.

"Şu belalar yüzünden derse gelemiyorum... Sai nasıl?" diye mırıldandı.

"Köpek için çok endişeli. Bütün gün ağlıyor."

"Ona Mutt'u arayacağımı söyle."

"Nasıl?"

"Ona söz verdiğimi söyle. Köpeği bulacağım. Hiç merak etme. Bana güven ve ona söyle. Mutt'u bulup evinize getireceğim."

Sözlerindeki inancın ne Mutt'la ne de onu bulabilme ihtimaliyle bir ilgisi vardı.

Aşçı onu şüpheyle süzdü. Gyan pek kabiliyetli biri gibi gelmemişti ona. Hatta öğretmeninin fazla zeki olmadığını ona bizzat Sai söylemişti.

Fakat Gyan güvenle başını yine salladı. Sai'yi bir dahaki görüşünde ona bir armağanı olacaktı.

52

Dağın yamacından ve eteğinden dökülen taşların akla durgunluk veren katıksız boyutları – Biju hanidir böyle bir enginliğe tanık olmamıştı. Koca dağ sanki bazı yerlerde kendi içinden çıkıvermiş, dev kayalarla köklenmiş ağaçları alıp götüren bir buzul gibi yayılmıştı. Kararsız bir karınca izini andıran yol bunca yıkımın içinde silinip gitmişti. Biju sınır tanımayan yabaniliğin, deli sarmaşık bitkilerin, her yere dal budak salan gür yeşilliğin, yeryüzü ve havanın kendi sesine benzeyen kaba kurbağa haykırışlarının coşkusuna kapılmıştı. Fakat yolun içler acısı hali usandırıcıydı. Ve böylece Biju, doğanın büyüklüğünden duyulan bir sabır ve insani ayrıntılardan duyulan bir sabırsızlıkla babasına kavuşmayı bekledi. Yıkıntıların arasından yeniden bir yol kazma işi tabii genelde kambur ufak tefek adamlarla kadınlardan ibaret ekiplere havale ediliyor, onlar da emeklerinin darmadağın olduğu her seferinde alınlarına sarılı bantlara tutturdukları ve ağırlığının altında çılgın gibi sendeledikleri hasır sepetlerde kaya ve çamur taşıdıktan, lenduha ırmak kayalarından bir parça, sonra bir parça daha koparacağız diye çekiç ve keskiyle onları saatlerce dövdükten sonra taşları tek tek dizerek her şeyi sil baştan yapıyorlardı. Taşlar böylece döşenince yol yine ziftleniyordu – Biju, çocuk-

ken yeni döşenmiş bir parça yola rastladıkları her seferinde babasının, oğlunun pabuçlarının ince tabanlarını güçlendirmek diye açıkladığı bir nedenle, onu orada hep nasıl yürüttüğünü hatırladı. Artık devlet onarımları askıya aldığından cipteki GNLF'liler kendileri inip kayaları yana yuvarlamak, devrik ağaçları kenara çekmek, toprak yığınlarını küremek zorundaydılar. Yedi heyelandan geçtiler. Sekizincisinde, cip geri yuvarlanarak, çamurda debelenip durdular.

Tekerlek izlerini ve gevşek toprağı aşmaya gerekli hız ve motor devrini yakalamak için her seferinde geri geri gittiler. Ve her seferinde motor tekleyip stop etti ve tekrar geri yuvarlandılar. Yine geri geri gittiler ve yine *vrnnn vrnnn vrnnnnn* diye ileri atıldılar.

Sonra sürücü hariç hepsi tekrar indi, yükü çözdü ve çamura yığdılar. Nihayet on birinci denemede, iyice gerinip hızlanan ve motoru kükreyen cip telaşla heyelanı aştı ve hepsi rahatlamayla alkış tutup yüklerini tekrar istifliediler, araca binip yola devam ettiler. İki saat sürmesi gereken bir yolculukta neredeyse koca gün geçmişti. Herhalde varmalarına az kalmıştı.

Derken aşılması daha da güç tali bir yola saptılar.

Şaşıran Biju, "Bu Kalimpong yolu mu?" diye sordu.

"Önce başkalarını bırakmamız gerek... Küçük bir uzatma."

Saatler geçti... Dokuzuncu heyelan, onuncu.

•

Biju, "İyi de Kalimpong'a ne zaman varacağız?" diye sordu. "Gece yarısı mı?"

"Sakin ol, *bhai*." Güneşin hızla batmasına ve ormandan serin, nemli bir karanlığın taşmasına rağmen tasasızdılar.

Karılmış çamur ve derin su birikintilerinden toprak bir yolun kenarındaki birkaç küçük barakaya vardıkla-

rında çoktan akşam olmuştu. Adamlar inip, Biju'nun bavul ve kutuları dahil, tüm eşyaları aldılar.

"Ne kadar kalıyoruz?"

"Yolumuz buraya kadar. Kalimpong'a kendi başına yürüyebilirsin," deyip ağaçların arasına dalan bir patikayı işaret ettiler. "Kestirme."

Biju'yu bir telaş aldı. "Eşyalarımı nasıl götüreceğim?"

"Burada bırak. Emanet." Güldüler. "Sana daha sonra yollarız."

Soyulduğunu anlayıp dehşete kapılan Biju, "Olmaz," dedi.

"Git!" deyip yolu gösterdiler.

Biju öylece dikiliyordu. Yeşillik yekpare bir kitle halinde yükseliyordu; kurbağa sesleri New York sokaklarından babasını aradığı gün kulağında büyüyen tınının aynısıyla dalga dalga kabarıyordu.

Ta yukarıda dağlar uzanıyordu...

Aşağıdaysa aynı dağlar bir kâbustaki gibi ta Teesta'ya kadar iniyordu.

Silahını doğrultan bir adam, "Artık gider misin?! *Bhago*,"[1] dedi.

Biju döndü.

"Ama gitmeden önce cüzdanını verip ayakkabılarını çıkar."

Tekrar döndü.

Adamlardan bir başkası onu süzerek, "Kemeri de güzelmiş," dedi. "Demek Amerika'da böyle güzel giysiler var. Kalitesi çok iyiymiş."

Biju cüzdanını verdi. Kemerini çıkardı.

"Ayakkabılarını unutuyorsun."

Onları da çıkardı. Birikimleri tabanlıkların altındaydı.

1. (Hint.) Kaybol. (Ç.N.)

"Ceketin." Kot ceketini çıkarınca kot pantolonu ve tişörtünün de fena olmadığına karar verdiler. Titremeye başlayan Biju sakarca tökezleyerek son giysilerini de çıkardı ve beyaz iç çamaşırlarıyla kaldı.

Bu arada *busti*'nin tüm köpekleri de dörtnala koşturup gelmişlerdi. Kavga ve hastalıktan kırılıp kelleşmiş olsalar bile onlarda da, sahipleri gibi, kanunsuz bir hava vardı. Bayrak gibi diktikleri kuyruklarını gangsterce sallayarak, hırlayıp havlayarak Biju'yu sardılar.

Gölgelerdeki çocuklarla kadınlar dikkatle izliyorlardı.

Biju, "Beni bırakın," diye yalvardı.

Çılgınca gülen adamlardan biri, çitte kuruyan bir geceliği çekip aldı. Giysinin sahibi olduğu anlaşılan dişleri dökük bir kocakarı, "Hayır, hayır, onu vermeyin," diye cıyakladı. "Bırak, sana yenisini alırız. Amerika'dan gelmiş. Ailesini çırılçıplak nasıl görmeye gitsin?"

Güldüler.

Ve Biju koştu...

Köpekler peşinden kovalarken ormana daldı; duruma bakılırsa onlar da şakadan anlıyor, sırtararak dişlerini şaklatıyorlardı.

Sonunda Biju sınır olarak kabul ettikleri çizgiyi geçince kovalamacadan bıkarak geri döndüler.

Karanlık çöktü ve Biju –yükü olmaksızın, birikimleri olmaksızın, en kötüsü, gururu olmaksızın– patikanın ortasına oturdu. Amerika'ya gittiğinde bile bundan çok daha fazlasına sahipti.

Geceliği giydi. İri solmuş pembe çiçekleri, kabarık sarı yenleri ve boynuyla etek baskısında fırfırları vardı. Pazardaki yığınların içinden özenle seçilmiş olmalıydı.

•

Neden gelmişti? Neden gelmişti? Aptallık etmişti. Harish-Harry'yi düşündü – "Git biraz dinlen, sonra gelir-

sin." Onu uyaran seyahat acentesinden Bay Kakkar'ı düşündü – "Arkadaşım, sana söylüyorum, büyük bir yanlış yapıyorsun."

Said Said'i düşündü.

Biju ona son bir kez daha rastlamıştı.

"Biju, dostum, Lütfi'nin kardeşi olan şu kızı görüyorum, Zanzibar'dan ziyarete geliyor; ve onu gördüğüm AN Lütfi'ye diyorum ki, 'Dostum, benim kadınım O.'"

"Ama zaten evlisin."

"Dört yıl sonra yeşil kartımı alıyorum... alınca da, *fışşşt*... ondan kurtuluyorum... boşanıp gerçek bir evlilik yapıyorum. Şimdilik sadece camide imam nikâhı yapacağız... Bu kız... o..."

Biju bekledi.

Said hayranlıkla patladı: "O KADAR..."

Biju bekledi.

"TEMİZ Kİ!! Kokusu... MİS! Ve bedeni on dört. EN GÜZEL BEDEN!"

Said ellerini açarak ikinci karısının ölçülerinin ne tatlı olduğunu gösterdi.

"Ama buluştuğumuzda ona dokunmuyorum. Şu kadar bile..." Mahcup bir salyangoz kabuğundan baş gösterir gibi parmağını uzattı. "Kendime hâkim oluyorum. New Jersey'de bir ev alacağız. Uçak bakımı üstüne bir kursa başlıyorum."

•

Biju yaptıklarından, ormanda yalnız olmaktan ve adamların tekrar peşine düşmesi korkusundan dehşete düşmüş halde öylece oturdu. Satın alıp kaptırdığı onca şeyi düşünmekten kendini alamıyordu. Tabanlıklarının altına sakladığı parayı, cüzdanını düşünmekten kendini alamıyordu. Ve ansızın Harish-Harry'nin yerinde kayıp incittiği dizindeki şu eski sızıyı hissetti.

53

Ço Oyu'da, *jhora*'daki ıspanak bostanlarından ve ağaçların ta yukarısındaki su deposundan kurbağa vraklamaları geliyordu. Aşçı gecenin bir vakti gölgelerden yol bulup yargıcın kapısını vurdu.

"Ne var?" diye sordu yargıç.

Aşçıyı sarmalayan alkol buğusu öyle güçlüydü ki, kapıyı açarken kendi gözlerini soğan gibi sulandırıyordu. Thapa'nın Barı'nda onca içtikten sonra evdeki *çhang* stokuna saldırmış ve onu da mideye indirmişti.

Bulanık gözlerle yargıcın yatağının ayakucuna yaklaşarak, "İtaatsizlik ettim," diye geveledi, "beni dövün."

Yargıç yatağında doğrulup ışığı yaktı. "Ne?" Kendi de sarhoştu. Ama o, viskiden.

"Ne?"

Aşçı, "Ben kötü biriyim," diye feryat etti, "ben kötü biriyim, beni dövün, sahip, beni cezalandırın."

Ne cüretle...

Ne cüretle Mutt'u kaybeder ne cüretle onu bulmaz ne cüretle gelip yargıcı rahatsız eder...

Yargıç, "SEN NE DİYORSUN????!!!" diye bağırdı.

"Sahip, beni dövün..."

Yargıç, "Seni daha iyi hissettirecekse," dedi, "öyle olsun."

"Ben fena biriyim, zayıf biriyim. Ölmem yaşamamdan daha iyi."

Yargıç yataktan çıktı. Yatağında ağırdı; ayakta hafif. Hareket halinde olması gerekiyordu... Kendine gelip eyleme geçmezse düşecekti. Terliğini aşçının başına indirdi. "Madem istediğin bu!"

Derken aşçı ayaklarına kapandı ve onlardan birine yapışıp bağışlanma için ağlamaya başladı. "Ben kötü biriyim, beni affedin, beni affedin..."

Ayağını kurtarmaya çalışan yargıç tiksintiyle "Git," dedi. "*Git.*"

Ama aşçı gitmiyordu. Ayağa daha sıkı yapıştı. Ağlayıp üstüne salyasını akıttı. Burnundan sümük, gözünden yaş geliyordu.

Yargıç gitsin diye ona daha da sert vurmaya başladı. Tekmeleyip yumruk atıyordu.

"Sahip. Ben içiyorum. Ben kötü biriyim. Beni dövün. Beni dövün."

Ona vuruyor, onu dövüyor, onu dövüyordu...

Aşçı, "Ben kötülük yaptım," dedi. "Ben içiyorum hizmetçi pirincini değil sizin pirincinizi Dehradun pirincini yedim et yedim yalan söyledim sizinle aynı tencereden yedim ordudan içki çaldım *çhang* yaptım her yılın muhasebesiyle oynadım hesaplarda her gün ayrı ayrı sizi aldattım param kirliydi sahteydi bazen Mutt'u tekmeledim onu yürüyüşe çıkarmadım yol kenarında oturup bidi içtikten sonra eve geldim ben kötü biriyim kendimden başka kimseyi düşünmedim... *Beni dövün!*"

Kabaran öfkelere yabancı değildi yargıç.

"Seni pislik, seni ikiyüzlü," dedi. "İstediğin buysa, sana cezanı vereceğim!"

Aşçı, "Evet," diye ağladı, "doğru. Beni yola getirmek sizin göreviniz. Bana böylesi gerek."

*

Gümbürtüleri duyan Sai odasından koşarak geldi. "Neler oluyor??? Durun. Hemen durun. Durun!" diye bağırdı. "Kesin şunu!"

Aşçı, "Karışma," dedi. "Karışma. Beni *öldürmek* istiyor. *Bırak*, öldürsün. Benim hayatım ne ki? Hiç. Olmasa daha iyi. Kimseye bir faydası yok. Öldürün beni! Belki böylesi sizi memnun eder. Çünkü beni edecek. Devam edin!"

"Seni öldüreceğim! Seni öldüreceğim!"

"Beni öldürün."

"Seni öldüreceğim."

*

Aşçı oğlunu anmıyordu... yoktu oğlu... hiç olmamıştı... sadece umudundan yazmıştı ona... Biju diye biri yoktu...

*

Kasları gevşemiş ağzından benek benek savrulan salyası ve denetimsizce bıngıldayan gıdığıyla yargıç, sarkıp pörsüyen etinin var gücüyle vuruyordu. Ve eti şimdiden ölü gibi sarkan o kol yine de terliği aşçının başına tekrar tekrar indiriyordu.

*

Sai, "Bu iğrenç bir gösteri," diye ağlayarak kulaklarını, gözlerini kapadı. "Farkında değil misiniz? Anlamıyor musunuz? İğrenç bir gösteri."

Ama durmadılar.

*

Sai dışarı kaçtı. Beyaz pamuklu pijamasıyla koyu humus rengi karanlıkta dikilirken günün, kendi küçük yüreğinin, aşçıdan ve onun yalvarmasından duyduğu tiksintinin, yargıçtan duyduğu nefretin, acınası bencil üzüntüsünün, acınası bencil anlamsız sevdasının boş yükü üstüne çöktü.

Gel gelelim, içerideki adamların, yargıcın aşçıyı

dövmesinin boğuk gümbürtü ve bağırtıları peşini bırakmıyordu. Bütün bunlar sahiden Mutt için miydi...?

Ya Mutt? O neredeydi?

Kurseong'un ötesindeki bir köyde, ağır bir bedel ödedikleri modernliğin taklidiyle yetinmek zorunda kalan alelade ve onu sevemeyecek bir aileye satılmıştı. Mutt'u umursamayacaklardı. O sadece bir fikirdi. Onlar bir şeyin fikrine, köpek sahibi olmanın anlamına özeniyorlardı. Mutt da tıpkı modern hayat gibi onları hayal kırıklığına uğratınca onu bir ağaca bağladılar, tekmelediler...

Sai, *jhora*'yı geçip Potty Amca'ya kaçmayı düşündü...

O da herhalde Peder Booty'yi düşünüyor olmalıydı...

Bisikletinin arkasına tutturduğu bir tekerlek peynirle hintkamışlarının arasından dingildeyerek köprüden geçen Peder Booty'yi.

Yakında bir gün GNLF'li adamlar yine geleceklerdi...

Beni düşünme, hayatım – çıkarken arkandan kapıyı çek yeter, serserilerin peşine düşmelerini istemem...

Potty Amca uyandığında kendinin de, Peder Booty'nin de malını mülkünü yeni sahiplerine bırakan kâğıtları imzaladığını görecekti...

•

Bayan Sen de Rajiv Gandhi'nin hiç giymeyeceği ve Lola'yla Noni'nin onun Keşmirli kremalı şeftali tenine zaten uymayacağını söyledikleri kazağı örecekti. Adamın kaderinde meğer dişi bir Tamil Kaplanı'yla öyle samimi bir şekilde kesişmek varmış ki, sarı kazağıyla Bayan Sen bile bunu hayal edemezdi.

Lola'yla Noni de yılın bu mevsimi Baygon'la, sivrisinek kovucuları ve sineklikle yıllık kurban törenlerini gerçekleştireceklerdi. Lola iki yılda bir Londra'yı ziyaret

edecek, Knorr çorba paketleri ve Marks and Spencer iç çamaşırlarıyla dönecekti. Pixie bir İngiliz'le evlenecek, Lola sevincinden havalara uçacaktı. "Bugünlerde İngiltere'deki herkes Hintli bir kız istiyor!"

Ya Gyan? O neredeydi? Sai, Gyan'ın onu özlediğini bilmiyordu...

*

Karanlıkta dikilirken ağustos gecelerinde sık sık olduğu gibi yine yağmur yağmaya başladı. Yine elektrikler kesildi ve sağanak yüzünden televizyon lime lime, BBC un ufak oldu. Evlerde fenerler yakıldı. Sızıntıların altına yerleştirilen tencere-tavalara şarıl şarıl, şıpır şıpır sular damladı...

Sai ıslaklıkta dikiliyordu. Yağmur yaprakları dövüyor, coşkulu dışkı patırtılarıyla *jhora*'ya iniyordu. Yağmur şakırdadıkça marşlarını okuyan kurbağalar, Teesta'dan Ço Oyu'ya, oradan da Deolo ve Singalila Dağları'na kadar milyonluk bir coşku seli oluyor, aşçıyı döven yargıcın sesini boğuyordu.

*

Sai, "Bütün bunlar neyin nesi?" diye sordu, ama ağzından çıkanlar o kargaşada kulağına ulaşamıyordu; paramparça kalbi aklına ulaşamıyordu; aklı kalbiyle konuşamıyordu. "Yazıklar olsun bana..." dedi... Kendini önemseyen, mutluluğu talep eden, bunu kadere, sağır göklere haykıran, sevincinin duyulması için bağıran haliyle o... kim oluyordu ki?

Nasıl... Ne cüretle...?

Neden olmazmış...? ... Nasıl... Ben hak ediyorum... Şu açgözlü sefil yüreği yok muydu... Şu öfke ve sinir nöbetleri... Şu aşağılık gözyaşları... Dünyadaki tüm üzüntülere yetecek şu ağlamaları sırf kendineydi. Hayatın amacında bir birlik yoktu... yönünde bile birlik yoktu... Ona öğrettikleri şeyin sadeliği tutmayacaktı. Yalnızca

bir öykünün var olduğunu ve onun kendinden başka kimseye ait olmadığını, kendi küçük mutluluğunu yaratıp onun içinde güvenle yaşayabileceğini bir daha asla düşünemeyecekti.

*

Peki Ço Oyu'ya ne olacaktı?

Aşçı aksaya aksaya kendi kulübesine dönecekti...

Yargıç odasına dönecekti...

Yağmur bütün gece yağacaktı. Ancak dünyanın bu saldırıya verdiği karşılığın şiddetiyle boy ölçüşebilecek bir yabanilikle bir durup bir hızlanacak, bir hızlanıp bir duracaktı. Uygarlaşmamış yeşil tüm şehvetiyle bağlarından kurtulacak, şehir yamaçtan aşağı kayacaktı. İnsanlar ağır ağır ve titizlikle bir kez daha yollarını ve savaşlarını yapacak, medeniyetlerini kuracaklardı... ta ki sular tekrar alıp götürene kadar...

*

Kara veya mavi, berrak veya bulanık yeni bir gün doğacaktı. Kahvaltı, öğle yemeği. Yargıç satranç tahtasının başında oturacak ve 4.30'da her zamanki gibi hiç düşünmeden, sırf alışkanlıktan, "Panna Lal, çayı getir," diyecekti.

Ve her zamanki gibi tatlı bir şeylerin ve tuzlu bir şeylerin olması gerekecekti...

Sai orada dikiliyordu...

Babasını ve uzay programını düşündü. Okuduğu onca *National Geographic*'leri ve kitapları düşündü. Yargıcın yolculuğunu, aşçının yolculuğunu, Biju'nun yolculuğunu. Kendi ekseninde dönen yerküreyi.

Ve bir güç pırıltısı hissetti. Bir kararlılık. Gitmesi gerekiyordu.

*

Umutlu kurbağalar kumpanyası yağmur diner ve

doğuda zayıf bir viski ışığı belirirken bile şarkılarına devam etti.

Sai'nin arkasında Ço Oyu boylu boyunca hâlâ gölgedeydi. Artık içerideki adamlar duyulmuyordu. Yargıç bitkin halde yatağında yatıyordu. Yüzü hâlâ bir kâbusun etkisindeki aşçı mutfakta iki büklüm oturuyordu.

Uykusuzluktan başı dönen Sai içeri girmek için döndü. Fakat tam o sırada vadiye çökmüş bulutların içindeki yamaçtan zahmetle çıkan bir şekle ait küçücük bir noktayı fark etti. Durup baktı. Nokta ağaçların arasında kaybolup tekrar beliriyor, sonra yine kayboluyor, derken dağın kıvrım yaptığı yerin çevresinden dolaşırken ortaya çıkıveriyor, yabani kakulelerin gür patlamaları arasından zor da olsa giderek büyüyen pembeli sarılı bir renk bütünü halini alıyordu.

Bir umut kabarmasıyla, Gyan, diye düşündü. Bir mesaj: Seni ne olsa yine de seveceğim.

Mutt'u bulan biri mi? Burada... Tam burada, üstelik sağ ve salim olarak! Her zamankinden de besili!

*

Şekil hâlâ yaklaşıyordu. Başka biriydi. Bir bacağını güç bela sürükleyen iki büklüm bir kadın. Başka tarafa gidiyor olmalıydı.

Sai içeride mutfağa geçti. Üstü başı terlik izi olan aşçıya, "Sana çay yapayım," dedi.

Sai çaydanlığı koyup vıcık vıcık bir kibritle uğraşmaya başladı. Kıbrit sonunda yanınca dalların altındaki dürülmüş gazeteyi tutuşturdu.

*

Sonra kapı zilinin çalındığını işittiler. Sai, belki de kocasını kör ettikleri şu dilenci kadındır yine, diye düşünerek yılgınlığa kapıldı.

Zil yine çaldı.

Aşçı ağır ağır doğrulup üstündeki tozu silkerek, "Ben bakarım," dedi.

Sırılsıklam otların içinden bahçe kapısına doğru yürüdü.

Kapının siyah ferforjesinden, yosunlu güllerin arasından gecelik içindeki gölgeyi gördü.

Rengârenk fırfırlı gölge, *"Pitaji?"* dedi.

Bu mevsimde ancak sabahın en erken saatlerinde olduğu üzere, aralanan bulutların üstünde Kançencunga belirdi.

Aşçı, "Biju...?" diye fısıldadı.

Aklını kaçırmışçasına, *"Biju...!"* diye çığlık attı.

Sai dışarı bakınca, kapının açılmasıyla birbirinin üstüne atılan iki gölge gördü.

Kançencunga'nın beş doruğu, gerçeğin kısa süreliğine de olsa apaçık olduğunu hissettiren türden aydınlık bir ışıkla altına döndü.

Tek yapmanız gereken uzanıp onu almaktı.

Selam ettiklerim

Kaybın Türküsü'yle ilgili her konuda tükenmeyen coşkuları ve özverileri için editörüm Joan Bingham ve temsilcim Michael Carlisle'a, Rose Marie Morse, David Davidar ve David Godwin'e, düzeltiye ayrıca katkıda bulunan Adelaide Dox'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Kitabın yazımındaki can alıcı üç evrede bana manzaralı birer çalışma masası veren Santa Maddalena ve Eastern Frontier vakıflarıyla *Sukhtara*'lı Bunny Gupta ve Doma Rai'ye teşekkür ediyorum.

İkinci romanı Kaybın Türküsü'*yle Man Booker ödülü kazanan genç Hintli yazar Kiran Desai, edebiyat dünyasında seçkin bir yer edindi; kitapları 46 dile çevrildi.*

Fotoğraf: Jerry Bauer

Himalayalar'da, Kançencunga Dağı'nın eteğinde, eski bir düzenden kalma ve o eski düzen gibi köhnemiş bir ev. Hindistan'ın sömürge olduğu dönemde büyük adam olsun diye inanılmaz özverilerle İngiltere'de okutulan ve artık emekliliğini huzur içinde yaşamayı umut eden bir yargıç, yargıcın güzel torunu, evin aşçısı, bağımsızlığın ayrılıkçılarca tehdit edildiği yeni düzende çok para kazansın diye gene büyük zorluklarla Amerika'ya gönderilen aşçının oğlu... Onların birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerini, umutları ve umutsuzlukları, sevgiyi ve karamsarlıkları anlatıyor roman. Sömürgecilik anlayışının modern dünyayla çatışmasından doğan sonuçları görkemli bir anlatımla yansıtan Kiran Desai'nin ustalıkla betimlediği karakterler, çeşitli yol ayrımlarında tekrar tekrar sınanıyor.

Dünyanın bu köşesinin, bütün zamanlara ve hep insanlara özgü hüzünlerin ve sevinçlerin öyküsü…

Kapak resmi: O-CHE

ISBN 978-975-07-1215-9

9 789750 712159